

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

AGJENCIA KOMBËTARE E PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT

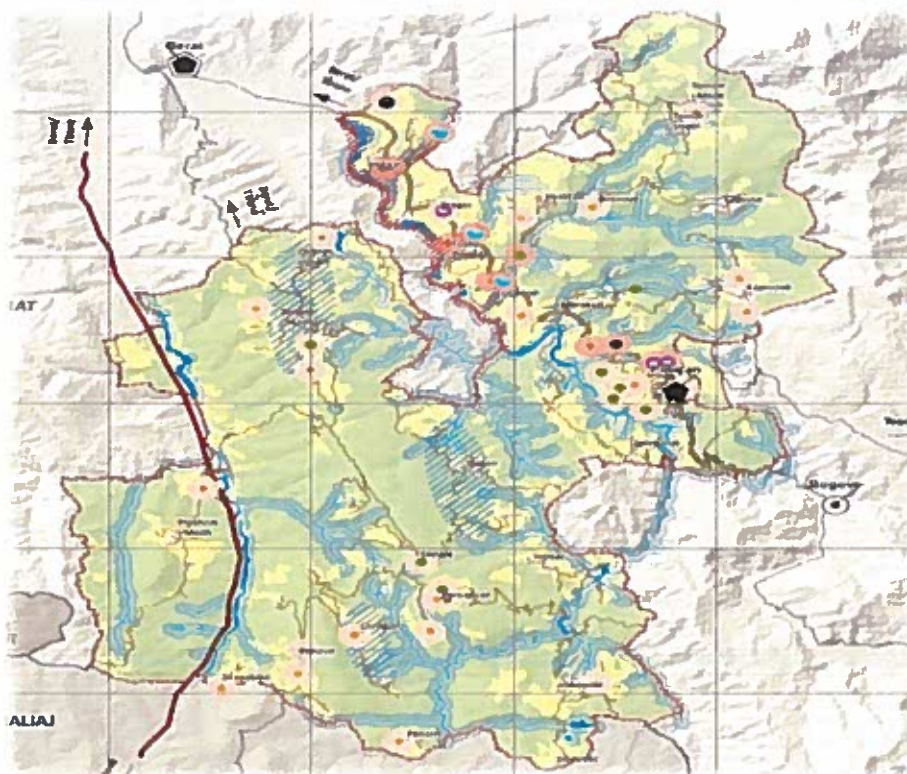

BASHKIA POLIÇAN

HARTIMI I PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR (PPV)

Bashkia Poliçan

VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

SHTATOR 2016

FAZA IV - rt

AUTORITETI KONTRAKTOR:

MIRATOHET:

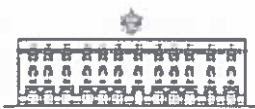
KONTRAKTUESI:

MINISTRIA E ZHVILLIMIT
URBAN

OPERATORIT EKONOMIK GAIA
S.A.

GAIA SH.A.
NUIŠ L61328028Q
TIRANA - ALBANIA

REPUBLIKA E SHQIPËRIE
MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

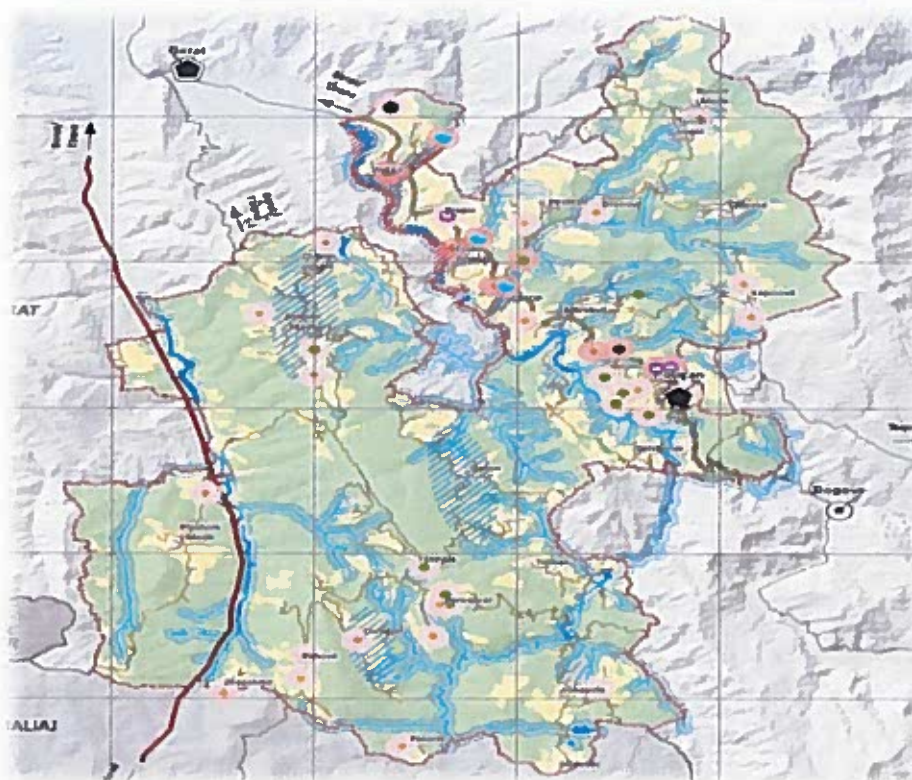
BASHKIA POLIÇAN

AGJENCIA KOMBËTARE E PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT

HARTIMI I PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR (PPV)

Bashkia Poliçan

VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

SHTATOR 2016

FAZA IV - rt

AUTORITETI KONTRAKTOR:

MIRATOHET:

KONTRAKTUESI:

MINISTRIA E ZHVILLIMIT
URBAN

OPERATORIT EKONOMIK GAIA
S.A.

TABELA E PËRMBAJTJES

1. PËRMBLEDHJE JO-TEKNIKE	5
2. HYRJE.....	21
2.1. Hyrje dhe procedura VSM	21
2.2. Informacion i përgjithshëm i VSM	21
2.2.1. Përkufizime për VSM	21
2.2.2. Rëndësia e VSM.....	23
2.2.3. Problemet në zbatimin e VSM.....	25
3. PËRSHKRIM I PËRGJITHSHËM I PLANIT	27
3.1. Qëllimi dhe objektivat e Planit.....	27
3.1.1. Qëllimi i Planit.....	27
3.1.2. Vizioni – Objektivat Strategjike – Boshtet e Prioriteteve sipas Planit të propozuar ...	28
3.2. Objektiva Europiane.....	37
3.2.1. Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin.....	37
3.2.2. Politika e Përbashkët Bujqësore 2014-2020	41
3.2.3. Harta Leipzig për Zhvillimin e Qendrueshëm Urban	42
3.2.4. Axhenda Territoriale e B.E.-së 2020	43
3.3. Objektivat kombëtare	45
3.4. Lidhja ndërmjet Planit të Përgjithshëm Vendor me Strategjinë, Planet dhe Programet e tjera. 47	
3.4.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar	47
3.4.2. Strategji dhe direktiva të planifikimit sektorial.....	50
4. PËRSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE	60
4.1. Toka.....	60
4.1.1. Morfologjia	60
4.1.2. Karakteristikat e tokës.....	61
4.1.3. Gjeologjia.....	69
4.1.4. Erozioni i tokës dhe Shkretëzimi	73
4.1.5. Makrozonimi – mikrozonimi sizmik.....	76
4.2. Ajri.....	78
4.2.1. Shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit.....	78
4.2.2. Ndotësit e ajrit.....	80
4.3. Faktorët klimatike.....	81

4.4.	Përmbytjet	85
4.4.1.	Rreziku i Përmbytjes të Sistemit të lumit kryesor.....	87
4.4.2.	Kërkesat për Shmangien e Përmbytjes dhe Elementëve DPP.....	89
4.5.	Uji.....	91
4.5.1.	Burimet e Ujit.....	91
4.5.2.	Cilësia e burimeve ujore	96
4.5.3.	Perdorimi I ujit	106
4.6.	Biodeversiteti.....	107
4.6.1.	Zonat e mbrojtura natyrore	113
4.7.	Mbetjet.....	115
4.8.	Zhurma	120
4.9.	Popullsia dhe asetet material	124
4.9.1.	Analiza e vlerësimeve demografike	124
4.9.2.	Analiza dhe problemi për gjendjen e strehimit	131
4.10.	Trashëgimia Kulturore	143
4.11.	Peisazhi.....	145
5.	TENDENCAT E MUNDSHME NË TË ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA “0”).	149
5.1.	Hyrje.....	149
5.2.	Toka.....	149
5.3.	Ajri.....	150
5.4.	Faktorët klimatike.....	150
5.5.	Uji.....	151
5.6.	Biodeversiteti.....	151
5.7.	Mbetjet.....	152
5.8.	Zhurma	153
5.9.	Popullsia dhe asetet materiale	153
5.10.	Trashëgimia Kulturore	153
5.11.	Peisazhi.....	154
5.12.	Konkluzione	154
6.	NJOHJA DHE PARASHIKIMI I PASOJAVE MJEDISORE	156
6.1.	Hyrje.....	156
6.2.	Njohja e pasojave mjedisore të Planit	156
6.3.	Parashikimi i pasojave mjedisore të Planit.....	165

7. VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE	179
7.1. Hyrje – Metodologjia	179
7.2. Vlerësimi i ndikimeve mjedisore të Planit	180
7.2.1. Ndikime në Tokë.....	180
7.2.2. Ndikime në ajër	181
7.2.3. Ndikime mbi faktorët klimatikë.....	182
7.2.4. Ndikimet në ujëra.....	183
7.2.5. Ndikime në biodiversitet.....	185
7.2.6. Ndikime mbi mbetjet	186
7.2.7. Ndikime mbi mjedisin akustik/zhurmat.....	188
7.2.8. Ndikimi mbi popullsinë dhe asetet aktive.....	190
7.2.9. Ndikime mbi trashëgiminë kulturore	193
7.2.10. Ndikime mbi peisazhin	193
7.3. Propozime, drejtimet dhe masat për trajtimin e ndikimeve në mjedis të Planit.....	195
7.3.1. Hyrje.....	195
7.3.2. Trajtimi i ndikimeve në Tokë.....	196
7.3.3. Trajtimi ndikimeve në ajër dhe tek faktorët klimatikë.....	196
7.3.4. Trajtimi i ndikimeve në ujëra.....	197
7.3.5. Trajtimi i ndikimeve në biodiversitet.....	198
7.3.6. Trajtimi i ndikimeve mbi mbetjet	198
7.3.7. Trajtimi i ndikimeve në mjedisin akustik-zhurmat	199
7.3.8. Trajtimi i ndikimeve në popullsi dhe në asetet aktive	199
7.3.9. Trajtimi i ndikimeve mbi trashëgiminë kulturore	200
7.3.10. Trajtimi i ndikimeve mbi Peisazhin.....	200
7.3.11. Konkluzion për trajtimin e ndikimeve mjedisore të propozimeve të Planit	200
7.4. Programi i Monitorimit të Ndikimit në Mjedis	201
7.5. Konkluzione	207
8. RAPORTI I KONSULTIMIT.....	208
ANNEX.....	213
BIBLIOGRAFIA	216

1. PËRMBLEDHJE JO-TEKNIKE

Proçesit të Vlerësimi Strategjik Mjedisor i nënshtrohet hartimi i Planit të Pergjithshëm vendor të Bashkisë Poliçanit. VSM hartohet në zbatim të ligjit 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor", i cili trupëzoi në ligjin e Shqipërisë Direktivën Evropiane 2001/42 KE. Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një studim mjedisor, i cili vlerëson ndikimet e Planit të propozuar vendor (PPV) në mjedis dhe në veçanti, në tokë, ajër, ujë, klimë, florë dhe faunë, mbeturinat, mjedisin akustik / zhurmat, në popullsi, asete, kulturë (qendrat arkeologjike, monumentet, etj.) dhe në peisazh. Por meqenëse studimi VSM ka karakter strategjik dhe vlerëson Objektivat Strategjike dhe Boshtet Prioritare të Planit të propozuar, nuk i referohet detajeve apo projekteve të veçanta, të cilat janë vlerësuar për ndikimin e tyre në mjedis në studimet e tjera të Vlerësimit të Ndikimeve në Mjedis.

Vlerësimi i ndikimeve të Projektit të propozuar në mjedis realizohet në tre hapa, me ndihmën e tabelave të bashkëngjitura në vazhdim të materialit: Njohja e ndikimeve mjedisore ka të bëjë me studimin dhe analizën se cilat propozime të Planit kanë ndikim ose jo në mjedis dhe në faktorët e mjedisit të përmendura më lart; parashikimi i ndikimeve mjedisore, merret me studimin nëse ky ndikim do të jetë negativ apo pozitiv dhe do të vlerësojë me përafërsi sa negativ apo pozitiv do të jetë ndikimi dhe vlerësimi i ndikimeve mjedisore, i cili vlerëson shkallën e ndikimeve, sa shpesh shfaqen ato, nëse mund të trajtohen ose jo me disa masa, nëse ndikojnë në shtetet e tjera, nëse ndikojnë veprime të tjera dhe faktorë të tjerë të mjedisit, nëse akumulohet si ndotje në mjedis, etj.

Për ndikimet mjedisore, të vlerësuar si negative, propozohen masat e duhura për përballimin e tyre, mundësisht parandaluese, në mënyrë që të mos shkaktojnë dëme nga shfaqja e tyre, por të parandalohet shfaqja e ndikimeve, dhe së fundi, për këto ndikime negative dhe masat e përballimit të tyre propozohet një plan monitorimi, në të cilin propozohen disa tregues që duhet të regjistrohen nga disa shërbime dhe agjenci, në mënyrë që të përpilojnë një raport p.sh. një herë në vit, për të treguar se Projekti po zbatohet dhe ndikimet mjedisore po përballohen.

Në Bashki propozimet e Planit janë përmbledhur si më poshtë: forcimin e sektorëve primare, sekondare dhe terciare, shfrytëzimi i qëndrueshëm i fushës bujqësore të ekosistemeve pyjore dhe të burimeve ujore me masa mbrojtëse paralele. Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit, edukimi mjedisor i komunitetit lokal, forcimin e konceptit të lagjes, solidariteti mes banorëve të bashkisë dhe pjesëmarrjen e tyre aktive në veprimet e propozuar të zhvillimit. Përmirësimi i rrjeteve të shërbimeve dhe infrastrukturës teknike mjedisore, përmirësimi i transportit dhe infrastrukturës sociale, përmirësimin e mjedisit të ndërtuar, përmirësimi i infrastrukturës elektronike dhe shfrytëzimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë. Këto propozime janë paraqitur në Planin si Boshti i Prioritetit.

Tabela e mëposhtme tregon lidhjen midis Boshteve të Prioritetit dhe Parametrave të Mjedisit:

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, transformimi dhe forcimi i prodhimit	√	X	X	√	X

primar					
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	X	X	X	√	X
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	X	X	X	√	X
Objektivi strategjik 2 “Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore”					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	√	X	X	√	X
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	√	X	X	X	√
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	√	X	X	√	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	√	X	X	√	√
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	√	X	X	√	X
Objektivi Strategjik 3: “Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme”					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	X	X	X	√	X
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	√	√	X	√	√
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	X	√	√	X	X
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojave	X	X	X	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urban	X	X	X	X	X
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	X	√	X	X	X
Prioriteti 15: Përdorimi i sistemeve të ripërtëritshme të energjisë	√	√	√	√	√

Tabela 1.1.a: Tabela e identifikimit të ndikimeve në mjedis për çdo Bosht Prioritar dhe Faktor Mjedisor (√:ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor, X nuk ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor dhe √ / X nëse ka apo jo ndikim varet nga parametra të tjerë).

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulture	Peisazhi
Objektivi strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	√	X	√	X	√
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	√	X	√	√	√
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	√	√	√	X	√
Objektivi Strategjik 2 "Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore"					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	√	X	√	X	√
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	X	X	√	X	√
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	X	X	√	X	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	X	X	X	X	√
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	√	X	√	X	X
Objektivi Strategjik 3: "Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme"					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	√	X	√	√	√
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	√	X	√	X	X
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	X	√	√	√	√

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
lokal					
Objektivi Strategjik 3: " Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme "					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit					
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore					
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit					
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojane					
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane					
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike					
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë					

Tabela 1.2.a: Tabela e Parashikimeve të Ndikimeve Mjedisore për çdo Bosht Prioriteti dhe Faktori Mjedisor, sipas deklaratës së mëposhtme.

	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak negativ.</i>
	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë negativ.</i>
	<i>Sipas Stadit të Identifikimit të Ndikimeve në Mjedis, Boshti i Prioritetit nuk lidhet me faktorin mjedisor.</i>
	<i>Sipas Stadit të Identifikimit të Ndikimeve në Mjedis, Boshti i Prioritetit përfshin veprimet në bashkëpunim me Bashki të tjera dhe për këtë arsye ndikimi i këtyre veprimeve mbi faktorët e mjedisit tashmë është vlerësuar nga një prej dymbëdhjetë Boshteve të tjerë të Prioriteteve.</i>

Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojane	X	X	√	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	√	√	√	X	√
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	√	√	√	√	X
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	X	√	√	X	√

Tabela 1.1.b: Tabela e identifikimit të ndikimeve në mjedis për çdo Bosht Prioritar dhe Faktor Mjedisor (√: ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor, X nuk ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor dhe √ / X nëse ka apo jo ndikim varet nga parametra të tjerë).

Në tabelat e mëposhtme është përcaktuar parashikimi e ndikimeve mjedisore të Boshteve të Prioritetit në faktorët e mjedisit, dmth, në qoftë se ndikimi i paraqitur në dy tabelat më sipër, pritet të jetë pozitiv apo negativ dhe sa:

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi Strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar					
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit					
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor					
Objektivi Strategjik 2 "Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore"					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise					
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit					
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peisazhi
Objektivi strategjik 1 “Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës”					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar					
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit					
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor					
Objektivi Strategjik 2 “Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore”					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise					
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit					
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal					
Objektivi Strategjik 3: “Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme”					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit					
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore					
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit					
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peisazhi
teritorin sipas nevojane					
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane					
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike					
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë					

Tabela 1.2.b: Tabela e Parashikimeve të Ndikimeve Mjedisore për çdo Bosht Prioriteti dhe Faktori Mjedisor, sipas deklaratës së meposhtme.

Vlerësimi i ndikimeve realizohet nëpërmjet karakterizimeve të ndikimeve mjedisore të pritshme, me ndihmën e tabelës 1.3:

Karakteristika të ndikimit	Simbole	Shpjegime
Probabiliteti	!!	Shumë I mundur
	!	I mundur
	0	Asnjë mundësi
Shkalla	++	Jashtëzakonisht positive
	+	Positive
	0	Asnjë
	-	Negative
	--	Jashtëzakonisht negative
Frekuenca/Kohëzgjatja	>>	Zakonisht si e qëndrueshme/afatgjatë si e përhershme
	>	E rastësishme/Afatshkurtër
	0	Asnjë ndikim
Kthyeshmëria	IR	E pa kthyeshme
	R*	E kthyeshme me kushte
	R	E kthyeshme
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikime të mundshme kufitare
	0	Asnjë mundësi ndikimesh kufitare
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshëm varet nga zbatimi i PPV
Sekuenca	P	Ndikim parësor
	S	Ndikimi dytësor
Ndërveprimi	C	Ndikim grumbullues
	SI	Ndikimi sinergjik
	0	Asnjë ndikim me parametra të tjerë

Tabela 1.3: Vlerësimi përmes simboleve të karakteristikave të ndikimeve mjedisore (burimi: Helander and Grant, 2006 dhe përpunimi – pasurim nga studimi).

Kështu, ndikimet mjedisore të propozimeve të Planit, në faktorët mjedisore në të cilët do të ndikojnë, paraqiten në tabelat e mëposhtme:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në Tokë	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!!	++	>>				P	
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	+	>>				P	
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!!	-	>>	IR	0		P	
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	+/-	>>	R	0	?	P	SI

Tabela 1.4: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në Tokë të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ajër	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i	!	+	>>				S	

infrastrukturës së transportit								
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!!	++	>>				P	

Tabela 1.5: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në ajër të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të ndikojnë në faktorët klimaterikë	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!	+	>>				P	

Tabela 1.6: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek faktorët klimaterikë të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të ndikojnë në ujërat	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!!	++	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjië, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	++	>>				P	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ujërat	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	–	>>	R	0		P	C
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	–	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	–	>	R	0		P	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+/-	>>	R/IR	0	?	P	0

Tabela 1.7: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek ujrat të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në biodiversitet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!!	++	>>				P	0
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0

Tabela 1.8: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek biodiversiteti i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritët të ndikojnë mbi mbetjet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>				S	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	+	>>				P	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!	+/-	>>	R	0	?	S	C

Tabela 1.9: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mbetjet i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritët të ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!	+	>>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				S	
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	-	>	R	0		P	0

Tabela 1.10: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mjedisin akustik/zhurmat i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	+	>>				P	
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	+	>>				P	
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!!	+	>>				P	
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqësisë	!	+	>>				S	
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>				S	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve)	!!	+	>>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore								
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!!	+	>>				P	
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojane	!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!!	+	>>				S	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!!	+	>>				P	

Tabela 1.11: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi popullsinë dhe në asetet aktive i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi trashigiminë kulturore	Karakteristike të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	+	>>				P	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				P	

Tabela 1.12: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek trashëgimia kulturore i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi peisazhin	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkuftar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!	+	>>				S	C
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	+	>>				S	
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!	+	>>				S	C
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				P	C
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	+	>>				P	C
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!	+	>>				P	C
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!	+	>>				S	
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>>	IR	0		P	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+/-	>>	R	0	?	P	0

Tabela 1.13: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek peisazhi i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Për ndikimet mjedisore identifikuar si negative, Studimi i Vlerësimit Strategjik të Ndikimeve Mjedisore propozohen masat për përballimin e tyre, të cilat janë kryesisht parandaluese dhe kanë të bëjnë me masat strategjike dhe jo me masa të hollësishme, pasi ato janë subjekt i Studimeve të Ndikimit në Mjedis. Shënohet se Studimet e Ndikimit në Mjedis që do të përgatiten në të ardhmen për projekte të ndryshme të propozuara të infrastrukturës teknike apo projekte të zhvillimit në zonën e Bashkisë, duhet të marrin parasysh Vlerësimin Strategjik të Ndikimeve Mjedisore (VSM), për të qenë më efektiv në identifikimin, parashikimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore të projekteve si dhe formulimin e masave për të trajtuar këto ndikime mjedisore. Masat për trajtimin e ndikimeve mjedisore janë përmbledhur më poshtë në Tabelën 1.14:

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
Tokë	Promovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (hidrocentrale) Ndotje të Tokës nga pesticidet dhe plehrat kimike në kuadër të fuqizimit të sektorit primar	Hartimi i studimeve hidrogeologjike dhe gjeologjike për pozicionet e përzgjedhjes së ndërtimit të digës, për minimizimin e rrezikut nga erozioni ose dështimi i digave Mbështetje shkencore i fermerëve – krijimi i kooperativave bujqësore – adaptimi i praktikave dhe rregullave të drejta dhe nga Udhëzimet e Bashkimit Evropian
Ujëra	Ndotje dhe ndikim në sasinë e ujërave nëntokësore nga intensifikimi dhe forcimi i prodhimit primar Përdorim u ujit për promovimin e për punimit të produkteve bujqësore Përdorim të ujit për zhvillimin dhe promovimin e agroturizmit	Zbatim i një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujitje - mbështetje shkencore të fermerëve - ndërtim i rrjeteve moderne kolektive të ujitjes - ndërtim të rezervuareve dhe digave - kontrolli i shpimeve të shpërndara të fermerëve Ushtrim i politikës së përshtatshme të faturimit për ujin - organizim hapësinor dhe përqendrim i njësive prodhuese në rajonet ekonomike me qëllim menaxhimin kolektiv të ujit - kontroll i njësive individuale të shpimeve për ujë - përdorim të makinerive bashkëkohore tek njësitë prodhuese - adaptim nga njësitë prodhuese të Sistemeve të Menaxhimit Mjedisor Reduktim të konsumit të ujit për ujitje, përmes zbatimit të sistemeve të kursimit – përmes informimit dhe ndërgjegjësimit të vizitorëve
Biodiversiteti	Prpmovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (parqe eolike)	Hartim të Planit Kombëtar për Energjinë e Ripërtëritshme në Shqipëri - përcaktim të zonave të përshtatshme për zhvillimin e energjisë gjeotermale, shfrytëzimin e energjisë së erës dhe energjisë diellore - hartim të studimeve ornitologjike në zonat me potencial eolik - përcaktim i kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike në të gjithë vendin
Mbetje	Shtim të mbetjeve nga përpunimi i produkteve bujqësore Shtim të mbetjeve nga aktivitetet agroturistike	Ndërtim i landfillit - promovim i riciklimit të materialeve të ndryshme - promovim i bio-kompostimit dhe mbetjeve të " gjelbërta" - informim të banorëve në lidhje me çështjet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta Informim dhe ndërgjegjësim i vizitorëve për menaxhimin e mbetjeve dhe ndarja e tyre për përpunimin e tyre optimal dhe shfrytëzimin e tyre
Mjedisi akustik/zhurma	Zhurma nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore	Izolim akustik i ndërtesave - organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike.

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
	Zhurma nga parqet eolike (Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë)	Përdorim të teknologjisë optimale dhe moderne të turbinave të erës - vendosje të parqeve eolike në një distancë më të madhe se 500 metra nga kufiri i zonave të banuara
Peisazhi	Ndryshime në peisazh nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Ndryshime në peisazh nga fuqizimi i sektorit primar të prodhimit (serat) Ndryshime nga parqet eolike (Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë)	Organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike – zona perimetrike të gjelbërta në çdo zonë ekonomike Distancë minimale prej të paktën 5 metra nga kufijtë e secilës parcelë për serat në zonat bujqësore me densitet të lartë. Vendosje të parqeve eolike me preferencë në kreshtat të largëta të zonave malore, pa qasje rrugore - respektim i Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë në Shqipëri

Së fundi, paraqitet programi i monitorimit të ndikimeve në mjedis, i cili përcakton treguesit e monitorimit, nevojën e përpilimit të një raporti me rezultatet dhe subjektin përgjegjes për zbatimin e programit të monitorimit.

Konkluzioni i Studimit të Vlerësimit Strategjik të Ndikimeve në Mjedis është se ndikimet negative janë të kufizuara në faktorë të veçantë të mjedisit (tokës, ujit, biodiversitetit, mbeturinave, mjedisit akustik / zhurmave dhe Peisazhit), ndërsa ndikimet pozitive të Projektit të propozuar janë të rëndësishme dhe kanë të bëjnë me të gjithë faktorët e mjedisit. Kjo është një e vërtetë që pritet pasi nga fillimi i draftimit të propozimeve të tij, Plani ka marrë parasysh kriteret e zhvillimit të qëndrueshëm, duke integruar dimensionin mjedisor dhe parametrin e mbrojtjes dhe përmirësimit të mjedisit natyror, kulturor dhe njerëzor në çdo objektiv strategjik në secilin prioritet. Pra, që nga fillimi, Plani kishte orientim miqësor me mjedisin, dhe për këtë arsye nuk është për t'u habitur që në vlerësimin e ndikimeve mjedisore të tij, shumë ndikime pozitive dhe shumë negative shpesh varen nga mënyra e zbatimit të Planit dhe jo direkt nga rekomandimet e Planit, siç zbulohet nga Boshtet Prioritare të propozuara.

2. HYRJE

2.1. Hyrje dhe procedura VSM

Ky studim VSM përgatitet me qëllim vlerësimin e mjedisit të PPV të Poliçanit. Hartohet në zbatim të ligjit 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor", i cili trupëzoi në ligjin e Republikës së Shqipërisë Direktivën Evropiane 2001/42 KE. Struktura e këtij studimi ndjek gjithçka që propozohet në Ligjin 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor". Sipas Ligjit 91/2013, ndiqet procedura e mëposhtme:

- Së pari realizohet një konsultim paraprak me grupet e interesit (stakeholders), ku paraqiten a) koncepti i Vlerësimit Strategjik të Ndikimit në Mjedis, b) procedurat për aplikimin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor, c) faktorët e rëndësishëm mjedisorë të Bashkisë që pritet të preken nga propozimet e PPV dhe d) realizohet diskutim me qëllim që palët e interesit të shprehin pikëpamjet e tyre mbi ndikimin mjedisor të PPV dhe të regjistrohen shqetësimet e tyre në lidhje me çështjet e mjedisit.
- Në vazhdim përgatitet dhe dorëzohet Vlerësimi Strategjik i Ndikimeve në Mjedis (buletin dhe harta shoqëruese), me strukturën dhe përmbajtjen, në përputhje me Ligjin 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor".
- Realizohet konsultim në lidhje me gjetjet e Vlerësimit Strategjik të Ndikimit në Mjedis, në lidhje me ndikimin mjedisor të PPV të Bashkisë Poliçan, e cila në mënyrë procedurale realizohet paralelisht me konsultimet mbi propozimet e fazës C të PPV së Bashkisë Poliçan.
- Së fundi, duke marrë parasysh gjetjet dhe rezultatet e dy konsultimeve - të VSM dhe të PPV - hartohet Vlerësimi përfundimtar Strategjik i Ndikimit në Mjedis, miratimi i të cilit përbën një parakusht për miratimin përkatës të PPV të Bashkisë Poliçan.

2.2. Informacion i përgjithshëm i VSM

2.2.1. Përkufizime për VSM

Një nga vizionet më moderne për vlerësimin e ndikimit në mjedis është institucioni i Vlerësimit Strategjik Mjedisor, i cili zbatohet përmes hartimit të një studimi mjedisor, në fazën primare të një plani strategjik zhvillimi, në nivel politike («Policy»), projekti («plani»), programi («program»), domethënë jo të një projekti individual. Ky studim mjedisor quhet Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) dhe në Evropë gjen zbatim vetëm në plane dhe programe - dhe jo në politika - në përputhje me Direktivën 2001/42 KE. Në literaturën ndërkombëtare referimi i parë për Vlerësimin Strategjik Mjedisor, sipas Noble (2010), kryhet nga Wood& Djeddour në vitin 1989, të cilët e përmendin si vlerësim mjedisor të politikave, planeve dhe programeve, i cili ka një karakter strategjik në lidhje me atë të projekteve individuale. VSM merr parasysh objektivat e përgjithshme të zhvillimit të një vendi apo rajoni, efektet kumulative të planifikimit strategjik të propozuar, problemet globale mjedisore, duke lidhur planifikimin strategjik me to (p.sh. efekti serë), por edhe gjithë çështjet e tjera të zhvillimit të qëndrueshëm, për të cilat janë zhvilluar strategji evropiane dhe kombëtare dhe

janë vendosur objektiva konkrete p.sh. reduktim të ndotësve serë, menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel baseni, menaxhim të qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta dhe të lëngshme, etj.

Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një proces sistematik dhe gjithëpërfshirës i vlerësimit të ndikimeve mjedisore të një politike, të një plani apo programi, duke përfshirë një raport me rezultatet e konsultimeve me grupet e interesit dhe me konkluzionet e studimit, me qëllim për të ndihmuar në vendimmarrje të një planifikimi strategjik (Therivel dhe Partidario, 1996). Përkufizime të tjera të rëndësishme që janë dhënë në literaturën ndërkombëtare po paraqiten si më poshtë:

- VSM është një vlerësim i parë i skenarëve alternativë dhe i propozimeve që kanë lidhje me planet e propozuara apo tashmë të miratuara, me programe dhe politika, në kuadër të një vizioni më të gjerë strategjik mjedisor dhe të një sërë objektivash që duhen plotësuar. Qëllimi është që ky vlerësim të drejtojë për nga përzgjedhja e alternativave më të mira, me qëllim që në planifikim të arrihet efekti i dëshiruar (Noble, 2000).
- VSM përbën një proces kompleks dhe të strukturuar, që ka si qëllim vlerësimin e ndikimit në mjedis të propozimeve strategjike (të politikave, planeve, programeve) dhe propozimin e masave të mundshme për të trajtuar ose ndaluar efektet apo masat të karakterit parandalues për shmangien e shfaqjes së ndikimeve apo nxitjen e ndikimeve/efekteve pozitive të propozimeve strategjike në mjedis. Ky proces përfshin edhe një raport me shkrim me rezultatet e konsultimeve. Rezultatet e këtij procesi përdoren nga autoritetet kompetente gjatë vendimmarrjes për zbatimin e planifikimit strategjik (Risse et al., 2003).
- VSM përbën një proces sistematik për vlerësimin e ndikimeve mjedisore nga politikat, planet dhe programet e propozuara, me qëllim për tu siguruar se merren parasysh, qysh në një fazë të hershme të procedurës së vendimmarrjes, çështjet mjedisore të propozimeve të tyre, në kombinim me parametra ekonomike dhe sociale (Sadler dhe Verheem, 1996). Ky përkufizim thekson se VSM përbën një proces të tërë - merr pjesë paralelisht me procesin e planifikimit strategjik - dhe nënvizon se rezultatet e VSM merren parasysh në vendimet përfundimtare mbi planifikimin strategjik (Glasson et al., 2012.). Theksohet se ky përkufizim është një nga të parët që është dhënë për VSM dhe mbulon plotësisht objektin e tij, dhe referohet në pjesën më të madhe të punimeve dhe artikujve shkencorë që kanë si objekt VSM.
- VSM përbën një mjet të rëndësishëm i cili ndihmon që faktorët mjedisorë të përfshihen në marrjen e vendimeve në nivel strategjik dhe për rrjedhim, ofron një përpjekje efikase në arritjen e qëllimit për një zhvillim të qëndrueshëm (Therivel dhe Partidario, 1996). Siguron integrimin e çështjeve mjedisore që nga fillimi i procesit të vendimmarrjes, siguron një kuadër për vazhdimësinë e veprimeve në nivel të propozimeve strategjike, kontribuon në politikën e zgjeruar të planifikimit dhe ka potencial të identifikojë ndikime të mundshme mjedisore që në fazat e hershme, para se të zhvillohen planet strategjike dhe programet (Desmond, 2007).

VSM vlerëson ndikimin e politikave, planeve dhe programeve në nivel strategjik, si rrjedhim, kërkohen metodologji të ndryshme të vlerësimit mjedisor të ndikimeve në lidhje me ato të Studimeve të Ndikimeve Mjedisore të projekteve individuale dhe ka shumë vështirësi, pasi p.sh. nga një plan apo një program mund të gjenerojnë shumë projekte të ndryshme në zbatim të tyre (Dalal-Clayton dhe Sadler, 2003). Gjithashtu, ndarja ndërmjet politikave, planeve dhe programeve

është shpeshherë fluide dhe e paqartë, pasi nuk ka kufijë të qarta ndarës ndërmjet tyre dhe në lidhje me propozimet që ato bëjnë. Në qoftë se merret parasysh akoma edhe ekzistenca e një numri të madh projektesh dhe programesh mbi tema të ndryshme p.sh. energjia, transporti, turizmi, akuakultura, industria etj dhe shpesh herë ka mbivendosje në propozimet e tyre, atëherë është e kuptueshme se po zhvillohet një kompleksitet edhe në vlerësimin përkatës të ndikimit të tyre në mjedis përmes VSM (Fischer, 2003). Së fundi, VSM, në varësi të fushës së tyre të zbatimit, ndahen në VSM të bazuara në politika («Policy-based SEA»), domethënë në thelb në politika qeveritare, VSM sektoriale për planet dhe programet përkatëse p.sh. për turizmin, zhvillimin industrial, menaxhimin e zonave bregdetare apo zonat malore, promovimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë, etj, dhe VSM hapësinore që kanë lidhje me nivele të ndryshme të planeve ose programeve hapësinore që kanë referencë në zona të veçanta gjeografike në të cilat zbatohen planet dhe programet në fjalë (Noble, 2010).

2.2.2. Rëndësia e VSM

VSM vjen të mbulojë një "boshllëk" të institucionit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis të projekteve dhe aktiviteteve, dmth, VSM kanë mundësinë të mbulojnë disa të meta të Vlerësimeve të Ndikimit në Mjedis (Therivel dhe Partidario, 1996):

- VSM janë të dobishme për shkak se ato kontribuojnë në konfigurimin e një kuadri strategjik - plani ose programi - më miqësor për mjedisin, brenda të cilit do të ndërtohen në të ardhmen projektet e ndryshme zhvillimore dhe projektet e infrastrukturës (Wood, 2003). Është karakteristike se, ndërsa në Vlerësimet e Ndikimit në Mjedis shqyrtohen ndikimet mjedisore të një veprimi të planifikuar zhvillimi, me qëllim minimizimin e tyre, me VSM ngihen pyetje me karakter parandalues, në lidhje me cila alternativë zhvillimi është më e mirë dhe cilat objektiva duhet të plotësohen në të ardhmen (Noble, 2010).
- Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis nuk marrin parasysh efektet kumulative që rezultojnë nga projekte të tjera dhe aktivitetet në zonën e studimit, të cilat mund të jenë në fazën e ndërtimit apo funksionimit (Glasson et al., 2012), ndërsa VSM kanë mundësinë të vlerësojnë ndikimet kumulative.
- VSM kanë mundësi për të vlerësuar në mënyrë mjedisore propozimet alternative të planeve dhe programeve, në mënyrë që zgjidhet për çdo herë ajo që është më miqësore me mjedisin, ndërsa Vlerësimet e Ndikimit në Mjedis shpesh herë nuk mund të merren me projekte alternative apo masa alternative për trajtimin e ndikimeve, sepse variantet e skenarëve alternativë kufizohen nga hartimi i projektit në nivel strategjik, i cili është paraprirë në kohë (Glasson et al., 2012).
- Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis shumë herë është i nevojshëm të hartohet në një periudhë kohore të shkurtër, ose për shkak të kufizimeve financiare, ose që të mos vonohet ndërtimi i projektit të propozuar. Kjo ndihmon për të reduktuar materialin e mbledhur të informacionit dhe cilësisë së analizës së tij. Përkatësisht e reduktuar dhe e dobët mund të jetë edhe përfshirja e qytetarëve në procesin e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (Glasson et al., 2012). Përkundrazi, VSM për shkak se shqyrtojnë planet dhe programet që kanë natyrë strategjike, paraqesin plotësi në paraqitjen e të dhënave mbi mjedisin ekzistues.

Nga ana tjetër, kur një VSM është hartuar në stadet fillestare të procedurës së vendimmarrjes dhe i cili përshkruan gjithë potencialin e mundshëm të zhvillimit të një rajoni, përmes planifikimit strategjik të tij, atëherë sigurohen zgjidhje alternative, mirren në konsideratë ndikimet kumulative, sigurohet përfshirja e qytetarëve në këto procedura dhe vendimet për projekte të veçara merren përmes një mjedisi parandalues, i cili është paracaktuar përmes VSM (Therivel, 2004). VSM mund të kontribuojë në mënyrë të konsiderueshme në zhvillimin e qëndrueshëm, pasi shtrin parimet dhe teknikat e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis në një nivel më strategjik. Kjo do të nënkuptonte adaptimin e problematikës së parametrave mjedisorë në proceset e vendimmarrjes në të gjitha nivelet: të politikave, të planeve dhe të programeve (Arce dhe Gullón, 2000). Si rrjedhim, studiohen pasojat mjedisore dhe masat për ti përballuar ato në nivel strategjik, ndërsa ka dhe transparencë më të madhe në procesin e vendimmarrjes dhe një përfshirje më efektive të qytetarëve. Por që një VSM të mund të përshkruhet si "i qëndrueshëm", duhet të mos ketë si qëllim të vetëm minimizimin e ndikimeve të një plani apo programi në mjedis, por të marri në konsideratë veprimet dhe objektivat e tyre, në mënyrë të tillë që ato të plotësojnë kriteret e objektivat afatmesme të zhvillimit të qëndrueshëm.

Gjithashtu, VSM merr në konsideratë projektet afat-gjatë dhe të një shkallë më të madhe, kështu ai mund të përqendrohet në rrugë të ndryshme ose alternative që çojnë në arritjen e objektivave specifike mjedisore të planeve ose programeve. Për më tepër, shqyrtimi i zgjidhjeve alternative nga VSM, sipas Noble (2000), përbën kusht kyç për arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm, pasi gjatë njohjes së zgjidhjeve alternative, kërkohet përfshirja e elementëve socioekonomike dhe biofizike, por edhe mirëkuptimi i lidhjes së tyre të ndërsjellë dhe të ndërvuar. Për të përcaktuar se cilat nga zgjidhjet alternative kanë më shumë gjasa për të kontribuar në qëndrueshmërinë, është e nevojshme të përcaktohen kriteret në bazë të të cilave merren vendimet e zbatimit të planifikimit strategjik. Këto kriteret janë të lidhura kryesisht me besueshmërinë e procesit të VSM p.sh. në çështjet e konsultimit, por dhe të materialeve të informimit që përdoren. Përveç kësaj, VSM inkurajon konsultimet në mes të palëve të përfshira dhe institucioneve, dhe forcon pjesëmarrjen publike akoma edhe në konsultimin e vet projektit ose programit të propozuar. Përmes konsultimeve të kryera me palët e interesuara, si pjesë e procesit të VSM, është e mundur të identifikohen çështje, nevoja, shqetësime, vlera dhe ide nga ato grupe dhe pjesë të shoqërisë që mund të preken nga një politikë e veçantë, një plan ose një program (Dalal-Clayton dhe Sadler, 1999).

Përveç sa më sipër, von Seht (1999) thekson përfitime edhe më konkrete nga zbatimi i VSM të cilat kanë lidhje me sa më poshtë:

- Rrit ndjeshëm promovimin e parimit parandalues në lidhje me Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis të projekteve dhe aktiviteteve.
- Detyron planet dhe programet strategjike për të shqyrtuar akoma edhe më shumë zgjidhje alternative, skenarë dhe propozime.
- Rrit shanset për vlerësimin e efekteve kumulative, ndikimeve sinergjike dhe indirekte, në krahasim me Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis të projekteve.
- Lidh ndikimet e pritura me problemet rajonale dhe globale të mjedisit.
- Forcon transparencën dhe besueshmërinë e proceseve vendimmarrëse, pasi nxit konsultimet dhe kontribuon në ndërgjegjësimin social.

- Ofron më shumë besim tek investitorët e mundshëm dhe të kushtëzuar, kontribuon në hartimin e Studimeve më të mira të Ndikimeve në Mjedis, ndërsa njëkohësisht në disa raste është i mundur edhe reduktimi i kohës së nevojshme për lejen mjedisore të disa projekteve dhe aktiviteteve.

2.2.3. Problemet në zbatimin e VSM

VSM përballlet me një numër çështjesh teknike dhe procedurale, probleme të natyrave të ndryshme. Në lidhje me çështjet teknike, projektet e ardhshme të zhvillimit të një zone, të cilat do të rezultojnë nga zbatimi i një plani ose programi, mund të jenë të shumta dhe për këtë arsye, vlerësimi i ndikimit në mjedis krijon një kompleksitet analitik. Informacioni mbi kushtet mjedisore aktuale dhe sidomos të ardhmen - pasi hetohet evolucioni i mjedisit të zonës së studimit, pa miratimin e planit ose programit të propozuar - është zakonisht i kufizuar, siç edhe informacioni mbi natyrën, shkallën dhe pozicionimin e saktë të projekteve të ardhshme të propozuara, të cilat do të rezultojnë nga zbatimi i planeve dhe programeve (von Seht, 1999). Shpesh, numri i madh i alternativave në projektet e propozuara kontribuon negativisht në kompleksitetin e VSM. Përveç kësaj, VSM përbën një institucion relativisht të ri, në mënyrë të veçantë në Shqipëri, fakt që do të thotë se nuk ka përvojë të veçantë për adresimin e çdo problemi apo zhvillimin e metodologjisë së përshtatshme për përgatitjen e VSM.

Përveç problemeve teknike, të rëndësishme, dhe në veçanti të vështira, paraqiten aspektet procedurale të proceseve vendimmarrëse. Politikat, planet dhe programet paraqiten përgjithësisht me një mënyrë relativisht abstrakte dhe evoluohen vazhdimisht. Për shkak të kësaj dinamike të tyre, është i domosdoshëm studimi i vazhdueshëm i ndikimeve të tyre në mjedis, gjatë gjithë rrjedhës së proceseve vendimmarrëse, fakt i cili e bën Strategjinë e Studimit të Ndikimeve në Mjedis akoma edhe më të vështirë. Përveç kësaj, nuk ka kufijë të qartë për ndarjen e politikave të ndryshme, planeve dhe programeve, domethënë, nuk mund të ketë ndarje të plotë të objekteve midis tre planeve, një për transport, një për energjinë dhe një për përdorimin e tokës, pasi ekzistojnë marrëdhënie të ndikimit të ndërsjellë në mes tyre. Gjithashtu, vihet re se efektet e një politike varen në mënyrë të drejtpërdrejtë nga mënyra me të cilën u dha interpretimi në politikë, me qëllim zbatimin e saj, realizimin e saj. Në fund të fundit vendimi është një politikë procesi, fakt që do të thotë se palët e vendimmarrjes nuk do të marrin parasysh vetëm efektet mjedisore nga zbatimi i një politike, i një plani apo një programi, por do të përlllogarisin dhe vet interesat e tyre, si edhe ndikimet në nivel politike (Glasson et al., 2012).

Përveç çështjeve të mësipërme, Noble (2003) argumenton se është veçanërisht e vështirë për tu studiuar efektiviteti i një VSM, pasi ai, në një masë të madhe, varet jo vetëm nga efektet e tij dhe nga mënyra se si ai ndikon vendimmarrjen me mbrojtjen e mjedisit, por edhe nga cilësia e procesit të përgjithshëm, siç përcaktohet nga proceset e pjesëmarrjes dhe konsultimet. Akoma edhe sistemet e ndryshme dhe kuadri institucional i VSM në çdo vend, formësojnë kritere të ndryshme për vlerësimin e efektivitetit të tij, të cilat përcaktohen nga direktivat përkatëse dhe kuadri ligjor (Noble, 2003). Si rrjedhim krahasimi midis VSM të ndryshme të vendeve të ndryshme nuk është menjëherë i mundshëm dhe kjo krijon ngatërresë/komplikim në shkëmbimin e pikëpamjeve dhe përvojave, në mënyrë që të realizohet zhvillimi i tyre shkencor. Le të shënohet në këtë pikë se në rastet kur ka

çështje të ndotjes ndërkufitare dhe menaxhimit të burimeve natyrore, krijohet nevoja e zbatimit të një VSM ndërkufitare, me gjithë vështirësitë që ai përfshin (Morrison-Saunders dhe Arteve, 2004).

Një pikëpamje e ngjashme shprehet edhe nga Fischer (2002a, 2002b), i cili pas një kërkimi dhe studimi në 25 VSM të përgatitura në Britaninë e Madhe dhe Gjermani për politika, plane dhe programe, arrin në përfundimin se kërkojnë një kërkim dhe studim të mëtejshëm çështjet e mëposhtme:

- Referenca në lidhje me çështje socio-ekonomike në VSM e projekte.
- Aftësia që VSM për plane dhe programe të kërkojnë skenarë alternativë që të kenë lidhje me zhvillimin dhe rritjen e sektorëve të tjerë përveç atij që po studiohet.
- Mënyra integritit të plotë të VSM në projektin për të cilin po përgatitet.
- Nevoja e pjesëmarrjes së publikut në VSM për programet - pjesëmarrja publike është zakonisht vetëm në VSM për projekte.

Së fundi, sipas Therivel (2004), ka disa çështje në Direktivën Evropiane 2001/42 që kanë nevojë për sqarime p.sh. referohen faktorët mjedisor të biodiversitetit, të florës dhe faunës, por cilat janë dallimi i qartë midis këtyre tre faktorëve të mjedisit? Gjithashtu, çfarë saktësisht nënkupton me shprehjen "asete"? Dhe pse ato, ashtu siç edhe shëndeti i njeriut hynë në VSM dhe nuk miratohen dhe parametra të tjerë social ekonomike? Për më tepër, shkalla e detajit në përshkrimin e projektit apo programit të propozuar, në situatën ekzistuese mjedisore, në objektivat dhe fizibilitetin e projektit ose programit, e kombinuar me referencën e nevojshme në projekte dhe programe të tjera me të cilat ka lidhje, mbetet të përcaktohet nga përvoja e ardhshme e studiuesve dhe ndoshta në varësi të llojit të projektit apo programit të propozuar dhe shkallën e aplikimit të tij. Për më tepër, edhe detaje të tjera të tilla si p.sh. cilat organizma dhe institucione duhet të marrin pjesë në konsultime, por edhe se ku me saktësi ndalon referimi i skenarëve alternativë, mbetet të përcaktohet përsëri nga aplikimi i VSM në praktikë (Therivel, 2004).

3. PËRSHKRIM I PËRGJITHSHËM I PLANIT

3.1. Qëllimi dhe objektivat e Planit

3.1.1. Qëllimi i Planit

Qëllimi i Planit të propozuar dëshmohej nga përfitimet që pritet të shkaktojë si në shoqëritë lokale, ashtu edhe në mjedisin natyror, kulturor dhe infrastrukturor. Qëllimi bazë i Planit të propozuar lidhet me zhvillimin territorial dhe organizimin e Bashkisë, me ndihmën e mjeteve të planifikimit territorial, urban dhe arkitektonik. Mjetet do të përdoren, duke ndjekur përzgjedhjet bazë strategjike të Planit Kombëtar Territorial të Shqipërisë, dhe do të kenë si standart:

- Vlerat e zhvillimit të qendrueshëm dhe si akse përmirësimin e ekuilibruar të nivelit të jetesës, nëpërmjet vlerësimit të mjeteve natyrore dhe njerëzore që janë në dispozicion.
- Forcimin e kohezionit social.
- Mbrojtjen e trashëgimisë natyrore dhe kulturore.

Propozimet e Planit pritet të kontribuojnë në përmirësimin e përgjithshëm të zonës, por edhe në mbrojtjen e mjedisit, ndërsa paralelisht do të kontribuojnë në zhvillimin lokal. Më konkretisht, Plani i propozuar është një plan territorial me rëndësi lokale, i cili mund të rregullojë çështje si brenda vendbanimeve, ashtu edhe jashtë vendbanimeve të Bashkisë. Paralelisht, synon të përmirësojë cilësinë e shërbimeve sociale të ofruara, si edhe të infrastrukturave teknike të Bashkisë. Gjithashtu, nëpërmjet organizimit hapësinor të Bashkisë, bëhet përpjekja për përballjen e konflikteve ekzistuese të përdorimeve të tokës, të cilat rezultojnë nga afërsia e drejtëpërdrejtë e përdorimeve dhe aktiviteteve të papajtueshmërive ndërmjet tyre. Njëkohësisht, si mjet zhvillimor, Plani thekson veprat e nevojshme të infrastrukturave që do të duhet të realizohen, me qëllimin që të arrihet zhvillimi në nivel lokal, ndërsa jep orientime për iniciativa, që synohet të ndërmerren në të tre sektorët e prodhimit, gjithmonë duke patur si kriter zhvillimin e qendrueshëm të Bashkisë, fakt që sipas kushteve siguron mbrojtjen efikase të mjedisit. Së fundmi, konstaton dhe propozon:

- Burimet më të rëndësishme të ndotjes dhe përpiqet t'i kufizojë me ndihmën e mjeteve të planifikimit territorial.
- Zonat e ndjeshme ekologjike dhe elementët e interesit kulturor.
- Masat për mbrojtjen dhe promovimin e zonave të ndjeshme ekologjike dhe të zonave me interes kulturor.

Si përfundim, Plani formulon modelin zhvillimor të zonës, i cili do të mbështetet në aktivitetet ekonomike të organizuara, të bazuara në kritere të qendrueshme territoriale, duke çuar në mbrojtjen dhe promovimin e mjedisit, dhe në forcimin e kohezionit social.

Referimi ndaj objektivave mjedisore të politikave, strategjive dhe planeve, në nivel europian dhe kombëtar, lidhet me njohjen e kërkesave dhe të angazhimeve që rezultojnë nga këto dhe që ndikojnë në objektivat e Planit të propozuar. Kështu, më poshtë paraqitet në mënyrë të përmbledhur kuadri ligjor dhe rregullues europian dhe kombëtar, në të cilin paraqiten objektivat për mbrojtjen e mjedisit dhe të cilat kanë të bëjnë me Planin e propozuar, me qëllim që të theksohet rëndësia e mbrojtjes së mjedisit. Paraqitja e kuadrit që përcakton objektivat mjedisore bëhet sipas parametrave mjedisore,

siç përcaktohen në Direktivën Europiane 2001/42 KE për Vlerësimin Strategjik Mjedisor dhe në Ligjin përkatës 91/2013. Për më tepër, përmenden objektivat e politikës mjedisore siç shprehen nga strategjitë tematike dhe programet e veprimit. Parametrat kryesorë mjedisorë janë si vijon: bioshumëllojshmëria, popullisa, shëndeti i njeriut, flora, fauna, toka, ujërat, ajri, faktorët klimaterikë, elementët pasurorë materialë, trashëgimia kulturore, përfshi edhe trashëgiminë arkitekturore dhe arkeologjike si edhe peisazhin.

Para se t'i referohemi objektivave të sipërpërmendura, paraqiten propozimet e Fazës së Dytë, të cilat kanë të bëjnë me vizionin, objektivat strategjike dhe akset e prioritetit për zhvillimin territorial të Bashkisë.

3.1.2. Vizioni – Objektivat Strategjike – Boshtet e Prioriteteve sipas Planit të propozuar

3.1.2.1. Vizioni i zhvillimit

Vizioni i Zhvillimit të Bashkisë së Poliçanit për vitin 2030 paraqitet si më poshtë:

“Propozohet menaxhimi i integruar i zonave rurale, me theks të veçantë forcimin e aktiviteteve bujqësore me drejtim prodhimin e produkteve cilësore dhe specializimin e tyre me drejtim prodhimin edhe të kulturave të pemëtarisë, njëkohësisht edhe me menaxhim të qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe theks të veçantë në menaxhimin efikas të ujit për ujitje dhe sipërfaqes së tokës për kultivimeve. Nxitja e aktiviteteve rurale do të bazohet në metoda ekologjike miqësore të prodhimit, në mbrojtjen e tokës bujqësore nga aktivitetet ndotëse, si edhe në projektet e infrastrukturës, me theks të veçantë në projektet për zonat rurale, ndërsa do të kombinohet edhe me forcimin e sektorit sekondar dhe konkretisht sektorët e përpunimit dhe përpunimit të produkteve bujqësore. Në të njëjtën kohë, kombinimi i sektorit primar me nxitjen e formave alternative të turizmit do t'i japë rajonit një model më shumëdimensional të rritjes ekonomike dhe do të krijojë mundësi për sinergji në aktivitetet financiare të komuniteteve lokale. Zhvillimi i mëtejshëm i projekteve të infrastrukturës dhe shërbimeve sociale do të kontribuojnë në masë të madhe në përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve”.

3.1.2.2. Strategjia e Zhvillimit dhe Objektivat

Objektivi Strategjik 1:

Forcimi i ekonomisë lokale dhe konkurrencës. Ky qëllim do të arrihet nëpërmjet (a) administrimit të plotë të hapësirës bujqësore me theks të veçantë forcimin e aktiviteteve bujqësore drejt prodhimit të produkteve cilësore, (b) zbatimit të metodave mjedisore miqësore të prodhimit dhe (c) stimulimit të sektorit dytësor dhe më konkretisht, të degëve të përpunimit dhe përpunimit të produkteve bujqësore, (d) stimulimit të sipërmarrjes dhe sektorit terciar të prodhimit.

Qëllimi i parë strategjik që propozohet për Bashkinë Poliçan, synon forcimin e ekonomisë lokale, me qëllimin e krijimit të vendeve të reja të punës, nëpërmjet përmirësimit të sipërmarrjes në të tre sektorët e prodhimit, me qëllimin e frenimit të fenomenit të reduktimit të popullsisë dhe të migrimit drejt qendrave të tjera urbane dhe fqinje të Shqipërisë ose drejt vendeve të tjera të Europës. Sigurisht, kjo ka nevojë të inkuadrohet nga arsimimi dhe formimi i përshtatshëm dhe nga kultivimi i një mentaliteti të ri për brezin e ri, në lidhje me mundësitë e reja që do të ekzistojnë në vend gjatë

viteve të ardhshme, si për shkak të përfundimit të planifikimit hapësinor, ashtu edhe për shkak të asocimit në Bashkimin Europian, si për shkak të kalimit të saj në një mjedis politik dhe ekonomik që do të favorizojë investimet, risitë dhe sipërmarrjen.

Forcimi i ekonomisë lokale do të mbështetet edhe në tre sektorë të prodhimit. Sektori bujqësor i punësimit do të duhet të mbështetet në mënyrë të përshtatshme, duke theksuar prodhimin e produkteve lokale cilësore dhe duke përdorur metoda miqësore për mjedisin, që të mos shkaktohet dëmtim i parregullueshëm në mjedis, qoftë për shkak të shpërdorimit të burimeve natyrore, qoftë për shkak të ndotjes dhe nënvlerësimit të tyre. Në sektorin parësor është edhe prodhimi blegtoral për të cilin propozohet modernizimi i tij.

Përveç sektorit parësor, propozohet stimulimi dhe i atij dytësor, në vazhdim të zhvillimit të sektorit parësor dhe në koherencë të drejtëpërdrejtë me të, me qëllim promovimin e aktiviteteve në lidhje me përpunimin dhe trajtimin e produkteve bujqësore. Kështu, përveç prodhimit në Poliçan, propozohet të bëhet edhe përpunimi i produkteve, të cilat do të jenë të gatshme të jenë të disponueshme në tregun lokal apo në tregjet ndërkombëtare.

Së fundmi, vlerësimi i sektorit të hapësirës së faciliteteve ushtarake joaktive do të nxisë edhe zhvillimin në zonë, nëpërmjet lokalizimit të parkut të biznesit, për stimulimin e sektorit parësor, dytësor dhe atij terciar, pasi në një pjesë tjetër të sipërfaqes do të propozohet përdorimi shtëpiak, në kombinim me përdorimet e përbashkëta – të dobishme por edhe për përdorimet e turizmit. Së fundmi, në zonë propozohet të ekzistojë forcimi i sipërmarrjes lokale në të gjithë sektorët e prodhimit, nëpërmjet trajnimit të popullsisë aktive në aspektin ekonomik (fermerë, tregtarë, sipërmarrës, etj.) dhe promovimit të veprimeve të plota që do të lidhin të gjithë sektorët e prodhimit ndërmjet tyre.

Objektivi Strategjik 2:

Administrimi i qëndrueshëm i Mjedisit dhe i Burimeve. Nevojitet që fokus i veçantë t'i jepet administrimit i perhstatshme i ujit për ujitje dhe i tokës për kultivimeve, me vëmendje ndaj përballjes rezultative të rreziqeve natyrore (psh. erozionit që ndikon në mënyrë të pafavorshme në cilësinë e tokave dhe të kultivimeve).

Mjedisi natyror në Bashkinë Poliçan, është veçanërisht i pasur, me shumëllojshmëri elementësh (si gryka, katarakte, masive interesante malore, lumenj, florë dhe faunë e pasur etj.), dhe për këtë arsye, konsiderohet qëllim i një rëndësie të madhe për Bashkinë mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit dhe i elementëve të tij natyrorë. Kjo mbrojtje nuk është e vetëqëllimshme. Mjedisi natyror mbështet aktivitetet bujqësore, ekzistuese dhe të ardhshme, ndësa në të ardhmen duhet të mbështesë edhe aktivitete të tjera, psh. forma alternative të turizmit.

Për më tepër, duhet t'i jepet vëmendje e veçantë tokës bujqësore, e cila është një nënsistem i mjedisit natyror. Sipërfaqet bujqësore, të cilat përbëjnë burim ekonomik të rëndësishëm për zonën, do të duhet të mbrohen nga çdolloj ndërtimi i mundshëm në të ardhmen, nga ndotja për shkak të përdorimit të panevojshëm të plehrave kimikë dhe pesticideve të bimëve, nga intensifikimi hiperbolik i mundshëm në të ardhmen i kultivimeve që do të ketë si pasojë uljen e cilësisë së tokave, si edhe nga rreziku i shpërdorimit të ujit për ujitje. Rrjedhimisht, do të duhet të ekzistojnë sisteme përkatëse mjedisore për mbrojtjen e mjedisit natyror dhe të burimeve të tij, por edhe për

përballjen e rreziqeve natyrore dhe artificiale që ndikojnë në mënyrë të pafavorshme në cilësinë e tokave dhe përgjithësisht në mjedisin natyror.

Objektivi Strategjik 3:

Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme. Ky qëllim synon përmirësimin e cilësisë së jetës dhe të mirëqënies së banorëve, nëpërmjet krijimit të shanseve për pjesëmarrjen e të gjithë qytetarëve në aktivitetet ekonomike, nëpërmjet informimit dhe arsimimit profesional të të gjithë profesionistëve, nëpërmjet kultivimit të bashkëpunimit dhe të solidaritetit të enteve prodhuese dhe qytetarëve të tjerë ndërmjet tyre, me qëllimin e ekzistencës së zhvillimit ekonomik në zonë për të gjithë qytetarët, por edhe të promovimit të veprave të nevojshme të infrastrukturës dhe shërbimeve sociale.

Kështu, propozohet të krijohen shanset e përshtatshme për të gjithë qytetarët që të kenë mundësi të marrin pjesë në aktivitetet ekonomike në zonën e Bashkisë. Do të duhet të ekzistojë formimi i duhur profesional dhe informimi i të gjithë qytetarëve për teknologjitë e reja dhe veprimet novatore të mundshme, që të jenë në gjendje të aktivizohen në shanset ekonomike që paraqiten, por edhe t'u jepet rasti të zhvillojnë ata vetë këto raste. Paralelisht promovimi i infrastrukturave të përshtatshme, si sociale ashtu edhe teknike, për përmirësimin e cilësisë së jetës dhe kushteve të mbijetesës së banorëve, kultivimi i ndjenjës së solidaritetit dhe i pjesëmarrjes aktive të të gjithë qytetarëve në veprime të përbashkëta për përballimin e problemeve dhe forcimin e zhvillimit ekonomik të zonës, konsiderohen veçanërisht një faktor të rëndësishëm për formimin e komuniteteve të qëndrueshme dhe sigurisht varet edhe nga faktorë të tjerë që lidhen me arsimimin e qytetarëve dhe veçanërisht të rinjve, por edhe mentalitetet që kultivohen dhe promovohen.

3.1.2.3. Parimet dhe politikat kryesore

Objektivi strategjik 1: Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës.

Rritja e zhvillimit ekonomik në zonën e studimit është e lidhur direkt me rigjallërimin e popullatës. Duke pasur parasysh rënien e konsiderueshme të popullsisë në dy dekadat e fundit, është e nevojshme mbajtja e popullsisë dhe tërheqja e moshave të reja dhe produktive. Qëllimi është që Bashkia të bëhet një zonë e qëndrueshme dhe e vetëmjaftueshme periferike, me identitet të njohur lokal dhe rritje jashtë-dimensionale, duke shfrytëzuar përparësitë krahasuese dhe traditën lokale dhe tre sektorët produktive. Një parakusht themelor për qëndrueshmërinë e zhvillimit ekonomik është mbështetja e fuqizimin të tre sektorëve produktivë duke u përqendruar në ekspertizën dhe njohuritë ekzistuese dhe duke shfrytëzuar burimet / rezervat ekzistuese. Propozohen prioritetet e mëposhtme:

Boshti i Prioritetit 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar.

Fuqizimi i prodhimit primar në lidhje me përmirësimin cilësor të procesit dhe të prodhimit të produktit, duke zvogëluar kostot e prodhimit, rritjen e konkurrencës dhe tregtueshmërinë e produkteve dhe në fund të fundit rritjen e të ardhurave të gjeneruara. Politikat / ndërhyrjet individuale janë:

Kthimi në alternativa të reja, bujqësinë organike me bimë të reja që prodhojnë produkte me vlera të larta ushqyese dhe farmaceutike.

- Modernizimi i fermave bujqësore dhe blegtorale (teknologji, risi) për të përmbushur standardet bashkëkohore të cilësisë dhe konkurrencës së globalizuar.
- Ruajtja dhe forcimi i varieteteve lokale (bimë foragjere, bimë terapeutike dhe aromatike, etj).
- Kthimi në kulturat e pemtarisë.
- Ofrimi i stimuljeve, veçanërisht për fermerët e rinj, për të lehtësuar vendosjen e tyre fillestare dhe rregullimet strukturore të pronave të tyre.
- Mbështetja e prodhuesve nga institucionet shkencore / kërkimore (p.sh. eksplorimi i kulturave të reja me rendimet të lartë, cilësisë të tokës, përdorimit të qëndrueshëm të ujit, masave për përmirësimin e cilësisë të produkteve).
- Funksionimi i formave të bashkëpunimit të organizimit të prodhuesve përmes ekonomive të nivelit dhe përfitimeve akumuluese (përballimi i problemeve të përbashkëta, pjesëmarrja në kurset e trajnimit, etj).
- Ndërtimi i qendrës bashkiake ose ndër- bashkiak të mbrojtjes, riprodhimit dhe shpërndarjes të varieteteve lokale dhe trajnimit të prodhuesve.
- Zhvillimi i kulturave të reja dinamike, të organizuara në baza bashkëpunuese dhe biznes, duke aplikuar teknologjitë bashkëkohore.
- Modernizimi i sistemeve të ujitjes, në lidhje me ruajtjen dhe bilancin e burimeve ujore.

Boshti i Prioritetit 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit.

Kushtet e konkurrencës së globalizuar sjellin si pësojë nevojën për nxitjen e prodhimit vendor dhe promovimin e produkteve vendore. Marketingu i produkteve vendore do të sigurojë të ardhura shtesë duke plotësuar një zinxhir të integruar të furnizimit. Turizmi i globalizuar, respektivisht, kërkon përdorimin e burimeve dhe karakteristikave lokale dhe zhvillimin e formave alternative të turizmit të cilat do të krijojnë mundësi të reja punësimi. Përveç tregtisë dhe turizmit, i rëndësishëm është fuqizimi i shërbimeve, kryesisht në selinë e Bashkisë në mënyrë që të shërbejnë në mënyrë adekuate qytetarët dhe vizitorët. Në veçanti, propozohen:

- Tregtia e produkteve bujqësore të përpunuara, duke i promovuar në rrjetet tregtare dhe tregjet jashtë zonës së studimit.
- Promovimi i prodhimeve vendore për bizneset turistike lokale (hotele, restorante), ekspozimi në evente kulturore.
- Zhvillimi i butë turistik i burimeve natyrore dhe elementeve natyrore të identifikueshme (turizmi mjedisor, alpinizmi, shëtitjet etj), ndërtimi i të gjithë infrastrukturës së nevojshme (rrugët me sinjalistike, qendrat e informacionit, shtigje, kioska etj.).
- Zhvillimi i turizmit rural, krijimin i fermave të vizitueshme që arrijnë ekonomitë e nivelit dhe që përshtaten me fleksibilitet në kushtet e tregut dhe kërkesës.
- Shfrytëzimi i butë turistik i burimeve kulturore, qoftë në vendet arkeologjike apo grupe ndërtesash historike, ndërtesa tradicionale, etj.
- Bashkëveprimi me bashkitë fqinje për të zhvilluar veprimtari të përbashkëta të zhvillimit turistik me karakteristika plotësuese.

Boshti i Prioritetit 3: Forcimi prodhimit dytësor.

Fuqizimi i prodhimit dytësor duhet të përqëndrohet si në trajtimin dhe përpunimin e produkteve primare duke mbështetur prodhimin primar, edhe në zhvillimin e industrive tradicionale në rajon. Në veçanti, propozohet:

- Fuqizimi i përpunimit të produkteve primare me krijimin e njesive të përpunimit (baxhove, vreshtave, etj), standardizimit dhe paketimit.
- Zbatimi i standardeve të standardizuara të cilësisë dhe çertifikimit të produkteve të përpunuara për origjinën .
- Zhvillimi i mëtejshëm i sektorit të përpunimit të gurit, një material lokal ndërtimi.

Objektivi strategjik 2: Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore.

Një parakusht themelor për zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik është respektimi dhe ruajtja e mjedisit natyror. Mjedisi i pasur natyror i Bashkisë ka vlera estetike, ekologjike dhe ekonomike dhe është i lidhur pazgjidhshmërisht me komunitetin lokal, i cili në masë të madhe e bën jetesën prej tij. Kërkohet një menaxhim i integruar dhe i qëndrueshëm i mjedisit që do të bazohet në aktivitete harmonike produktive të përbashkëta (bujqësi - blegtori- industri), zhvillimin e turizmit dhe mbrojtjen e mjedisit. Prioritetet e propozuara në vijim:

Boshti i Prioritetit 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqësisë.

Bujqësia, përveç funksionit të saj themelor (prodhimi i ushqimit dhe produkteve të tjera) është multi-funksionale dhe ndikon në shumë nivele, të tilla si mundësitë e punësimit dhe mbështetja e popullatës lokale, në transformimin e peisazhit, mbrojtja e burimeve natyrore, etj. Kjo e bën të detyrueshme veprimet e mëposhtme:

- Mbrojtja e tokës nga erozioni (masat parandaluese dhe reagimi ndaj ketyre fenomeneve).
- Mbrojtja e tokës bujqësore nga kullotja (parandalimi dhe reagimi ndaj mbikullotjes, ndarja e mundshme e sipërfaqeve të kullotës.).
- Mbrojtja nga përmytjet dhe teknikat e ndërtimit në sipërfaqe të pjerrëta (tarraca . mure mbajtëse, etj)
- Ballafaqimi me konfliktet që lidhen me përdorimet urbane ose industriale (p.sh. përgjatë lumit Osum).
- Menaxhimi efektiv i ujit për vaditje me konsum racional të tij.
- Projekte konsolidimi, në këmbim të parcelave të vogla të shpërndara, me përqendrimin e parcelave të një pronari në të njëjtën zonë dhe bashkimin e parcelave të vogla të shumë pronarëve, për ta bërë më të përdorshme tokën e punueshme.
- Masa për të luftuar pasojat negative të fenomeneve të braktisjes së tokës bujqësore (për shkak të shpopullimit).

Boshti i Prioritetit 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore. Propozohet:

- Pyllëzimi - krijimi dhe mirëmbajtja e infrastrukturës së rrugëve pyjore dhe mbrojtja nga zjarri.
- Masat për mbrojtjen nga rreziqe natyrore (p.sh. erozioni që ndikon negativisht në rigjenerimin natyral të pyjeve).

- Zbatimi i reabilitimeve të nevojshme në zonat ku kjo gjë kërkohej p.sh. hedhja e mbeturinave në vende jo të organizuara.
- Çaktimi i kufijve të zonave të mbrojtjes së ekosistemit pyjor.

Përcaktimi i zonave të veçanta të aktiviteteve produktive p.sh. gurore apo zonave të lidhura me infrastrukturën p.sh. vend depozitimit të mbetjeve për të cilat kërkohen Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis.

Boshti i Prioritetit 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.

Vlera ekologjike, ekonomike dhe estetike e lumit Osum dhe ujërave të burimeve në përgjithësi bëjnë të nevojshme politikat e mëposhtme:

- Zbatimi i projekteve të mbrojtjes dhe menaxhimit të burimeve kryesore ujore (p.sh. lumit Osum). Është theksuar se ekziston nevoja për një menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel të basenit lumor, sipas Direktivës Europiane 2000/60 EC. Planet Rajonale për Menaxhimin e Burimeve Ujore duhet të kryhen në bashkëpunim me bashkitë. Këto plane do të identifikojnë disa përdorime për ujin sipas secilit pellg lumor; sasinë e konsumuar për vaditje, impiantet industriale, përdorimet komerciale, përdorimin shtëpiak, etj, si dhe nevojat e ardhshme; burimet e ndotjes së trupave ujorë; rreziqet e ardhshme dhe presionet sidomos në kushtet e ngrohjes globale; dhe statusi aktual i trupave ujorë në aspektin e sasisë dhe cilësisë. Prandaj, planet do të vendosin objektiva strategjike dhe i referohen projekteve të nevojshme për të siguruar një menaxhim të qëndrueshëm të ujit si duke mbuluar nevojat e ardhshme për konsumin e ujit, si dhe mbrojtjen e organeve të ujit në aspektin e sasisë dhe cilësisë. Si pasojë, menaxhimi i ujit në nivel vendor - bashkiak do të ndikohet fuqimisht nga dhe duhet të jenë në përputhje me Planet Rajonale të Menaxhimit të Ujërave, pra, është i nevojshëm bashkëpunim i fortë mes vetë bashkive dhe qarkut.
- Menaxhimi i integruar dhe trajtimi i ujërave të zeza, për të parandaluar ndotjen e shkarkimeve të ujit.
- Lufta kundër hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave në lumenj dhe përrenj. Vëmendje e veçantë kërkohet për lumin Osum, ku ekzistojnë probleme të mëdha të ndotjes, për shkak të afërsisë me zonën urbane, me zonat industriale, por edhe me zonat e minierave dhe të përpunimit të tyre.
- Monitorimi dhe regjistrimi i puseve private për të shmangur përdorimin e tepruar të rezervave ujore.
- Kufizimi i nxjerrjes së rërës dhe shkarkimeve të inerteve në lumenj dhe përrenj.
- Shfrytëzimi racional i burimeve ujore, si nëpërmjet projekteve të përmirësimit për kursim të ujit të vaditjes, por edhe duke zbatuar praktikën bujqësore të dizajnuar për përdorim të reduktuar të ujit.
- Ndërtimi i rezervuarëve për depozitimin e ujit, me përdorimin e reduktuar të ujit nga burime sipërfaqësore apo nëntokësore.
- Promovimi i praktikave bujqësore (bujqësia organike) të cilat ndihmojnë në zvogëlimin e inputeve (plehra, pesticide) dhe ndotjen e ujërave nëntokësore.

Boshti i Prioritetit 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit.

Për të mbrojtur florën dhe faunën lokale, kërkohet mbrojtja e habitateve natyrore ku ato akomodohen, tokave, ujrave dhe stabilitetit ekologjik. Propozohen:

- Marrja e masave për të trajtuar presionet mjedisore të shkaktuara nga aktiviteti njerëzor, kryesisht.
- Integrimi i ekosistemeve të reja në rrjetin e zonave të mbrojtura ku ndodhen specie të rrezikuara endemike, të florës dhe faunës vendore.
- Marrje e masave për mbrojtjen e varieteteve lokale.

Boshti i Prioritetit 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal.

Parametri katalitik për mbrojtjen e mjedisit natyror është trajnimi i duhur dhe informimi i popullatës lokale për mbrojtjen dhe menaxhimin. Propozohen:

- Krijimi i qendrave të ndërgjegjësimit dhe informacionit mjedisor.
- Zbatimi i programeve të edukimit mjedisor në shkolla, duke filluar nga shkolla fillore.
- Organizimi i veprimtarive të ndërgjegjësimit të qytetarëve për menaxhimin e burimeve të ujit, deponimit të mbeturinave, menaxhimin e ujrave te zeza, dhe për rreziqet që dalin për shëndetin e njeriut dhe mjedisin nga format e pakontrolluara të ndotjes.

Objektivi strategjik 3: Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme.

Qëllimi i zhvillimit të komuniteteve të qëndrueshme lidhet me krijimin e një mjedisi të përmirësuar, cilësor dhe tërheqës, ku njerëzit zgjedhin të jetojnë dhe të punojnë. Parim baze është niveli i lartë i shërbimit në shërbimet ndaj publikut, komunitetit dhe agjencive private, në drejtësi dhe mundësitë e barabarta për punësim, arsimim, shëndetësi, siguri, rekreacion, kontakt me natyrën. Për të përmirësuar cilësinë e jetës dhe prosperitetin e komunitetit lokal janë dhënë prioritet në fushat e mëposhtme:

Boshti i Prioritetit 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe siguri i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit.

Është shumë e rëndësishme që qytetarët dhe banorët e Bashkisë të kuptojnë se të gjitha projektet infrastrukturore dhe projektet e zhvillimit që do të zbatohen në të ardhmen, të gjitha investimet dhe të gjitha projektet e infrastrukturës sociale, pritet të ndikojnë drejtpërdrejt në mjedisin dhe tek vetë banorët, për këtë arsye, duhet të tërhiqet pjesëmarrja e tyre në vendimmarrje, organizimin e konsultimeve, si gjatë planifikimit të veprimtarive dhe projekteve, edhe në licensimin mjedisor të tyre.

Boshti i Prioritetit 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjisë, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore.

Kjo kërkon një qasje të integruar e cila optimizon efikasitetin e rrjeteve, siguron një shpërndarje të balancuar dhe redukton ndikimin në mjedis. Propozohet, konkretisht:

- Modernizimi i rrjetit të energjisë.

- Projektimi dhe ndërtimi i rrjeteve të furnizimit me ujë për të plotësuar nevojat e tanishme dhe të ardhshme të të gjitha vendbanimet të Bashkisë dhe për të siguruar 24 orë furnizim me ujë të pijshëm.
- Projektimi dhe ndërtimi i rrjeteve të kanalizimeve, atje ku është ekonomikisht e lejueshme. Vendbanimet e zonës së studimit që do të shërbejnë nga gropa septike mirëmbajtja e përshtatshme dhe hidroizolimi janë thelbësore.
- Projektimi dhe ndërtimi i veprave kulluese drenuese, në bazë të intensitetit dhe kohëzgjatjes së reshjeve, frekuenca e rimëkëmbjes nga përmytjet dhe koeficienti i kompensimit të sipërfaqeve. Është e nevojshme të merren parasysh kushtet ekstreme të motit të paraqitura në vitet e fundit si rezultat i ndryshimeve klimatike globale dhe në rast të të dhënave të mangëta të reshjeve, propozohet përdorimi i metodave të logjikës së paqartë (fuzzy logic), për të vlerësuar me besueshmëri sasinë e ujrave të shiut.
- Sistemet bashkëkohore të trajtimit të ujërave të zeza të përshtatshme për të shërbyer vendbanimet me popullsi të vogël.
- Veçanërisht, për sa i përket menaxhimit të mbetjeve, janë të nevojshëm këto hapa: të mbyllet hendeku midis Planit Kombëtar të Mbetjeve për Shqipërinë (Plani Kombëtar për Menaxhimin e Mbetjeve) dhe menaxhimit të mbetjeve në nivel vendor - bashkiak; kryerja e studimeve të menaxhimit të mbetjeve në nivel rajonal (për secilin rajon), për shkak se menaxhimi i mbetjeve duhet të jenë i decentralizuar, por edhe strategjik (nuk është ekonomikisht i qëndrueshme ekzistenca e një landfill-i sanitar për çdo qytet apo bashki dhe për shkak të morfologjisë së terrenit të një landfill sanitar mund të mbulojë disa qytete, pra në më shumë se një bashki, nga ana tjetër menaxhimi i mbetjeve duhet të decentralizohet sepse nuk është ekonomikisht i qëndrueshëm transporti i mbetjeve larg nga burimi i tyre të prodhimit).

Studimet Rajonale të Menaxhimit të Mbetjeve do të vlerësojnë sasinë e prodhimit të mbeturinave nga të dhëna të besueshme – dhe kjo është shumë e rëndësishme - dhe do të zbatojnë objektivat strategjike të Planit Kombëtar të Mbetjeve për landfill-et, riciklimin dhe kompostimin. Për këtë arsye, do të përcaktojnë numrin dhe vendndodhjen e landfill-eve të nevojshme që do të ndërtohet dhe do të përcaktojë objektivat për parandalimin e mbetjeve, minimizimin e mbetjeve, riciklimin dhe kompostimin e tyre. Është theksuar se komunat duhet të bashkëpunojnë në procesin e Studimit Rajonal të Menaxhimit të Mbetjeve për disa arsye: ky studim rajonal duhet të pranohet nga shoqëria, duke mbuluar në mënyrë të qëndrueshme nevojat e të gjitha qyteteve për administrimin e mbetjeve; dhe studimin rajonal do të zbatohet duke ndërtuar të gjithë infrastrukturën e nevojshme për të mirën e bashkive dhe komunitetit. Prandaj, është propozuar që duhet të ketë një transformim ligjor në mënyrë që bashkitë të mund të formojnë ndërmarrje bashkiake për menaxhimin e mbetjeve në nivel vendor.

Boshti i Prioritetit 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit.

Duke pasur parasysh se rrjeti rrugor është në pjesën më të madhe në gjendje të keqe, dhe se ekziston problemi i lidhjes ndërmjet pjesës perëndimore dhe lindore, modernizimi i infrastrukturës së transportit është me rëndësi të madhe. Infrastruktura e qëndrueshme do të thotë transport i shpejtë, i sigurtë dhe efikas i njerëzve dhe mallrave, për të përmbushur të gjitha nevojat e transportit, heqjen e

izolimit gjeografik dhe të komunikimit dhe minimizimin e kostove të jashtme (rreziqeve mjedisore, aksidenteve, etj). Vlerësohen të nevojshme sa më poshtë:

- Modernizimi i rrjetit rrugor kryesor me vepra asfaltimi, ndërtimi, përmirësimi të karakteristikave gjeometrike dhe mirëmbajtje.
- Përmirësimi dhe modernizimi i sistemit të Mjeteve të Transportit Publik me orare të shpeshta, për lidhjen e vendbanimeve midis tyre madje edhe me zonat më të largëta.
- Ndërtimi dhe përmirësimi i atyre rrugëve që shërbejnë për të lidhur pjesën rezidenciale perëndimor me atë lindore dhe selinë e Bashkisë.

Boshti i Prioritetit 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojave. Në veçanti :

- Ndërtimi i shkollave të reja, objekteve sociale, qendrave kulturore, etj në varësi të nevojave të vlerësua dhe madhësisë të programuar të popullsisë.
- Zgjerimi i gjelbërimit urban, ndërtimi i zonave të gjelbra, ndërtimi i terreneve sportive-fusha në të cilat janë vërejtur mungesa.
- Sigurimi i aksesit të njëjësive të trajnimit për të gjithë nxënësit pa asnjë pengesë.

Boshti i Prioritetit 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urban.

Përmirësimi i mjedisit urban duhet të jetë sa estetik aq edhe funksional. Propozohet:

- Përmirësimi estetik i ndërtesave apo përpjekja për homogjenitetin, apo restaurimin e tyre dhe ndërtesave të braktisura (si shkolla e vjetër, fabrika joaktive e armëve).
- Mbajtja pastër e mjedisit urban me administrimin e drejtë të mbeturinave.
- Zbatimi i programeve të rigjenerimit në lagje /seksione me specifika të vecanta.
- Promovimi i mobilitetit urban të qëndrueshëm (trotuarë për këmbësorët, korsi për biçikletat, infrastrukturë për persona me aftësi të kufizuara etj.).
- Rizhvillimi i hapësirave të lira.

Boshti i Prioritetit 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike.

Qeverisja elektronike i referohet futjes të teknologjive të informacionit në administratën publike me qëllim që trajtimi, menaxhimi dhe arkivimi i dokumenteve të bëhet në mënyrë elektronike. Nëpërmjet këtij procesi do të minimizohen kostot dhe koha e dërgimit dhe marrjes të dokumenteve midis organeve publike, në mënyrë që të luftohet burokracia, të rritet transparenca, ndërsa qytetarët dhe bizneset do të shërbehen më mirë dhe më lehtë, sidomos në zonat e largëta të Poliçanit dhe vendbanimet, etj Për këtë qëllim, duhet

- Zhvillimi i infrastrukturës për lidhje interneti gjerësisht në të gjitha vendbanimet e Bashkisë.
- Forcimi i infrastrukturës logjistike në çështjet e teknologjisë, kompjuterave në shërbimet Bashkiake dhe ato të Qarkut.
- Zhvillimi i programeve softëare të përshtatshme për zbatimin e qeverisjes elektronike.
- Trajnimi i personelit të Bashkisë dhe Qarkut për të përdorur softëaret.
- Modifikimi i kuadrit ligjor të Shqipërisë, për të lejuar dhe për të inkurajuar përdorimin e teknologjive të reja në shërbimet publike midis tyre dhe me qytetarët dhe investitorët.

- Formimi në çdo seli të ish bashkive të vjetra të Bashkisë së re të Poliçanit të një shërbimi publik për t'i shërbyer qytetarëve, për tu siguruar që të gjithë qytetarët dhe banorët e zonave të largëta të kenë qasje në sistemet e qeverisjes elektronike, pavarësisht nga mosha dhe niveli i arsimimit të tyre.

Boshti i Prioritetit 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë.

Zhvillimi i qëndrueshëm është drejtpërdrejt i lidhur me shfrytëzimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë. Përdorimi i lumit dhe burimeve të tjera ujore, rrisin autonominë energjetike të komunave, duke siguruar njëkohësisht rezerva të mjaftueshme energjetike. Kjo është një metodë miqësore me mjedisin, nuk kërkon ndërhyrje energjetike dhe ka përfitime të shumta për mjedisin, ekonominë dhe cilësinë e jetesës së banorëve. Me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetës, pa reduktuar rezervat dhe krijimin e komuniteteve energjetike të qëndrueshme, propozohet:

- Shfrytëzimi i rezervave të ujit për prodhimin e energjisë hidroelektrike, pas studimeve të përshtatshme teknikoekonomike dhe mjedisore.
- Shfrytëzimi i energjisë diellore përmes moduleve fotovoltaike.
- Përdorimi i shfrytëzimit të erës, nëpërmjet krijimit të turbinave të vogla me erë.

3.2. Objektiva Europiane

3.2.1. Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin

3.2.1.1. *Në përgjithësi*

Që në fillimet e dhjetëvjeçarit të 1970, në Europë ekziston angazhimi për çështjet që lidhen me mbrojtjen e mjedisit. Kështu, për çështjet që kanë të bëjnë me mbrojtjen e cilësisë së ajrit atmosferik dhe të ujërave, me mirëmbajtjen e burimeve natyrore dhe të bioshumëllojshmërisë, me menaxhimin e mbetjeve dhe në përgjithësi me aktivitete që kanë pasojë të pafavorshme dhe përbëjnë sektorë bazë veprimi si në nivel evropian ashtu edhe kombëtar, ndeshen angazhime nga politika europiane, me qëllim që të minimizohen pasojat mjedisore dhe të sigurohet zhvillimi i qëndrueshëm i modelit social evropian. Objektivi i Bashkimit Evropian është promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm me qëllim afatgjatë zhvillimin e barabartë që të sigurohet zhvillimi ekonomik dhe progresi social, ndërsa paralelisht të ekzistojnë masa edhe për mbrojtjen e mjedisit.

Zhvillimi i legjislacionit evropian mjedisor fokusohet në ndryshimin mbarëbotëror klimaterik, në reduktimin e pasojave mjedisore të transporteve, në promovimin e modeleve të qëndrueshme prodhuese dhe konsumatore, në menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore, në reduktimin e kërcënimeve ndaj shëndetit publik, në luftimin e varfërisë dhe të izolimit social, si edhe në masat që lidhen me shoqërinë e dijes, mjetet financiaro-ekonomike, komunikimin, si edhe me politikat e nevojshme. Në bazë të strategjisë së re që u propozua për Europën e vitit 2020, Europa mund t'ia dalë mbanë nëse vepron në mënyrë kolektive, si "Bashkim" dhe ta shndërrojë ekonominë e saj në një ekonomi të zgjuar, të qëndrueshme dhe pa përjashtime, ku do të ekzistojnë nivele të larta punësimi, prodhueshmërie dhe kohezioni social. Koordinimin e politikës mjedisore do ta marrë përsipër iniciativa emblematike «Një Europë që përdor në mënyrë efikase burimet», propozime bazë të së cilës janë reformimi i politikës së përbashkët bujqësore, i politikës së përbashkët të

peshkimit, i politikës për kohezionin, rishikimi i rrjeteve ndëreuropiane të transporteve, rishikimi i legjislacionit për ndjekjen dhe paraqitjen e raporteve në lidhje me emetimet e gazrave serë, ecuria për një ekonomi me emetime të ulëta të karbonit deri në vitin 2050, rishqyrtimi i lëndëve të prioriteteve që përmenden në direktivën – kuadër për ujërat, etj.

Deri më sot janë zbatuar shtatë Programe Veprimi për Mjedisin, të cilat kanë përcaktuar formulimin e politikës europiane për mjedisin. Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin është konsideruar si kuadri bazë politik për zbatimin e politikës mjedisore dhe përcakton prioritetet e Bashkimit European (B.E.-së.), deri më 31 Dhjetor 2020 (2013-2020). Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin thekson nëntë objektiva prioriteti që duhet të arrijë B.E.-ja dhe shtetet anëtare. Këto objektiva paraqiten në mënyrë të përmbledhur si më poshtë vijon (Vendimi 1386/2013/B.E., 2013):

- Mbrojtja, ruajtja dhe forcimi i kapitalit natyror të Bashkimit.
- Shndërrimi i Bashkimit në një ekonomi të gjelbër dhe konkurruese me nivele të ulëta të emetimeve të gazrave karbonikë dhe përdorimit efikas të burimeve.
- Mbrojtja e qytetarëve të Bashkimit nga presionet mjedisore dhe rreziqet për shëndetin dhe mirëqenien.
- Maksimizimi i përfitimeve të legjislacionit mjedisor të Bashkimit nëpërmjet përmirësimit të zbatimit.
- Përmirësimi i bazës së dijeve dhe dëshmimeve për politikën mjedisore të Bashkimit.
- Sigurimi i investimeve në politikën mjedisore dhe klimaterike si edhe përballja e kostos së jashtme mjedisore.
- Përmirësimi i inkuadrimin të distancës mjedisore dhe të kohezionit të politikave.
- Forcimi i qendrueshëm i qyteteve të Bashkimit.
- Rritja e efikasitetit të Bashkimit përsa i përket përballjes së sfidave ndërkombëtare mjedisore dhe klimaterike.

3.2.1.2. Mbrojtja, ruajtja dhe forcimi i kapitalit natyror

Për mbrojtjen, ruajtjen dhe forcimin e kapitalit natyror të Bashkimit, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin deri në vitin 2020 ka si objektiv mbrojtjen e bioshumëllojshmërisë dhe të ekosistemeve të ndjeshme. Synon zëvendësimin e të paktën 15% të ekosistemeve të nënvlerësuar. Për më tepër, në përputhje me Direktivën – Kuadër 2000/60/K.E. për ujërat, do të duhet të mbrohen edhe ujërat e brendshëm sipërfaqësorë, kalimtarë, bregdetarë dhe nëntokësorë, me qëllim që të ekzistojë ujë i mjaftueshëm sipërfaqësor dhe nëntokësor me cilësi të mirë. Një parametër tjetër, i cili është i rëndësishëm për kapitalin natyror të B.E.-së, është reduktimi i presioneve që kanë ujërat detarë. Dhe për ujërat detarë, objektiv përbën ruajtja e gjendjes së mirë mjedisore, duke marrë masa për mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit detar, për zëvendësimin, aty ku është e mundur, të ekosistemeve detare, për bashkëpunimin ndërshtetëror etj. Së fundmi, në lidhje me forcimin e kapitalit natyror, në vazhdim i referohemi reduktimit të ndotjes atmosferike dhe të pasojave që kjo ka në ekosisteme mbrojtjes së mjaftueshme të tokave të B.E.-së; përballjes së ndotjes me elementë ushqyesë dhe në veçanti me azot dhe fosfor; dhe së fundmi, menaxhimit të drejtë të sipërfaqeve pyjore, nëpërmjet mbrojtjes së tyre nga zjarret, fenomenet natyrore, etj.

3.2.1.3. Shndërrimi i Bashkimit në një ekonomi “të gjelbër” dhe konkurruese

Për shndërrimin e Bashkimit në një ekonomi “të gjelbër” dhe konkurruese me nivele të ulëta të emetimeve të gazrave karbonikë dhe përdorimit efikas të burimeve, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron se deri në vitin 2020, do të jenë arritur objektivat që ka vënë Bashkimi European në lidhje me klimën dhe energjinë, ndërsa do të jenë bërë përpjekje të rëndësishme përta i përket reduktimit të emetimit të gazrave serë me synim ruajtjen e rritjes së temperaturës mesatare të planetit; do të jenë reduktuar pasojat mjedisore të sektorëve të mëdhenj të ekonomisë dhe do të jetë rritur efikasiteti gjatë përdorimit të burimeve natyrore, ndërsa do të jepen stimuj në nivel tregu, me qëllim që të inkurajohen investimet e sipërmarrjeve dhe të inovacionit dhe të theksohet zhvillimi i gjelbër; do të jenë reduktuar ndërhyrjet totale mjedisore të prodhimit dhe të konsumimit, kryesisht në sektorët e ushqimit, të strehimit, por edhe të lëvizshmërisë, nëpërmjet ndryshimeve strukturore në prodhim, në teknologji, në inovacion; dhe së fundmi, do të bëhet menaxhimi i sigurt i mbetjeve, me qëllim reduktimin e pasojave në shëndet dhe në mjedis, nëpërmjet reduktimit të prodhimit të mbetjeve (si për frymë, ashtu edhe në çmime absolute) dhe të kufizimit të groposjes së lëndëve jo të riciklueshme, ndërsa, nëse zbatohen kërkesat e Direktivave të Bashkimit European, në lidhje me mbetjet dhe hapësirat e groposjes së tyre, do të reduktohet edhe ndotja e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, të tokës dhe të atmosferës.

3.2.1.4. Presione mjedisore dhe rreziqe për shëndetin dhe mirëqënien

Me qëllim që qytetarët e Bashkimit European të mbrohen nga presionet mjedisore dhe rreziqet për shëndetin dhe mirëqënien, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron (deri në vitin 2020) përmirësim të rëndësishme në mbrojtjen si të ajrit të jashtëm në B.E., me qëllim që të ekzistojë përjasje e niveleve që propozon Organizata Botërore e Shëndetësisë (O.B.SH.), ashtu edhe në atë brendshme në përputhje me orientimet e kësaj organizate; reduktim i rëndësishëm i ndotjes akustike dhe sërish duke patur synimin për t’iu afruar niveleve të O.B.SH.-së; ekzistenca e standarteve të rrepta për ujin e sigurt të pijshëm dhe ujëra të sigurtta notimi për qytetarët e B.E.-së; përballje efikase përta i përket minimizimit të rreziqeve si për mjedisin, ashtu edhe për shëndetin, nga përdorimi i lëndëve të rrezikshme kimike që përmbajnë produktet, ato që përmenden më sipër sigurohen me legjislacionin përkatës të B.E.-së dhe kanë si synim një mjedisi jo toksik; mungesa e pasojave të dëmshme në shëndetin e njeriut, por edhe në mjedis, nga përdorimi i produkteve për mbrojtjen e bimëve; përballje efikase e shqetësimeve që lidhen me nanomateriale por edhe të tilla; dhe së fundmi, progres i rëndësishëm përta i përket përshtatjes ndaj pasojave të ndryshimit klimaterik.

3.2.1.5. Përfitimet e legjislacionit mjedisor

Me qëllim që të maksimalizohen përfitimet e legjislacionit mjedisor të Bashkimit, nëpërmjet përmirësimeve të rëndësishme për zbatimin e tij, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron (deri në vitin 2020) akses të thjeshtë të publikut në informacionet që kanë të bëjnë me mënyrën e zbatimit të legjislacionit mjedisor të B.E.-së; rritje të pajtueshmërisë me veprime konkrete legjislative përta i përket mjedisit; imponim të legjislacionit mjedisor të B.E.-së në të gjitha nivelet e administratës dhe sigurim të konkurrencës së barabartë në tregun e brendshëm të Europës; krijim të marrëdhënieve të besimit të qytetarëve përta i përket të drejtës mjedisore të B.E.-së dhe të

zbatimit të saj; dhe së fundmi, lehtësim të ruajtjes së parimit të mbrojtjes efikase të qytetarëve të B.E.-së.

3.2.1.6. Përmirësimi i bazës së dijeve dhe të dëshmive për politikën mjedisore

Me qëllim që të përmirësohet baza e dijeve dhe e dëshmive për politikën mjedisore të B.E.-së, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin synon (deri në vitin 2020), krijimin e politikave dhe të interesuarve të tjerë, të cilët kanë në dispozicionin e tyre më shumë të dhëna për hartimin dhe zbatimin e politikave në lidhje me mjedisin dhe klimën, ndërsa do të duhet të kenë kuptuar tashmë pasojat mjedisore nga aktivitetet e njeriut; ekzistencën e mirëkuptimit të madh për problemet e ndryshme mjedisore dhe për rreziqet klimaterike dhe këto të mund të vlerësohen dhe të menaxhohen në mënyrë të përshtatshme; forcimin e kontaktit ndërmjet shkencës dhe politikës në sektorin e mjedisit, ndërsa do të duhet të përfshihen edhe qytetarët për të patur akses në të dhënat dhe të jenë pjesëmarrës në veprën shkencore; dhe forcimin e ndikimit të B.E.-së në komunitetin ndërkombëtar, përsa i përket lidhjes shkencë – politikë, me qëllim përmirësimin e dijes rreth çështjeve të politikës ndërkombëtare mjedisore.

3.2.1.7. Investime në politikën mjedisore dhe klimaterike

Për sigurimin e investimeve në politikën mjedisore dhe klimaterike dhe përballjen e kostos së jashtme mjedisore, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin propozon arritjen e objektivave të politikës për mjedisin dhe klimën, deri në vitin 2020, në mënyrë efikase nga ana ekonomike dhe me mbështetje analoge nga financimi i mjaftueshëm; kërkon rritjen si të financimit publik ashtu edhe atij privat, në shpenzime që kanë të bëjnë me mjedisin dhe parametrat klimaterikë; dhe siguron vlerësim të saktë në vlerën e kapitalit natyror dhe të shërbimeve që kanë të bëjnë me ekosistemet, ndërsa përllogarit edhe koston e përkeqësimit të tyre, faktorë që ndikojnë në hartimin e politikës.

3.2.1.8. Inkuadrimi i distancës mjedisore në politika

Për përmirësimin e inkuadrimit të distancës mjedisore në politika, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin ka si objektiv, deri në vitin 2020 të zbatohen politika sektoriale në nivelin e Bashkimit Europian dhe të shteteve anëtare, që t'u shërbejnë objektivave mjedisore dhe klimaterike që lidhen me to. Kështu, propozon inkuadrimin e kushteve dhe stimuljeve që lidhen me klimën dhe mjedisin, me rishqyrtim paralel edhe të politikave tashmë ekzistuese; kërkon kryerjen e vlerësimeve për pasojat mjedisore, sociale dhe ekonomike si në nivelin e B.E.-së, ashtu edhe në nivel kombëtar, për të siguruar kohezionin dhe efikasitetin e tyre; kërkon zbatimin e plotë të Direktivave për Vlerësimin Strategjik të Mjedisit dhe për Vlerësimin e Pasojave në Mjedis; kërkon vlerësimin e informacioneve që nxirren nga vlerësimi i zbatimit të planit mjedisor, me qëllim përmirësimin e pasojës dhe të kohezionit të tij; dhe dëshiron menaxhimin e kompromiseve që mund të rezultojnë në të gjitha politikat, me qëllim që të maksimalizohen sinergjitë dhe të reduktohen, sa më shumë të jetë e mundur, pasojat negative në mjedis.

3.2.1.9. Forcimi i qendrueshëm i qyteteve

Për forcimin e qendrueshëm të qyteteve, Programi i të Bashkimit, Plani i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron (deri në vitin 2020), zbatimin e politikave të programatizimit dhe planifikimit të

qendrueshëm urban në pjesën më të madhe të qyteteve të Bashkimit, të cilat nënkuptojnë pastrimin e ndërtesave për vlerësimin e performancave mjedisore të qyteteve, duke marrë parasysh pasojat ekonomike dhe sociale, si edhe kujdesin, me qëllim që qytetet të informohen në lidhje me financimin për masat e mbrojtjes së qendrueshmërisë urbane dhe të kenë akses në të. Është i nevojshëm zgjerimi i iniciativave ekzistuese që mbështesin novacionin dhe praktikën me të mira në qytete, si edhe gjithashtu krijimi i rrjetit dhe shkëmbimet ndërmjet tyre, me qëllim që të inkurajohen qytetet të promovojnë pozicionin e tyre lider në zhvillimin urban të qendrueshëm.

3.2.1.10. Përballja e sfidave ndërkombëtare mjedisore dhe klimaterike

Me qëllim që të rritet efikasiteti i Bashkimit, përse i përket përballjes së sfidave ndërkombëtare mjedisore dhe klimaterike, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin duhet (deri në vitin 2020) të sigurojë inkuadrim të plotë të rezultateve të Konferencës së Rios në politikën e B.E.-së dhe kontributin efikas të B.E.-së në përpjekjet dhe iniciativat botërore, që kanë si objektiv krijimin e një ekonomie «të gjelbër» dhe pa përjashtime, në kuadër të zhvillimit të qendrueshëm; mbështetje efikase e përpjekjeve kombëtare, rajonale dhe ndërkombëtare që bëhen për përballjen e problemeve mjedisore dhe klimaterike, me objektiv zhvillimin e qendrueshëm; dhe reduktim i pasojave të konsumimit në mjedis, nëpërmjet zhvillimit të përpjekjeve për një përqasje botërore drejt zhvillimit të qendrueshëm. Për këtë qëllim, kërkohet miratimi i objektivave të zhvillimit të qendrueshëm, të cilat mbulojnë sektorët e prioritetit pa përjashtime të ekonomisë së «gjelbër» dhe të kenë si kusht të domosdoshëm ratifikimin e marrëveshjeve bazë shumëpalëshe mjedisore shumë më përpara se viti 2020, me qëllim që të ruhen angazhimet për vitin 2020. Për më tepër kërkohet bashkëpunimi me shtetet-partnere në mënyrë më strategjike, me qëllim që të promovohen praktikën më të mira në legjislacionin e brendshëm mjedisor dhe në konvergjencë të vendeve gjatë negociatave shumëpalëshe mjedisore.

3.2.2. Politika e Përbashkët Bujqësore 2014-2020

Politika e Përbashkët Bujqësore (P.P.B.), e cila u themelua në vitin 1962, lidh sektorin e bujqësisë me Europën. P.P.B. e re (pas vitit 2013) duhet të përballet me më shumë probleme, si rritja e rëndësishme e popullsisë së tokës në lidhje me prodhimin e ushqimeve, ndryshimi klimaterik dhe nevoja për menaxhim të qendrueshëm të burimeve natyrore, mbrojtja e natyrës dhe ruajtja e qendrueshmërisë në ekonominë bujqësore. Kështu, reforma e P.P.B. duhet të përballet me tre probleme serioze, forcimin e sigurisë ushqimore, luftimin e ndryshimit klimaterik dhe krijimin e vendeve të punës në zonat agrare me synim zhvillimin e tyre.

P.P.B., në kuadrin më të gjerë të mbështetjes së zhvillimit agrar, duhet të kontribuojë në arritjen e objektivave të mëposhtëm: në forcimin e konkurrencës në sektorin e bujqësisë; në sigurimin e menaxhimit të qendrueshëm të burimeve natyrore; në promovimin e veprimeve në lidhje me luftimin e ndryshimit klimaterik; dhe në arritjen e zhvillimit të ekuilibruar në ekonominë agrare, në të cilin përfshihet edhe krijimi dhe ruajtja e vendeve të punësimit. Për arritjen e objektivave të sipërpërmendur, P.P.B. propozon veprimet e mëposhtme:

- Provovimin e kalimit të dijeve dhe novacionit në bujqësi, në pyllëtarë dhe në zonat agare. Propozohet forcimi i lidhjeve ndërmjet bujqësisë, pyllëtarisë, kërkimit dhe novacionit,

menaxhimit të përmirësuar mjedisor dhe efikasitetit të sektorëve të sipërpërmendur të ekonomisë, trajnimit dhe formimit profesional të fermerëve.

- Forcimin e qendrueshmërisë së shfrytëzimeve bujqësore dhe të konkurrencës në të gjithë sektorët e bujqësisë, nëpërmjet përmirësimit të efikasitetit ekonomik të shfrytëzimeve bujqësore, ristrukturimit të shfrytëzimeve bujqësore, modernizimit të metodave të bujqësisë, trajnimit të përshtatshëm të fermerëve në objekte të specializuara.
- Promovimin e organizimit të rrjetit të ushqimeve, nëpërmjet përmirësimit të konkurrencës së produkteve me krijimin e sistemeve të cilësisë dhe promovimin e tyre të përshtatshëm; dhe menaxhimin e rreziqeve që paraqesin shfrytëzimet bujqësore.
- Zëvendësimin dhe ruajtjen e ekosistemeve që lidhen me sektorët e bujqësisë dhe të pyllëtarisë, si zonat në rrjetin Natura 2000 dhe zona të tjera me vlerë të lartë natyrore, përmirësimin e menaxhimit të ujërave, nëpërmjet menaxhimit të duhur të ilaçeve për mbrojtjen e bimëve etj. dhe parandalimin e erozionit të tokës.
- Promovimin e efikasitetit të burimeve (ujë, energji) dhe marrjen e masave, me qëllim që të reduktohen emetimet e dioksidit të karbonit dhe të gazrave të tjerë serë, me qëllim që të kufizohet fenomeni i ndryshimit klimaterik, i cili ndikon edhe në sektorët e bujqësisë dhe të ushqimeve.
- Promovimin e zhvillimit ekonomik në zonat agrare dhe në veçanti krijimin e sipërmarrjeve të vogla dhe vendeve të punës, promovimin e zhvillimit lokal, forcimin e përdorimit të teknologjive të reja të informacionit dhe telekomunikacioneve në zonat agrare.

3.2.3. Harta Leipzig për Zhvillimin e Qendrueshëm Urban

Në kuadrin e politikës europiane për qytetet, ndër dokumentat e rëndësishëm janë Strategjia Tematike për Mjedisin Urban e vitit 2006 dhe Harta Leipzig për Qytetet e Qendrueshme Europiane e vitit 2007. Drejtimet e dy teksteve të sipërpërmendura, në mënyrë të përmbledhur i referohen politikave dhe programave të plota të zhvillimit urban; parimit të qytetit «kompakt» (compact city); dhe kthimit të planifikimit urban të qyteteve, me qëllim ristrukturimin e rrjetit infrastrukturor të tyre, të hapësirave publike dhe të rezervës ndërtimore, përmirësimin e disa fenomeneve të rëndësishme sociale, parandalimit të «konflikteve» të përdorimit të tokës, etj.

Në Hartën Leipzig për Qytetet e Qendrueshme Europiane të vitit 2007 propozohet politika e zhvillimit të plotë urban. Bëhet fjalë për një proces, në kuadrin e të cilit duhet të ekzistojë koordinim ndërmjet enteve territoriale, sektoriale dhe hapësimore të politikës urbane. Një rëndësi e veçantë duhet t'i jepet pjesëmarrjes së të interesuarve dhe faktorëve ekonomikë, por edhe publikut të gjerë. Për zhvillimin e plotë urban, mund të hartohen programe, të cilat mund të:

- Përshkruajnë cilat janë pikat e dobëta dhe të forta në një qytet dhe cilat janë objektivat zhvillimore që mund t'i japin një shtysë zonës urbane.
- Koordinojnë planet e ndryshme komunale, sektoriale dhe teknike dhe politikat, me synim të sigurojnë investimet përkatëse që do të ndihmojnë në zhvillimin e zonës urbane.
- Koordinojnë përdorimin e burimeve.
- Koordinojnë barazinë ndërmjet zonave urbane dhe agrare, ndërmjet qyteteve të vogla dhe mesatare dhe qyteteve të tjera brenda zonave mitropolitane.

Që të arrihen objektivat e sipërpërmendur, propozohen tri veprime konkrete: sigurimi i hapësirave tërheqëse publike me cilësi të lartë, me theks ruajtjen e trashëgimisë arkitektonike, por edhe planifikimin e saktë të infrastrukturave të ndryshme; modernizimi i rrjeteve të infrastrukturave, si të furnizimit me ujë, të përpunimit të ujërave të zeza, të transporteve, por edhe përdorimi i drejtë i burimeve natyrore; dhe promovimi i metodave të novacionit dhe më konkretisht, të teknologjive të mëparshme të informacionit dhe komunikimit, me synim instalimin e sipërmarrjeve të reja, por edhe përmirësimin e sektorëve të arsimit, të punësimit, të shërbimeve sociale të shëndetit.

Vëmendje e veçantë do të duhet t'u jepet lagjeve të qyteteve që përballen me probleme ekonomike (papunësi, përjashtim social, etj.), nëpërmjet zbutjes së pabarazive, e cila do të arrihet me promovimin e kohezionit social, dhe me përmirësimin e mjedisit të tyre natyror dhe të infrastrukturave të tyre. Më konkretisht, për theksimin e dizavantazheve të zonave urbane, propozohet zbatimi i masave të përmirësimit të mjedisit, nëpërmjet:

- Përmirësimit të rrjetit ekzistues të banesave në lagjet “e varfëra” përsa i përket planifikimit, kushteve natyrore dhe performancës energjike.
- Forcimit të ekonomisë lokale nëpërmjet vlerësimit të produkteve lokale dhe sigurimit të vendeve të punës me krijimin e sipërmarrjeve të reja.
- Promovimit të mjeteve dhe mënyrave të trajnimit për të rinjtë, nëpërmjet organizimit të programeve dhe seminareve të trajnimit, me qëllim që të jenë në gjendje të kërkojnë vende të reja pune.
- Promovimit të transporteve urbane në aspektin ekonomik të përballueshëm, të cilat do të jenë edhe më efikase, me qëllim që t'u jepet e drejta banorëve të zonave në fjalë të kenë shanse të barabarta aksesit – kjo propozohet të arrihet nëpërmjet planifikimit dhe menaxhimit të qarkullimit në këto zona, ndërsa do të propozohen edhe rrjete të përshtatshme për qarkullimin e këmbësorëve dhe të biçikletistëve.

3.2.4. Axhenda Territoriale e B.E.-së 2020

“Axhenda Territoriale e Bashkimit Europian e vitit 2020”, në vazhdim të Axhendës Territoriale që filloi në vitin 2007, është diskutuar në vitin 2011, në Hungari dhe i përket planifikimit të zhvillimit hapësinor. Ka marrë parasysh zhvillimet e fundit të cilat përshkruhen në raportin “Territorial State and Perspectives of the European Union”, si edhe raportin e pestë të Komisionit Europian “Kohezioni Ekonomik, Social dhe Territorial” dhe për “Europën Strategjike 2020” dhe kishte si fokus objektivin e ri të Bashkimit Europian, që është Kohezioni Territorial. Në bazë të Axhendës në fjalë, ofrohen orientime strategjike për zhvillimin hapësinor, për promovimin e inkuadrimin të dimensionit hapësinor në politika të ndryshme dhe në të gjitha nivelet e qeverisjes, dhe për sigurimin e zbatimit të “Europës Strategjike 2020”, në përputhje me parimet e kohezionit hapësinor. Objektivat që përcaktohen (nga B.E.-ja) për “Europën Strategjike 2020”, janë promovimi i një zhvillimi të zgjuar, të aftë dhe pa përjashtime, i cili do të arrihet dhe do të duhet të përlllogaritet edhe dimensionin e tyre hapësinor, sepse ekzistojnë mundësi të shumta zhvillimi, në analogji me çdo zonë.

Për me tepër, kohezioni territorial forcon parimin e solidaritetit duke patur si objektiv konvergjencën e ekonomive ndërmjet tyre të zonave më të frytshme me zonat në të cilat zhvillimi është i vonuar. Diversiteti i territoreve konsiderohet se çon drejt zhvillimit, ndërsa territoret me

mundësi plotësuese mund të bashkojnë forcat dhe përparësitë e tyre krahasimore, duke krijuar në këtë mënyrë kushtet për zhvillim të mëtejshëm. Që të arrihet objektivi i B.E.-së për një zhvillim «të zgjuar» dhe pa përjashtime, do të duhet të ekzistojë bashkëpunim ndërmjet zonave të ndryshme të B.E.-së në të gjitha nivelet përkatëse hapësinore. Nëpërmjet zhvillimit të plotë territorial, mund të realizohet kohezioni social, qendrueshmëria dhe konkurrenca. Nëpërmjet kohezionit territorial, mund të arrihet zhvillimi i qendrueshëm ekonomik dhe të ekzistojë kohezioni si ekonomik ashtu edhe social. Për këtë arsye, është e nevojshme të zhvillohen kushtet e përshtatshme, me qëllim që të sigurohen shanse të barabarta për qytetarët e B.E.-së.

Me qëllim që të realizohet “Europa Strategjike 2020” për zhvillimin dhe punësimin, e cila filloi në vitin 2010 në nivelin e B.E.-së, janë vënë pesë objektiva bazë që i përkasin: punësimi të grupmoshave 20-64, afërsisht rreth 75%; kërkimit dhe zhvillimit për të cilin propozohet B.E.-ja të investojë 3% të GDP së saj; veprimet kundrejt ndryshimit klimaterik, nëpërmjet reduktimit të emetimeve të gazrave serë, të sigurimit të energjisë nga burime të rinovueshme dhe të rritjes së efikasitetit energjik rreth 20%; dhe së fundmi, trajnimit dhe më konkretisht, reduktimit të përqindjeve të braktisjes së parakohshme të shkollës (nën 10%) dhe plotësimit i përqindjes më të madhe (të klasës prej 40%) për kategorinë e grupmoshës 30-34 dhe luftimit të varfërisë dhe të përjashtimit social, me synim reduktimin e përqindjes.

Përveç objektiva të sipërpërmendura, për më tepër, janë vënë edhe disa prioritete territoriale për B.E.-në, me qëllim zhvillimin territorial, kështu që propozohet:

- Promovimi i një zhvillimi policentrik dhe të barabartë territorial të B.E.-së, nëpërmjet reduktimit të pabarazive të mëdha rajonale në territorin europian, me përballjen e atyre pengesave që ndeshen në zhvillim, fakt i cili inkurajohet edhe nga qytetet e zhvilluara të Europës, të cilat mund të bashkëpunojnë me qytetet e tjera, duke krijuar rrjete me mënyrë novative, për promovimin e mirëqenies ekonomike.
- Inkurajimi i zhvillimit të plotë ndërmjet qyteteve dhe fshatrave, i cili promovon edhe përpjekjet e qyteteve për të qënë mekanizma zhvillimi, duke krijuar mjedise tërheqëse, që të tërheqin investime dhe për pasojë, edhe njerëzit që do të jetojnë në to do të kenë më shumë mundësi. propozohet bashkëpunimi i qyteteve që do të kontriuojë në zhvillimin e periferive të qyteteve, por edhe përmirësimi i kalueshmërisë së qendrave urbane nga zonat agrare.
- Plotësimi territorial i funksioneve ndërkufitare dhe ndërshtetërore në Periferi mund të përbëjë faktor të rëndësishëm për forcimin e konkurrencës mbarëbotërore. Kështu, do të promovohen peisazhet natyrore dhe zonat me bukuri të veçantë, elementët e trashëgimisë kulturore, ndërsa rrjetet e qyteteve dhe për pasojë, edhe tregjet e punës do të mund të përdoren lirshëm pa ndarjen e rreptë të kufijve brenda dhe jashtë zonave.
- Sigurimi i konkurrencës mbarëbotërore, e cila mund të forcohet me ekzistencën e ekonomive të forta lokale, por edhe me zhvillimin e sektorëve të plotë mbarëbotërorë të ekonomisë, synon në forcimin si të tregut mbarëbotëror ashtu edhe të atij lokal (zhvillimi i produkteve lokale, përmirësimi i ekonomive lokale, etj.), me vlerësimin paralel të kapitalit social, zhvillimin e novacionit dhe të strategjive të tjera të rëndësishme që shkojnë drejt këtij drejtimi.

- Përmirësimi i lidhshmërisë territoriale ndërmjet personave, komuniteteve, sipërmarrjeve synon nevojën për akses të thjeshtë në transportet rrugore, hekurudhore dhe ajrore, por edhe në infrastrukturën dhe rrjetet e tjera teknike, ndërsa mbështetet përdorimi i burimeve të rinovueshme të energjisë dhe reduktimi i emetimit të dioksidit të karbonit.
- Menaxhimi dhe lidhja ndërmjet periferive të elementëve të rëndësishëm ekologjikë, lokalë dhe kulturorë është një element i domosdoshëm për zhvillimin e qëndrueshëm dhe mund të arrihet me mbrojtjen dhe promovimin e elementëve të mjedisit, por edhe të trashëgimisë kulturore, duke marrë parasysh veçantitë gjeografike të çdo zone.

3.3. Objektivat kombëtare

Objektivat kombëtare kryesore të Shqipërisë për pesëmbëdhjetë vjetet e ardhshme janë si më poshtë:

- Zhvillimi i infrastrukturës kombëtare të transportit për lidhjen e Shqipërisë me korridoret Paneuropiane të transportit.
- Zhvillimi i Shqipërisë si qendër infrastrukturash dhe energjie për të gjithë rajonin e Ballkanit.
- Promovimi i zhvillimit nëpërmjet një sistemi të zhvillimit urban policentrik dhe të decentralizuar.
- Promovimi dhe aksesueshmëria e zonave me mjedis të shquar natyror dhe peisazh, e kombinuar me menaxhimin inteligjent të burimeve natyrore dhe kulturore me qëllim ruajtjen dhe mbrojtjen e tyre në kuadër të zhvillimit dhe globalizimit. Shfrytëzimi i njëkohshëm i tyre nëpërmjet përmirësimit të aksesueshmërisë të tyre me qëllim zhvillimin ekonomik.
- Zhvillimi i sistemeve të transportit multimodal, miqësor ndaj mjedisit (transporti multimodal) për të mbështetur zhvillimin rural policentrik, së bashku me përmirësimin e infrastrukturës dhe zhvillimin ekonomik.
- Nxitja e burimeve të energjisë të rinovueshme në sektorin e energjisë.
- Dizajni dhe zhvillimi i shërbimeve të integruara në fushën e komunikimit, transportit, bujqësisë dhe energjisë.
- Organizimi hierarkik, specializimi dhe grupimi funksional i qyteteve shqiptare.
- Urbanizimi dhe formalizimi i zonave informale të ndërtimit.

Këto objektiva kombëtare i shërbejnë vizionit të vendit për krijimin e një demokracie vibruese në procesin e anëtarësimit në Bashkimin Evropian, me një ekonomi të qëndrueshme dhe konkurruese, e cila garanton lirinë dhe të drejtat e njeriut. Pozicioni i Shqipërisë, në mes të Evropës, Azisë dhe Afrikës, favorizon pjesëmarrjen e vendit në një rrjet ndërkombëtar të transportit rrugor, detar, intermodal dhe sot, 25 vjet pas liberalizimit politik dhe ekonomik të vendit, është koha e duhur që Shqipëria të jetë pjesë e këtij rrjeti ndërkombëtar. Dhjetë korridore të transportit multimodal të interesit Evropian, krijojnë një bazë për zhvillim në degen e transportit për në Evropën Lindore, me portet e Shqipërisë në Adriatik dhe detin Jon të jenë një parametër i rëndësishëm. Për këto arsye, është veçanërisht e rëndësishme për vendin perfundimi i rrugëve / korridoreve kombëtare, perfundimi i korridorit hekurudhor, zgjerimi dhe fuqizimi i aeroportit të Tiranës dhe aeroporteve

rajonale, ndërtimi i terminaleve në porte dhe qytete, që do të inkurajojnë transportin multimodal dhe forcimin e shërbimeve në portet e vendit.

Në të njëjtën kohë, kërkohet një përpjekje për të transformuar shoqërinë në shoqëri të të mësuarit dhe informacionit, përmes integritit të infrastrukturës dixhitale në të gjithë vendin, përmirësimin e shërbimeve elektronike publike dhe krijimin e transparencës në qeverisjen e vendit. Për më tepër, nga pikpamja administrative, Shqipëria synon të forcojë qeverisjen lokale dhe decentralizimin, të përmirësojë efikasitetin e qeverisjes në përputhje me parimet evropiane të vetëqeverisjes vendore dhe vlerat e modelit të Menaxhimit të Decentralizuar Evropian.

Në sektorin e mjedisit, qëllimi është zhvillimi i qëndrueshëm social dhe ekonomik me mbrojtjen e burimeve natyrore nga ndotja dhe degradimi përmes menaxhimit të integruar dhe përmirësimin e vlerave mjedisore që kontribuojnë për prosperitetin ekonomik. Qëllimi është i bazuar në parimin e zhvillimit të integruar, mbrojtjen dhe rritjen e burimeve mjedisore, si dhe sigurimin e rritjes ekonomike dhe prosperitet social dhe kohezionit. Sot, zonat e mbrojtura në Shqipëri përbëjnë 15% të sipërfaqes së vendit dhe janë pjesë e Brezit të Gjelbër Evropian, por gjithsesi shumë zona të mbrojtura nuk janë të vizituara dhe nuk kontribuojnë financiarisht në vend. Gjithashtu, është e njohur që mjedisi është pjesë e pasurisë kombëtare dhe ndikohet si nga proceset natyrore edhe nga ndërhyrja e njeriut. Kështu, objektivat kryesore për menaxhimin e qëndrueshëm të mjedisit janë:

- Mbrojtja e zonave ekologjikisht të ndjeshme dhe siguri i një funksionimi të vazhdueshëm të mirë në të ardhmen.
- Krijimi i një sistemi informacioni për mbrojtjen e burimeve natyrore.
- Zhvillimi i rolit të burimeve mjedisore dhe natyrës në zhvillimin ekonomik të vendit, por edhe për të përmirësuar cilësinë e jetës së banorëve të qendrave urbane, duke lidhur qytetet me zonat natyrore.
- Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore për të mbështetur zhvillimin ekonomik në të gjitha fushat, p.sh. bujqësi, pylltari, peshkim, gurorë, energji, industri, shërbime, turizëm etj
- Krijimi i rrjetit evropian Natura 2000 për mbrojtjen e zonave ekologjikisht të ndjeshme dhe ruajtjen e peisazheve të vlefshme natyrore.
- Rritja e pjesëmarrjes së publikut në proceset e vendimmarrjes dhe integrimi i planifikimit hapësinor në vend.

Zhvillimi rural ka nevojë për të promovuar zhvillimin e sektorit të bujqësisë, me ndihmën e një kornize për të siguruar sektorin agro-ushqimor, inovativ dhe të qëndrueshëm, të aftë për të përballuar presionet e tregut dhe kriteret e cilësisë të Bashkimit Evropian. Rezultati do të jetë vende të reja pune, rritje ekonomike, kohezion social dhe mbrojtje e cilësisë së jetës për banorët e zonave rurale. 40% e sipërfaqes së vendit përbëhet nga tokë bujqësore dhe gjysma e saj është e vendosur në pjesën perëndimore të vendit dhe në zonën bregdetare të saj. Pjesëmarrja e bujqësisë në Produktin Kombëtar Bruto është 20%, me 50% të punësuarve i perkasin veprimtaritë primare. Objektivi kryesor është përmirësimi i bilancit ushqimor të importeve - eksporteve, pasi eksportet janë rritur ndjeshëm në dekadën e fundit, por balanca mbetet negative. Gjithashtu thelbësore është ripyllëzimi i zonave të degraduara dhe testimi i kulturave të reja fitimprurëse në zonat rurale, paralelisht me krijimin e një rrjeti të suksesshëm të zinxhirit rural- ekonomik. Reduktimi i kostove të prodhimit, investimeve në teknologji për zonat rurale, menaxhimi i ujit për ujtime dhe ndërtimi i infrastrukturës përkatëse, bashkëpunimi në sektorin e bujqësisë me sektorët e tjerë si p.sh. agroturizmi cilësor, futja

e burimeve të ripërtëritshme të energjisë në aktivitetet rurale dhe krijimi i qendrave dhe poleve të prodhimit bujqesor, në varësi të karakteristikave të produkteve, janë faktorët kryesor për zhvillimin rural.

Qëllimi për turizmin parashikon njohjen e Shqipërisë si një destinacion tërheqës turistik në Evropë, autentik dhe mikpritës, bazuar në shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe burimeve kulturore, të cilat do të jenë të qasshme në tregjet ndërkombëtare.

Për sektorin e energjisë, objektivi kryesor është pavarësia energjetike e Shqipërisë dhe zhvillimi i një ekonomie me karbon të ulët, me përdorimin e burimeve të energjisë të rinovueshme, futjen e teknologjive të reja në energjetikë dhe zhvillimi i kërkimeve përkatëse për këtë qëllim. Objektivat e politikës energjetike janë përdorimi i energjisë me 20% nga Burimet e Rinovueshme të Energjisë, përmirësimi i efikasitetit të energjisë në masen 20% dhe duke reduktuar emetimet e CO2 me 20%. Në të njëjtën kohë, është i domosdoshëm zhvillimi i mëtejshëm të hidrocentraleve, pasi Shqipëria ka burime të mjaftueshme të ujit, forcimi i rrjeteve të transmetimit dhe shpërndarjes dhe integrimi i tyre në planifikimin hapësinor, përdorimi i energjisë diellore dhe zhvillimi i fushave ekzistuese gjeotermale. Me rëndësi strategjike është edhe gazsjellesi që do të kalojë përmes Shqipërisë.

3.4. Lidhja ndërmjet Planit të Përgjithshëm Vendor me Strategjinë, Planet dhe Programet e tjera.

3.4.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar

Planifikimi i Përgjithshëm Kombëtar është hartuar dhe pritet së shpejti të hartohet në instancat përkatëse. Ky plan përbën përpjekjen e parë të organizimit hapësinor të territorit kombëtar, bazuar në zhvillimin e qëndrueshëm afatgjatë dhe integrimin në BE me kushte konkurruese. Aktualisht draft-i¹ që kemi në dispozicion paraqet vizionin e Shqipërisë për vitin 2030 me synimet strategjike si edhe politikat përkatëse. Edhe pse ende nuk është përfunduar dhe miratuar, është e nevojshme t'ju referohemi propozimeve të tij si edhe parashikimeve për zonat në studim. Ai përbën bazën për nivelin më të ulët të organizimit territorial dhe jep drejtime strategjike.

PPK ndikon zonën e studimit në dy nivele:

Jep drejtime kryesore (direktiva dhe dispozita) për çdo sistem hapësinor, që përbën aks referimi për organizimin e sistemeve hapësimore në brendësi të zonës së studimit.

Për sistemin urban sygjerohen:

- Sygjerohet konsolidimi i zonave qendrore dhe diversifikimi i atyre urbane e suburbane në mënyrë që të frenohet e kontrollohet shpërhapja e ndërtimet informale.
- Synohet që qytet Shqiptare të jenë dinamike (ecja në kohë me zhvillimet e reja, përkrahja e inovacionit), atraktive (cilësi më e mirë jetese dhe vlerësim i aseteve natyrore vendase) dhe konkurruese në rajon (fokusimi në potencialet kryesore dhe investime në infrastrukturë e shërbime).
- Kontrolli i shtrirjes natyrore të zonave urbane dhe kufizimi i shpërnhapjes urbane

¹ Drafti është paraqitur nga autoritetet kombëtare dhe lokale dhe postuar në faqen zyrtare të AKPT (www.planifikimi.org).

- Reduktimi i fenomenit të braktisjes së vendbanimeve duke lidhur infrastrukturën me aktivitetet ekonomike dhe shtimin e atraksioneve vendase.
- Përmirësimi i qasjes në sistemet multimodale dhe ekologjikisht miqësore të infrastrukturës.
- Nxitja i funksioneve mikse dhe plotësuese.
- Administrimi i zgjuar i ekosistemeve urbane: ujra, energji, mbetje.
- Mbrojtja dhe përmirësimi i burimeve natyrore dhe kulturore, integrimi dhe aktivizimi i tyre në jetën urbane. Krijimi i Korridoreve Natyrore përgjatë luginave të lumenjve.

Politikat e PPK për sistemin bujqësor parashikojnë ruajtjen, konsolidimin dhe modernizimin, si më poshtë:

- Mbrojtjen maksimale të tokës bujqësore duke propozuar densifikimin e zonave urbane.
- Krijimi i një zinxhiri ekonomik bujqësor që nga prodhimi, grumbullimi, përpunimi e tregtimi (treg rajonal bujqësor). Nevojitet bashkëpunimi i fermerëve.
- Uja e kostos së produkteve dhe shtimi i investimeve për modernizimin e teknologjisë dhe infrastrukturat përkatëse. Krijimi i rrjetit të kanaleve vaditëse e kulluese për tokat bujqësore.
- Sinergjia me sektorë të tjerë, si psh turizmi, transporti, energjia.
- Krijimi i Poleve Bujqësore dhe specializimi sipas rastit.
- Çertifikimi i produkteve karakteristike vendase dhe specializimi në prodhimi dhe përpunim (si bimët mjekësore, pemët frutore, ullishtet, vreshtat, produkte bujqësore). Prodhimi i produkteve bio (organike) dhe nxitja e funksionimit të fermave do të rriste konkurrueshmërinë e këtyre produkteve në rajon.

Për sistemin ujqor propozohen politikat për:

- Përdorimin racional dhe i qëndrueshëm i burimeve ujore.
- Përmirësimi i teknologjive dhe jo përdorim intensive i burimeve ujore.
- Ujqn e mbetjeve të prodhuara.
- Ruajtjen e biodiversitetit dhe ekosistemeve natyrore.
- Plotësimin e nevojave për përdorimin e ujqit të pishëm, në bujqësi dhe për prodhim energjie. Menaxhimin e qëndrueshëm të këtyre kërkesave. Hartimi i planeve të menaxhimit të trupave ujqorë (veçanërisht baseni i lumit Vjosa).
- Mbrojtjen e burimeve ujore përmes përcaktimit të Vijës Blu nga përdorimet e ndaluara dhe shfrytëzimi privat (200 m nga bredgeti, 100 m nga lumi, 1 km nga korridoret natyrore). Të trajtohet si zone e mbrojtur dhe mbi të të respektohet legjislacioni në fuqi.
- Pajisjen me impiant të trajtimit të ujqërave të ndotur të qendrave parësore e dytësore (minimalisht 1).
- Mbulimi i plotë i zonave turistike e suburbane me shërbimin e ujqsjellës-kanalizimeve.
- Krijimin e itenerareve lumore-liqenore.

Për sistemin natyror synohen politikat për:

- Mbrojtjen e mjedisit natyror në mënyrë të qëndrueshme.
- Rritjen e sipërfaqes së zonave të mbrojtura në nivel kombëtar duke u bërë pjesë e Korridorit të Gjellbër European dhe Harkut Dinarik Ekorajonal. Aktualisht sipërfaqja e zonave të mbrojtura në Shqipëri është 15 % dhe synohet të shkohet në 20 % në tokë e 15% në det.

Gjithashtu integrimi në rrjetin “Natura 2000” do të rrisje shkallën e ruajtjes së peisazhit natyror dhe biodiversitetit.

- Integrimin e sistemit natyror në zinxhirin e ekonomisë vendase si aset me vlerë. Kështu do të mund të përthitheshin më mire burimet financiare vendase dhe të huaja. Gjithashtu mund të nxitet pyllëzimi aty ku tokat bujqësore nuk janë pjellore, apo krijimi i parqeve eolike ose fotovoltaike në rastin e tokave jo të mira bujqësore.
- Përmirësimin e cilësisë së jetës përmes rritjes së aksesueshmërisë ndaj zonave natyrore, por gjithmonë në mënyrë të qëndrueshme.
- Krijimin e hapësirave rekreative përgjatë luginave të lumenjve dhe krijimin e Korridoreve Natyrore përgjatë tyre.
- Krijimin e rrjetit kombëtar për biçikleta dhe krijimin e itinerarit duke lidhur qendrat me rëndësi kombëtare.
- Përmirësimin e sistemeve të ujësjellësit dhe kanalizimeve për kufizimin e ndotjes së ujrave.
- Hartimin dhe zbatimin me rigorozitet i planeve të menaxhimit të ujërave, pyjeve, ajrit dhe mbetjeve (riciklimi).
- Mundësi për prodhimin e energjisë së rinovueshme.

Për sa i përket sistemit të infrastrukturës, drejtimi kryesor që jepet ka të bëjë me:

- Zhvillimin e një sistemi transporti të plotë dhe miqësor ndaj mjedisit, i cili do të sigurojë qasje dhe lidhje me brendësinë e vendit dhe lidhje me rajonin Ballkanik dhe atë Evropian. Këtu listohen transporti publik, hekurudhor, detar e ajror.
- Zhvillimin e rrjetit të komunikimit përmes përmirësimit të telekomunikacionit.
- Përzgjidhet gjithashtu pavarësia energjetike dhe siguri i kushteve të sigurisë dhe të konkurrencës. Shqipëria shikohet si një Hub Energjetik me rëndësi në rajonin e Europës Jug-Lindore.
- Ndërtimin e aeroportit për të plotësuar mangësitë lidhëse në jug, fuqizimin e bregdetit dhe qendrave urbane në brendësi të vendit.
- Rigjenerimin e rrjetit hekurudhor dhe ofrimin e këtij transporti sipas standardeve europiane (nxitjen e përdorimit nga qytetarët dhe për mallrat). Gjithashtu nevojitet krijimi i stacioneve multimodale që lidhin linjat hekurudhore me transportin ajror, tokësor e detar.
- Nxitjen e përdorimit të teknologjive miqësore me mjedisin, uljen e emetimit të gazrave në ambient.
- Krijimi i itinerareve alternative për rrugë këmbësore e biçikleta.
- Shfrytëzimin e rrjetit TAP dhe IAP të gazit për përdorim vendas.
- Mundësia e diversifikimit të energjisë përmes përdorimit të energjisë së rinovueshme apo alternativave të tjera.
- Pjesë e projekteve strategjike të propozuara nga PPK janë rivlerësimi i aksit Kolonjë-Përmet sipas rrugëve të gjelbërta (referuar edhe në Strategjinë Sektoriale të Transportit 2008-2013) dhe itinerarit peisazhistik Elbasan-Gramsh-Voskopojë-Maliq. Gjithashtu integrimi i rrjetit hekurudhor me atë të Maqedonisë dhe fuqizimin e tij me korridorin VIII.

Në vija të përgjithshme, kuptime dhe synime të përbashkëta në shumicën e sistemeve dhe niveleve janë: Integrimi hapësinor, policentrizmi, shpërndarja e balancuar, qasja, lidhja, menaxhimi i

qëndrueshëm, konkurrenca dhe integrimi në rajonin e Ballkanit dhe të Evropian me kushte konkurruese.

Krijon një kuadër kombëtar, një rrjet kombëtar polesh, aksesh dhe rajonesh ku integrohet dhe ndikohet rajoni i studimit (6 pole ekonomike parësore, 12 qendra primare urbane, 9 qendra sekondare urbane, 39 qendra terciare urbane dhe 61 qendra lokale të specializuara) . Në mënyrë të veçantë:

- Bashkia Poliçan ka qasje të mirë në qendrën e specializuar Berat, por është larg nga qendrat primare (p.sh. Fier, Elbasan, Gjirokaster), qëllimi të cilave është tu shërbejnë qendrave urbane në distancë prej max 45 minutash.
- Bashkia Poliçan nuk është përfshirë në rajonet e propozuara ekonomike apo të specializuara. Nisur nga fakti se paraqet disa karakteristika të përbashkëta me Bashkinë fqinje Skrapar, mund të merren parasysh akset bazë të specializimit ekonomik të propozuara në rajonin fqinj Skrapar-Përmet-Këlcyre (nxitje të bujqësisë, blegtorisë, industrisë së përpunimit të ushqimeve dhe të turizmit mjedisor).

3.4.2. Strategji dhe direktiva të planifikimit sektorial

Kuadri ligjor, i cili ndikon indirekt në planifikimin territorial kombëtar është:

- Kuadri ligjor për zhvillimin dhe integrimin.
- Kuadri ligjor i bujqësisë dhe zhvillimit rural.
- Kuadri ligjor mjedisor.
- Kuadri ligjor për turism.
- Kuadri ligjor për trashëgiminë kulturore.
- Kuadri ligjor për mbrojtjen sociale.
- Kuadri ligjor për energjinë.
- Kuadri ligjor për transportin.
- Kuadri ligjor për furnizimin me ujë, kanalizime dhe mbetje.
- Legjislacion tjetër (miniera, teknologji, etj).

Strategjia e dytë Kombëtare për Zhvillimin² (Strategjia Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2014 - 2020) paraqet vizionin kombëtar për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit për periudhën 2014- 2020 dhe përbën një nga komponentët kyç të Sistemit të Integruar të Planifikimit në Shqipëri (SIP)³ Bazuar në vizionin e përmirësimit të nivelit të jetesës në një shoqëri ligjore dhe kohezioni, dhe në integrimin në Bashkimin Evropian, përcaktohen synimet për secilen fushë politike. Paraqiten prgramet sektoriale në mënyrë të detajuar për arritjen e objektivave. Në përputhje me vizionin evropian përcaktohen përparësitë kryesor kombëtare në fushën e energjisë, të infrastrukturës së transportit, infrastruktura të tjera teknike (ujë, kanalizime, etj.), të zhvillimit rajonal, të fushës së bujqësisë, të turizmit, të mjedisit dhe të planifikimit territorial.

² Strategjia e parë Kombëtare mbulonte periudhën 2007- 2013

³ Me miratimin e VKM-së nr. 692, datë 11.10.2011 u krijua Sistemi i integruar i Planifikimit Shqiptar, një sistem kombëtar vendimmarrës për përcaktimin e orientimeve strategjike të zhvillimit dhe zhvendosjen e burimeve.

Në nivel zhvillimi rajonal, problemet ekzistuese janë rezultat kryesisht i migracionit të brendshëm në masë. Lidhen me fenomene si mbipopullimi, përdorimi i paqëndrueshëm i burimeve dhe pabarazi rajonale (midis komunave, zonave rurale- urbane, zonave bregdetare dhe malore).

Me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm dhe të ballancuar dallohen:

- Forcimi i aftësive konkurruese të rajoneve.
- Forcimi i kohezionit rajonal (reduktimi i pabarazive).
- Menaxhimi efikas dhe real i zhvillimit rajonal.

Në kuadër të adoptimit të standarteve evropiane, territori i vendit u nda në tre rajone statistikore bazuar në klasifikimin evropian NUTS II, në rajonin e Durrësit dhe zonat veriore, Tiranë dhe Elbasan, dhe zonat jugore.

Prioritetet strategjike në fushën e prodhimit bujqësor lidhen me modernizimin e sektorit agro-ushqimor dhe me zbatimin e metodave ekologjike, miqësore në prodhim. Gjithashtu, lidhen më menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve dhe me zhvillimin e balancuar territorial të zonave rurale. Objektivat specifikohen dhe politikat përkatëse propozohen në kuadër të Strategjisë Kombëtare Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2014-2020.

Sektori i turizmit, vitet e fundit ka rritur kontributin e tij në ekonominë e vendit, kjo është rezultat i përmirësimit të infrastrukturës dhe shërbimeve. Objektivat strategjike lidhen me reklamimin e vendit në nivel ndërkombëtar, si një destinacion turistik dhe në shumëllojshmërinë e produktit turistik. Gjithashtu, lidhen me zgjatjen e sezonit turistik, shfrytëzimin turistik të pasurive natyrore dhe kulturore në zonat rurale dhe në gjithë territorin e vendit, si dhe në përmirësimin e shërbimeve turistike.

Mbrojtja e mjedisit shtrihet në disa fusha, të tilla si, cilësia e ajrit, ndryshimet klimatike, ndotja industriale, menaxhimi i burimeve ujore, regjistrimi i zonave të mbrojtura etj. Objektiva strategjike kombëtare janë zhbllkimi i zonave urbane nga ndotja atmosferike dhe akustike, reduktimi i gazrave dhe përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike. Gjithashtu, objektiva të tjera janë rritja e numrit të zonave të mbrojtura dhe menaxhimi i qëndrueshëm dhe i integruar i pyjeve, kullotave, burimeve ujore dhe ujrave ndërkombëtare.

Në vazhdim të orientimeve sektoriale, u hartuan strategji të ndryshme të cilat specifikojnë objektivat e tyre, parashikojnë një sërë masash dhe politikash dhe krijojnë bazën për pajtueshmërinë e kuadrit ligjor kombëtar me legjislacionin evropian.

Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014 – 2020, është vazhdimi i strategjisë së kaluar (Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2007 – 2013), u miratua nga Këshilli i Ministrave me Vendimin nr. 709, datë 29.10.2014. Përbën kuadrin strategjik kombëtar për zhvillimin rural, në përputhje me udhëzimet evropiane.

Përcakton politikat, me qëllim që të bëjë sa më konkurrues sektorin agro-ushqimor përballë sfidave të tregut evropian. Ndërhyn në tre fusha, në politikat e zhvillimit bujqësor, skemat mbështetëse për mbështetjen e fermerëve dhe infrastrukturës dhe në zbatimin e normave evropiane.

Prioritetet kryesore të politikave të ndërmara për zhvillimin rural për periudhën 2014- 2020 janë:

- Përmirësimi i prodhimeve bujqësore, me qëllim përshtatjen me standartet evropiane duke ju përgjigjur kërkesave të tregut ndërkombëtar.

- Adoptimin e një modeli për prodhimet bujqësore i cili do të sigurojë mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve natyrore.
- Zhvillim territorial dhe ekonomik i balancuar i zonave rurale, duke synuar kryesisht diversifikimin e aktivitetit ekonomik, krijimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e nivelit të jetesës.
- Ndarja e njohurive, informacionit dhe inovacionit në fushën e bujqësisë dhe pyjore midis zonave rurale.
- Strategjia kombëtare është baza për harmonizimin e kuadrit ligjor kombëtar në sektorin bujqësor me ata legjislacionin evropian.

Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 “Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural” përcakton objektivat e politikave kombëtare bujqësore dhe përcakton kuadrin ligjor, institucionet publike përgjegjëse dhe format e organizimit të aktiviteteve bujqësore dhe blegtorale.

Në kuadër të programit të asistencës së para-anëtarësimit (IPA II),⁴ u themelua **Programi për Zhvillimin Rural** bazuar në instrumentat e asistencës së para-anëtarësimit të Republikës së Shqipërisë 2014 – 2020. Ky program promovon investimet në sektorin argo-ushqimor dhe në shërbimet/strukturat mbështetëse për të forcuar konkurrencën. Objektivat e programit, nga njëra anë janë në përputhje me drejtimit përkatëse të ISARD 2014-2020, nga ana tjetër përputhen me objektivin kryesor të vendosur nga Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020⁵ për zhvillimin rural. Synimi është zhvillimi i qëndrueshëm, inovativ dhe konkurrues i sektorit argo-ushqimor. Ky program ndihmon në përmbushjen e objektivave nëpërmjet:

- Nxitjes së investimeve në sektorin agro-ushqimor me synim përmirësimin e aftësive konkurruese dhe në mbrojtjen e mjedisit,
- Përkrahjes së investimeve në zonat rurale me synim shumëllojshmërinë e ekonomisë bujqësore, përmirësimin e mundësive për punësim dhe kohezionin social.

Me identifikimin e rëndësisë së sektorit të turizmit në ekonomi dhe punësim, **Strategjia Kombëtare e Turizmit 2014-2020**, përcakton udhëzimet, politikat dhe mjetet për një zhvillim turistik të qëndrueshëm dhe konkurrues. Bazuar në vlerësimin e thelle të situatës aktuale (produktet dhe shërbimet e turizmit, kuadrin ligjor etj), por edhe në strategjitë e mëparshme,⁶ u përcaktuan objektivat kryesore dhe parimet, objektivat financiare dhe strukturore (tregje, produkte, destinacione industriale). Për realizimin e objektivave është propozuar një platformë me 14 drejtime strategjike, të grupuara në pesë sektorë, dhe në më shumë se 100 masa. Në kuadër të masave zbatuese, janë përcaktuar treguesit si kriter minimalqë duhet të realizohet brenda 2020, ndërsa përcaktohet dhe sistemi i monitorimit/menaxhimit. Të gjitha propozimet janë hartuar me bazë vizionin e vitit 2020, i cili është për ta bërë vendin destinacion terheqës, konkurrues në nivel evropian dhe destinacion lehtësisht të aksesueshëm. Shtyllat kryesore janë:

⁴ U krijua me Rregulloren e Parlamentit Evropian dhe Këshillit nr. 231/2014

⁵ Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020 përcakton prioritetet e mbështetjes financiare të vendit nga BE, për periudhën 2014- 2020 në rrugën drejt anëtarësimit. U përgatit në kuadër të Programit IPA II, i cili është mjeti i përkrahjes financiare dhe teknike për reformat në vendet aspiruese.

⁶ Strategjia Sektoriale e Turizmit 2007- 2013, u miratua me VKM nr. 884, datë 11.6.2008 “ Për miratimin e Strategjisë Sektoriale të Turizmit”

- Rritja e kontributit të turizmit në të ardhurat kombëtare (krijimi i vendeve të punës, rritja e të ardhurave, forcimin e sipërmarrjes), me një shpërndarje të balancuar të dobive ekonomike në të gjithë vendin,
- Qëndrueshmëria e zhvillimit të turizmit, me mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve dhe respekti ndaj mjedisit dhe komuniteteve lokale.

Ligji nr. 93, datë 27.07.2015, "Për Turizmin", rregullon marrëdhëniet, të drejtat dhe detyrimet e subjekteve publike dhe private, personave fizik apo juridik që përfshihen në aktivitete turistike. Përcakton parimet, standartet dhe rregullat që mbulojnë të gjithë spektrin e turizmit. Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore janë ndër prioritetet kyç të Strategjisë, në kuadër të harmonizimit me objektivat evropiane. Në politikën kombëtare mjedisore është përfshirë edhe legjislacionin përkatës.

Pas nënshkrimit të **Konventës për Diversitetin Biologjik**, në Janar të vitit 1994 dhe në përmbushje të detyrimeve përkatëse, u hartua në vitin 1999 Strategjia e parë e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit⁷. Që atëherë, vendi ka shënuar progress të madh në zhvillimin e kuadrit institucional dhe ligjor për mbrojtjen e biodiversitetit. Politikat dhe legjislacioni mjedisor u forcuan edhe më shumë pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim – Asocimit (MSA) me Bashkimin Evropian. Në vitin 2007 u miratua Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2007 – 2013 ose ndryshe Sektori i Mjedisit dhe Strategjia Ndërsektoriale (SMSN) 2007, e cila ishte pjesë e pandashmë e Strategjisë Kombëtare për Zhvillimi dhe Integrim.

PLANIFIKIMI SEKTORIAL : KUADRI LIGJOR BAZË	
BUJQËSIA - ZHVILLIMI RURAL - BLEGTORIA	
Viti	Ligji / VKM
2001	Ligji nr. 8752, datë 26-3-2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2004	Ligji nr. 9244, datë 2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
2005	Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë" I azhornuar me ndryshimet e ligjeve: - Ligji Nr.9864, datë 28.1.2008 - Ligji Nr. 72/2013, datë 14.2.2013
2007	Ligji nr. 9817, datë 22-10-2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
2010	Ligji nr. 10257, datë 25-3-2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2013	Ligji Nr. 131, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
MJEDISI NATYROR	
Viti	Ligji / VKM
2002	Ligji nr. 8906, datë 6-6-2002 "Për Zonat e Mbrojtura" Ligji nr. 8897, datë 16-5-2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15-4-2010
2003	Ligji nr. 9010, datë 13-2-2003 "Për Administrimin Mjedisor të Mbetjeve të Ngurta" I ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11-5-2009

⁷ U bazua në programet ekzistuese, të tilla si Plani I Veprimit Kombëtar për Mjedisin (Komisioni për Mbrojtjen e Mjedisit, 1993) apo Strategjia Mjedisore e Shqipërisë (Banka Botërore, 1993) etj.

MJEDISI NATYROR	
Viti	Ligji / VKM
2005	VKM nr. 676, datë 20-12-2002 " Për shpalljen e Zonave të Mbrojtura të Natyrës
2006	Ligji nr. 9587, datë 20-7-2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
2007	Ligji nr. 9700, datë 26-3-2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufikar"
2008	Ligji nr. 9868, datë 4-2-2008 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8906 "Për Zonat e Mbrojtura"
2011	Ligji nr. 10431, datë 9-6-2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 10440, datë 7-7-2011 "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis" Ligji nr. 10448, datë 17-7-2011 " Për Lejet e Mjedisit" Ligji nr. 10463, datë 22-9-2011 " Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve"
2012	Ligji nr. 111 i vitit 2012 " Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
2013	Ligji nr. 91, datë 28-2-2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor "
TRASHËGIMIA KULTURORE	
Viti	Ligji / VKM
2003	Ligji nr. 9048, datë 7-4-2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndyrshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2013
TURIZMI	
Viti	Ligji / VKM
2015	Ligji nr. 93, datë 27.07.2015, "Për Turizmin".

Tabela 3.5.2.1: Planifikimi Sektorial: Kuadri Ligjor Bazë.

Në Janar të vitit 2016 u miratua **Strategjia Kombëtare e Biodiversitetit dhe Plan i saj i Veprimit**, e cila përbën mekanizmin kryesor të zbatimit të Konventës së Diversitetit Biologjik (KDB). Përcakon hapat dhe veprimet që duhet të ndërmarrë vendi për të realizuar objektivat e KDB për mbajtur dhe përdorur në mënyrë të qëndrueshme biodiversitetin. Në kuadër të kësaj Strategjie, përcaktohen objektiva/prioritete të përgjithshme dhe qëllimet përkatëse:

- Futja e konceptit dhe e nevojës për mbrojtje të biodiversitetit në politikat sektoriale përkatëse.
- Reduktimin/ ujlën e faktorëve që çënojnë biodiversitetin.
- Monitorimin e veprimeve që degradojnë biodiversitetin dhe ndikimet përkatëse.
- Promovimin e ruajtjes së biodiversitetit dhe përdorimit të qëndrueshëm të ekosistemeve.
- Sensibilizimin e opinionit publik, arsimim dhe informim.
- Sigurimi i një qasje për ndarjen e drejtë dhe të barabartë të përfitimeve që vijnë nga përdorimi i burimeve gjeneruese.
- Rritje dhe përhapje e njohurive shkencore lidhur me biodiversitetin.

Për arritjen e objektivave, propozohen masa/veprime konkrete për një periudhë pesë vjeçare si dhe përcaktohen burimet e financimit. Së fundi, parashikohet një plan veprimi për zbatimin e kësaj strategjie, në formë tabele, që përmban objektivat, masat, kohën dhe koston e realizimit.

Kuadri ligjor kombëtar i cili rregullon mbrojtjen dhe menaxhimin e burimeve natyrore përmban një numër të madh ligjesh dhe vendimesh, të cilat u hartuan dhe u miratuan kryesisht pas vitit 2001. Pas miratimit të ligjit nr. 9587, datë 20.07.2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit" u përcaktua kuadri bazë për mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të biodiversitetit, bazuar në Konventën e

Diversitetit Biologjik (CBD)⁸. Në vitin 2011 u miratuan katër ligje mjedisore, më ndihmën teknike të Bashkimit Evropian dhe në kuadër të programit CARDS 2000- 2006⁹ (shiko tabelën 3). Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit” përcakton parimet, rregullat dhe procedurat për të siguruar mbrojtjen e mjedisit. Ligji nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” synon parandalimin dhe trajtimin e degradimit mjedisor si dhe përcakton direktiva, organet dhe procedurat për vlerësimin e ndikimeve në mjedis. Në vitin 2013 u miratua ligji nr. 91, datë 28.2.2013 lidhur me Studimet Strategjike të Ndikimeve në Mjedis.

Ligji nr. 9048, datë 7.4.2003 “Për Trashëgiminë kulturore” i ndyshuar me ligjin nr. 9592, datë 27.7.2006, ligjin nr. 9882, datë 28.2.2008, ligjin nr. 10137, datë 2009 dhe ligjin nr. 77/2013 përbën kuadrin ligjor bazë që rregullon menaxhimin e trashëgimishë kulturore kombëtare. Identifikon elementët mbrojtës të trashëgimisë kulturore materiale dhe jomateriale, të luajtshme dhe të paluajtshme. Gjithashtu, përcakton detyrat e institucioneve përgjegjëse dhe organeve qëverisëse, si dhe ndëshkimet në rast të shkatërrimit të pasurisë kulturore.

Për sa i përket **Strategjisë Sektoriale të Transportit në Shqipëri**, kjo është përcaktuar nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës (ish Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Komunikacionit). Deri më tani, kuadri bazë për sektorin e transportit ishte Rishikimi i parë pesë vjeçar i Planit Kombëtar të Transportit në Shqipëri i vitit 2010, i mbajtur dhe i përditësuar çdo vit që atëherë, me objektiva të përgjithshme për të promovuar një sistem dhe infrastrukturë të sigurt, të besueshme, eficiente dhe plotësisht të integruar, duke plotësuar nevojat e udhëtarëve dhe të mallrave, ndërsa bëhej ekologjikisht dhe ekonomikisht e qëndrueshme. Aktualisht “Strategjia Përfundimtare dhe Plani i saj i Veprimit” është duke u përpunuar me fondet dhe asistencën teknike të projektit të Bashkimit Evropian IPA, dhe ndodhet në fazën e fundit të miratimit. Strategjia dhe Plani i veprimit do të mbulojë periudhën 2016–2020, me qëllim zhvillimin e mëtejshëm të sistemit kombëtar të transportit dhe përmirësimin e qëndrueshmërisë, ndërlikojnë, ndërveprimin dhe integrimin e tij me sistemin e transportit ndërkombëtar, në përputhje me Politikat e transportit të Bashkimit Evropian dhe të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2015- 2020, e cila synon përmirësimin e dispozitave të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, detyrimeve që rrjedhin nga statusi i vendit kandidat për tu futur në BE (për sa i përket politikave të transportit – Kapitulli 14 dhe Sistemit trans- evropian- Kapitulli 21) dhe pjesëmarrjen në Iniciativën e Ballkanit Perëndimor që ka përcaktuar së fundi shtrirjen e rrjetit të transportit trans-evropian dhe koridorret kryesore në rajon.

Modernizimi dhe zhvillimi i infrastrukturës së transportit në Shqipëri është një prej prioritetëve kryesore, me synim krijimin e parakushteve për zhvillimin e sektorëve të tjerë të ekonomisë, rritjen e aksesit dhe kontributit në mënyrë të konsiderueshme në rritjen e përgjithshme të ekonomisë dhe zhvillimin ekonomik. Shqipëria ka investuar shumë në transport, duke patur parasysh mungesën ose cilësinë e dobët të infrastrukturë bazë, kryesisht në rrugë (97.2% e investimeve totale në periudhën 2010 – 2014) dhe në shtyllën e rrjetit kombëtar, ndërsa me prirjet e përgjithshme në rajonin e Ballkanit Perëndimor për kreditim, vëllime të konsiderueshme janë alokuar nga buxheti i shtetit.

⁸ Konventa u paraqit për nënshkrim në 5 Qershor të vitit 1992 në kuadër të Konferencës së Kombeve të Bashkuara për Mjedisin dhe Zhvillimin (Samiti për Tokën në Rio) hyri në fuqi në 29 Dhjetor 1993. Shqipëria ka ratifikuar këtë Konventë në 5 Janar 1994.

⁹ Programi Evropian Cards për periudhën 2000-2006, ka dhënë ndihmë dhe asistencë teknike vendeve të Evropës Juglindore që ishin pjesë e procesit të Stabilizim Asociimit me Bashkimin Evropian.

Veçanërisht për zhvillimin e infrastrukturës së transportit, Strategjia Kombëtare për Transportin ka parashikuar si më poshtë:

- Për infrastrukturën rrugore, prioritet strategjik është përfundimi dhe modernizimi i rrjetit rrugor primar dhe sekondar i vendit, duke vendosur lidhjen interurbane dhe ndërkombëtare si dhe sigurinë në rrugë. Megjithë investimet e fundit në rrjetin rrugor lokal dhe rajonal, cilësia e infrastrukturës rrugore është e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes në tregje dhe shërbime bazë. Rrjeti rrugor në vend është ende i kufizuar si në shtrirje ashtu dhe në cilësi, dhe vuan nga mungesa e mirëmbajtjes, pavarësisht nga investimet e bëra nëpërmjet Fondit Shqiptar të Zhvillimit (FSHZH). Mirëmbajtja dhe performanca sipas standardeve të BE-së, si dhe dendësia e rrjetit, duhet të përmirësohet, me anë të një sistemi të menaxhimit të pasurive rrugore dhe zgjerimin e rrjetit rrugor kombëtar me pjesë të rrjetit rural. Në këtë drejtim, kontributi në zbatimin i Bankës Botërore (IBRD) me projektin e Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë (RRSP) deri në vitin 2020 dhe zbatimi i një programi shtesë, bashkë-financuar nga IPA, për mirëmbajtjen e rrugëve kombëtare që nuk janë të mbuluara nga projekti i Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë, por janë konsideruar si prioritet i lartë nga Deklarata e Samitit të Vjenës për Ballkanin Perëndimor (BB 6 Initiative - Axhenda Lidhshmëria).
- Gjithashtu, rishikimin e klasifikimit funksional të rrjetit rrugor, rritjen e zhvendosjeve të buxheteve vjetore për funksionimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor kombëtar, promovimin e prodhimit dhe koncesioneve të bazuara në performancë (partneriteteve publike-private) për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrugëve, jo vetëm për rrjetin kombëtar, por edhe për rrjetin rajonal dhe lokal dhe shqyrtimin e mundësisë së përcaktimit të një tarife të caktuar të përdoruesve të rrugëve për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor.
- Për më tepër, për të siguruar lidhjen nëpërmjet Europës Juglindore dhe BE-së, strategjia parashikon përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese dhe ndërtimin e rrjetit që mungon në Rrjetin Gjithëpërfshirës Trans-Europian SEE, duke siguruar në të njëjtën kohë lidhjen e këtij rrjeti me pjesën tjetër të rrjetit primar dhe sekondar të vendit. Projekti i Gazësjellësit përfshin sektorin Rreshen- Milot, Korridori 7 që lidh Nishin (Serbi) – Prishtinën (Kosovë) dhe Durrësin, Korridorin Adriatik- Jon (seksioni Thumanë- Kashar/Vorë, Fushë Krujë- Shkodër, dhe bypass-in e Tiranës, Lezhës dhe Tepelenës), rikonstruksionin e rrugës së lumit të Vlorës dhe fillimin e ndërtimit të rrugës së Arbërit. Përveç këtyre projekteve të cilat janë në një fazë të avancuar maturimi në kuptimin e përgatitjes dhe financimit, ndërtimi i korridorit VIII (Bypass-i i Elbasanit, Korçë- Kapshticë, Elbasan- Qafë Thanë) mbetet prioritet dhe është planifikuar për këtë periudhë, edhe përfundimi i urës dhe tunelit në Kukës-Morinë, në korridorin 7 në drejtim të Prishtinës.
- Për sa i përket infrastrukturës hekurudhore, prioritet është vendosja e vendit në tregun hekurudhor evropian si një lojtar në korridoret e transportit të Evropës Juglindore. Kjo kërkon përpjekje për rritjen e performancës së hekurudhave dmth, të reduktohet koha e kalimit transit dhe kostot logjistike, lehtësimin e kalimeve kufitare duke vendosur kalime të përbashkëta kufitare dhe duke tërhequr investimet e nevojshme për të lidhur aspektet rregullatore teknike dhe të tjera në përputhje me standardet e BE. Është planifikuar një korridor tërheqës dhe konkurrues hekurudhor nga Porti i Durrësit në Tiranë (ndërtimi dhe modernizimi i linjës të Terminalit të Transportit Publik të Tiranës dhe të lidhjes munguar me

aeroportin e Tiranës), së bashku me rehabilitimin e linjës nga Durrësi deri në Rrogozhinë - Elbasan - Pogradec dhe Lin, ndërtimi i linjës Qafë Thanë drejt kufirit me ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, përgatitjen e rinovimit të linjës Vorë - Hani i Hotit drejt kufirit me Malin e Zi.

- Lidhur me Portet, vazhdimi i zhvillimit dhe modernizimit të infrastrukturës dhe shërbimeve në porte është parashikuar deri në vitin 2020, përmes zbatimit të modernizimit dhe rehabilitimit të planeve investuese në portin e Vlorës, Shëngjinit dhe Sarandës që do të përpunohet deri në vitin 2018. Qëllimi i përgjithshëm është që të rriten ndjeshëm vëllimet e mallrave dhe udhëtarëve.
- Së fundi, për aeroportet, po përpunohet një Master Plani për të gjithë vendin për 20 vitet e ardhshme, me theks të veçantë në zhvillimin dhe ndërtimin e një aeroporti të ri në jug të vendit (po punohet për të filluar në 2019), në mënyrë që të shërbejë si një qendër për fluturimet ndër-evropiane dhe mesdhetare, në zgjerimin e aeroportit të Tiranës pas vitit 2025 dhe modernizimin e aeroportit të Kukësit në periudhën 2018-2019.

Prespektiva e zhvillimit është për një transport multimodal dhe transport i kombinuar, qëllimi është për të integruar planifikimin terminal dhe zhvillimin në planifikim më të gjerë të transportit dhe të përdorimit të tokës, për të përmirësuar qasjen në terminale dhe objektet e terminaleve dhe kapaciteteve operacionale dhe për të drejtuar investimet për të adresuar pengesat, për të siguruar transport efikas të integruar me zinxhirët logjistike, kosto të ulët dhe të reduktohet trafiku i mjeteve të rënda, nga portet kryesore shqiptare në vendet fqinje (duke përfshirë ato të izoluara, të Kosovës dhe Ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë) dhe më gjerë, duke kontribuar në këtë mënyrë në zbatimin e zbatimit boshteve të anijeve në rajon. Shqyrtimi i zhvillimit të qendrave të logjistikës në Milot dhe Elbasan, duke siguruar akses hekurudhor në Portin e Durrësit do të shqyrtohet në vitin 2017 dhe ndërtimi i tyre është parashikuar për vitin 2019. Investimi në qendrat e rrethinat logjistike bi-modale bashkë me korridoret është parashikuar gjithashtu, në përputhje me projektin rajonal të autostradës Durrës-Tiranë "Durana".

Objektivat strategjik /Boshti i Prioritetit	Strategjitë Kombëtare Sektoriale											
	PPK	PLANI KOMBETAR PËR GAZSIELLËSIN TRANSADRIATIK	Plan i Kombeve të Menaxhimit e Mbrojtjes	Strategjia Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2014 - 2020	Strategjia Ndërsëktoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014 - 2020	Programi për Zhvillimin Rural 2014-2020 (IPARD).	Strategjia Kombëtare e Turizmit 2014-2020	Strategjia Kombëtare e Biodiversitetit dhe Planit i saj i Veprimit	Strategjia Ndërsëktoriale e Mjedisit 2007- 2013	Plan i Kombeve të Transportit në Shqipëri i vitit 2010	Plan i Veprimit Kombëtar për Eficientë energjetike 2010-2018	Strategjia kombëtare e furnizimit me ujë dhe kanalizimit 2011-2017
Objektivi strategjik 1												
1	Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar.	0	X	X	X	X	X	X	X	0	X	X
2	Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit.	0	X	0	X	X	X	X	X	0	0	0
3	Forcimi prodhimit dytësor.	0	X	0	X	X	0	X	0	0	0	0
Objektivi strategjik 2												
4	Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqësisë.	X	0	X	X	X	0	X	0	0	0	0
5	Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	X	X	0	X	X	0	X	X	0	0	0
6	Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	X	X	0	X	X	0	X	X	0	0	X
7	Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit.	X	X	X	X	X	X	X	X	0	X	0
8	Edukimi mjedisor i komunitetit lokal.	X	X	0	X	0	0	X	X	0	0	0
Objektivi strategjik 3												
9	Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit.	0	0	0	X	0	X	X	X	0	0	0

10	Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbejeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore.	X	0	0	X	0	X	0	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
11	Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit.	X	X	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë territorin sipas nevojane.	X	0	0	X	0	0	0	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane .	0	0	X	X	0	0	0	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike.	X	0	0	X	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0
15	Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë.	0	0	0	X	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	X	0

" lidhet" - X " " nuk lidhet " - 0"

4. PËRSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE

4.1. Toka

4.1.1. Morfologjia

Zona e Poliçanit paraqet kontraste geomorfologjike që përbëjnë ultësirën, zonat kodrinore dhe malore.

Zonat e ulëta.

Ultësira janë zonat me pjerrësi deri në 3°. Në sipërfaqen e qarkut të Poliçanit ultësirat kanë përfshirje shumë të vogël. Ato janë kryesisht zona aluviale të lumenjve që përshkojnë zonën dhe veçanërisht të lumit Osum. Ato përbëjnë gjithashtu sipërfaqe të rrafshta, kryesisht në afërsi të rrjedhave të mëdha.

Zonat kodrinore

Sipas studimit “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat”, (2014) njësia morfologjike kodrinore zhvillohet në pjesën më të madhe të territorit të qarkut. Menjëherë sapo përfundon njësia fushore shfaqen format e kodrave të cilat kanë kuota nga 100 mbi nivelin e detit deri në 700 m. Në vartësi të strukturave gjeologjike ku ato gjenden, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. relievet kodrinore të strukturave monoklinale dhe relievet kodrinore të strukturave të rrudhosura të cilat janë dominuese. Strukturat e rrudhosura sinklinale i Përmetit me një përhapje të gjerë në perëndim apo ato antiklinale (Terpanit, Markut, Beratit dhe të Fert-Lybeshë-Prishtë etj), janë pikërisht këto vargje strukturore dhe elementet e shtrirshmërisë së tyre, të cilët kanë përcaktuar edhe tiparet morfologjike, duke i përputhur në mënyrë të plotë të dy këta elementë. Qartazi dallohen kreshtat antiklinale dhe luginat sinklinale të kësaj njësie morfologjike. Në përgjithësi strukturat e rrudhosura në zonë janë asimetrike, me krah që bien me drejtime lindore perëndimore me kënde të ndryshme duke krijuar dhe morfologji të ndryshme të shpateve. Shpatet e kodrave e kodrinave të kësaj njësie morfologjike, kanë pjerrësi nga 5-10° e deri në 25-35° dhe drejtime rënie të ndryshueshme. Shpatet shpesh janë të rrumbullakosur nga modelimi i shkaktuar nga rrjedhjet ujore sipërfaqësore. Në vitet ‘70 deri ‘80 të shekullit të kaluar, ky sistem kodrash ju nënshtrua procesit të tarracimit, si dhe mbjelljes me kultura bujqësore, proces i cili i hoqi pamjen natyrale të tyre. Në të shumtën e rasteve këto kodra janë të mbjella me pemë frutore, por ka dhe raste kur ato janë të veshur me pyje natyrale. Është pikërisht kjo njësi morfologjike e prekur së tepërmi nga erozioni dhe fenomene shpati të tipit rrëshqitje të dherave dhe të shkëmbinjve flishorë apo ato me dominim argjilorë. Në lidhje me ndërtimet, kjo njësi morfologjike është tepër e lakmueshme, sepse ato janë ballkone natyrore me pamje piktoreske si në drejtim të detit, ashtu edhe në drejtim të fushave dhe qyteteve kryesore të qarkut. Por nuk janë shumë të rekomandueshme, pasi kërkojnë investime shtesë për marrjen e masave mbrojtëse paraprake për të eliminuar mundësinë e ndodhjes së fenomenit të rrëshqitjeve, pasi ndodhja e tyre shkatërron të gjithë investimin e bërë.

Sipërfaqe malore

Kjo njësi geomorfologjike paraqitet në pjesën perëndimore të Poliçanit, atje ndodhen skajet e masivit të Tomorrit. Zë një lartësi mbi nivelin e detit nga 600 deri në 1927 m. Strukturat geomorfologjike në masë të madhe varen nga përbërja litologjike e formacioneve dhe janë përgjithësisht dy lloje: Format karstike përfaqësohen nga shpella, uvala, polje, pellgje karstike, korrozion i valëzuar. Nuk kanë përhapje të rëndësishme për shkak të mungesës së sipërfaqeve të rrafshta dhe infiltrimit të ngadaltë të ujit, gjë që do të nënkuptonte krijimin e formave karstike. Në të kundërt mosvijueshmëritë tektonike, shfaqen pothuajse kudo dhe mund të jenë struktura të thjeshta lineare ose edhe më komplekse duke krijuar struktura të shkallëzuara. Në këtë njësi geomorfologjike pjerrësitë variojnë nga 20-30° deri plotësisht vertikale. Në shpate të tilla shfaqen dukuri aktivizimi dhe rrëshqitje. Tektonika rregullon rrjedhjen e përrenjve që gërryejnë formacionet dhe ndryshojnë drejtimin dhe kendin e shpateve. Gjithashtu karakteristike janë litografite (lapidary – lapidare) forma të masiveve të vogla gëlqeror që ngrihen në një lartësi prej disa metrash dhe grykat. Njësia geomorfologjike karakterizohet kryesisht nga ekzistenca e kullotave.

4.1.2. Karakteristikat e tokës

Gjatë tridhjetë viteve të fundit, në Shqipëri është mbledhur një përvojë e çmuar sa i përket sondazhit të tokave dhe aplikimeve të tij. Fillimisht, ishte Departamenti i Shkencave të Tokës i Universitetit Bujqësor të Tiranës ai që ndërmori disa aktivitete në lidhje me tokat dhe më pas Instituti i Studimit të Tokës (IST) i Tiranës, i krijuar në vitin 1971, i cili drejtoi të gjitha veprimtaritë që lidheshin me të. Ky i fundit është nën varësinë e Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit dhe është i vetmi institucion në vend i specializuar në shkencën e tokës.¹⁰

	Brezat	Lloji	Shpjegimi	%	Sipërfaqja ³ në 1000 Ha
Tokat zonale					
I	Kullota subalpine	LM	Lëndina malore	0.5	3.2
II	Pyje ahue dhe pishe	MP	Pyje malore të errëta	3.0	20.2
		LMP	Pyje lëndina të errëta	0.6	3.4
III	Brezi i pyjeve të lisit	KM	Kanellë mashkull	17.7	121.3
		KL	Lëndinë kanellë	5.4	37.0
		LK	Lëndinë kanellë	7.5	51.3
IV	Shkurre mesdhetare	HK	Kanellë gri	25.7	176.2
		HKL	Lëndina kanelle gri	6.4	50.7
		LHK	Lëndina kanelle gri	18.5	127.1
Toka azonale					
	Aluviale	AL	Toka me origjinë fluviale	11.8	80.9
	Kripore shtufore	LT	Toka moçalore	1.4	10.0
		LKr	Toka me origjinë solonchak, solonetz	1.4	9.7
	Toka malore primitive	PM	Toka të pazhvilluara	0.1	0.4
	Plazhe ranore	PL	Toka të pazhvilluara		0.2
TOTALI				100.0	691.6

Tabela 4.1.2.1: Tabelë e përgjithësuar e tokave shqiptare dhe sipërfaqeve të tyre në raport me totalin e tokës bujqësore në vend¹¹.

¹⁰ Burimi: Zdruli P., Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

¹¹ Burimi: Zdruli P., Lushaj S., 2001

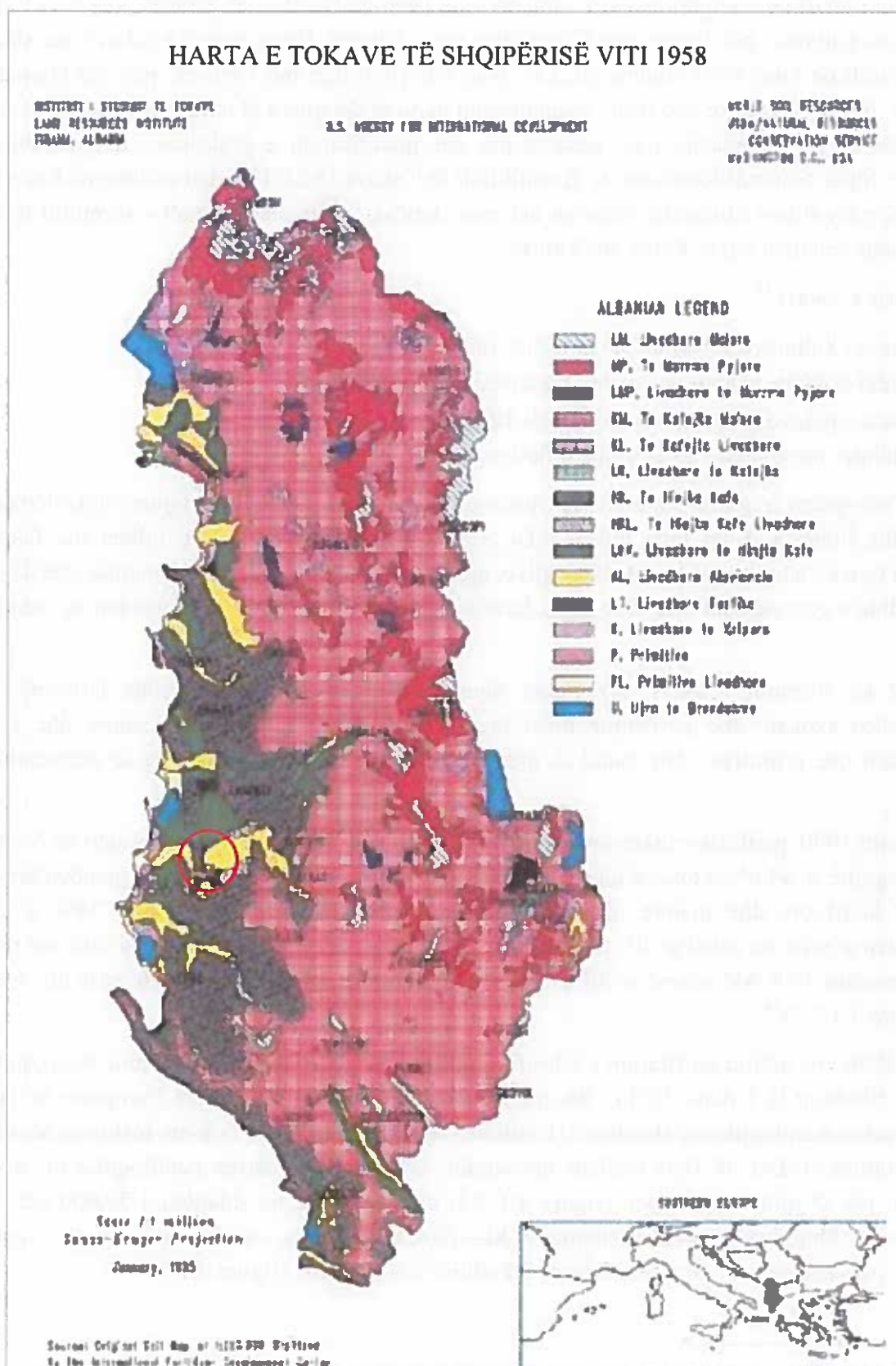

Figura 4.1.2.1: Harta e parë e tokave të Shqipërisë e vitit 1958¹²

¹² Burimi: Zdruli P. & Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

Klasifikimi i tokës në Shqipëri nga viti 1950 deri më 1990-ën bazohej tek lartësia, kushtet klimatike dhe bimësia natyrore, përshtatur nga Klasifikimi rus i Tokave. Harta e parë e tokave me shkallën 1:200000 doli në vitin 1958 (figura 4.1.2.1). Nga viti 1970 deri më 1990-ën, për cdo kooperativë bujqësore, fermë shtetërore apo rreth, përgatiteshin harta të detajuara të tokave në shkallën 1:10000 dhe 1:50000. Këto sondazhe toke përdoreshin për planifikimin e praktikave dhe teknologjive bujqësore. Sipas Sistemit Kombëtar të Klasifikimit të Tokave (SKKT), tokat ndahen në katër breza bazuar tek ndryshimet klimatike, bimësia natyrore, lartësia, pjerrësia, faktorët e formimit të dheut dhe tek karakteristikat e tyre fizike dhe kimike.

Shpërndarja e tokave¹³

- Brezi i kullotave subalpine në lartësinë 1600-2700 m
- Brezi i pyjeve të ahut dhe pishës në lartësinë 1000-1600 m
- Brezi i pyjeve të lisit në lartësinë 600-1000 m
- Shkurre mesdhetare në lartësinë 0-600 m

Brezat e mësipërm tregojnë shpërndarjen tokave, e cila ndjek një rregull vijues mbizotëruar nga lartësia dhe bimësia. Këto toka quhen toka zonale. Karakteristikat e tyre lidhen me faktin që formimi i tyre ka ndodhur në kushte biologjike, gjeologjike, topografike dhe klimatike specifike dhe vendndodhja e tyre përcaktohet mirë sipas lartësisë. Tokat e njërit brez nuk gjenden në asnjë brez tjetër¹⁴.

Në zonat ku formimi i tokës nuk lidhet thjesht me bimësinë natyrore dhe lartësinë, tokat konsiderohen azonale dhe përfshijnë tokat me origjinë aluviale, shtufore, kripore dhe tokat e pazhvilluara ose primitive. Ato mund të gjenden në të gjithë brezat e tokave të përmendur më sipër¹⁵.

Deri në vitin 1990, pjelloria e tokës monitorohej në të gjitha tokat bujqësore çdo 4 deri në 5 vjet. Të dhënat tregojnë se 44.6% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët humusi që gjenden kryesisht në zonat kodrinore dhe malore dhe pjesërisht në zonat fushore perëndimore. 78% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të N. 75% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të P. Më shumë se 90% e tokave klasifikohen si toka me nivel të lartë dhe mesatar të K (figura 4.1.2.2)¹⁶.

Pas vitit 1990, me qëllim unifikimin e Klasifikimit Shqiptar të Tokave me Sistemin Ndërkombëtar, Instituti i Studimit të Tokave (IST) i Shqipërisë në bashkëpunim me Byronë Evropiane të Tokave zhvilloi hartën pedologjike në shkallën 1:1 milion.¹⁷ Bashkëpunimi i IST-së me Institutin Mesdhetar të Agronomisë (IMA) në Bari realizoi një studim dhe përgatiti hartën pedologjike në shkallën 1:250,000 për të gjithë sipërfaqen (figura 4.1.2.3) dhe një hartë në shkallën 1:50,000 për zonën bregdetare.¹⁸ Shumica e tokave shqiptare klasifikohen si toka *cambisols*, *luvisols*, *regosols*, *leptosols*, *phaeozems*) në zonat bregdetare perëndimore si *fluvisols* (figura 4.1.2.4).¹⁹

¹³ Zdruli & Lushaj, 2001.

¹⁴ Zdruli & Lushaj, 2001.

¹⁵ Zdruli & Lushaj, 2001.

¹⁶ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt).

¹⁷ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt).

¹⁸ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt).

¹⁹ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt).

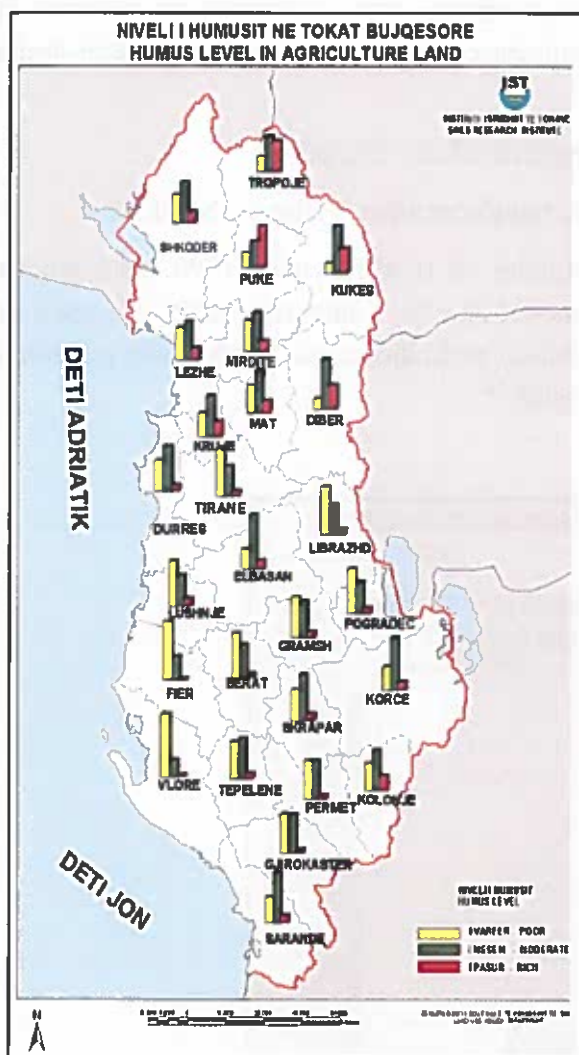

Figura 4.1.2.2a: Niveli i humusit në tokën bujqësore²⁰

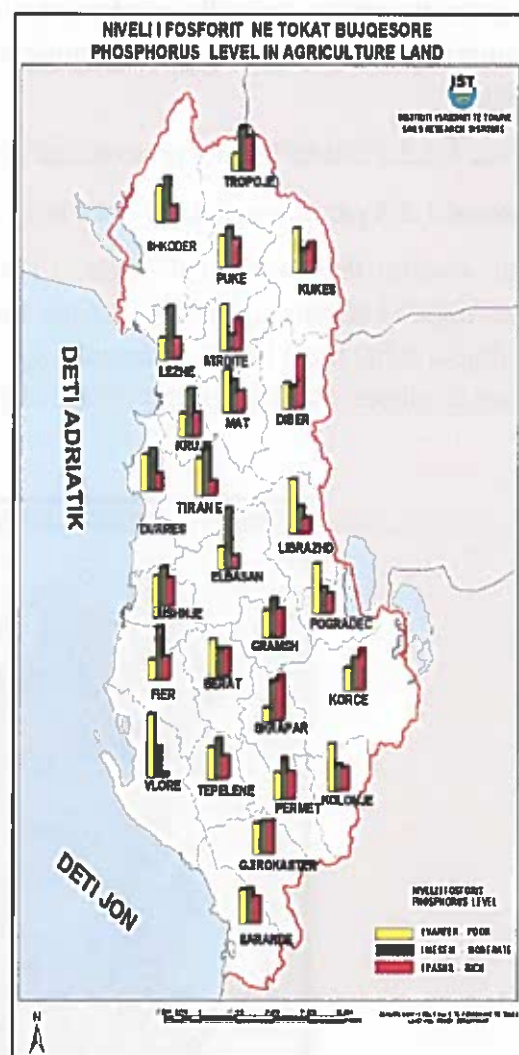

Figura 4.1.2.2b: Niveli i fosforit në tokën bujqësore²¹

Një klasifikim territorial tjetër i tokës Shqiptare u krye në bazë të cilësisë së saj. Tokat Loamy soils përfshijnë një përqindje prej 50% të gjithë tokës, tokat clayely soils një përqindje prej 30% dhe tokat Sandy soils 20% (Figura 4.1.2.5).

Për sa ka të bëjë me thellësitë e tyre, tokat në territorin shqiptar dallohen në (figura 4.1.2.6):

- Toka të thella që dominojnë në zonat fushore bregdetare.
- Toka sipërfaqësore që dominojnë në zonat kodrinore dhe malore.
- Ka disa faktorë që kontribuojnë në përshpejtimin e erozionit të tokës, të cilët përfshijnë faktorët natyrorë (d.m.th. periodiciteti jo i rregullt i reshjeve, tokat e cekëta, pjerrësia e madhe, brishtësia e materialit të tokës) dhe faktorët njerëzorë si braktisja e tokave të pjerrëta, shpyllëzimi, kullotja pa kriter dhe keqpërdorimi apo keqmenaxhimi. Një formë

²⁰ Burimi: "Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: problemet aktuale dhe tendencat në të ardhmen", Lushaj S. & Zdruli P., 2007.

²¹ Burimi: "Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: problemet aktuale dhe tendencat në të ardhmen", Lushaj S. & Zdruli P., 2007.

tjetër degradimi janë edhe rrëshqitjet e tokave, të cilat gjenden në shumë zona në vend, duke ulur ndjeshëm jo vetëm qëndrueshmërinë e bujqësisë, por edhe sigurinë afatgjatë të strehimit rural.

Në figurën 4.1.2.7 duken llojet e presionit që ekzistojnë në tokat e Shqipërisë.

Në figurën 4.1.2.8 paraqiten metalet e rënda në tokën bujqësore sipas rretheve– bashkive.

Sipas një studimi të vlerësimit të tokës, i cili përfundoi në fund të viteve 1990, toka bujqësore ndahej në dhjetë kategori sipas nivelit të përshtatshmërisë së tyre. Kategoria e parë ishte më e mira, kurse e dhjeta është më e keqja. Si rregull, nga perëndimi në lindje, cilësia e tokës ulet për shkak të klimës më të ashpër dhe rritjes së pjerrësisë dhe lartësisë.²²

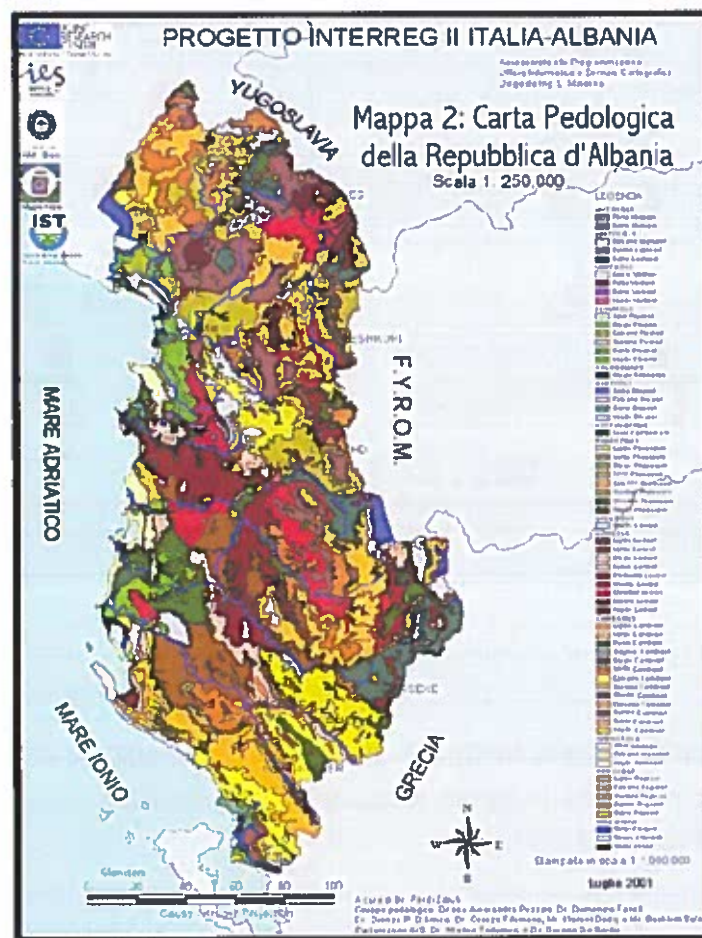

Figura 4.1.2.3 Pedologjia e tokave të Shqipërisë (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit të Tokave dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P., (ppt)).

²² Kaleshi et al., 1992, nga "Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: probleme aktuale dhe tendenca në të ardhmen", Lushaj S. & Zdruli P., 2007.

Figura 4.1.2.4 Pedologjia e tokave të Shqipërisë²³

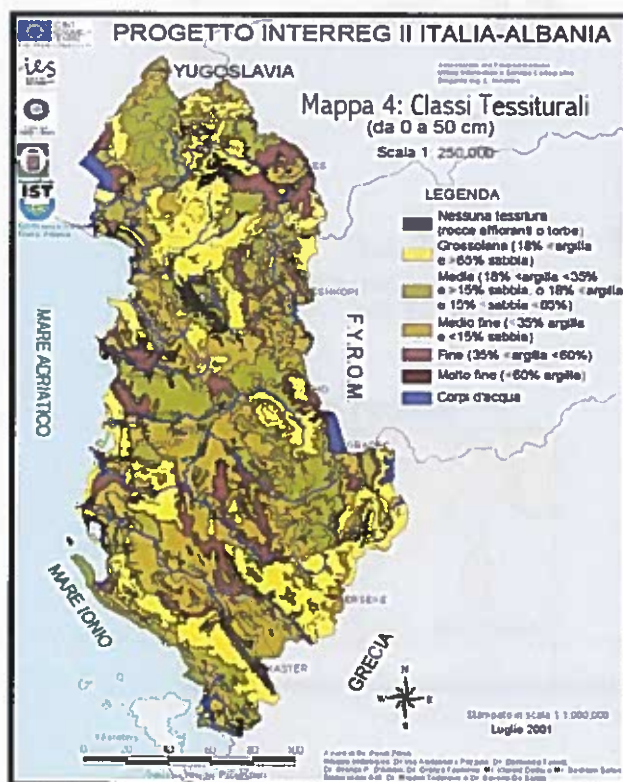

Figura 4.1.2.5 Shpërndarja e strukturës së tokave të Shqipërisë²⁴

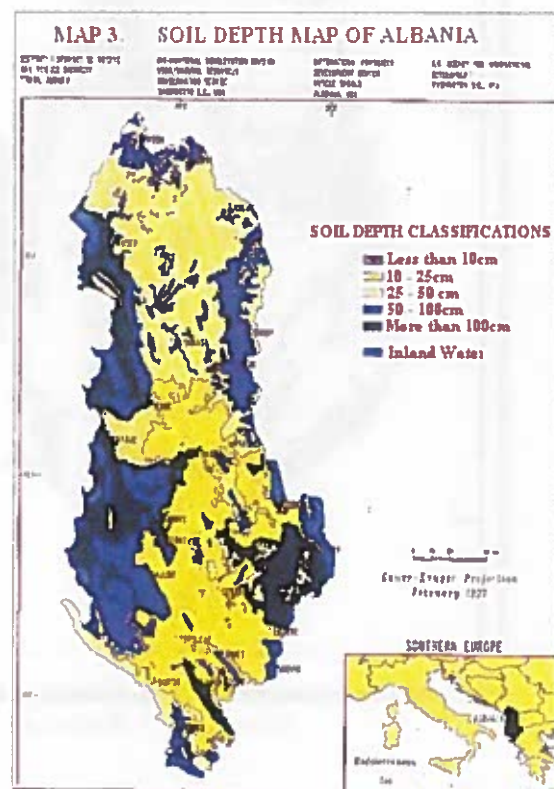

Figura 4.1.2.6 Harta e thellësisë së tokave e Shqipërisë²⁵

²³ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit të Tokave dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt).

²⁴ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe mbi Mbrojtjen e Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.

²⁵ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)

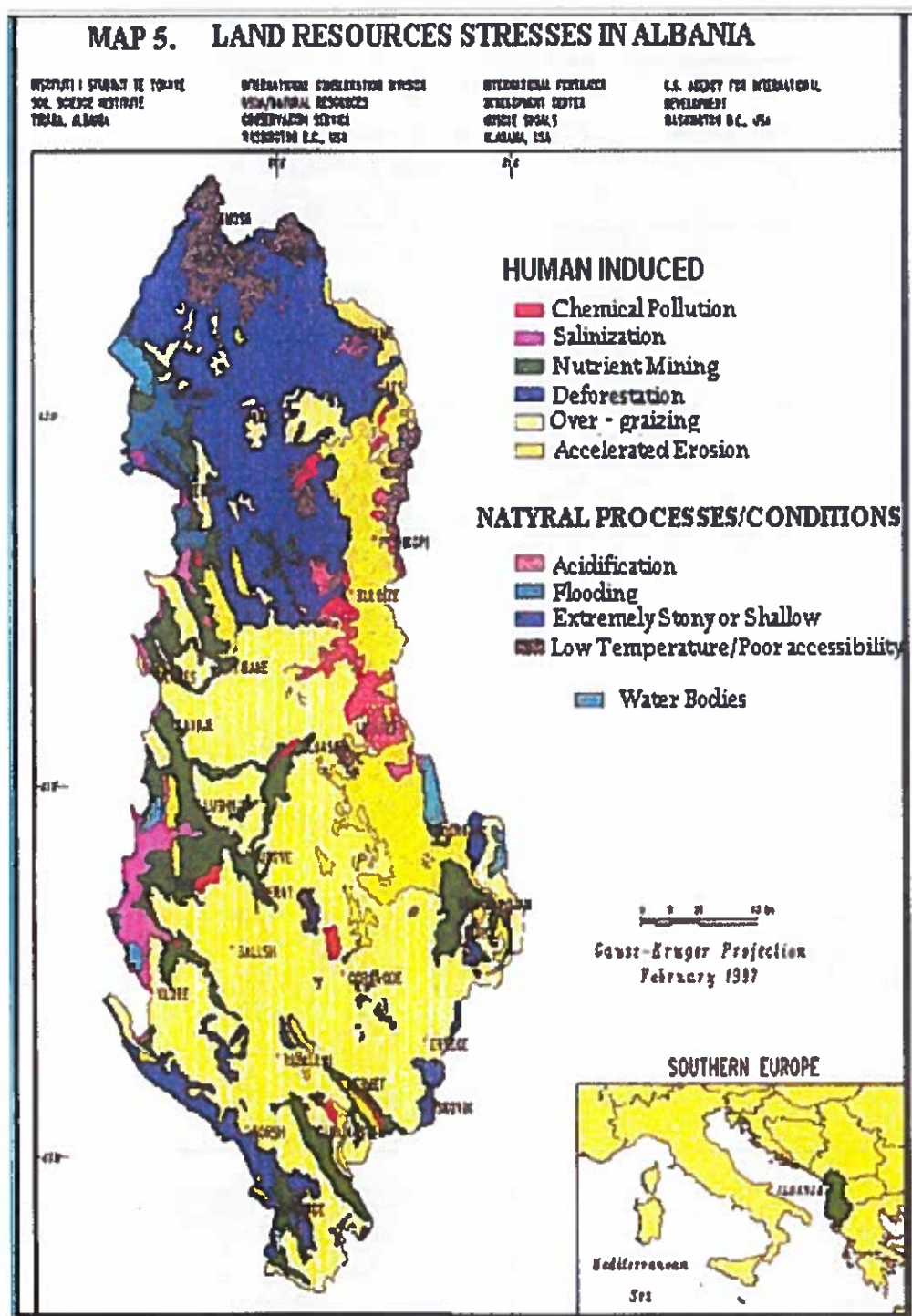

Figura 4.1.2.7: Burimet e streseve të tokave në Shqipëri ²⁶

²⁶ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt).

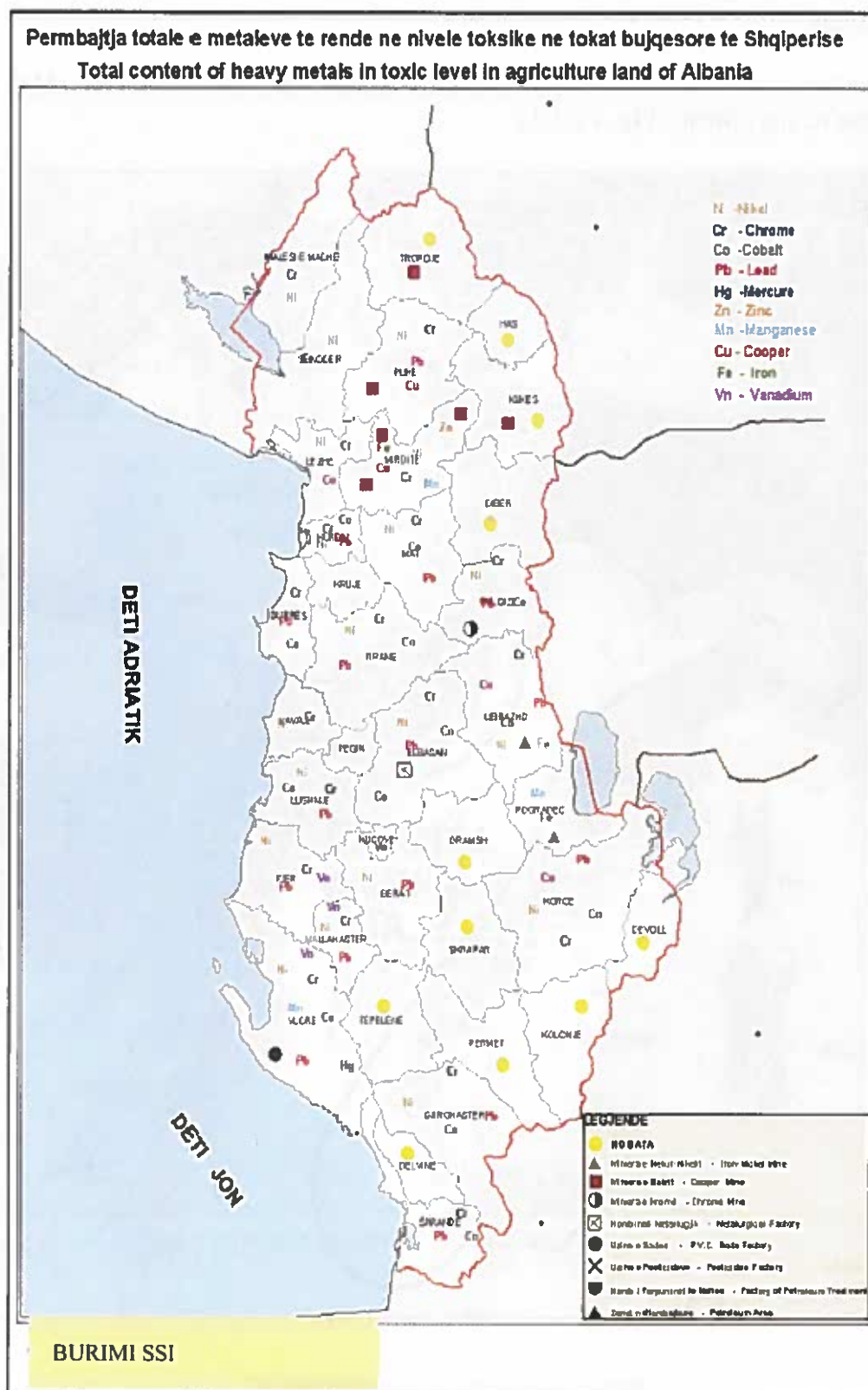

Figura 4.1.2.8 Përmbajtja totale e metaleve të rënda në nivel toksik në tokën bujqësore të Shqipërisë²⁷

²⁷ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)

4.1.3. Gjeologjia

Shqipëria ndodhet në kufirin e jashtëm të Detit Adriatik, midis Dinarideve në veri (Mali i Zi, etj.) dhe Helenideve në jug (Greqi) (Fig. 4.1.3.1).

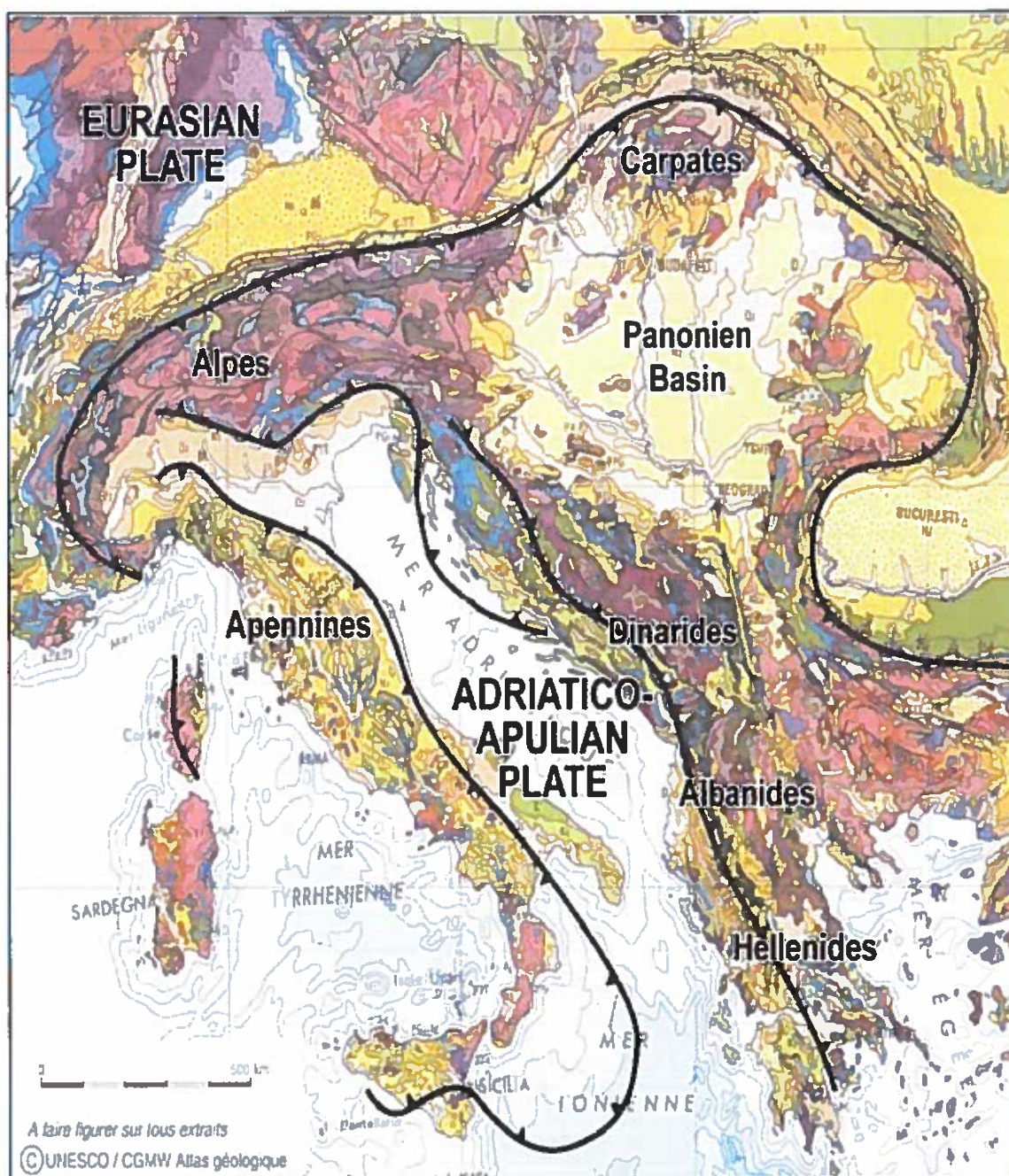
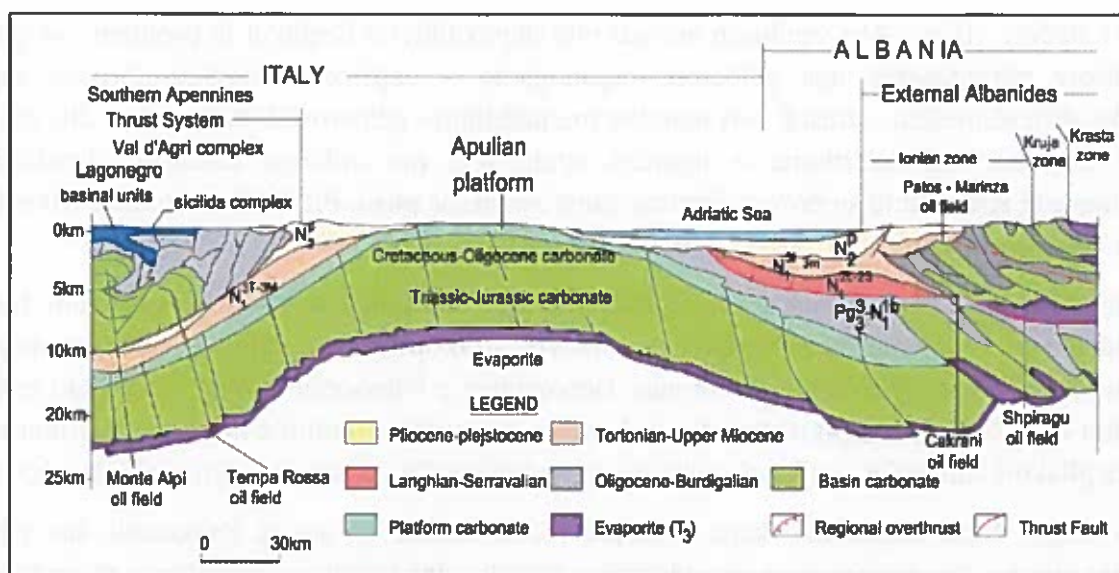

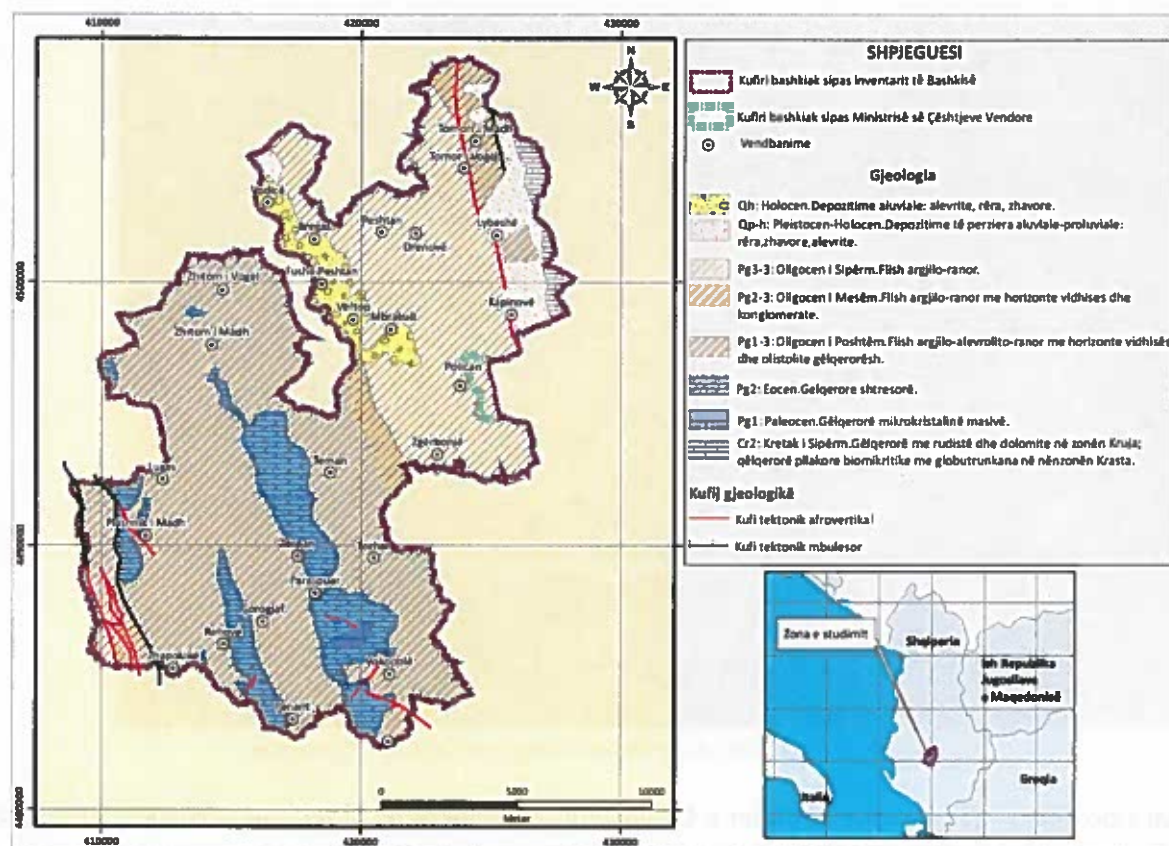
Figura 4.1.3.1: Pozicion rajonal Shqipërisë²⁸

Gjeotektonikisht, Shqipëria është pjesë e zinxhirit Peri-Adriatik të sistemit orogjenik Alpin. Ky sistem përfshin Albanidet-Dinaridet-Helenidet dhe Apeninet, që janë produkt i subduksionit të tyre dhe historisë së kolizionit dhe aktualisht janë të ndara nga kepi Puglia- Adriatik (Fig. 4.1.3.2).

²⁸ Burimi: <http://aca-al.org/wp-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>

Sipas studimit «Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise», për Qarkun e Beratit dhe Hartës Gjeologjike të Rajonit të Beratit, në shkallën 1: 100.000 të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë, në Bashkinë Poliçan identifikohen formacionet e mëposhtme nga më të vjetrit në më të rinjtë (Figura 4.1.3.3).

Kretaku i sipërm - (Cr_2). Ato vendosen normal mbi depozitimet e Kretakut të poshtëm. Në prerjet sipërfaqësore përfaqësohet nga gëlqerorë organogjeno – coprizorë, biointramikritorë shpesh turbiditikë shtresë mesëm – trashë deri massive me ndërthurje gëlqerorësh biomikritor dhe më pak mikritor fosilifere me ndërthurje e thjerëza stralli dhe me vidhisje nënujore. Trashësia e depozitimeve të Kretakut të sipërm në Shpirag është 385m, në pusin Plashnik 1426m, në Mbreshtan afërsisht 700m e dukshme.

Paleoceni - (Pg_1). Takohet pothuajse në të gjitha strukturat antiklinale të nënzonës së Beratit, brenda rajonit të qarkut, duke ndërtuar bërthamat e këtyre strukturave me daljet e tyre fragmentare. Gjithashtu janë takuar edhe në puset e shpuar. Depozitimet e Paleocenit vijnë normalisht mbi ato të Kretakut të sipërm. Litologjikisht përfaqësohen nga gëlqerorë turbiditikë masiv, të ndërthurur me gëlqerorë pllakorë mikritikë e mikroshpatik, me ngjyrë të bardhë. Trashësia e tyre arrin deri 150 m.

Eoceni - (Pg_2). Këto depozitime kanë përhapje më të madhe se ato të Paleocenit dhe vijnë normalisht mbi to. Ato marrin pjesë në ndërtimin e krahëve dhe mbylljeve periklinale të strukturave antiklinale të rajonit. Litologjikisht përfaqësohen, në pjesën e poshtme, nga gëlqerorë turbiditikë, të cilët gradualisht ia lenë vendin gëlqerorëve biomikritik e mikritik me përmbajtje argjilash mergelore, të cilat më sipër bëhen predominuese. Edhe midis gëlqerorëve të Eocenit vërehen thjerëza dhe konkrecione silicorësh me ngjyrë të kuqërremtë. Trashësia sipas prerjes së Beratit është 160 m. (jo e plotë).

Figura 4.1.3.4. Gëlqerorë shtresorë (Pg_2) në rajonin Paraspuar.

Oligoceni i poshtëm - (Pg_3^1). Depozitimet e Oligocenit të poshtëm në sipërfaqe përhapen pothuajse në të gjithë nënzonën e Beratit. Kalimi nga shkëmbinjtë karbonatik të Eocenit, për në depozitimet flishore bëhet gradual, nëpërmjet pakos kalimtare mergelore. Kjo e fundit ndahet në dy paketa simbas mbizotërimit të komponentëve përbërës: a - e poshtmeja, përbëhet nga mergele me shtresa gëlqerorësh biomikritik; - e sipërmeja, nga argjila mergelore, argjila të kaltërta me ndonjë shtresë

gëlqerori. Më sipër prerja vijon në fillim me një flish të hollë deri të mesëm argjilo - alevrolito - ranorë (Pg_3^1) e mandej, argjilo- alevrolito-ranorë (Pg_3^1); b - e sipërmja, përbëhet nga flish i hollë deri i trashë me horizonte vidhisëse (Pg_3^1). Karakteristikë e këtyre depozitimeve janë ndryshimet litologjike në hapsirë si në drejtimin vertikal ashtu edhe në drejtimin horizontal. Trashësia në prerjen e Beratit është rreth 840 m.

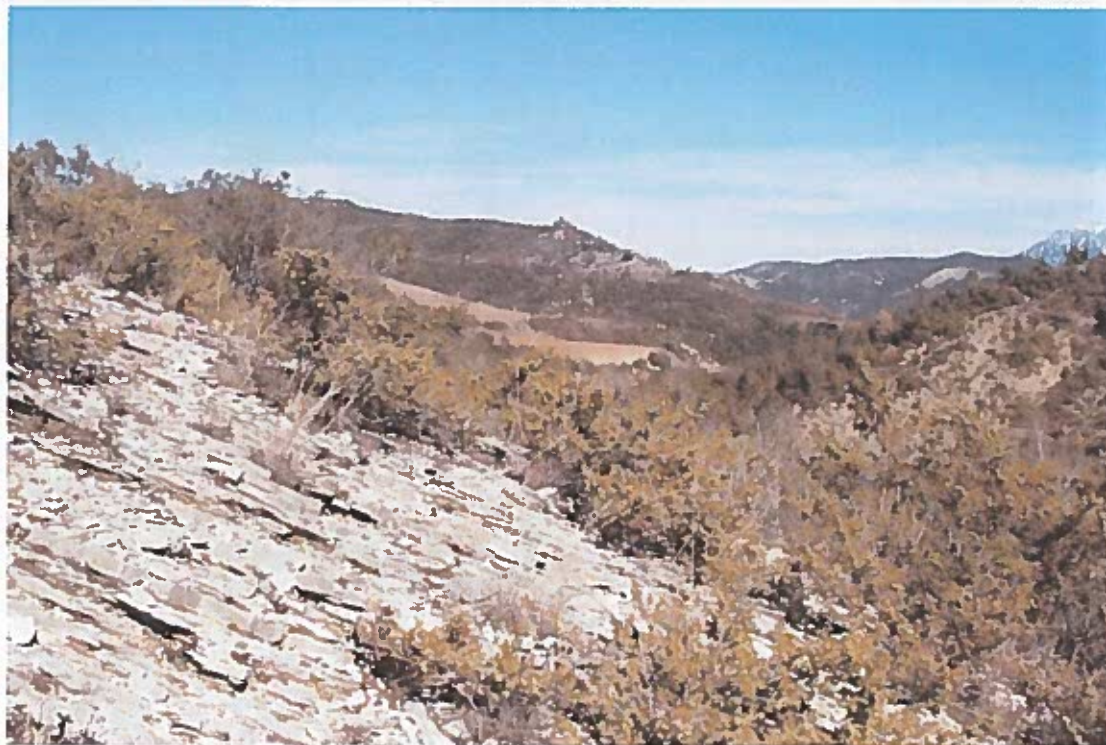

Figura 4.1.3.5: Flish argjilo-alevrolito-ranor me horizonte vidhisës dhe olistolite gëlqerorësh (Pg_3^1) në zonën Vokopole.

Oligoceni i mesëm - (Pg_3^2). Në gjysmën jugore të rajonit depozitimet e Oligocenit të mesëm përhapen, me shtrirje JL-VP dhe ndërtojnë krahët e strukturave antiklinale dhe sinklinale. Trashësia më e madhe e tyre është në pjesën veri - verilindore. Në përgjithësi përfaqësohen nga flish ranoro - argjilor me vithisje nënujore e me shtresa të rralla gëlqerorësh. .

Oligoceni i sipërm - (Pg_3^3). Përfaqësohen nga ndërthurje argjilo – alevrolito – ranorë, me ranorë masiv, vithisje nënujore dhe rrallë shtresa gëlqerorësh. Në përgjithësi, në pjesën e sipërme të Oligocenit të sipërm, predominojnë ranorët, të cilët herë – herë kalojnë në ranorë masiv. Në prerjen e Beratit kanë një trashësi 1140 m.

Pleistoceni - holoceni Qp-h. Zënë një rrip të ngushtë në pjesën veri-lindore në Bashkinë e Poliçanit ato përbëhen nga Depozitime të perziera aluviale – proluviale (rera, zhavore, alevrite).

Holoceni – (Qh). Depozitimet e Holocenit përfaqësohen nga depozitime aluvione, në lumenjtë e Osumit, të përbëra nga rëra, zhavore. Këto depozitime janë objekt i shfrytëzimit si inerte. Depozitimet proluviale takohen gjithashtu në rrjedhën e mesme e të sipërme të lumit të Osumit të përfaqësuara nga materiale në përputhje me litologjinë e shkëmbinjve ku kalon dhe shpëlan,

konglomeratë me zaje të madhësive të ndryshme 3 - 5 cm deri 15 cm. Janë kryesisht zaje gëlqerorësh e magmatikësh etj.

Figura 4.1.3.6: Depozitime aluviale: alevrite, rëra, zhavore (Qh) në zonën Fushe Peshtan.

4.1.4. Erozioni i tokës dhe Shkretëzimi

Sipas studimit “Gjeoresurset dhe Gjeorrezimet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat”, (2014) në territorin e qarkut Berat gjejnë përhapje shumë elementë të rrezikut gjeologjik, të cilat krijojnë shqetësime dhe dëmtime të veprave inxhinierike që kryhen në këtë territor. Më poshtë po përshkruajmë këto rreziqe, duke dhënë edhe zonën e përhapjes së tyre.

Rrëshqitjet.

Janë një fenomen i përhapur në qark. Në hartën e përhapjes së rreziqeve gjeologjike, janë listuar rreth 150 rrëshqitje të njohura, por duhet theksuar se evidentimi i plotë i tyre kërkon angazhim më të madh njerëzor e mbështetje financiare. Pra kemi dhe rrëshqitje të tjera e shtojmë këtu faktin se ato ndodhin vazhdimisht e kësaj duhet të ketë azhurnim dhe monitorim të vazhdueshëm.

Gjithashtu duhet theksuar se territore të ngjashme me ato ku kemi konturuar rrëshqitjet e njohura, janë po aq të rrezikshme sa ato në të cilat ende nuk ka ndodhur rrëshqitje, por me krijimin e kushteve edhe ato shpate rrezikohen nga i njëjti fenomen. Nga një analizë e kryer për të gjitha rrëshqitjet e ndodhura deri tani në Qarkun e Beratit, rezulton se pjesa dominuese e tyre bien në formacionet flishore me dominim argjiloro alevrolitik, por dhe në formacionet argjilore. Shpatet me

pjerësi 5-20° janë ato ku takohen shumica e rrëshqitjeve, kjo për faktin se këtu përveç shpyllëzimeve janë kthyer në toka bujqësore, apo sheshe ndërtimi, duke prishur ekuilibrin natyror. Më të ekspozuar për ndodhjen e rrëshqitjeve janë shpatet që janë më pak të ekspozuar nga djelli pasi kjo krijon mundësinë që të ketë më shumë lagështirë në mbulesa e kështu dhe prishje të ekuilibrit.

Zonat ku ky fenomen shfaqet janë fundet e shpateve pasi për shkak të gërryerjeve nga ujrato sipërfaqësore kemi prishjen e ekuilibrit të pjesëve të shpatit kryesisht në pjesët fundore.

Rrëshqitjet në të shumtën e rasteve janë dominuese kur rrafshi rrëshqitës ka prekur mbulesën e kuaternarit dhe shkëmbinjtë e bazamentit rrallë takohen rrëshqitje që rrafshi rrëshqitës të kalojë në kontaktin deluvione-shkëmbinj bazë. Faktorët kryesorë të ndodhjes së tyre janë pasive (ndërtimi gjeologjiklitologjia, pjerrësia e shpatit, struktura, tektonika, etj) dhe aktive (errozioni, përmbajtja e lartë e ujrave nëntokësore, rrëshjet e dendura të shiut, ndërhyrjet e njeriut me ndërtime të ndryshme, etj.)

Rrëzimet.

Ndodhin në zonën malore atje ku pjerrësia e shpatit i kalon 40°, dhe ku kemi vendosje të shkëmbinjve më të fortë mbi ata më të butë në profilin e shpatit. Ky fenomen ndihmohet edhe nga zhvillimi i madh i tektonikave bllokore dhe ndrydhëse, të cilat e kanë coptuar së tepërmi bazamentin shkëmbor. Duke qenë se kryesisht jemi marrë me rrëshqitjet si fenomeni më shqetësues, fenomeni rrëzimit nuk ka qenë shumë në vëmendje, prandaj dhe nuk është pasqyruar.

Vatrat e erozionit.

Është fenomeni më i përhapur në territorin e qarkut Berat. Zona të tëra, kryesisht në zonën e përhapjes së formacioneve kryesisht flishore, por dhe argjilore, janë të prekura nga ky fenomen, i cili nga ana e tij është ndihmuar në një masë shumë të madhe nga shpyllëzimet e shumta që u bënë gjatë viteve '80 - '90 të shekullit të kaluar.

Errozioni shfaqet në formën e dy tipeve kryesore: erozion sipërfaqësor dhe erozion shpator e fundor. Erozioni sipërfaqësor prek zona të mëdha të teritorit dhe është karakteristikë për zonën qendrore në të dy anët e lumit Osum ku kemi dalje të fuqishme të formacioneve litologjike flishore. Ekspozimi ndaj faktorëve ekzogjenë të alterimit, si rezultat i mungesës së pyjeve natyrale, bën që sipërfaqe shumë të gjera të dëmtohen me shpejtësi. Si rezultat i rënies së shirave me intensitet të lartë, bëhet largimi i menjëhershëm i materialit të shkatërruar dhe krijimi i kushteve për avancimin në thellësi të proceseve alteruese të shkëmbinjve rrënjësor.

Figura 4.1.4.1 është një ekstrakt i hartës gjeologjike të rrezikut që shoqëron studimin e "Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat", 2014. Tregon zonat e rrezikut në bazë të geomorfologjisë sizmike dhe karakteristikat gjeoteknike e formacioneve gjeologjike.

Harta e zonimit per pershtatshmerine ndertuese te trojeve

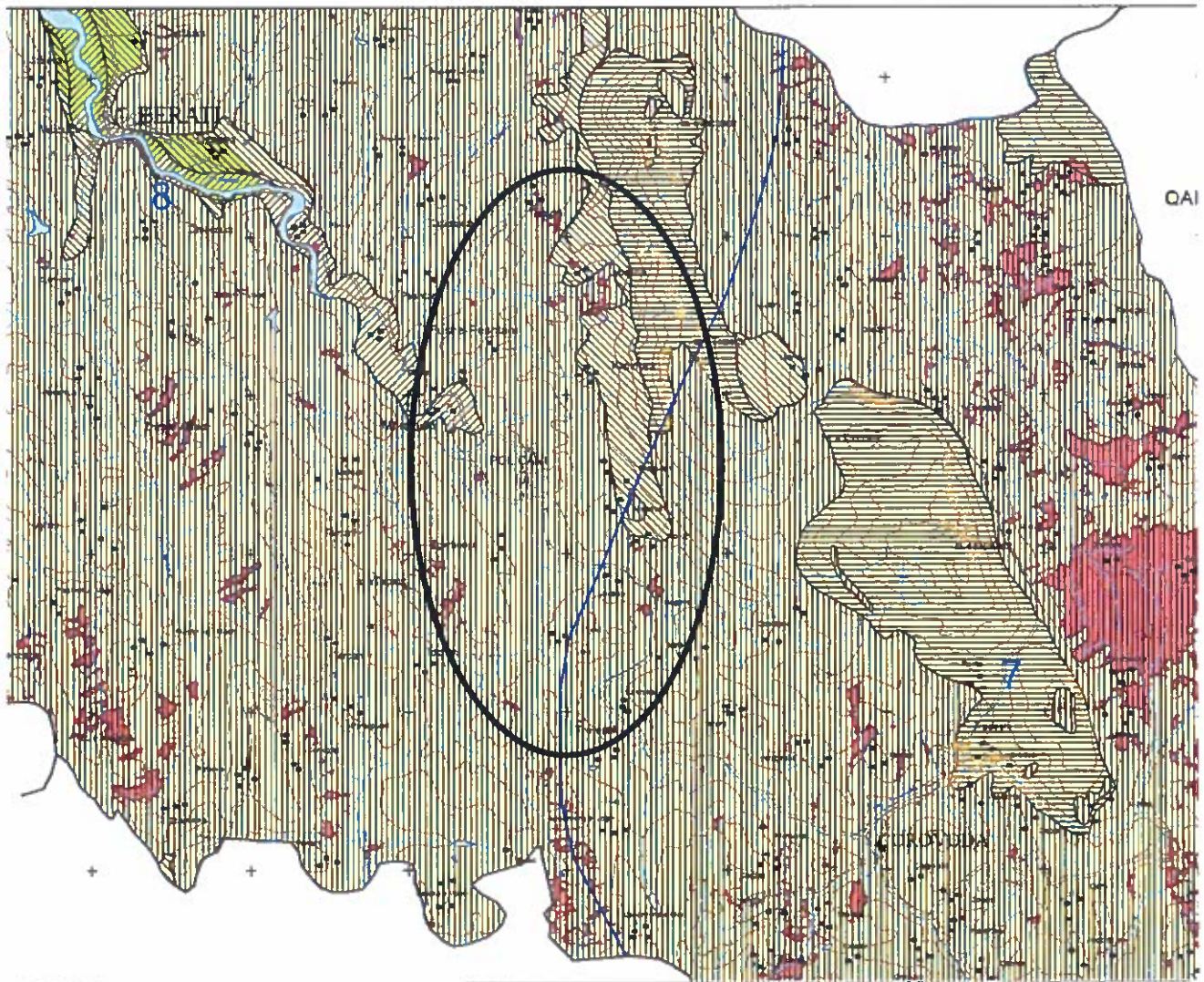

Figura 4.1.4.1: Kategorizimi i zonës të Poliçanit në bazë të karakteristikave gjeoteknike të formacioneve dhe paraqitjen e fenomeneve gjeologjike të rrezikshme (pjesë nga harta e rrezikut gjeologjik) (Burimi: "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat", 2014.

4.1.5. Makrozonimi – mikrozonimi sizmik

Në Orogonin Shqiptar vihen re tre zona shkarjeje aktive gjatësore dhe dy zona aktive tërthore (figura 4.1.5.1) (Aliaj & Dush, 2007).

- Zona e shkarjes së strukturës Jon-Adriatik, me tendencë Jug-Veri deri në Veri-Veri-Perëndim;
- Zona e shkarjes “Graben” Shkodër-Mat-Librazhd, me tendencë Veri-Perëndim;
- Zona e shkarjes Peshkopi-Korçë me tendencë Jug-Lindje;
- Zona e shkarjes normale Shkodër-Tropojë me tendencë Veri-Lindje,
- Zona e shkarjes normale Elbasan-Dibër, me tendencë Veri-Lindje.

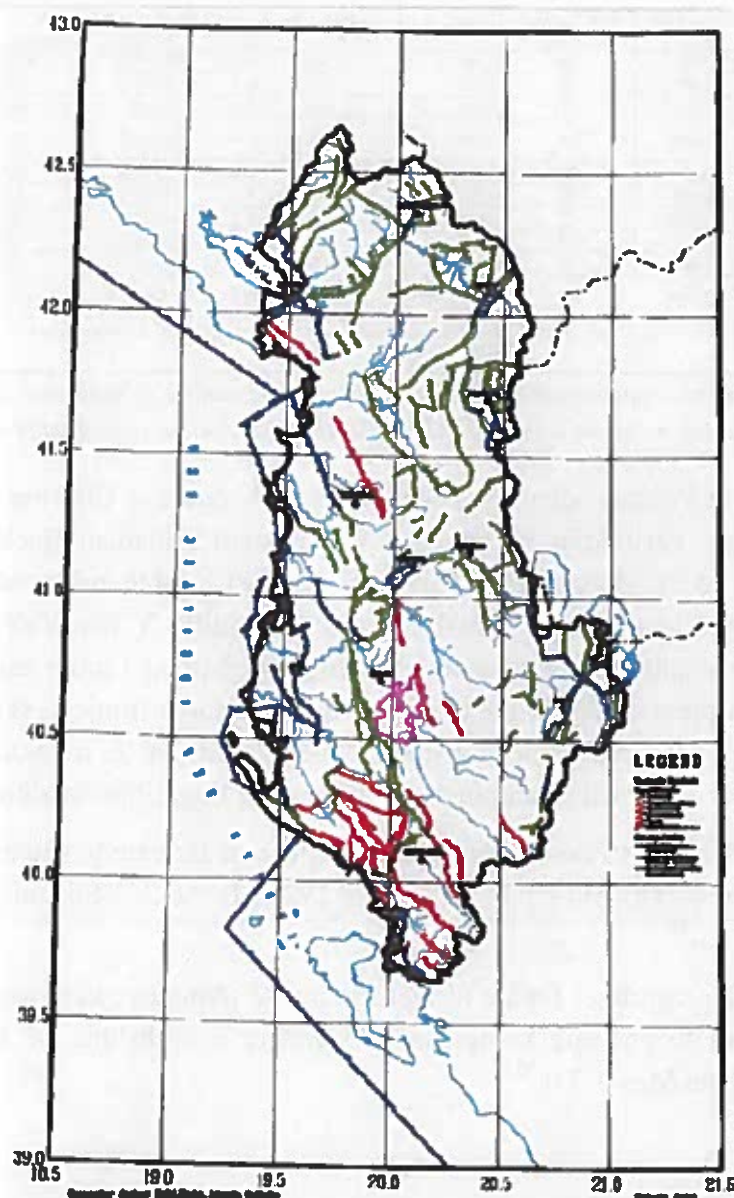

Figura 4.1.5.1: Harta e zonave të shkarjes aktive në Shqipëri (nga Aliaj, 2000b). Shënohen e pozicioni i Bashkisë të Poliçanit²⁹.

Njihen dhjetë zona burimi sizmik në territorin shqiptar dhe rrethinat e saj. Parametrat e zonave janë përshkruar në tabela 4.1.5.1.

Zone Name / Code	Zone Area (km ²)	Earthquakes used	Beta	Alpha (N ₀)	M _x	Rate of M≥6 p.a.	Rate density
Ohrid-Korça, KO	2760	44	1.44	242	6.9	0.0315	11.4
Nukesi-Peshkopia, KP	1480	21	1.75	481	6.9	0.0104	7.0
Ionian Coast, IC	16600	151	1.40	692	7.0	0.115	6.9
Elbasani-Dibra-Tetova, EDT	2660	46	1.99	3142	6.9	0.0167	6.3
Periadriatic Lowland, PL	7460	75	1.61	914	7.0	0.0458	6.1
Lezha-Ukçina, LU	5140	39	1.52	293	7.2	0.0272	5.3
Skopje, SK	3300	5	2.08	2541	7.2	0.00913	2.8
Shkodra-Tropoja, ST	1570	11	1.99	778	6.9	0.00418	2.7
Peja-Prizreni, PP	1740	5	2.03F	418	6.8	0.00173	1.0
Eastern Albanian Backgr. EAB	57200	75	2.03F	6075	6.5	0.0199	0.35

Notes: Skopje values adopted from [22]. "Rate density" is 10⁶ times annual rate for M≥6 per km². F-slope fixed as discussed in text.

Tabela 4.1.5.1: Tabela e listave të parametrave të dhjetë zonave të burimeve sizmike të Shqipërisë. Zona e burimit në det të hapur e Shqipërisë Jugore bie në rajonin e quajtur BJ (Bregdeti Jonian) (nga Aliaj et al., 2004)³⁰

Pjesa më e madhe e Qarkut Poliçan identifikohet në zonën PL (zona e Ultesires Periadriatike), ndërsa një pjesë e saj (nga Verilindja) në zonën EAB (Eastern Albanian Background/ Sfondi Shqiptar Lindor). (Fig. 4.1.5.2). Zona e ulët Peri-Adriatike (PL) është një zonë bregdetare që përfshin mbirreshqitje shtypjeje të pjerrët post-Pliocene, me goditje V për VVP, që priten nga thyerje të rralla goditëse-rrëshqitëse me tendencë LVL. Sfondi Shqiptar Lindor është një zonë me sfond sizmik, i përbërë nga pjesa e brendshme e Shqipërisë dhe rajonet fqinje të shtrira në lindje të zonave bregdetare, që nuk janë marrë në konsideratë për llogaritjen e rrezikut, për shkak të madhësive më të ulëta se Ms 4.5, madhësi minimale e pranuar për llogaritjen e rrezikut.

Përgjatë aksit të çarjes të Ultësirës Peri-Adriatike, janë regjistruar tërmete të shumta të forta, si në Mars 1273 Ms = 6.6; 17 Tetor 1851 Ms = 6.6; 17 Dhjetor 1926 Ms = 6.2; 1 Shtator 1959 Ms = 6.2; 18, 1962 Mars 1962 Ms = 6.0³¹

Studimet mikrotektonike dhe zgjidhjet fokale të mekanizmit të tërmeteve demostrojnë se zona e çarjes është tani në regjim të zhdrejtë kompresues. Tërmetet e ardhshme në Ultësirën Peri-Adriatike mund të ndodhin me Max = 7.0.³²

²⁹ Burimi: Aliaj S. Dushi E., 2007.

³⁰ Burimi: <http://diss.rm.ingv.it>.

³¹ Aliaj et al., 2010.

³² Aliaj et al., 2010.

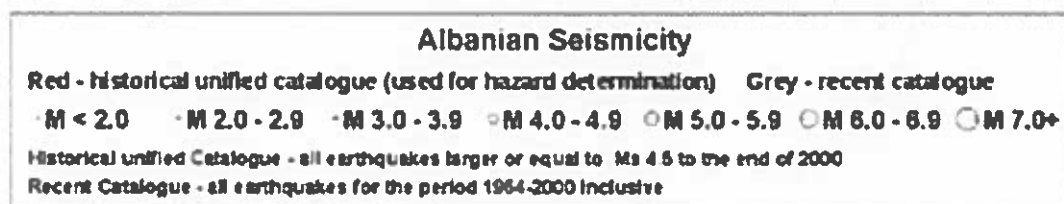
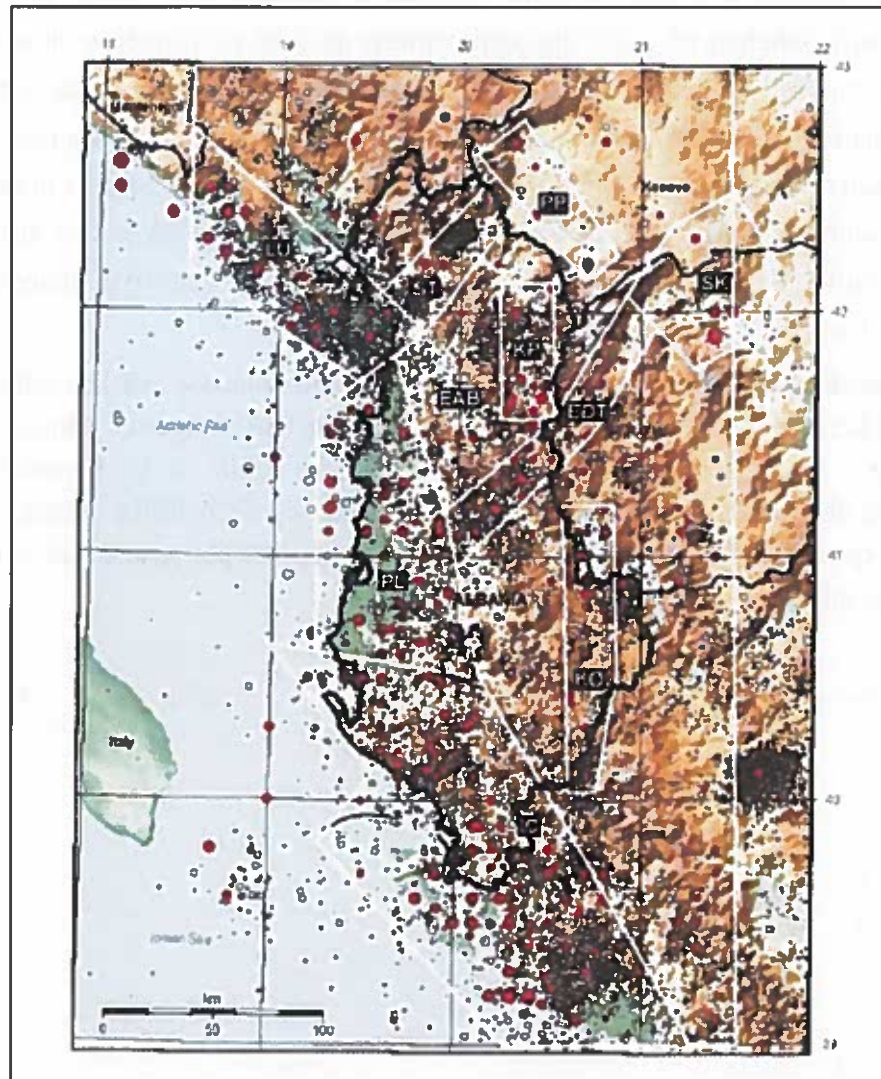

Figura 4.1.5.2: Sizmiciteti i Shqipërisë. Pikat e kuqe tregojnë tërmetet e përdorura për vlerësimin e riskut, pikat gri përfaqësojnë tërmete të tjera. Shënohet i Bashkisë të Poliçanit.

4.2. Ajri

4.2.1. Shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit

Ndotësit kryesorë të cilët ndikojnë në cilësinë e ajrit janë: NO₂, O₃, SO₂, CO, PM₁₀, PM_{2.5} dhe benzeni të cilët emetohen nga djegia e lëndës fosile për energji dhe transport. Ozoni (O₃) është një ndotës sekondar i cili formohet nga oksidimi i ndotësve primarë në prani të rrezatimit diellor, i cili

ndikon në ndryshimin e klimës globale. Oksidet e Squfurit dhe Azotit në bashkëveprim me lagështirën e ajrit kthehen në acide dhe depozitohen në tokë në formën e shiut acid i cili është i dëmshëm për bujqësinë dhe për mjedisin në përgjithësi. Ndotja e ajrit nga kimikatet, grimcat e pluhurit ose materialet biologjike shkaktojnë shqetësime ose dëmtime tek njerëzit dhe organizmat e tjera duke ndikuar negativisht në mjedisin natyror. Burimet e ndotjes së ajrit mund të kenë origjinë natyrore ose antropogjenike. Efektet shëndetësore shkaktuar nga ndotësit e ajrit klasifi kohen si ndryshime fiziologjike dhe biokimike të lehta deri në vështirësi në frymëmarrje, nuhatje, kollitje dhe probleme kardiake e respiratore³³.

Në zonën e bashkisë së Poliçanit nuk vërehet ndotje e ajrit, edhe pse nuk ka të dhëna zyrtare të cilat të bazohen në kërkime dhe informacione zyrtare. Theksohet së mungesa e ndotjes lidhet ngushtë me karakteristikat e Bashkisë dhe në mënyrë të veçantë me faktin se ka kryesisht ekzistojnë zona malore, pyjore dhe bujqësore pa burime kryesore të ndotjes atmosferike ndërsa, në këtë zonë, nuk identifikohen qendra të mëdha urbane dhe zona industriale dhe për pasojë nuk ekziston grumbullim i emetimeve të mbetjeve³⁴.

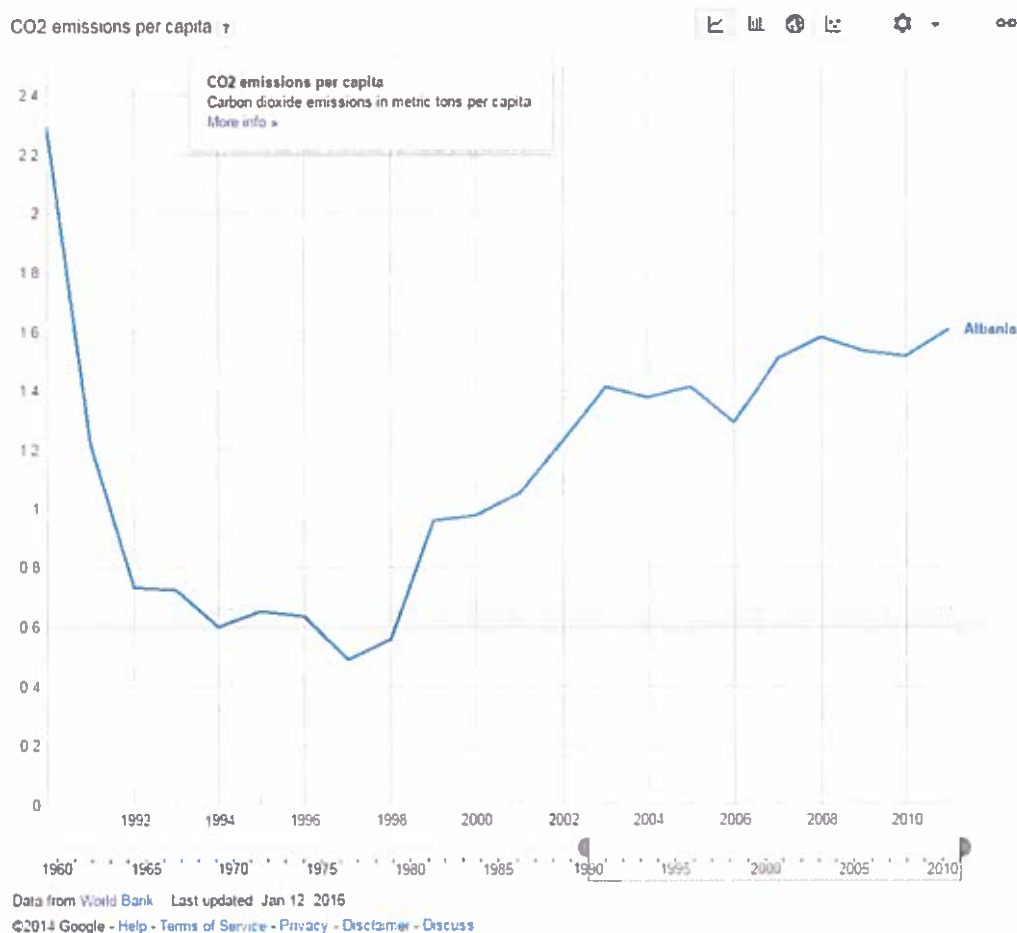

Figura 4.2.2.1: Evolucionit i emisioneve të dioksidit të karbonit për frymë në Shqipëri.³⁵

³³ Ministria e Mjedisit, "Raporti për Gjëndjen e Mjedisit, 2014".

³⁴ Trans Adriatic Pipeline-TAP. Section 6- Linja baze e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore.

³⁵ Burimi: <https://www.google.gr/publicdata>.

4.2.2. Ndotësit e ajrit

Emetimet e gazrave (për të cilat nuk ka të dhëna analitike, duke qenë se stacionet e regjistrimit përqendrohen në qendra të mëdha urbane) vlerësohet se janë mjaft të kufizuara për shkak të numrit të ulët popullsisë, konsumit të ulët të energjisë shtëpiake dhe të ngarkesës së qarkullimit, por edhe dhe aktiviteteve profesionale të kufizuara. Djegia e drurit për ngrohje përbën një faktor tjetër të ndotjes nëpërmjet emetimit të mikrogjimeve, por përsëri, për shkak të shkallës së vendbanimeve, ky fenomen është relativisht i kufizuar, siç janë gjithashtu edhe pasojat e tij.

Sipas Bankës Botërore, emetimet në CO₂ për frymë për vitin 2011, luhaten në 1,61 tonë metrikë. Në bazë të popullsisë të Bashkisë për vitin 2011, emisionet e dioksidit të karbonit vlerësohen në $10.953 \times 1,61 = 17.634,3$ tonë metrikë.

Nga të dhënat e popullsisë së Bashkisë për vitin 201 në kombinim me të dhënat e Bankës Botërore për të njëjtin vit, u përllogarit emetimi i CO₂ për çdo njësi administrative në Bashkinë e Poliçan.

Popullsia e përgjithshme 2011		Emetimet e CO ₂ në ton metrik
Poliçan	4318	6951.98
Terpan	1716	2762.76
Vertop	4919	7919.59

Tabela 4.2.2.1: Shpërndarje e emetimeve të dioksidit të karbonit për çdo njësi administrative në Bashkinë e Poliçan.

Sipas dokumentit MINISTRIA E MJEDISIT / AGJENCIA KOMBËTARE E MJEDISIT (Nr. 1117 Prot, Tiranë, me 17-11-2014) mbi “Informacion mbi Cilësinë e Lëndëve Djegëse”:

Bazuar në evidencat e analizimit të mostrave për kontrollin cilësor të lëndëve djegëse për periudhën Janar - Shtator 2014 kryer nga Inspektorati Qendror Teknik dorëzuar pranë Agjencisë Kombëtare të Mjedisit është bërë një vlerësim i parametrave të testuar dhe ndikimit të këtyre parametrave në cilësinë e ajrit urban.

Parametrat e përcaktuara në mostrat e përzgjedhura janë:

- Gazoili / Për përmbajtjen e squfurit janë analizuar 122 mostra
- Benzina
- Solar - Mazuti.

Mostrat janë analizuar para zhdoganimit dhe në tregun e brendshëm.

Nga vlerësimi i të dhënave rezulton :

Gazoili

Për përmbajtjen e squfurit janë analizuar 122 mostra

Në bazë të standardit të përdorur për analizimin e lëndës djegëse (gazoil) EN 590 vlera kufi e lejuar e përmbajtjes sq, squfurit në gazoil është 10 ppm. Nga 122 mostra të analizuar, 6 prej tyre kanë vlerën 11 - 15 ppm dhe 100 mostra kanë vlerë > 50 ppm. Këto mostra rezultojnë të jenë mbi normën e lejuar.

Përmbajtja e squfurit në gazoilin e tregut shqipëtar rezulton të jetë mbi normën e lejuar.

Benzina

Për përmbajtjen e squfurit janë analizuar 31 mostra

Në bazë të standardit të përdorur për analizim për lëndët djegëse (benzina) EN 228 rezulton se vlera kufi e lejuar e përmbajtjes së squfurit në benzinë është 10 ppm. Ku nga analizat rezulton se vlera me e vogël e squfurit në Benzin është 11 - 15 ppm për 5 mostra të analizuar, pra jashtë standardit të lejuar dhe mbi 50 ppm për 11 mostra të analizuar. Ku gjithsej janë analizuar 31 mostra.

Përmbajtja e squfurit në benzinën e tregut shqipëtar rezulton të jetë mbi normën e lejuar.

Solar - Mazut

Për përmbajtjen e squfurit janë analizuar 11 mostra

Në bazë të standardit të përdorur për analizim për lëndët djegëse (solar - mazut) S SH UNI 6579 rezulton se vlera kufi e lejuar e përmbajtjes së squfurit në solar - mazut është <3%. Për mostrat e analizuar rezulton se përmbajtja e squfurit është > 3 %. Nje vlerësim i përgjithshëm për karburantet që qarkullojnë në tregun shqiptar është se ato janë të një cilësie jo të mirë përse i përket përmbajtjes së squfurit.

Transporti është një ndër faktorët kryesorë të cilësisë së ajrit urban, ku emetimet e SO₂ në ajër janë në raport proporcional me përmbajtjen e squfurit në lëndët djegëse. Duke reduktuar përmbajtjen e squfurit në karburant, do të ullej gjithashtu përmbajtja e squfurit dhe si pasojë, emetimet e PM10 dhe PM2.5.

Reduktimi i përmbajtjes së squfurit në karburant, do të ndikonte edhe në uljen e vlerave të NO₂-t

4.3. Faktorët klimatike

Në studimin “Vlerësimi i ndikimit në Mjedis të Shqipërisë, Seksioni 6 - bazë mjedisore, socio ekonomike dhe trashëgimisë kulturore” (2013) është përgatitur për projektin "Trans Adriatic Pipeline, TAP" referohen kushtet klimatike (temperatura dhe reshjet), të regjistruar në stacionet pranë zonës së studimit për periudhën 1951-1990. Sipas studimit, pas vitit 1990 të dhënat për kushtet klimatike nuk janë të vazhdueshme apo të besueshme për shkak të ndryshimeve politike dhe historike në vend në atë periudhë.

Figura 4.3.1 tregon stacionet meteorologjike që gjenden pranë zonës së studimit, në vazhdim të materialit.

Stacionet më të afërta gjenden në pjesën qendrore perëndimore dhe në pjesën perëndimore të hartës. Në veçanti të dhënat i përkasin stacioneve: Çorovodë, Nishovë, Tërpan, Berat, Roskovec, Fier.

Pjesa Qendrore Perëndimore: Sipas klasifikimit të klimës në territorin shqiptar, kjo pjesë përfshihet në nënzonën e Fushës Mesdhetare Jugore, që karakterizohet nga ekstreme, dimër i lagësht dhe verë e nxehtë, pothuajse e thatë. Parametrat kryesorë të temperaturës së ajrit për seksionin Qendror Perëndimor të përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 4.3.2 paraqet shpërndarjen e temperaturës së ajrit gjatë gjithë vitit.

Sipas këtyre të dhënave, temperatura mesatare e ajrit varion nga 6.0°C në dimër (Janar) në 23.7°C në verë (Gusht), dhe temperatura mesatare e përgjithshme varion nga 13.7°C deri 15.0°C në vit. Këto të dhëna reflektojnë në mënyrë të qartë karakteristikat Mesdhetare klimatike të kësaj pjese. Temperaturat ekstreme variojnë nga një maksimum prej 43.2°C në një minimum prej -13.5°C.

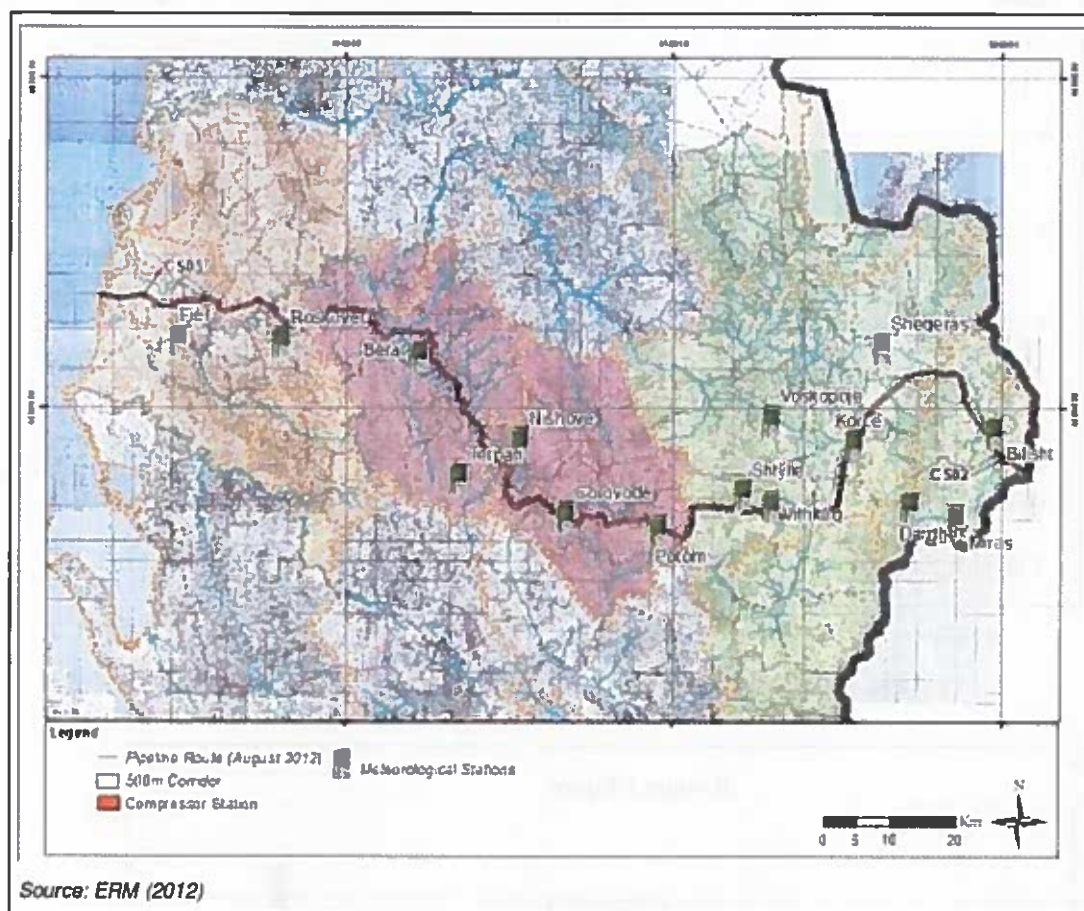

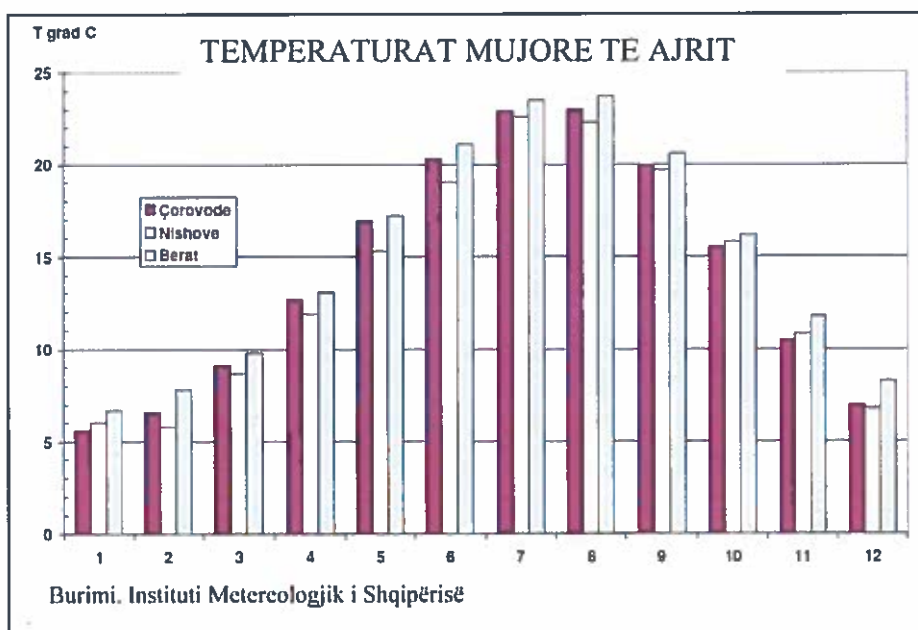
Figura 4.3.1: Pozicionet e stacioneve meteorogjike pranë zonës së studimit³⁶

Parametrat kryesorë të reshjeve për seksionin Qendror Perëndimor të përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Figura 4.3.2 paraqet shpërndarjen mujore të temperaturës gjatë gjithë vitit dhe Figura 4.3.3. Ajo tregon respektivisht reshjet mujore.

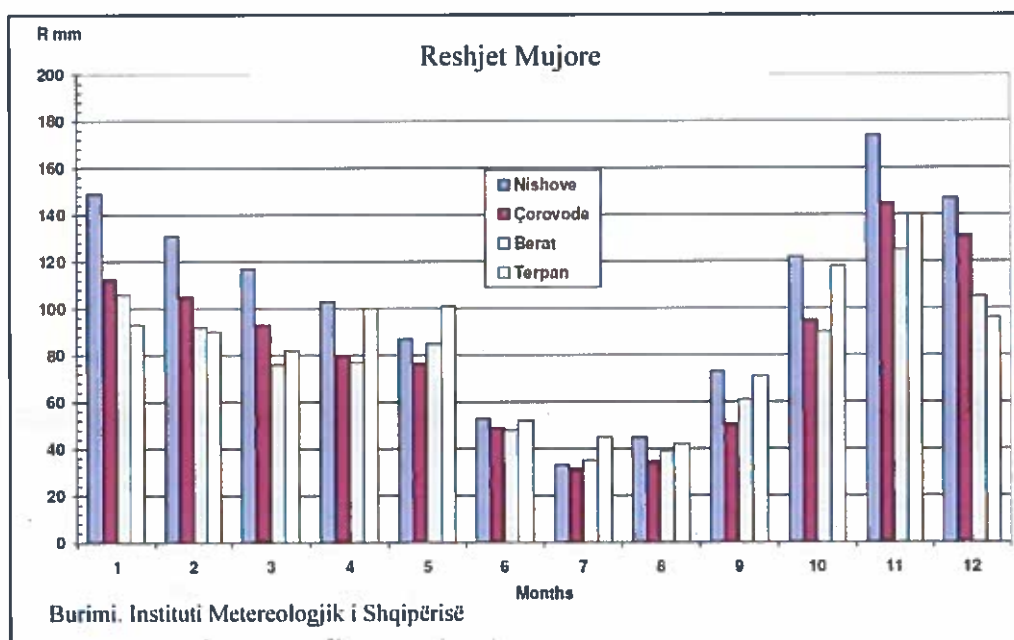
Pjesa Perëndimore: Nga një perspektivë e klimës Seksioni Perëndimor është në zonën Qendrore Fushore Mesdhetare, e cila karakterizohet nga dimër i butë, i lagësht dhe verë e nxehtë dhe e thatë. Deti Adriatik luan një rol të rëndësishëm në kushtet klimatike ekzistuese në këtë pjesë. Parametrat kryesorë të temperaturës së ajrit në seksionin Perëndimor të përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 4.3.4 paraqet shpërndarjen e temperaturës së ajrit gjatë gjithë vitit. Sipas këtyre të dhënave, temperatura mesatare e ajrit në pjesën perëndimor është mbi 15°C, me një temperaturë mesatare minimale prej 7.2°C në Janar dhe një temperaturë mesatare maksimale prej 23.9°C në Korrik. Temperatura minimale absolute e vërejtur në këtë pjesë ishte -13°C dhe temperatura maksimale absolute ishte 42.5°C.

³⁶ Burimi: ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013.

Parametrat kryesorë të reshjeve në seksionin Perëndimor përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 në 1990. Skema 4.3.5 përfshin shpërndarjen mujore reshjeve gjatë gjithë vitit.

Skema 4.3.2: Shpërndarja e temperaturës së ajrit (1951-1990)³⁷.

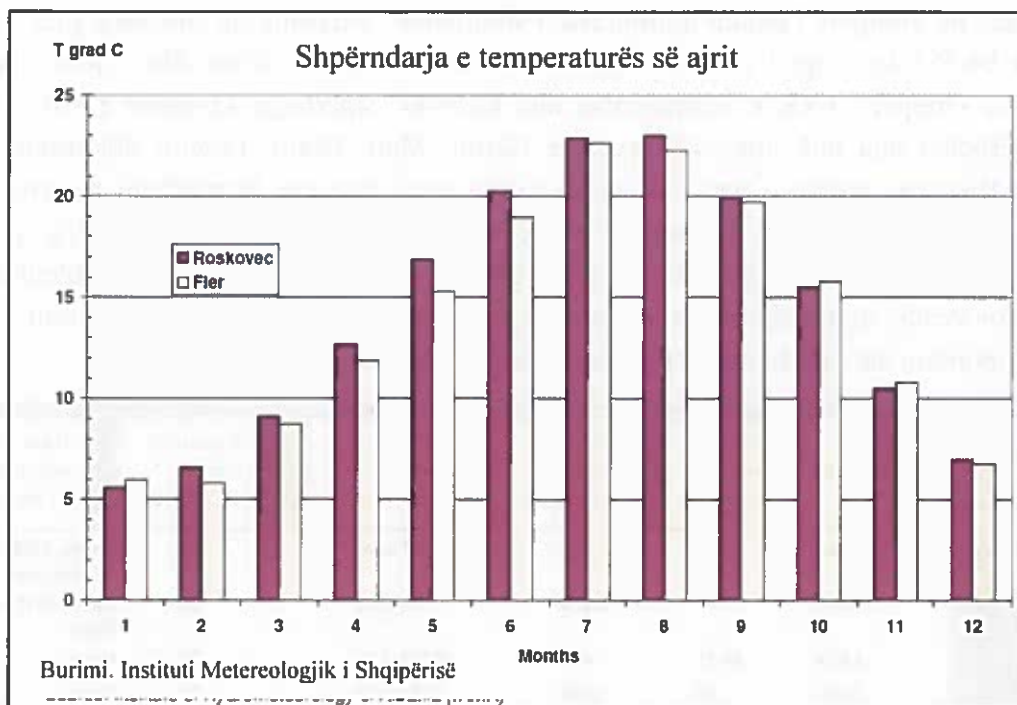

Skema 4.3.3: Reshjet mujore (1951-1990).³⁸

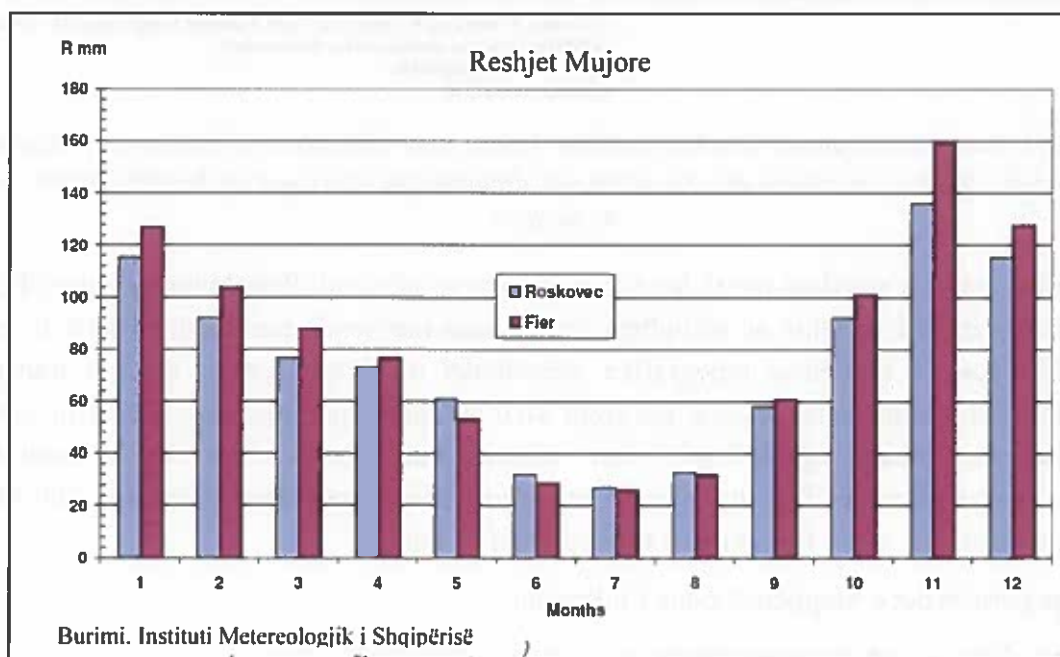
³⁷ Burimi: ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013.

³⁸ Burimi ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013.

Sipas këtyre të dhënave, reshjet në Pjesën Perëndimore përbëhen kryesisht nga shiu, duke qenë se bora e dimrit është një dukuri shumë e rrallë. Reshjet vjetore në këtë pjesë janë më pak se 1000 mm në total.

Skema 4.3.4: Temperatura mujore e ajrit³⁹.

Skema 4.3.5: Reshjet mujore (1951-1990).⁴⁰

³⁹ Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013.

⁴⁰ Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013.

4.4. Përmblytjet

Sipas Raportit të Përmbledhjes Ekzekutive të Programit të Zhvillimit me titull “Vlerësimi i Rrezikut të Katastrofës në Shqipëri”, pellgu hidrografik I shqipërisë përfshin një sipërfaqe prej 43,305 km² nga e cila 14,557 km², që i përkasin ujëmbledhësit të lumenjve Drini dhe Vjosa, janë brenda territoreve të Greqisë., FYR e Maqedonisë dhe Kosovës. sipërfaqja kryesore e sistemit ujqor në Shqipëri përbëhet nga tetë lumenjtë kryesorë (Drini, Mati, Ishmi, Erzeni, Shkumbini, Semani, Vjosa, dhe Bistrica), rrjetin e tyre të degëve, pjesët e tre liqeneve të mëdhenj natyror (Shkoder, Ohrid, dhe Prespa) dhe liqenet e shumta të vegjël dhe diga-rezervuarët ndërtuar përgjatë lumenjve kryesorë. Tetë Lumenj kryesorë Shqiptarë, të grupuar në gjashtë pellgjet ujëmbledhës (Tabela 4.4.1), tërthor vendiq nga lindja në perëndim. Shkarkimi i tyre mesatar vjetor është rreth 1,308 m³s⁻¹, e cila korrespondon me një shkarkim të veçantë prej 30 m³s⁻¹km⁻².

River Basin	Zona e ujëmbledhësit	Shkarkimi me specifike	Vëllimi vjetor i Shkarkimeve	Raporti vjetor lagështirë/	Raporti 10 vjeçar i rrjedhjeve	Kapaciteti i depozitimeve në rezervuarë
DRINI	19,582	35	11,110	5.7 (D/A)	13	Fierza, 2,700 (25% e AF of Drini river)
MATI	2,441	40	3,250	10 (D/A)	25	Ulza, 240 (15% AF of Mati River)
ERZENI-ISHMI	1,439	24-31	660	9-10 (U,F/A)	55	None
SHKUMBINI	2,445	26	1,900	10.8 (Ap/A)	24	None
SEMANI	5,649	16	2,700	14.8 (F,M/A)	18	Banja Dam ³⁾ , 700 (50% AF of Devolli River)
VJOSA	8,100	26	5,550	7.3 (F/A,S)	21	None

J - January, F - February, M - March, Ap - April, A - August, S - September, AF - Annual Flow
1) Ratio between the wettest and the driest month
2) One in 10 Years High Flow
3) Under construction

Tabela 4.4.1: Zona e ujëmbledhësit, Shkarkime specifike, Vëllimi vjetor i Shkarkimeve, Raporti vjetor lagështirë/thatësirë, Raporti 10 vjeçar i rrjedhjeve dhe i kapaciteteve të depozitimit në rezervuarë për basenet e gjashtë lumenjve në Shqipëri

Sistemi i lumit paraqet rrezikun më të lartë të përmblytjeve në vend. Përmblytjet në përgjithësi janë me origjinë lumore dhe ndodhin në periudhën nëntor-mars kur vendi merr rreth 80-85% të reshjeve vjetore. Për shkak të modeleve topografike, përmblytjet ndodhin papritur, duke u transportuar përmes rrjetit lumit hidrografik kryesor për rreth 8-10 orë. Gjatë përmblytjeve, shkarkimi specifik i lumenjve kryesorë luhartet nga 0.5 m³s⁻¹ km⁻² (Lumi Drini) për 2-5 m³s⁻¹ km⁻² (Lumi Ishmi). Lulatjet e shkarkimeve specifike të lumenjve më të vegjël me zonat e mbulimit prej 100-400 km² janë edhe më të mëdha, duke filluar nga 2 deri në 10 m³s⁻¹ km⁻².

Rreziku nga përmblytjet e Shqipërisë është i lidhur me:

- Potencialin e madh të përmblytjeve nga ultësira e Eëst Plain; dhe
- Potenciali i Përmblytjeve lidhur me lumenj e vegjël dhe përrenjt,

Pasojat, të cilat dikur mund të redukttoheshin në një nivel të përcaktuar nga strategjia kombëtare e pranuar mbi parandalimin e përmblytjeve, në ditët e sotme mund të rëndohet lehtësisht për shkak të kushteve të përqësuar të sistemeve Dike, kanalet kulluese, pajisjet e mbledhjes së lartë të ujit,

stacionet e pompimit dhe pajisje të tjera për kontrollin e përmytjeve, dhe instalimet mungojnë në mirëmbajtjen e rregullt.

Karakteristikë kryesore përmytjeve të mëdha Ëest Plain është se ujërat përmytëse nga lumenj të ndryshëm shpesh përmytin të njëjtën zonë, duke formuar një gojë të vetme të zgjeruar lumi.

Shqipëria ka një histori të gjatë të dëmtimit të përmytjeve Ëest Plain. Kronikat turke nga shekulli i XIX tregojnë se 11 përmytjet e mëdha kanë ndodhur në periudhën 1854-1871, secila prej tyre duke shkaktuar dëme të konsiderueshme të pronës. Të dhënat më të fundit të përmytjeve tregojnë se përmytja e madhe ka ndodhur në të gjitha pellgjet ujëmbledhëse kryesore: Drini dhe Buna (1905, 1937, 1952, 1960); Ishem, Erzen dhe Shkumbini (1946); dhe Seman dhe Vjosë (1937).

Historikisht përmytjet e Nëntorit 1962 – Janarit 1963 konsiderohen si më të mëdhatë (Tabela 4.4.2). Shkumbini dhe Semani u përmyt ultësira rreth tyre. Ujërat nëntokësore në Ultësirën Perëndimore u rritën, në disa vende duke arritur në sipërfaqe, veçanërisht në fushat e Myzeqesë, Lushnje, Thumane, dhe Maliq.

Në total, rreth 70,000 hektarë tokë bujqësore u përmyt duke shkaktuar dëme të konsiderueshme ekonomike. Qytetet Shkoder, Berat, Lezhe dhe të tjerë u mbytën pjesërisht. Rrjeti kombëtar i rrugëve u ndërpre në shumë vendodhje. Sistemi i pritave mbrojtëse u dëmtua seriozisht, madje në shumë vende u shkatërrua.

NR.	ZONAT E PËRMYTURA	SIPERFAQJA E PËRMYTUR	DITËT
1	Plani I Zadrimës së Shkodrës dhe Lezhës, Bregu I Bunës	18,575	22
2	Plani midis lumit Drin dhe Mat	3,122	10
3	Plani midis lumit Mat dhe Ishem	5,825	7
4	Planet midis Rrogozhinës në të dyja anët e brigjeve të Shkumbinit	6,896	7
5	Planet në të dyja brigjet e Semanit	26,738	35
6	Planet në të dyja brigjet e Vjosës deri tek Ura e Mifolit	3,538	20

Tabela 4.4.2: Zonat e përmytura gjatë dimrit 1962-1963

Më 31 Dhjetor 1970 – 1 Janar 1971 lumi Vjosa përmyti rreth 14,000 hektarë. Përmytja shkaktoi pothuajse të njëjtat efekte dhe dëme (dëmtimi dhe shkatërrimi i digave, kanalet ujitëse, urave, stacionet e pompimit, etj), dhe në disa rajone të përmytura dëmet janë vlerësuar si edhe më të mëdha, sesa ato të regjistruara në përmytjet Vjosës në vitet 1962-1963.

Përmytjet prekën Shqipërinë në Shtator të vitit 2002 u shkaktua nga lumi i Erzenit dhe kontribuesi i tij Osumi, dhe disa lumenj të vegjël si Drinosi, Gjanica, Gjadri, në përroin e Manatit (në rajonin e Lezhës), në përroin e Zaza (në Fushë Krujë) dhe të tjerë. Ujërat e përmytjes përmytën qytetet e Lezhës dhe Beratit dhe fshatrat rreth tyre, si dhe zona të tjera rurale dhe tokat bujqësore përgjatë brigjeve të lumenjve të mësipërm. Në total, rreth 30,000 ha të tokave bujqësore janë përmytur. Edhe pse nuk është gati e dukshme dhe pa humbje spektakolare të pronës materiale, ndikimi në sektorin bujqësor mund të jetë afatgjatë, veçanërisht për fermerët e vegjël të jetesës që u mungon kapaciteti për t'u rikuperuar.

Sipas apelit paraprak Nr. 27/02 të Federatës Ndërkombëtare të kryqit të Kuq, Kryqi I Kuq Shqiptarë bashkëpunim me Kryqin e Kuq Amerikan dhe Kryqin e Kuq Gjerman në Shqipëri organizuar një mision të vlerësimit të nevojave në zonat më të prekuara në drejtime të ndryshme rrugore. Së pari nëpërmjet Durrësit, Lezhës e Shkodrës dhe së dyti nëpërmjet Fierit, Beratit dhe Vlorës. Gjetjet nga ky mision tregojnë se ka pasur 3,820 familje në këto zona nën ujë. Jepet Informacion më i hollësishme: ÷ Në prefekturën e Lezhës: 2,810 familje / prona janë dëmtuar rëndë në 5 komuna dhe 22 fshatra. ÷ Në prefekturën e Beratit: 490 familje / prona janë dëmtuar rëndë në 3 komuna dhe 4 fshatra. ÷ Në prefekturën e Durrësit: 350 familje / prona janë dëmtuar rëndë në 1 komunë dhe 3 fshatra. ÷ Në Fier, prefekturat e Gjirokastrës dhe Shkodrës: 170 familje / prona janë dëmtuar rëndë. Lloji i dëmtimit përfshin shtëpi të shembura, shtëpi pjesërisht të dëmtuara, mobilje të shkatërruara, u mbytën bagëtitë, rezervat ushqimore u shkatërruan, dhe ushqimi blegtoral u shkatërrua. Sipas familjeve të intervistuar (64 intervista), vlera mesatare e dëmtimit për një familje ishte rreth 3,000 - 4,000 USD.⁴¹

Sipas një artikulli të Arthur Neslen në gazetën The Guardian rreth përmbytjes më 5 Shkurt 2015, në dy dekadat e fundit, shumë pemë në Shqipëri afër lumenjve të fuqishëm si Vjosa, Osumi dhe Shkumbini janë prerë nga banorët për dru, dhe nga sipërmarrësit që hapin rrugën për ndërtesat dhe digat në një bum ndërtimi që kanë përfutur në masë të madhe firmat e huaja. Pemët kishin mbajtur tokën në vend për shekuj - duke vepruar si një sfungjer gjatë reshjeve të shiut - por pa to, erozioni i tokës ka përshpejtuar dëmet nga përmbytjet. Në dy ditë, 220mm të reshjeve të shiut në afërsi të Gjirokastrës – shuma e zakonshme për të gjithë Shkurtin. Në Novosele, ku lumi Vjosa permbyt fusha bujqësore, të cilat ishin ende nën ujë. Përmbytjet janë të regjistruar si më të këqia për Shqipërinë - dhe në vitin 1971 ishte më keqja.⁴²

4.4.1. Rreziku i Përmbytjes të Sistemit të lumit kryesor

Pas përmbytjeve të 1962/63 Shqipëria ndërmori investime të mëdha në masat parandaluese inxhinierike. Sistemi argjinaturës u dëmtua ose u shkatërrua nga përmbytjet 1962/63 u rindërtua dhe u ndërtuan pritat e reja në pjesën e poshtme të të gjithë tetë lumenjve kryesorë. Përveç kësaj, rezervuarët e mbajtjes së ujit me kapacitet të konsiderueshëm ruajtje (Tabela 4.4.1) janë ndërtuar mbi lumenjtë Drin dhe Mat. Masat strukturore të ndërmarra, të dizajnuara në bazë të kthimit të përmbytjeve të periudhës 50-vjeçare, kanë pasur një rol të rëndësishëm në zvogëlimin e efekteve të përmbytjeve të dimrit 1970-1971, e cila krahasuar me përmbytjet e 1962/63 (Tabela 4.4.2) ndodhën vetëm në lumin Vjosa.

Duke supozuar se sistemi argjinaturës mbetet i padëmtuar dhe se instalimet e pompimit të mbetet në operacion, 50-vjet ose më të shkurtër (2% ose më e lartë probabilitet tejkalimi) Periudha e kthimit të ujërave të përmbytjes nuk paraqesin rrezik për ultësirat Eëst Plain. Periudha më e gjatë e kthimit të përmbytjeve mund të gjenerojnë të njëjtat kushte si në përmbytjet e 1962/63, vlerësuar si një periudhë kthimi përmbytjesh 100-vjeçare.

Bazuar në të dhënat nga 67 stacionet hidrologjike, periudha e kthimit 100-vjeçare për kulmin e shkarkimeve specifike (SPDs) janë përlogaritur për 70 lumenj me zonat e mbulimit prej 100-400

⁴¹ <http://www.ifrc.org/docs/appeals/02/2702.pdf>.

⁴² <http://www.theguardian.com/environment/2015/feb/05/albania-declares-state-of-emergency-over-historic-floods>.

km². Harta e Rrezikut të Periudhës së Kthimit 100-vjeçare (Fig. 4.4.1.1, Tabela 4.4.1.1), shprehur në terma të SPD-së standarde, tregon ndryshime të konsiderueshme të rrezikut të përmbytjeve.

Rajonet më të ulëta të rrezikut në periudhën e kthimit nga përmbytjet 100-vjeçare ($SPD < 2 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) janë Ëest Plain, rajoni verior i Alpeve Shqiptare dhe rajoni juglindor malor. Rreziku pak më i lartë ($SPD = 2 - 3 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) është i lidhur me pellgjet ujëmbledhëse të lumenjve të Devollit dhe Osumit, në pjesën e poshtme të lumit Shkumbin, lumenjtë Drini i Zi, Mati, rajoni i Bregut të Detit, dhe lumenjtë Kalasa, Bistrica, dhe Pavla. Rreziku më i lartë ($SPD = 3 - 5 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) është i lidhur me pjesën e sipërme të lumit Shkumbin, dhe lumit Fan. Potenciali më i lartë i rrezikut të përmbytjeve në Shqipëri ($SPD = 5 - 10 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) është i lidhur me lumenjtë Kiri, Gjadri, Lesnija, Gomsiqe, Ishmi dhe lumenjtë e rajoneve jugore dhe qendrore malore të Shqipërisë si Drinosi, Shusica, dhe të tjerë.

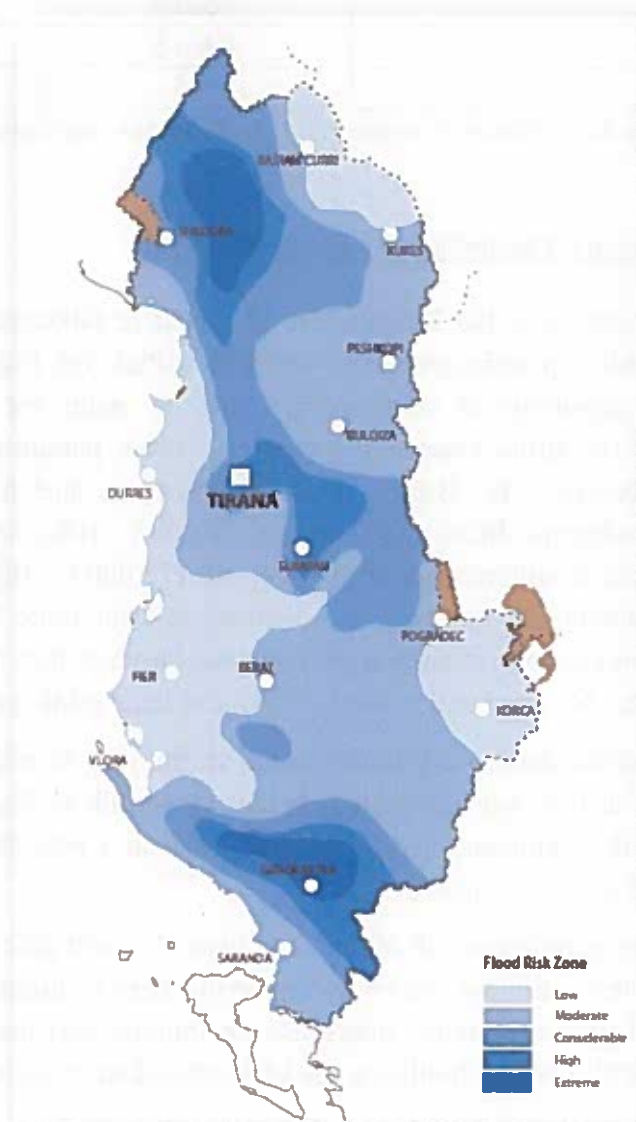

Figura 4.4.1.1: Harta e periudhes 100 vjecare të përmbytjeve me potencial maksimal

Ndërsa Periudha e rrezikut të kthimit nga përmbytjet 100-vjeçare në pjesë të tjera të vendit është mjaft e lartë, përmbytjet në Ëest Plain përfundimisht do të shkaktojnë dëme më të mëdha fizike të pronës bërë nga njeriu dhe bujqësisë, dhe do të tendosin në masën maksimale të gjitha shërbimet e emergjencave civile dhe të gjitha burimet e tjera kombëtare fizike dhe njerëzore. Duke pasur parasysh se të gjitha objektet e mbrojtjes janë projektuar në bazë të një periudhe kthimi përmbytjesh 50-vjeçare, përsëritja e përmbytjeve në 1962/63 është një skenar mjaft i mundshëm (Fig. 4.4.2.1).

NR.	ZONAT E RISKUT TË PËRMBYTURA	Piku specifik i shkarkimit	sipërfaqja	Perqindja e Territorit
1	E ulët	< 2	6660	23.5
2	E moderuar	2 deri 3	11433	40.3
3	E konsideruar	3 deri 4	5878	20.7
4	E larte	4 deri 5	2837	10
5	Eksterme	> 5	1564	5.5

Tabela 4.4.1.1: Periudha 100 vjeçare e zonave më të rrezikuara nga përmbytjet në Shqipëri

4.4.2. Kërkesat për Shmangien e Përmbytjes dhe Elementëve DPP

Elementet e gatishmërisë kombëtare dhe Prefekturore të nivelit të fatkeqësisë së përmbytjes për situatën e periudhës së kthimit të përmbytjeve 100-vjeçare Ëest Plain (s), Fig. 4.4.2.1 - që në rastin më të mirë e konsideron përmbytje të vetme-pellgu, dhe në rastin më të keq përmbytje të njëkohshme në disa ose në të gjitha basenet e lumenjve - është paraqitur në Tabelën 4.4.2.1. Kërkesat e fatkeqësisë së baseneve të Bunës, Drinit dhe Semanit janë më të mëdha. Numri i pritshëm i ndërtesave të përmbytura shkon nga 15,500 në 24,000 ($\pm 10\%$), duke shkaktuar kërkesa për strehim ose forma të tjera të ndihmës për 84,000 deri në 172,000 ($\pm 10\%$) banorë. Kërkesat e katastrofës së baseneve të lumenjve të tjera janë dukshëm më të ulëta, duke filluar nga rreth 4,000-8,000 ($\pm 10\%$) ndërtesa të prekura dhe strehimin përkatës ose forma të tjera të ndihmës për 25,000 deri në 50.000 ($\pm 10\%$) njerëz. Në nivel qarku, në pozitën më të keqe është qarku i Shkodrës.

Në rastin e përmbytjeve të njëkohshme të shumta-baseni, shifrat janë në mënyrë drastike në rritje. Gatishmëria për një skenar të tillë është përtej potencialit ekonomik të Shqipërisë dhe të shumë vendeve ekonomike më të zhvilluara, si dhe. Nëse një skenar i tillë është realizuar, ndihma ndërkombëtare do të jetë me rëndësi të madhe.

Kërkesat e gatishmërisë ndaj përmbytjeve të rajoneve të tjera të vendit janë dukshëm më të ulëta. Në nivel kombëtar, ata janë të kontrolluara nga masat e gatishmërisë të miratuara për çdo të skenarë të Ëest Plain. Në nivel lokal (qarku, komune) disa masa gatishmërie (strehim dhe nevojat e lidhura me to) kontrollohen nga kualifikimet e zhvilluara nga kërkesat e skenarit tërmet.

Masat strukturore të kontrollit të parandalimit të përmbytjeve (digat janë përjashtuar) ndërmarrë në vend janë të bazuar në periudhën e kthimit të ujërave përmbytëse 50-vjeçare. Dukuri e periudhës së kthimit të përmbytjeve 100-vjeçare do të thotë përsëritje e përmbytjeve në 1962/63 që nga vala e përmbytjeve do të jetë në gjendje të ngrihen objektet ekzistuese të mbrojtjes. Zona e prekur do të varet nga skenari (përmbytje e vetme apo multi-basine), por sigurisht nuk do të devijojnë nga shifrat

e paraqitura në tabelën 4.4.2. Përveç problemeve që sistemet e emergjencës civile duhet për të zgjidhur në mënyrë operative, si dhe aspekte të tjera të pasurisë materiale humbjet, dëmi për sektorin e bujqësisë dhe efektet e saj mund të gjenerojnë lehtë efekte të larta dhe afatgjate negative në ekonominë e vendit. Ndërsa çështjet e humbjeve indirekte janë përtej kompetencave të sistemeve operative të emergjencës civile, vlen të përmendet që ministritë e linjës dhe shërbimet e tyre duhet të konsiderojnë këtë kategori humbje në planet e tyre të sektorit duke ofruar teknikat e mundshme për zbutjen e tyre të duhur. Elementet për planifikim të tillë do të zhvillohen në bazë të modeleve të duhura të rrezikut në varësi të sezonit për vlerësimin e humbjeve bujqësore.

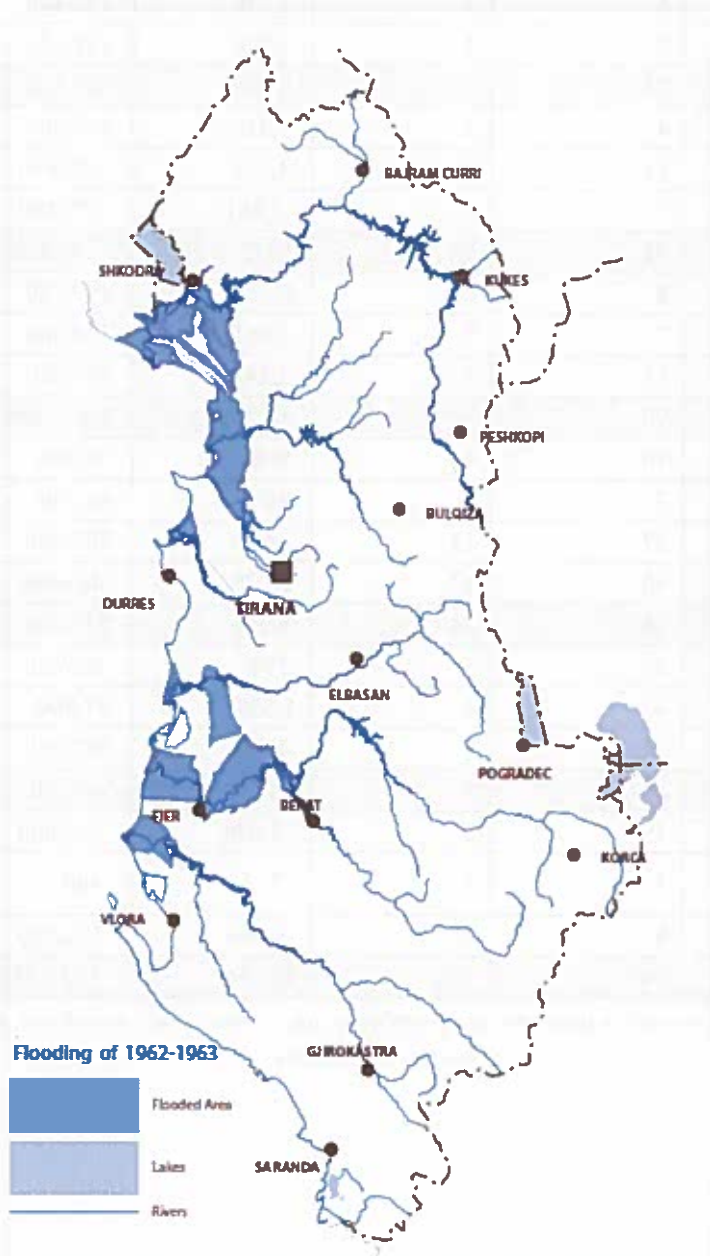

Figura 4.4.2.1: Harta e zonës perëndimore gjatë periudhës 100 vjecare e rrezikuar nga përmbytjet

LUMI	QARKU	NUMËRI I FSHTARAV E	NUMËRI I KOMUNAV E	NUMËRI I NDERTESA VE	SIPËRFAQJA E NDËRTESAVE(M2)	POPULLË SIA
BUNA		52	16	15,756	1,859,620	128,833
LEZHË	LEZHË	16	6	1,808	117,920	9,584
SHKODËR	SHKODËR	36	10	13,948	1,741,700	119,249
DRINI		78	23	23,733	2,433,840	171,956
LEZHË	LEZHË	35	10	7,227	503,420	39,044
SHKODËR	SHKODËR	43	13	16,506	1,930,420	132,912
ERZENI		11	4	3,762	374,620	25,789
DURRËS	DURRËS	6	2	1,736	175,300	12,083
TIRANË	TIRANË	5	2	2,026	199,320	13,706
ISHMI		24	7	8,107	687,320	49,653
DURRËS	DURRËS	4	1	1,413	149,200	10,623
KRUJE	KRUJE	13	3	4,233	358,640	26,287
KURBIN	KURBIN	7	3	2,461	179,480	12,743
MATI		28	8	7,512	537,820	41,528
KRUJE	KRUJE	8	1	2,207	159,320	12,581
KURBIN	KURBIN	7	2	2,461	179,480	12,743
LEZHE	LEZHE	13	5	2,844	199,020	16,204
SEMAN		90	30	15,516	1,147,540	83,829
BERAT	BERAT	10	4	996	74,040	4,942
KUCOVE	KUCOVE	3	2	961	64,540	4,814
FIER	FIER	37	12	7,830	562,900	41,704
LUSHNJE	LUSHNJE	40	12	5,729	446,060	32,369
SHKUMBIN		30	14	6,599	513,420	38,052
PEQIN	PEQIN	2	1	294	22,620	1,433
KAVAJE	KAVAJE	4	4	1,550	97,880	8,105
LUSHNJE	LUSHNJE	24	9	4,755	392,920	28,514
VJOSA		28	8	4,579	346,380	24,858
FIER	FIER	19	6	3,076	225,600	15,528
MALLAKAS TER	MALLAK ASTER	1	1	7	400	29
VLORE	VLORE	8	1	1,496	120,380	9,301
TOTAL		341	110	85,564	7,900,560	564,498

Tabela 4.4.2.1: Periudha 100 vjecare e pasojave nga përmytjet dhe fatkeqësitë e ndodhura nga basenet e lumenjve, në zonën perëndimore.

4.5. Uji

4.5.1. Burimet e Ujit

Totali i shtretërve natyrorë dhe rrjedhave të një baseni kullues përbën rrjetin e tij hidrografik dhe në është thelb pranuesi dhe kalimi natyror i ujërave sipërfaqësore të një baseni. Rrjeti hidrografik i një

zone zhvillohet në varësi të strukturës gjeologjike dhe tektonike si dhe të kushteve klimatike që mbizotërojnë dhe ndikojnë në shkallën dhe llojin e proceseve erozive.

Analiza e rrjetit hidrografik të zonës së studimit u bazua në hartat topografike të Shërbimit Gjeografik Ushtarak me shkallë 1:25000.

Në Qarkun Poliçan lumi kryesor është lumi Osum i cili ka kah veriperëndimor dhe kalon pranë fshatrave Vodicë, Fushë Peshtan, Vërtop dhe Zgerbonje. Degët kryesore të lumit Osum janë: a) lumi Vokopolë (i cili e merr emrin e vet nga vendbanimi) dhe ka drejtim verilindje, b) Lumi Vertopit (i cila merr emrin e vet nga vendbanimi) dhe kalon në jug të fshatit Fushë Peshtan c) lumi Tomorit i cili rrjedh në pjesën qendrore të zonës së studimit pranë fshatit Teman d) lumi Vodice i cili rrjedh në pjesën veriore të zonës së studimit. Lumenj të tjerë që rrjedhin në qarkun e Poliçanit janë lumi Zhapokikes, Plashnikut, Ballolit, Lubeshen, Plirzers, Lavdari etj (figura 4.5.1.1).

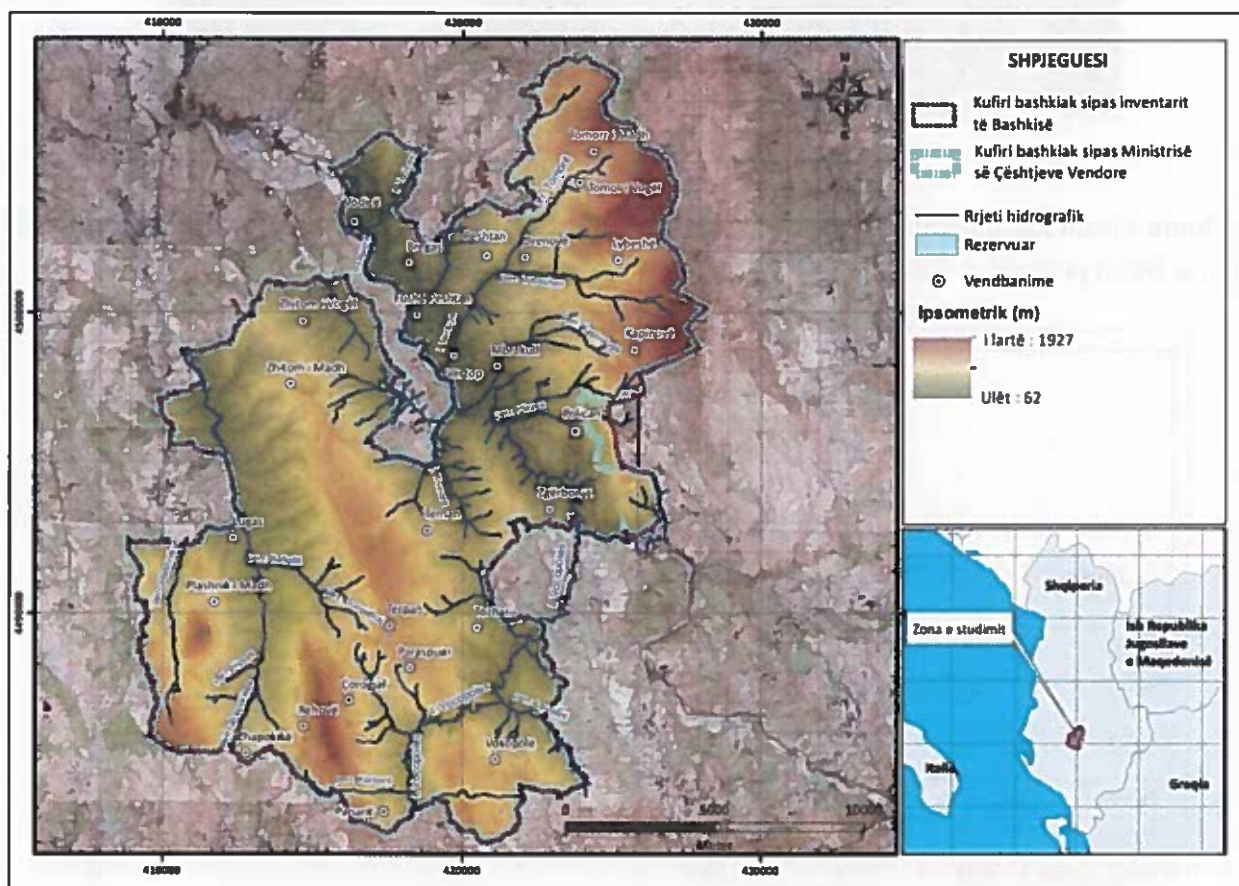

Figura 4.5.1.1: Harta hidrografike e rrjetit për Bashkinë e Poliçanit.

Lumi Osum është dega kryesore e lumit Seman. Gjatësia totale e tij është 161 km. Sipërfaqja e akumulimit të ujit është 2150 km katrorë dhe 828 m mbi nivelin e detit⁴³.

⁴³ Burimi : DIKTAS Country Report Albania, 2012.

Figura 4.5.1.2: Lumi Osum në zonën Fushe Peshtan.

Uji i lumit Osum ka mineralizim të përgjithshëm 0.36 gr/l dhe fortësi 9.5° gjermane. Vlerat e pH të ujrave të lumit janë pH = 7.7.

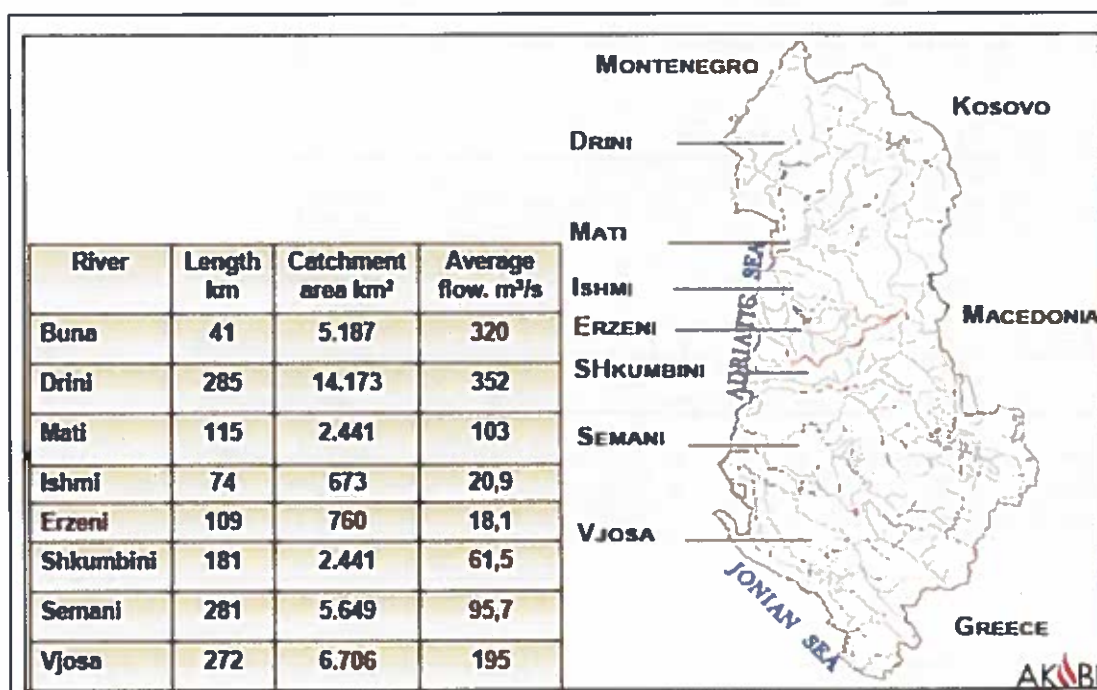

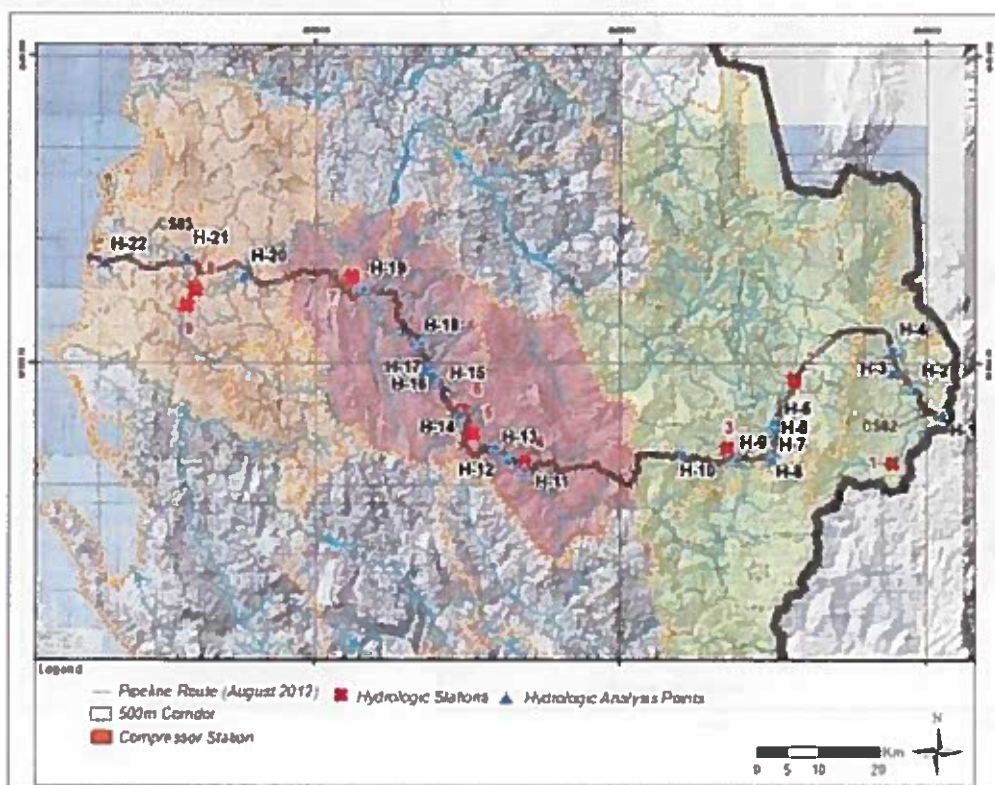
Figura 4.5.1.3: Të dhëna të përgjithshme për lumenjtë e Shqipërisë. (Burimi: DIKTAS "Protection and Sustainable Use of the Dinaric Karst Tranboundary Aquifer System", 2012).

Në studimin «Seksioni 6 ESIA Shqipëri – Trashëgimia Bazë mjedisore, socio-ekonomike dhe kulturore » (2013) që është përgatitur për projektin "Gazsjellësi Trans Adriatik, TAP" ka reportuar se ka 4 stacione hidrologjike që funksionojnë në pjesën qendrore perëndimore apo rrugës së

tubacionit të cilat ndodhen në prefekturën e Beratit: 3 përgjatë rrjedhës kryesore të ujit të Çorovodës, Bogoves, dhe Ura Vajgurore, dhe 1 në përroin kontribues të Vokopolës, pranë qytetit të Poliçanit. Në fillim të këtij seksioni, lumi Osum është një kanal i rëndësishëm me një sipërfaqe ujëmbledhëse prej 972 km² dhe një gjatësi prej 87.5 km. Në këtë pikë norma rrjedhëse është rreth 14.6 m³ s⁻¹ (IHMA, 1951-1990). Të 2 ujëmbledhësit e tjerë kryesore të pranishëm në seksionin qendror perëndimor janë përrenjt e Vokopolës dhe Vertopit, me zonat e mbulimit të 149 dhe 46.8 km², respektivisht, balotazh 2.5 dhe 0.75 m³ s⁻¹, dhe shkarkim të veçantë prej 17 dhe 16 l s⁻¹ km², respektivisht (IHMA, 1951-1990). Figura 4.5.1.4 përshkruan Analizën hidrologjike nga Seksioni qendror perëndimor.

Sipas studimit «Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet ne Qarqet e Shqiperise» për Qarkun e Beratit të Institutit të Gjeologjisë të Shqipërisë në Bashkinë Poliçan bëhet vlerësimi i burimeve ujore në bazë të hartës së akuifereve dhe vlerësimi i parametrave hidrodinamikë dhe hidrokimikë të ujërave nëntokësore. Sipas këtij kriteri akuiferët do të ndahen në:

- Akuiferë nëpër të cilët uji qarkullon nëpër pore (porozitet ndërkokrrizor).
- Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër tipe të ndryshme boshllëqesh (porozitet i përzier).
- Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër çarje/karst (porozitet çarje/karst).
- Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër çarje (porozitet çarjesh).
- Jo Akuifer.

Source: ERM (2011)

Figura 4.5.1.4: Stacionet Hidrologjike dhe Analiza Hidrologjike⁴⁴.

⁴⁴ Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013.

Në vijim klasifikohen formacionet e bashkisë Poliçan sipas karakteristikave të tyre hidrogeologjike⁴⁵ (Figura 4.5.1.5).

Informacioni në lidhje me burimet nëntokësore të zonës së studimit janë terhequr nga studimi “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise” për Qarkun e Beratit të Institutit të Gjeologjisë të Shqipërisë.

Akuiferet granulike dhe karstike qe vlerësohen me rezerva shumë të larta uji paraqesin rëndësi të madhe në furnizimin e qendrave të mëdha banimi me ujë të pijshëm. Në akuiferet kuaternare përveç stacioneve të ndertuara për furnizim me ujë të zonave të banuara, pas studimeve të plota hidrogeologjike konstatohet se janë kryer një numër i madh i shpimesh të paligjshme për përdorim privat.

Një aquifer tjetër i rëndësishme për furnizimin me ujë është ai me ndarje-karstike poroze. Poliçani dhe shumë fshatra furnizohen nga ky aquifer. Burimet nga ky aquifer plotësojnë nevojat e popullsisë për ujë te pijshem.

Në tabelën vijuese po japim resurset dinamike të ujërave nëntokësore në akuiferët kryesorë të qarkut dhe përdorimin e tyre.

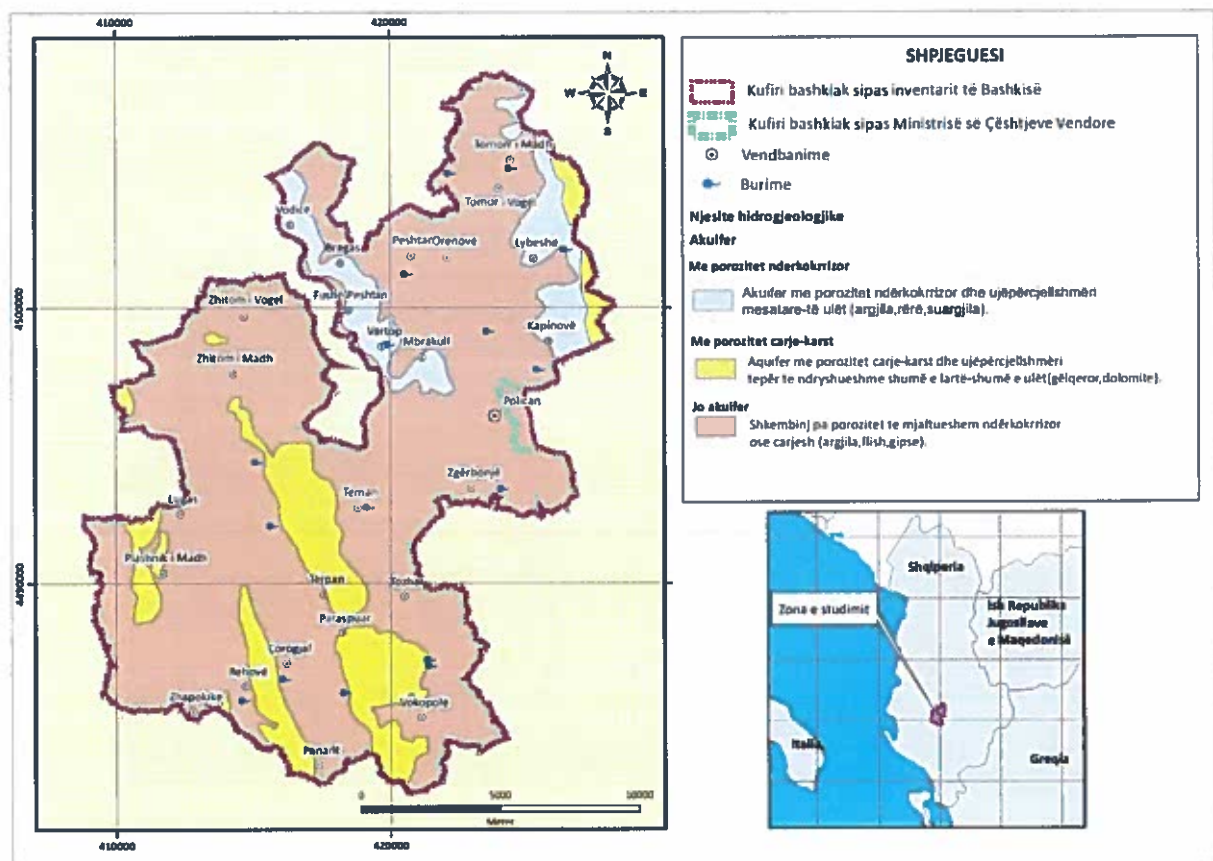

Figura 4.5.1.5: Harta hidrogeologjike në Bashkinë Poliçan

⁴⁵ Burimi: Harta Hidrogeologjike e Qarkut te Beratit, Shkalla 1:100.000, Sherbimi Gjeologjik Shqiptar.

Akuifer	UN Burimet dinamike, l / s	Përdorim i UN l / s UN = ujërave nëntokësore	Përdorim
Karst Akuifer Tomorri	4500	570	<i>Furnizim me ujë të pishëm</i>

Tabela 4.5.1.1: Resurset dinamike të UN sipas akuiferëve dhe përdorimi i tyre për furnizim me ujë të pijshëm⁴⁶.

4.5.2. Cilësia e burimeve ujore

Presionet mbi akuiferët e qarkut Berat kanë të bëjnë me:

- Ritmet e larta të urbanizimit të qyteteve si dhe të zonave fushore, sidomos në 2 dekadat e fundit.
- Kërkesën më të madhe për resurse ujore (industria dhe bujqësia) në periudhën e thatë (qershorshator), kur resurset e ujërave nëntokësore janë në nivelet më minimale.
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar e të një numuri të madh shpimesh private për furnizim me ujë të pijshëm dhe për vaditje;
- Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferë me presion.
- Shfrytëzimi i gëlqerorëve si gurë dekorativë duke prishur strukturën normale të akuiferit.

Në studimin « Seksioni 6 ESIA Shqipëri - Trashëgimia Bazë mjedisore, socio-ekonomike dhe kulturore » (2013) që është përgatitur për projektin "Gazsjellësi Trans Adriatik, TAP" ka reportuar se rruga e tubacionit TAP në Shqipëri kryqëzohet një numër i konsiderueshëm të rrjedhave ujore. Cilësia e mostrave të ujit për ujë dhe sediment është ndërmarrë në pjesët më të rëndësishme të këtyre rrjedhave ujore që do të përshkohet nga tubacioni.

Cilësia e ujit mund të preket ku kryqëzohet rrjedha ujore dhe nga ndryshimet në pellgjet dhe rrjedhat. Figura 4.5.2.1 tregon vendndodhjen e pikave të marrjes së mostrave të ujit përgjatë gjurmës së TAP në Shqipëri.

⁴⁶ Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat, 2014".

	dhe ciprinide		5-10 (IV) / > 10 (V)	
N-NO ₃ (mg/l)	-	-	-	<5 (I) / 5-25 (II) / 25-50 (III) / 50-80 (IV) / > 80 (V)
P ne total (mg/l)	<200 <400	2006/44/ EC	<7 (I) / 7-11 (II) / 11-20 (III) / 20-50 (IV) / > 50 (V)	-
N-NH ₄ (µg/l)	≤1000	2006/44/ EC	-	<100 (I) / 100-500 (II) / 500-2000 (III) / 2000-8000 (IV) / > 8000 (V)
TOC (µg/l)	-	-	<2.5 (I) / 2.5-3.5 (II) / 3.5-6.5 (III) / 6.5-15 (IV) / > 15 (V) ⁴⁷	-
Total HCs	-	2006/44/ EC	-	-
SF cfu/100ml	100	2006/44/ EC	-	-

Tabela 4.5.2.1: Vlerat Referente dhe Kriteret e Klasifikimit për Mostrat e Ujërave Sipërfaqësore

Kampionimi është bërë në kuadër të kalimit të tubacionit nëpër rajonin e që i përket Beratit dy pika kampionimi të cilat u përzgjedhën në Seksionin Lindor Qëndror, ndërsa një total prej 5 pikave të kampionimit janë përzgjedhur në Seksionin Perëndimor Qendror.

Dy fusha studimi u ndërmorën për Seksionet Lindor Qendror dhe Perëndimor Qëndror: një gjatë rrjedhës së ulët në Qershor 2011, dhe një gjatë rrjedhës së lartë në Nëntor 2011. Një fushë shtesë studimi për Seksionin Perëndimor Qëndror u bë në Qershor të vitit (periudha e rrjedhës së ulët) për të mbuluar kalimet e sistemit të Lumit Staravecke për shkak të modifikimeve inxhinierike në rrugën e gazsjellësit. Kampionët RS/u dhe RS/d u mblodhën vetëm gjatë periudhës së rrjedhës së ulët.

Rruga e gazsjellësit në Seksionin Lindor Qendror dhe Perëndimor Qendror (fushën e prefekturës së Beratit) kalon 10 rrjedhat ujore sipërfaqësore. Shtatë vendkalimet janë të vendosura në lumin Osum,

⁴⁷ (*) Kategoria I: Shumë mirë / Kategoria II: Mirë / Kategoria III: Mjaftueshëm / Kategoria IV: Keq / Kategoria V: Shumë Keq.
 (**) Kategoria I: Konstante në afërsi të ngopjes së përmbajtjes së oksigjenit. Prania e parëndësishme e substancave të kërkuara të oksigjenit nga pikëpamja e jetës ujore. I pastër, ujë oligotrofik me, më së shumti, një shumë të vogël, antropogjene të rastit ndotja me materie organike. përmbajtje të ulët ushqyese, siguron bazën për hedhjen e vezëve salmonide
 Kategoria II: Ngopja me oksigjen e ujit është e mirë. Substancat që kërkojnë oksigjen zakonisht nuk trazojnë ngopjen me oksigjen. Pak i ndotur, uji mesotrofik që merr shkarkime të vogla të materies organike. Ngarkesat mund të çojë në një rritje të lehtë prodhimtarisë primare.
 Kategoria III: Mangësitë e oksigjenit mund të ndodhin në hipolimn. Prania e substancave që kërkojnë oksigjen, rrezikon ndonjëherë ndikime të konsiderueshme negative në jetën ujore nëpërmjet reduktimit të përmbajtjes së oksigjenit.
 Uji i moderuar uji eutrofik që merr sasi të konsiderueshme të shkarkimeve të materies organike dhe ushqyesve. Niveli i kryesor i prodhimit është i konsiderueshëm, dhe mund të vërehen disa ndryshime në strukturën e komunitetit, duke përfshirë speciet e peshqve.
 Kategoria IV: Pas ngopjes së mungesës së oksigjenit ndodh në epilimnion, dhe mangësitë e oksigjenit janë të shpeshta në hipolimn, ndoshta për shkak të problemeve klinike me prezencën e substancave që kërkojnë oksigjen. Eutrofike të forta, uji i ndotur, duke marrë shkarkimet e materies organike, ushqyesve, dhe substancave të dëmshme. Lulëzimi i algave është i zakonshëm. Rritja e dekompozimit të materies organike së bashku me shtresëzimin e organeve të ujit mund të sjellë kushtet anaerobe dhe vrasjen e peshkut. Dukuritë masive të specieve më tolerante; preken popullatat e peshkut dhe organizmave bentike.
 Kategoria V: Problemet akute ndodhin në regjimin e oksigjenit, dmth mbi ngopje ose mungesë të oksigjenit në epilimnion, dhe mungesa e oksigjenit që çon në kushte anaerobe në hipolimn. Niveli i lartë i substancave të oksigjenit të kërkuar në mënyrë të barabartë mund të shkaktojë mangësi akute të oksigjenit. Gjerësisht i ndotur, uji hipertrofik. Dekompozuesit dominojnë mbi prodhuesit. Specia e peshkut ose bentike nuk ndodhin në mënyrë të përhershme.
 (***) Nuk ka shtresë të dukshme në sipërfaqen e ujit dhe nuk ka erë. Hidrokarburet e naftës nuk duhet të jenë të pranishme në ujë

Në sasi të tilla që ata të formojnë një shtresë të dukshme në sipërfaqen e veshjeve të ujit apo formojnë shtretërit e rrjedhës së ujit dhe liqenet.

nga Kp 57.3, deri në fshatin Leshnja deri në Kp 156.4, në afërsi të fshatit Lapardha. 3 kalimet e tjera të janë të përrrenjve Vokopola, Vertopi, dhe Vodica. Tabela 4.5.2.2 identifikon pikat e kampionimit në këtë seksion:

Burime Ujore	Vendndodhja	Mostrat	
		RO/u	RO/d
Lumi Osum	Kp 57.3 Zona e Vithkuqit. Seksioni Qendror Lindor	RO/u	RO/d
Lumi Staravecke	Kp 85.1 Zona e Potomit. Seksioni Qendror Lindor	RS/u	RS/
Lumi Osum	Kp103.4 Zona e Çorovodës. Seksioni Qendror Perëndimor	ROI/u	ROI/d
Përroi i Vokopolës	Kp123.2. Zona e Bogovës (Ustie). Seksioni Qendror Perëndimor	TVo/u*	TVo/d*
Përroi i Vertopit	Kp132.4. Zona e Poliçanit. Seksioni Qendror Perëndimor	TVr/u	TVr/d
Lumi Osum	Kp135.6 Zona e Fushës (Peshtan) Seksioni Qendror Perëndimor	RO2/u	RO2/d
Lumi Osum	Kp156.4 Zona e Otlakut. Seksioni Qendror Perëndimor	RO3/u	RO3/d

Legjendë: XX/u- XX/d: pika e kampionit ndodhet sipër dhe poshtë gazësjetës dhe pikës së kalimit të burimeve ujore.

Shënim: * TVo/u dhe TVo/d kampionet u rimorën në Gusht 2011 (prurje e ulët) sepse kampionet e marra në Qershor 2011 (gjatë periudhës me prurje të madhe) nuk mund të analizoheshin për shkak të problemeve të paparashikuara laboratorike.

Tabela 4.5.2.2: Pikat e marrjes se mostrave të ujit në Seksionet Qendrore Lindore dhe Qendrore Perëndimore

Detajet në lidhje me rezultatet kryesore analitike janë përfshirë në Tabelën 4.5.2.3 dhe Tabela 4.5.2.4

<i>Tabela 4.5.2.3 Përshkrimi i rezultateve analitike (Prurje të mëdha)</i>	
Parametrat	Përshkrimi
Temperatura	Të gjitha vlerat e temperaturës janë brenda normave të përcaktuara për ujin salmonid (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44) me përjashtim të mostrës TVr/d e cila është brenda normave të përcaktuara për ujëra ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44)
Ph	Të gjitha vlerat e ph janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44. Vlerat e ph janë klasifikuar në kategorinë I, sipas klasifikimit NIVA.
Përçueshmëria	Vlerat e përçueshmërisë janë nga 376 deri në 445µS/cm.
Oksigjeni i Tretur (D.O)	Të gjitha vlerat e DO janë brenda normave të ujërave ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave RO3/u dhe RO3/d të cilat janë nën këtyre kufijve. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë II. Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I, me përjashtim të mostrave RO3/u dhe RO3/d të cilat do të klasifikohen në kategorinë II.

Turbullira	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V, me përjashtim të mostrave RO/u dhe RO/d të cilat klasifikohen në kategorinë III dhe mostra RO1/d e cila klasifikohet në kategorinë IV.
BOD5	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat ciprinide dhe salmonid (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I.
COD	Bazuar në klasifikimin UNECE mostra RO3/d klasifikohet në kategorinë I, mostrat RO/u, RO/d, TVr/u dhe TVr/d klasifikohen në kategorinë II, mostra RO2/u klasifikohet në kategorinë III, mostra RO2/d klasifikohet në kategorinë IV, dhe mostrat RO1/u, RO1/d dhe RO3/u klasifikohen në kategorinë V. Bazuar në klasifikimin NIVA mostra RO3/d klasifikohet në kategorinë I, mostrat RO/u, RO/d dhe TVr/d klasifikohen në kategorinë III, mostra TVr/u klasifikohet në kategorinë IV, dhe mostrat RO2/u, RO2/d, RO1/u, RO1/d dhe RO3/u klasifikohen në kategorinë V.
TDS	Vlerat e TDS janë nga 110 deri në 296 mg/l.
TSS	Të gjitha mostrat janë mbi normat e vendosurat për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave RO/u, RO/d, RO1/u dhe RO1/d të cilat janë brenda këtyre normave. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V, me përjashtim të mostrave RO/u dhe RO/d të cilat klasifikohen në kategorinë II. Nivele të larta të TSS mund të vijnë si pasojë e rreshjeve para mbledhjes së mostrave të ujit.
N-NO ₃	Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V.
P në total	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë IV
N-NH ₄	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I. Vlerat e lartë të N-NH ₄ mund të lidhen me shkarkimin e ujërave urbane.
TOC	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë V.
Totali HCs	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44.
SF cfu/100ml	Të gjitha mostrat janë mbi normat e vendosurat nga Direktiva e Bashkimit Evropian 76/160 me përjashtim të mostrave TVr/u dhe TVr/d të cilat janë brenda normave. Vlerat e arta të zbuluara mund të vijnë si pasojë e shkarkimit të ujërave të zeza nga zonat e banuara në lumin Osum dhe degët e tij. Nuk ka objekte për trajtimin e ujërave të zeza urbane në zonat e banuara përgjatë lumit nga Çorovoda deri në bashkimin e lumenjëve Osum dhe Devoll. Shkarkimi i ujërave të zeza në lum mund të jetë një burim potencial i ndotjes bakteriale. Në fshatin Leshnjë, I cili është shumë afër me vendin e marrjes së mostrave, janë gjetur mbetje urbane brenda shtratit të lumit.

Tabela 4.5.2.4: Përshkrimi i rezultateve analitike (Prurje të ulëta)

Parametrat	Përshkrimi
Temperatura	Mostrat RO2/u, RO2/d, RO3/u dhe RO3/d janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Mostrat TVo/u, TVo/d, RSt/u dhe RSt/d janë brenda normave të përcaktuara për ujërat ciprinide. Pjesa tjetër e mostrave nën këtyre normave.
pH	Të gjitha vlerat e pH janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44. Vlerat e pH janë klasifikuar në kategorinë I, bazuar në klasifikimin e NIVA-s.
Përçueshmëria	Vlerat e përçueshmërisë janë nga 304 deri në 380 $\mu\text{S}/\text{cm}$.
Oksigjeni i Tretur (D.O)	Të gjitha vlerat e DO janë brenda normave të ujërave ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave RO/u, RO/d, TVr/u, RO3/u dhe RO3/d të cilat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin NIVA mostrat RO/u, RO/d, TVr/u, RO3/u dhe RO3/d klasifikohen në kategorinë I dhe pjesa tjetër e mostrave klasifikohen në kategorinë II. Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I. Nuk ka asnjë të dhënë për mostrat RSt/u dhe RSt/d.
Turbullira	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V, me përjashtim të mostrave RS/u dhe RS/d të cilat klasifikohen në kategorinë II.
BOD ₅	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat ciprinide dhe salmonid (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë I. Rritja e nivelit të BOD ₅ përgjatë lumit Osum mund të jetë rezultat i shkarkimeve të ujërave të zeza dhe mbetjeve nga zonat urbane.
COD	Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë I, me përjashtim të mostrave RO3/u, RS/u dhe RS/d të cilat klasifikohen në kategorinë II, si dhe mostrat TVo/d dhe TVo/u të cilat klasifikohen në kategorinë III. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë I, me përjashtim të mostrave RSt/u dhe RSt/d të cilat klasifikohen në kategorinë III si dhe mostrat RO3/u, TVo/d dhe TVo/u të cilat klasifikohen në kategorinë IV.
TDS	Vlerat e TDS janë nga 186 deri në 435 mg/l.
TSS	Të gjitha mostrat janë mbi normat e vendosurat për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave TVo/u, TVo/d, dhe TVr/d. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë IV, me përjashtim të mostrave RO1/u, RO1/d, TVo/u, TVo/d, TVr/u, TVr/d dhe RO3/u të cilat klasifikohen në kategorinë V, si dhe RSt/u dhe RSt/d të cilat janë në kategorinë II. Nivelet e larta të TSS, që u zbuluan në përroin e Vokopolës mund të justifikohen nga fakti se mostrat u mblodhën pas disa rreshjeve shiu.
N-NO ₃	Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V.
P në total	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe

	ciprinide me përjashtim të RSt/d e cila është brenda normave për ujërat ciprinide dhe RSt/d e cila tejkalon kufijtë (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë IV, me përjashtim të mostrave RO1/d dhe RO2/u të cilat klasifikohen në kategorinë II, mostrat RO1/u dhe RO3/d që klasifikohen në kategorinë III dhe mostrat TVo/u, TVo/d, RS/u dhe RS/d që klasifikohen në kategorinë V.
N-NH4	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I. Nuk ka të dhëna për mostrat RS/u dhe RS/d.
TOC	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë V.
Totali HCs	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44.
SF cfu/100ml	Të gjitha mostrat janë brenda normave të vendosura nga Direktiva e Bashkimit Evropian 76/160 me përjashtim të mostrave RO/u, RO/d, RO2/u, RO3/u dhe RO3/d të cilat janë mbi norat. Vlerat e larta të zbuluara mund të justifikohen nga hedhja embetjeve urbane dhe shkarkimi i ujërave të zeza në lum.

Përroi	Vendndodhja	Mostra
Lumi i Semanit	Kp 192.4 Rrethi i Libofshës	RS1/u RS1/d
Kanali kullues	Kp 206.5 Rrethi i Tropojës	DC

Tabela 4.5.2.5 Pikat e marrjes së mostrave në Seksionin Perëndimor.

Gjetjet kryesore dhe konkluzionet nga rrjedhja e ulët dhe të rrjedhja e lartë e marrjes së mostrave janë dhënë më poshtë:

- nivelet pH dhe DO e zbuluar në lumin Osum dhe Përroin e Vërtopit janë brenda kufijve të lejuar nga Direktiva e BE-së 2006/44 EEC në të dy sezonet e lartë dhe të ulët të rrjedhës;
- nivelet BOD₅ e zbuluara janë nën kufijtë e referencës të Direktivës së BE-së 2006/44 EEC. Një rritje progresive BOD₅ në drejtim të rrymës përgjatë lumit Osum është vënë re, si rezultat i shkarkimit të ujërave të zeza;
- përqendrimit totale të fosforit të zbuluara janë brenda kufijve të Direktivës së BE-së 2006/44 EEC;
- azoti amonit ka një rritje të lehtë progresive në drejtim të rrymës përgjatë lumit Osum, por ajo mbetet në nivelin minimal të përcaktuar nga Direktiva e BE 2006/44 EEC gjatë gjithë rrjedhës së ujit. Në lidhje me nivelet e Azotit amonit në lumin Seman, pavarësisht se ka një rritje në nivelet e zbuluara në sezonin e ulët të rrjedhës në krahasim me vlerat e zbuluara në sezonin e fluksit të lartë, cilësisë së ujit mbetet brenda kufijve për ujërat krap;
- nivelet e Nitratet në përgjithësi rriten në mënyrë progresive në drejtim të rrymës përgjatë lumit Osum;

- ka një rritje të lehtë të niveleve të rrymës TOC përgjatë lumit Osum që është shkaktuar nga rritja e përqendrimit të lëndës organike në një vëllim të reduktuar të ujit të lumit në një shkarkim të vazhdueshëm të ujërave të zeza nga aktivitetet urbane dhe ekonomike; dhe
- gjithsej komponimet e hidrokarbureve janë zbuluar në përqëndrime shumë të ulëta, në shumicën e rasteve nën kufirin e zbulimit laboratorik.

Në përmbledhje, lumi Osum (së bashku me 2 degët e tij të kamipnuar: të përrënjtë të Vokopolës dhe Vërtopit) dhe lumi Seman plotësojnë kriteret e përgjithshme të përcaktuara nga Direktiva e BE 2006/44 EEC për cilësinë e ujit duke mbështetur jetën e peshkut në ujërat salmonid dhe krap. Bazuar në kërkesat e Direktivës të Kornizë të Ujërave, këto 2 lumenj mund të klasifikohen si statute të mira.

Lidhur me rrjedhat ujore nga lumi Staravecke tek Seksioni Qendror Lindor, në të cilat u morrën mostra vetëm në sezonin e prurjeve të ulëta, treguesit e përgjithshëm fizikë/kimikë për të gjitha mostrat janë nën vlerat e referencës.

Klasifikimi i rrjedhës së ujit, sipas CCM lumit dhe mbulimit Baza e të dhënave (Qendra e Bashkuar Kërkimore e Komisionit Evropian): Kjo bazë e të dhënave paraqet bazën e parë të të dhënave të plota të rrjeteve të lumenjve dhe kufijve të mbulimit për kontinentin evropian. Janë konsideruar kategoritë e mëposhtme të rrjedhave:

- lumi 1: përfaqëson lumenjtë kryesorë me habitate lumore me rëndësi ekologjike ose potencial ekologjik;
- lumi 2: përfaqëson një kontribues të lumenjve kryesore, të cilat janë ende lumenj të matshme me habitate lumore me rëndësi ekologjike ose potencial ekologjik;
- lumi 3: përfaqëson rrjedhat më të vogla të cilat janë degë e lumenjve 2. Ata kanë ujëra të përhershme habitate lumore me rëndësi ekologjike ose potencial ekologjik; dhe
- kanalet, që ofrojnë shërbime si ujitje dhe furnizimin me ujë, e cila mund të jetë e thatë gjatë periudhave të caktuara të vitit për shkak të veprimtarive njerëzore.

Seksioni Lindor Qendror karakterizohet duke strehuar rrjedhën e sipërme të lumit Osum, në përgjithësi konsiderohet Lumi 1, edhe pse kilometrat e para të lumit mund të konsiderohen Lumi 2 ose 3. Lumi Osum konsiderohet kritik për mirëmbajtjen e strukturës dhe cilësisë së tokave përreth, duke mbështetur florën dhe faunën të rëndësishme dhe duke luajtur një rol rajonal rregullues në ciklin hidrologjik. Ai ka kushte cilësi të lartë dhe një nivel të lartë të ndjeshmërisë. Në terma të përgjithshme, dhe në krahasim me DKU-në, cilësia kimike e ujit në pjesën lindore qendrore konsiderohet e mirë, e cila konfirmon kushtet e cilësisë së lartë dhe nivelin e lartë të ndjeshmërisë përshkruar më sipër. Si rezultat i kushteve të përgjithshme të cilësisë së mirë të ujit, nuk u vunë re prova të ndotjes në sedimentet gjatë studimit në Tokë, si pjesë e një studimi të CIA-s të gazsjellësit TAP, dhe nuk janë mbledhur mostra të sedimenteve në këtë seksion. Përveç kësaj lumi Staravecke është vendosur në pjesën lindore qendrore me ujë të një cilësie të mesme dhe të paktën një nivel të mesëm të ndjeshmërisë.

Seksioni Perëndimor Qendror karakterizohet duke strehuar rrjedhën e mesme të lumit Osum, duke përfshirë edhe disa degë të tij, të tilla si përrenjtë Vokopolës, Vërtopi dhe Vodica. Vetëm përroi Vodica konsiderohet Lumi 2, ndërsa lumi Osum dhe përrenjtë e Vokopola dhe Vërtopi konsiderohen si lumi 1. lumi Osum dhe përroi Vërtopi dhe Vokopola mund të konsiderohen kritik për mirëmbajtjen e strukturës dhe cilësisë së tokave përreth. Ata mbështesin florën dhe faunën e

rëndësishme, dhe luajnë një rol rajonal rregullues në ciklin hidrologjik. Lumi Osum përgjatë seksionit perëndimor Qendror ka kushte me cilësi të lartë, dhe një nivel të lartë të ndjeshmërisë. Megjithatë, Lumi Vodica, duke qenë lumi 2, duhet të konsiderohen si të paturit e kushteve të cilësisë së mesme, dhe të paktën një nivel të mesëm e ndjeshmërisë.

Ka një rënie në kushtet e cilësisë së ujit në Seksionin Perëndimor Qendror nga vendndodhja e lumit Osum në rrjedhën e sipërme në të njëjtin vend të lumit në rrjedhën e poshtme pranë zonave kryesore të banuara kryesisht për shkak të ndotjes organike nga shkarkimi të ujërave të zeza të këtyre zonave të banuara (Çorovodë, Berat, etj) . Cilësia e lumit Osum në seksionin perëndimor qendror mund të klasifikohen si më e mirë për të moderuar sipas DKU-së, me kushte të mesme të cilësisë dhe ndjeshmëri të mesme.

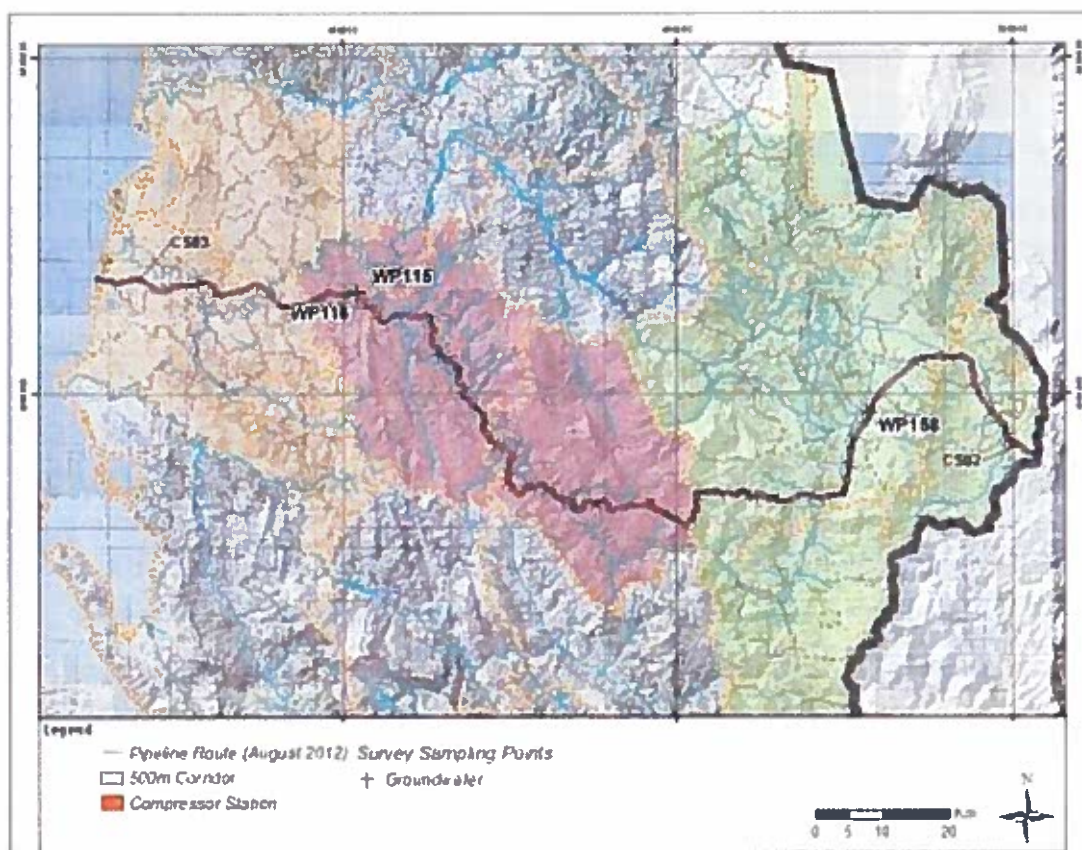
Përroi i Vokopolës, edhe pse është klasifikuar në nivel të mirë sipas klasifikimit të NIVA-s, ka përmbajtje bakteriologjike që tejkalon normat e përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 76/160 EEC. Rrjedhimisht, duke marrë parasysh kriteret e cilësisë së ujit mund të konsiderohet me kushte të cilësisë së mesme dhe një nivel mesatar të ndjeshmërisë.

Përroi Vertopi mund të klasifikohet si cilësi e mesme dhe një nivel mesatar të ndjeshmërisë, për shkak se përmbajtja e saj nitrat N është mbi nivelet e referencës të përcaktuara nga Direktiva e BE 2006/44 EC

Dy mostrat e sedimenteve u morrën nga lumi i Osumit në Seksionin Qendror Perëndimor. Klasifikimi si pak i ndotur në lidhje me përqendrime të zbuluara me Krom (Cr) dhe Nikel (Ni) , mund të lidhet me formacionet natyrore gjeologjike.

Për të vlerësuar cilësinë e ujërave nëntokësore, një total prej 3 mostrave të ujërave nëntokësore janë mbledhur në pusët në dispozicion të zbuluar përgjatë si pjesë e një studimi të ESIA-s i gazsjellësit TAP.

Thellësia e ujit e konstatuar në vendet e marrjes së mostrave (midis 1.5 dhe 8 m nën nivelin e tokës) nuk konsiderohet përfaqësuese për shkak të pranisë së pompave për nxjerrjen e ujit.

Source: ERM (2011)

Figura 4.5.2.2: Shembuj me Vendndodhjet e ujërave nëntokësore .

Mostra	Kp	Përshkrimi i mostrës
ËP115	165.2	Pusi ndodhet në zonë me gurore, të cilat janë gërmuar nga gurët gëlqeror.
ËP116	165.1	Pusi ndodhet në zonë me gurore, të cilat janë gërmuar nga gurët gëlqeror..
ËP38.2	38.2	Pusi ndodhet në afërsi të Korçës, në një Tokë të sheshtë të quajtur Fusha e Korçës, në zonën e fshatit Turani, depozitimet aluviale janë të përbëra nga shtresa baltë-argjilore të alternuara me shtresa zhavori ujëmbajtëse. Akuiferi i Kuaternarit me zhavor i Korçës është përdorur për të furnizuar qytetin e Korçës me ujë të pijshëm

Tabela 4.5.2.6: Përmbledhje e mostrave të mbledhura⁴⁸

Rezultatet analitike nga mostrat e dheut të ofruara nga laboratori Theolab S.p.A. janë krahasuar në mënyrë të veçantë me DIV përkatëse.

Në mënyrë të përmbledhur, rezultatet e analizës tregojnë se ujërat nëntokësore të kampionuar nuk mund të konsiderohen si ujë i pijshëm për shkak të pranisë së koliformeve, megjithatë kjo mund të konsiderohet e përshtatshme për qëllime të ujitjes.

Një nivel i detajuar i njohurive në lidhje me kushtet e ujërave nëntokësore në Shqipëri nuk ekziston, edhe pse ujërat nëntokësore ka një rëndësi të madhe si burimi i vetëm i ujit të pijshëm.

⁴⁸ Burimi: Studimi në terren (Qershor-Shtator 2011), ERM (2011).

Sipas kriterëve të cilësisë së ujit, cilësia e akuifereve nga e cila gazsjellësit TAP do të kalojë paraqitet i mesëm i ulët për shkak të pranisë së koliformeve. Ndjeshmëria është e lartë për shkak se, edhe pse koliformet janë të pranishëm, ujërat nëntokësore janë përdorur për t'u pirë nga njerëzit e zonave përreth.

Ligji Shqiptar i Ujit Nr. 80931 duhet të japë një inventar të centralizuar të burimeve ujore në drejtim të cilësisë dhe sasisë, sipas rregullave të Këshillit Kombëtar të Ujit, por vetëm një "Studimi i Fizibilitetit të burimeve ujore në Shqipërinë e Jugut", ka përfunduar deri më sot. Prandaj, duhet të kryhen studime të mëtejshme në zonat ujëmbledhëse me ndjeshmëri të lartë.

4.5.3. Përdorimi I ujit

Në përputhje me *Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar* të dhenat tregojnë se 89 milion m³ ose 33% e ujit të prodhuar shitet për të gjeneruar të ardhura nga sektori. Si pasojë 181 milion m³ ose 67% e ujit të prodhuar rezulton në humbjen e të ardhurave.

Përdorimi i ujit	Vëllimi (miliarde m³)
Uji për njerëz	0,22
Uji për ushqim	1 013
626 rezervuare	0 560
Lumenjte dhe liqenet	0 450
Ujërat nëntokësore	0 003
Uji për industrinë	14,0
Totali	15 233

Tabela 4.5.3.1 Vlerësimi i parafërt i përdorimit të ujit në Shqipëri⁴⁹

Problemet kryesore në lidhje me ujin për njerëzit përfshijnë: (1) mungesa e infrastruktures adekuate; (2) vetëm 28 nga 56 ndërmarrjet e ujit janë në gjendje të ofrojnë furnizim me ujë dhe kanalizimeve; (3) mbulimi me ujë për zonat urbane dhe rurale është 80,3%; (4) mbulimi me kanalizime është vetëm 47,9 %; (5) numri i madh i lidhjeve të paligjshme; (6) disponueshmëria e shërbimit në një mesatare prej 12 orë në ditë; (7) përdorimi i ujit i matjes (normat e sheshta aplikohen gjerësisht); (8) uji i pa-faturuar është 67.1 % dhe norma e faturimit është 82,25 %; dhe (9) nga tërësi e impiantet të trajtimit të ujërave të zeza të ndërtuara, vetëm pesë funksionojnë aktualisht. Ka ende shqetësime edhe për menaxhimin e përgjithshëm të shërbimeve të ujit dhe kanalizimeve: (1) qeveritë vendore nuk ushtrojnë kompetencat e tyre siç janë përcaktuar nga ligji; (2) Këshillat Mbikëqyresë formale nuk i vëzhgojnë rregullisht kërkesat e ligjit, përfshi zbatimin e dobët; dhe (3) kapacitetet e përgjithshme të dobëta profesionale dhe teknike të kompanive të furnizimit të ujit.

Sektori i bujqësisë është një nga përdoruesit më të rëndësishëm, vecanërisht për prodhimin e ushqimit. Megjithatë, ky sektor përballë me disa probleme: (1) mungesa e ujit për ujë gjatë periudhës së verës; (2) rreziku i permbytjeve gjatë reshjeve të rënda në periudhën e dimrit-pranverës; (3) shqetësime të sigurisë rreth rezervuarëve të ujit dhe digave; (4) infrastrukture të vjetra dhe të amortizuara (ndërhyrjet në sisteme janë duke u bërë tepër të kushtueshme); (5) mungesa

⁴⁹ Burimi: Shqipëria-Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore

e fondeve dhe e investimeve ne mirembajtjen e sistemeve ujtese dhe kulluese; dhe (6) mungesa e nje sistemi te rikuperimit te koston operative.

Uji per natyren është nje komponent kyc i mjedisit dhe vendi ka pesuar ndryshime te pakthyeshme ne shtratet e lumenjve. Shqetesimet aktuale jane: (1) strategjia per menaxhimin e burimeve ujore është e vjetruar (1997) dhe nuk pasqyron realitetin aktual (nje strategji e re është ne pergatitje e siper); (2) mungesa e menaxhimit te basenit lumor; (3) mungesa e inventari te burimeve ujore bazuar ne basenet e lumenjve; (4) nxjerrja e paligjshme dhe e pakontrolluar e zhavorrit te lumit; (5) nxjerrjen e paligjshme dhe e pakontrolluar e ujit; dhe (6) kapacitetet e dobeta institucionale ne nivel lokal.

Uji per industrine Prodhimi dhe shitja e energjise hidro-elektrike është nje nga burimet kryesore te ardhurave te qeverise dhe per kete arsye ka nje ndikim direkt mbi stabilitetin fiskal. Pavaresisht rendesise se tij ekonomike, zhvillimi i pershtatem per industrine është penguar nga mungesa e inventareve te ujerave mbitokesore dhe nentokesore (vecanerisht per burimet e ujit qe mund te perdoren per prodhimin e energjise elektrike) dhe boshlleqet ligjore ne pergjegjesite e autoriteteve per basenin e lumenjve.

4.6. Biodeversiteti

Shqiperia është e mirenjohur per ekosistemet dhe habitatet me shume larmi. Brenda territorit te saj ka ekosisteme detare, zona bregdetare, liqene, lumenj , gjelberim te perjetshem dhe shkurre, pyje gjethegjere, pyjet me pish , kullota alpine e nen-alpine, livadhe dhe ekosisteme te larta malore. Siperfaqja totale e tokes ne Shqiperi është e ndare ne tre zona kryesore ekologjike (zona bregdetare thjeshtë, zona kodrinore nen-malore tranzicionit dhe zona malore) dhe 13 nen-zona, te cilat kontribuojne ne biodiversitetin e pasur te vendit.

Pyjet

Shqiperia është e pasur ne burime pyjeve dhe te kullotave. Ka 4 zona fitoklimatike ne Shqiperi si rezultat i disa faktoreve si toka, klima, dhe bimesia te quajtura: zona e pyjore dhe e shkurreve mesdhetare, zona me peme lisi, zona me peme ahu dhe halore, dhe kullotat alpine. Pyjet mbulojne 1,030,000 ha ose 36 % te territorit te vendit dhe kullotat rreth 400,000 ha ose 15% . Perafersisht 60 % (244,000 ha) e kullotave jane kullota alpine, nen-alpine dhe livadhet.

Pyjet dhe kullotat kane nje larmi te llojeve, formacioneve dhe komuniteteve bimore dhe shtazore. Perafersisht 60% e kullotave jane kullota alpine, nen-alpine dhe livadhe. Pyjet dhe kullotat kane nje diversitet te larte te shkurreve mesdhetare, pyjeve me lis, pyjeve me ah, pishave malore, etj. dhe komuniteteve te kafsheve.

Pergjate bregdetit te vendit ka shume ekosisteme me rendesi ne rajonin e Mesdheut si per shembull laguna, ligatina, duna ranore, delta lumenjsh, pyje hidrofile dhe higrofile. Liqenet dhe lumenjte jane gjithashtu te rendesishem per larmine biologjike dhe peisazhore te vendit. Bukuria e Peisazhit e ben Shqiperine terheqese per aktivitete rekreative bazuar ne natyre.

Biodiversiteti

Duke marrë parasysh informacionin ekzistues, Shqipëria ka një diversitet të pasur të floras dhe faunes me rreth 3.200 lloje të bimeve vaskulare, 2.350 lloje të bimeve jo vaskulare dhe 15.600 specie invertebroresh dhe vertebroresh. Shqipëria është një rrugë e rëndësishme migrimi për zogj.

Në Shqipëri gjenden afërsisht 30% e floras evropiane dhe 42% e gjitarëve evropiane. Relievi ka krijuar kushtet për ekzistencën dhe mbrojtjen e një specimesh endemike dhe nen-endemike. Ka 32 specie bimë me 150 nenspecie që janë endemike në Shqipëri dhe 160 specie të tjera bimë që janë nen-endemike në rajonin e Ballkanit. Shqipëria ka 91 specie ornitofauna të rrezikuara globalisht dhe disa prej tyre kanë rëndësi kritike (p.sh. *Pelecanus crispus*, *Phalacrocorax pygmeus*, and *Acipenser sturio*). Lagunat bregdetare dhe liqenet e mëdha janë zona të rëndësishme, veçanërisht për zogj që migrojnë në dimër. Në to, çdo vit hasen 70 specie të shpendëve të ujit dhe zogjve të ujit me një popullsi të përgjithshme prej 180.000 individesh në Shqipëri gjatë dimrit.

Shqipëria ka një numër racash autoktone të bagetive dhe të lashtëve. Rreth 30 specie të lashtë janë autoktone të Shqipërisë. Ka 9 raca autoktone dhish dhe 5 dele. Ka një trashëgimi të rëndësishme për mbrojtjen dhe përmirësimin e prodhimit dhe cilesisë së bujqësisë dhe blegtorisë.

Në malesite ka me shumë se 52 000 ha pyje natyrore me pemë me shumë se 200 vjeçare me vlerë të lartë për biodiversitetin e kafshëve dhe shpendëve të egra dhe për qëllime argetimi. Kjo zonë është zona më e rëndësishme për kërkime dhe burime gjenetike.

Flora

Flora e shumëllojshme e Shqipërisë përbën rreth 30% të të gjitha llojeve bimë evropiane në vend ku rreth 3.200 lloje të floras dhe rreth 250 specie kanë vlera mjekësore, si erëza dhe aromatike. Elementet kryesore të floras shqiptare janë mesdhetare (24%), ballkanike (22%), evropiane (18%) dhe euroaziatike (14%).

Fauna

Për sa i përket spektrit faunistik të vendit ai dominohet nga elemente Euroaziatik, Holartik, Mesdhetar dhe Ballkanik. Pyjet e lartë të Shqipërisë mbajnë komunitete gjatëresh të mëdhenj si ujku, ariu, rreqebulli, dhia e eger, derri i eger, kaprolli etj. Rreth 756 lloje rruazorësh raportohen deri më sot në Shqipëri dhe prej tyre 70 lloje gjatëresh, 323 shpende, 36 reptile dhe 15 amfibe. Shumë prej tyre janë lloje të rrezikuara ose të kërcënuara. Tokëi malor në brendësi siguron habitat për gjatëret e mëdhenj si ariu.

Shpendet

Shqipëria ka një klimë të butë mesdhetare që mbështet një grup unik llojesh shpendesh, që përfshin lloje të rralla dhe të rrezikuara si Pelikani kërcëruar. Në Shqipëri gjenden 277 lloje shpendesh të 48 familjeve. Gjithashtu 2 nga 9 llojet endemike evropiane gjenden këtu.

Mbrojtja e llojeve dhe habitateve

Në ndjekje të zbatimit të dispozitave të ligjeve hartohen aktet nenligjore, të cilat plotësojnë bazat ligjore për elemente të vecanta të natyrës. Në mesin e dokumenteve të tilla është lista e floras dhe faunes që janë nen mbrojtje dhe janë materializuar me botimin e Librit të Kuq të Flores shqiptare dhe Librin e Kuq të Faunes Shqiptare.

Mbrojtja e llojeve me interes për t'u ruajtur realizohet përmes dispozitave të vecanta të ligjit për biodiversitetin dhe ligjit për mbrojtjen e faunes së eger. Ligji i biodiversitetit në të njëjtën kohë përmban dispozita për speciet pushtuese dhe masat mbrojtëse për ruajtjen e specieve. Arritja e statusit të favorshëm të ruajtjes për speciet synohet nepermjet ligjit të biodiversitetit dhe ligjit për zonat e mbrojtura që përmbajnë dispozita për mbrojtjen e biodiversitetit brenda zonave të mbrojtura dhe jashtë tyre.

Mbrojtja e habitatit behet nepermjet dispozitave të ligjit për zonat e mbrojtura, bazuar mbi të cilat është shfaqur rrjeti perfaqesues i zonave të mbrojtura që do të shërbejnë për të identifikuar dhe krijuar rrjetin ekologjik NATURA 2000. Ligji për mbrojtjen e faunes së eger parashikon dispozita mbrojtëse për habitatet e rëndësishme për shpendet në përgjithësi dhe shpendet shtegtare në vecanti.

Bazuar në dispozitat ligjore kombëtare të gjitha llojet e listuara në Listen e Kuqet të flores dhe faunes së eger të Shqipërisë, sipas kategorive të ndryshme në rrezik të IUCN-së, gëzojnë mbrojtje të vecante dhe nuk mund të përfshihen në listen e llojeve për gjueti në Republikën e Shqipërisë. Aktualisht, 405 llojet flores së eger dhe 575 lloje të faunes së eger janë përfshirë në Listen e Kuqë (Ministria e Mjedisit, Urdhri i Ministrisë nr. 1280 i datës 20.11.2013).

Shqipëria që prej vitit 2000 ka shënuar progres përpara në përket mbrojtjes së bioshumëllojshmërisë, të tërësisë së ekosistemeve dhe llojeve biologjike që lokalizohen në një zonë, nëpërmjet zhvillimit dhe aplikimit të kuadrit ligjor dhe legjislativ. Më konkretisht, me qëllim që Shqipëria t'i përgjigjet detyrimeve që rrjedhin nga neni 6 i Konventës Ndërkombëtare për bioshumëllojshmërinë dhe të përmbushen synimet (të njohura si synime Aichi) të Planit Strategjik për Bioshumëllojshmërinë deri në vitin 2020 i cili u adoptua në Konferencën e fundit të Palëve të Konventës për Shumëllojshmërinë Biologjike (COP 10, Nagoya Japoni, 2010), hartoi një Plan Strategjik Veprimi me disa synime thelbësore:⁵⁰

- Përfundimin e kuadrit ligjor kombëtar për natyrën dhe bioshumëllojshmërinë
- Zgjerimin e zonave të mbrojtura në Shqipëri, me rritjen e sipërfaqes së tyre në 17% të sipërfaqes së zonave të ndjeshme të hapësirës sterë dhe në 6% të zonave bregdetare dhe detare
- Hartimin dhe zbatimin e planeve të administrimit të Zonave të Mbrojtura
- Mbrojtjen dhe ruajtjen e ekotopeve
- Regjistrimin dhe ndjekjen e bimësisë barishtore
- Nxitjen dhe gjallërimin e rilindjes natyrore të hapësirave pyjore
- Vlerësimin e burimeve gjenetike për përcaktimin e llojeve kryesore të pyjeve dhe ruajtjen e shumëllojshmërisë
- Vlerësimin e bimësisë së kërcënuar që lokalizohet në ekotopet shkëmbore
- Ruajtjen e vendbanimeve detare, lumore dhe liqenore dhe të llojeve të peshqëve të vendit
- Ndjekjen e zonave të rëndësishme të mbrojtura
- Kryerjen e regjistrimit dhe ndjekjen e zonave të kërcënuara me zhdukjen e llojeve të faunës
- Krijimin e një baze elektronike të dhënash për regjistrimin e faunës
- Ndjekjen e të gjitha llojeve të peshqëve dhe regjistrimin e llojeve më të rëndësishme që lokalizohen në zonat detare, lumore dhe liqenore që janë në studim.

⁵⁰ Dokument i veprimit Strategjik për mbrojtjen e bioshumëllojshmërisë, 2015

- Ndjekjen e zonave natyrale që mbyten nga stacionet hidroelektrike
- Planin e veprimt për llojet e faunës së egër
- Planet e veprimt për ruajtjen dhe mbrojtjen e peshqëve
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për identifikimin e llojeve për të cilat ekzistojnë të dhëna jo të plota
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për kuptimin e strukturës së organizmave lumorë dhe liqenorë
- Trajnimin e qytetarëve dhe publicitetin e rëndësishëm të çështjes
- Kryerjen e kërkimeve për sensibilizimin e publikut në lidhje me bioshumëllojshmërinë
- Parapërgatitjen e enteve që janë pjesëmarrëse në programe dhe vepra
- Vendosjen e ligjeve

Përsa i përket florës së Bashkisë, ajo karakterizohet e pasur dhe e shumëllojshme. Hapësirat pyjore kryesisht përbëhen nga pemë si ahe, bredha, pishë e zezë, panjë dhe lise. Në disa raste kur pyjet shfaqen në lartësi të madhe dhe kushtet klimaterike nuk janë të përshtatshme, vërehen ahe të të tharë apo të pazhvilluar mirë. Përveç pemëve me karakter pyjor në livadhe dhe në kullota mbizotërojnë kryesisht gëmusha. Në gjatësinë e lumenjve dhe të përrenjve zhvillohen hidrotope dhe bimësia e tyre përbëhet kryesisht nga shëlgje, manaferra, vidhe, thana dhe murrize. Në zonat gjysmëmalore dhe kodrinore lokalizohen kultivime shumëvjeçare të cilat kryesisht janë gështenja, arra, pemë ulliri, molla dhe dardha, ndërsa në zonat fushore, të cilat zhvillohen në gjatësinë e lumit Osumi në shtratin me të njëjtin emër, lokalizohen kryesisht kultivime njëvjeçare si misër, grurë, fruta dhe perime, ndërsa në disa pjesë të Bashkisë si në zonat fushore dhe gjysmëmalore lokalizohen edhe vreshta që përdoren për prodhimin e pijes lokale. I rëndësishëm është edhe numri i bimëve farmaceutike dhe aromatike të cilat lokalizohen në zonë por shumë prej të cilave janë shumë të njohura nga popullsia lokale dhe kanë traditë shumëvjeçare në mbledhjen e tyre, qoftë për përdorim personal dhe familjar apo për shitje⁵¹.

Edhe fauna e zonës është e shumëllojshme. Për shkak të vëllimit malor në lindje të hapësirave pyjore, lokalizohen gjitarë të mëdhenj si arusha kafe, ujqër, dhi të egra, derra të egër, drerë, dhelpra, mace të egra, shpendë të egër, si fajkonj, shqiponja, sorra të egra, kukuvajka, rosa të egra, zvarranikë si breshka, gjarpërinj, hardhuca dhe insekte. Në zonat gjysmëmalore dhe fushore, kryesisht, përveç deleve dhe dhive, lokalizohen edhe gjitarë të vegjël si lepuj dhe ketra. Së fundmi, bimësia pranë lumenjve, në kombinim me hapësirat e kultivuara dhe kullotat, ofrojnë kushte mbijetese për një sërë insektesh, amfibësh, zvarranikësh, peshqish, shumë mikroorganizmash, gjitarësh të vegjël dhe zogjsh⁵².

Vlen për t'u theksuar fakti se ekzistenca në zonë e disa llojeve bimësh dhe kafshësh rrezikon të zhdukët. Më konkretisht, bimët që janë në zhdukje kryesisht në hapësirat pyjore që mbulohen nga ahe dhe në ekotope të ndjeshme. Disa nga këto lloje bimësh që janë në zhdukje dhe të kërcënuara janë *Aconitum lamarckii* (shiko Pamjen 4) dhe *Atropa bella-donna* (shiko Pamjen 5), por edhe mjaft lloje bimësh farmaceutike dhe aromatike si *Colchicum autumnale* (shiko Pamjen 6), *Dictamnus*

⁵¹ Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore.

⁵² Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore.

albus (shiko Pamjen 7), kedër i egër (J. Oxycedrus) (shiko Pamjen 8) dhe sherebelë (Salvia officinalis) (shiko Pamjen 9) për shkak të mbledhjes së pakontrolluar të tyre⁵³.

Por përveç bimëve lokalizohen edhe mjaft lloje të kërcënuara ose akoma edhe që janë në zhdukje, si lakuriqi i natës *Rhinolophus euryale* (shiko Pamjen 10), fajkoi *Falco naumanni* (shiko Pamjen 11), grabitqari *Neophron percnopterus* (shiko Pamjen 12), gjarpri i liqenit *Natrix tasselata* (shiko Pamjen 13), peshku *Barbus prespensis* (shiko Pamjen 14), rrëqebulli (*Lynx*) (shiko Pamjen 15) dhe arusha kafe (*U. Arctos*) (shiko Pamjen 16)⁵⁴.

Foto 4.6.1: Bimë *Aconitum lamarckii*

Foto 4.6.2: Bimë *Atropa bella-donna*

Foto 4.6.3: Bimë *Colchicum autumnale*

Foto 4.6.4: Bimë *Dictamnus albus*

⁵³ Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore.

⁵⁴ Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore.

Foto 4.6.5: Bimë J. *Oxycedrus*

Foto 4.6.6: Bimë *Salvia officinalis*

Foto 4.6.7: Shkop *Rhinolophus euryale*

Foto 4.6.8 Gjeraqinë *Falco naumanni*

Foto 4.6.9: Grabitqar *Neophron*

Foto 4.6.10: Snake likeni *Natrix tasselata*
Percnopterus

Foto 4.6.11: Peshk *Barbus prespensis*

Foto 4.1.3.12: Ariu i murrme (U. Arctos)

Foto 4.1.3.13: Rrëqebull (Lynx)

4.6.1. Zonat e mbrojtura natyrore

Në zonën e Bashkisë Polican hasim zonat e mbrojtura ekologjikut si më poshtë:

Parku Kombëtar i Tomorrit (Kategoria II sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN), pjesë e malit me njëjtin emër, përbën zonën më të rëndësishme të pjesës jugore të Shqipërisë, për sa i përket biodiversitetit dhe pasurisë së llojeve të florës dhe faunës. Parku Kombëtar i malit të Tomorrit përfshin sot një sipërfaqe prej 24,723.1 hektarësh dhe shtrihet në zonat e Beratit, Skraparit dhe Gramshit. Fillimisht, ishte propozuar dhe ishte përfshirë një sipërfaqe prej 4,000 hektarësh në biotopet CORINE, si Parku Kombëtar i Tomorrit, në 1996 nga Unioni Ndërkombëtar i Mbrojtjes së Natyrës (International Union for Conservation of Nature, IUCN, Numri i Vendimit 102/15-1-1996 i Këshillit të Ministrave). Por në korrik të vitit 2012, sipas Vendimit të Këshillit të Ministrave me numër 472/18-7-2012, sipërfaqja që përfshihet në Parkun Kombëtar të Tomorrit u zgjerua me shtrirjen e sotme dhe tashmë mbulon sipërfaqen prej 24,723.1 hektarësh.

Në zonën e Parkut Kombëtar, por edhe në zonën më gjerë të malit të Tomorrit, vërehet një bollëk llojesh bimësh, si endemike, ashtu edhe subendemike, ndërsa krijohet një shumëllojshmëri e madhe habitatesh. Kryesisht hasen livadhe alpine dhe subalpine, si dhe sipërfaqe të gjera pyjore që përbëhen kryesisht nga pisha dhe ahe. Por përveç rëndësisë së zonës, për sa i përket florës së larmishme, ia vlen të përmendet edhe fauna e zonës, duke qenë se përbën biotopin e shumë gjitarëve të mëdhenj, si ariu i murrme dhe ujku gri, por edhe të shumë shpendëve grabitqarë⁵⁵.

Njëkohësisht, një pjesë e madhe e malit të Tomorrit karakterizohet si biotop i mbrojtur CORINE Tomorr-Kulmak. Theksohet se biotopi i mbrojtur përbën zonë të gjerë të Parkut Kombëtar të Tomorrit. Në lidhje me integrimin e një pjese të zonës së malit të Tomorrit në rrjetin Emerald, ky propozim u realizua gjatë aplikimit pilot të Rrjetit të Zonave me Interes të Ruajtjes së Posaçme në Shqipëri, gjatë periudhës 2002-2008. Megjithatë në shkurt të vitit 2012, Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave të Shqipërisë ripërcaktoi kufijtë e propozuar të zonës së mbrojtur të malit të Tomorrit, që do të integrohet në rrjetin Emerald, për shkak se kufijtë e propozuar fillimisht

⁵⁵ Burimi: Trans Adriatic Pipeline-TAP, Annex 11- Habitats Directive Assessment Report

nuk mbulojnë plotësisht zonën që përfshihet në Parkun Kombëtar dhe në biotopet CORINE. Në figurën 4.6.1.1 në vazhdim shënohen kufijtë e zonës që përfshihen në biotopet CORINE, në Parkun Kombëtar (Kategoria II), por edhe kufijtë në proces integrimi në rrjetin e zonave të mbrojtura Emerald.

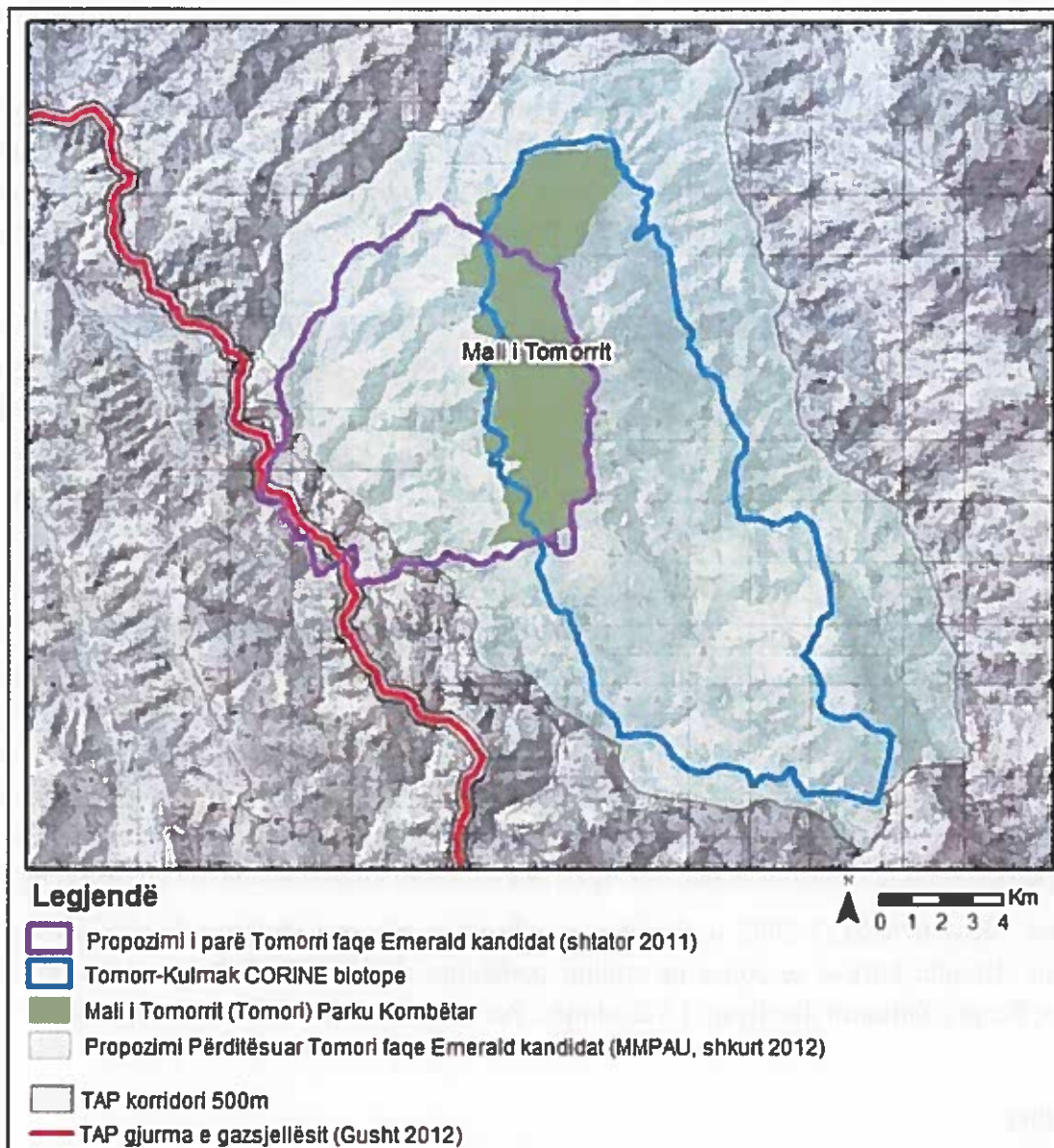

Figura 4.6.1.1: Kufijtë që i përkasin karakterizimit të malit të Tomorrit si biotop CORINE, Park Kombëtar (Kategoria II) dhe integrimin në proces të tij në rrjetin Emerald⁵⁶.

Përveç Peisazhit, pasurisë natyrore, biodiversitetit dhe rolit të rëndësishëm që luan mali i Tomorrit (maja Çuka e Partizanit me lartësi 2,416 metra) në fushën e shkencave: zona ka vlera kulturore, historike dhe fetare dhe për të krishterët dhe për myslimanët e zonës përreth (e njohura Teqeja Bektashiane). Si për besimtarët e Abaz Aliut, ashtu edhe për besimtarët bektashinj, mali përbën vend të rëndësishëm fetar, ku këta të fundit organizojnë festival të madh në gusht. Tradita popullore shqiptare tregon që gjiganti Tomorr luftoi kundër një gjiganti tjetër Shpiragut, për hir të një vajze të

⁵⁶ Burimi: Trans Adriatic Pipeline-TAP. Annex 11- Habitats Directive Assessment Report.

re. Të dy gjigantët u vranë dhe vajza e re e hidhëruar, u mbyt në lotët e saj, duke krijuar lumin e Osumit⁵⁷.

Të gjitha këto karakteristika kontribuojnë në krijimin e mundësive për zhvillim të qëndrueshëm të ekoturizmit, të turizmit shëtitës, të turizmit natyror, të turizmit dimëror dhe ndoshta të turizmit fetar, si dhe të formave të tjera alternative të turizmit dhe e bëjnë zonën një atraksion turistik për shumëllojshmëri aktiviteteve si alpinizëm, ngjitje, marshim dhe sporte dimërore.

Një zonë e njohur në pjesën jugore të malit të Tomorrit dhe ngjitur me vendbanimin Bogovë, në lindje të tij, është Ujëvara e Bogovës, që përbëjnë atraksion për turistët e zonës së gjerë të Beratit: në shumë raste në internet reklamohet se kush viziton Beratin, duhet të vizitojë patjetër dhe Ujëvarën e Bogovës, për shkak të bukurisë së Peisazhit, por edhe të distancës së vogël ndërmjet tyre.

Parku Natyror Balloll (kategoria IV sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) gjendet në perëndim të vendbanimit Tërpan dhe ka shtrirje 330 hektarë. Relievi i zonës është i butë, kodrinor, me lartësi që variojnë nga rreth 300 metra në përroin që rrjedh në perëndim të Parkut Natyror, deri në rreth 800 metra në majën e kodrës në jug të Parkut Natyror, nga ku kalon rruga SH74. Parku Natyror gjendet rreth 10 kilometra nga Parku Natyror Bogovë dhe vendbanimi me të njëjtin emër i Bashkisë Skrapar.

Flora e tij karakterizohet nga pyje shekullorë dhe sipërfaqe pyjore me dushk dhe pjesë me bimësi shkurre. Karakteristikë e bimësisë dhe florës së Parkut Natyror është shumëllojshmëria e frutave të pyllit dhe e bimëve farmaceutike. Në këtë zonë gjendet një numër i madh derrash të egër dhe drerësh, ndërsa kohët e fundit gjendja është përmirësuar, duke qenë se Parkun Natyror e vizitojnë dhe lloje të tjera kafshësh dhe shpendësh shtegtarë. Zona nuk karakterizohet nga një biodiversitet i pasur i saj, dhe as nuk ka projekt menaxhimi të saj, por megjithatë, ka dhe kushte të mira dhe perspektiva që mund të kontribuojnë në zhvillimin e ekoturizmit. Gjithashtu nga 1990 Parku Natyror përbën vend të mbrojtur të derrit të egër, por sot është kthyer tashmë në atraksion turistik⁵⁸.

Bazuar në VKM 676/20.12.2002 u shpallen të mbrojtura një seri strukturash natyrore në gjithë Shqipërinë. Brenda kufijve të zonës në studim përfshihet dhe Shpella e Kapinovës dhe Rrapi i Lubeshës, Rrapi i Zhitomit dhe Rrapi i Veleshnjës. Por, i fundit është shkatërruar nga zjarri.

4.7. Mbetjet

Sistemi i administrimit të mbeturinave është i hershëm. Mbledhja, depozitimi dhe hedhja e mbeturinave është tashmë përgjegjësi i Bashkive. Në çdo ish-Bashki dhe Komunë është kërkuar që të vendoset një pozicion për hedhjen e tyre. Në Bashkinë Poliçan funksionon një vend i grupsjes së mbeturinave (vend depozitimi), jo-sanitar dhe i paorganizuar, sipas Ministrisë së Zhvillimit Urban.⁵⁹ Gjendet në lindje të vendbanimit me të njëjtin emër, në distancë rreth 1.200 metra dhe pranë rrjedhës, fakt tejte shqetësues për gjendjen ekologjike të rrjedhës.

⁵⁷ Burimi: <http://www.parksdinarides.org>.

⁵⁸ Burimi: <http://invest-in-albania.org>, <http://akzm.gov.al>.

⁵⁹ Burimi: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>.

Nuk janë të njohura të dhënat cilësore (zona e shërbimit, viti, rrjedhat e mbetjeve etj) të regjistrimit të mësipërm të Ministrisë, (<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>), si rrjedhojë nuk janë drejtpërdrejt të krahasueshme me të dhënat e INSTAT (në nivel Qarku)⁶⁰ apo të tjera të ngjashme (Tabela e sasise se mbetjeve per vitin 2013) dhe nuk është e mundur të nxirren konkluzione të sigurta. (Tabela 4.7.1). Ne tabelat 4.7.2 & 4.7.3 regjistrohen të dhëna të Bashkisë për mbeturinat shtëpiake dhe mbetjet e ngurta për vitin 2015. Ka shumë mundësi që përbërja e mbetjeve të përfshijë edhe të tjera përveç llojeve urbane (inerte, masive, mbetje kultivimesh etj.). Gjithashtu, në bazë të autopsive të kryera në të gjithë territorin e Bashkisë u konstatuan dhe vende të tjera të hedhjes së pakontrolluar. Prandaj përforcohet mendimi që mund t'i shërbejë qytetit dhe ish komunës Vërtop.

Figurat 4.7.1 dhe 4.7.2: Pozicioni në lidhje me zonën e banimit dhe pamje e vendit të depozitimit të mbetjeve të Bashkisë (burimi: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>)

Bashkia	Nr I përgjithshëm I banorëve	Sasia vjetore e mbetjeve shtëpiake (ton)	Sasia vjetore e mbetjeve inerte (ton)	Sasia e mbetjeve e shtëpiake kg/person në vit	Sasia vjetore e mbetjeve shtëpiake të ricikluara	Tarifa për familje (lekë)	Buxheti vjetor (lekë)	Nr. Banorëve përfitues të shërbimit
Polican	18146	4407.1	100	349.02	S'ka	300	12000000	12627

Tabela 4.7.1: Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki.⁶¹

Sipas Bashkisë⁶² në qytetin e Poliçanit prodhohen 12 tonë në ditë për banor, domethënë 0,68 tonë/banor/vit, dhe 2/3 e tyre (0,45 tonë/banor/vit) i përkasin mbetjeve të ngurta organike. Ky element është i pritshëm për shkak të natyrës së ekonomisë lokale dhe shtëpiake dhe me siguri do të jenë më i theksuar në ish komunën tjetër (Tërpan). Mbetjet organike rëndojnë në masë më të vogël ujin dhe nëntokën, ndërkohë që është e mundur të shfrytëzohen me anë të kompostimit për prodhimin e plehrave, të dobishme në kultivimet. Për më tepër, një pjesë jo të papërfillshme e

⁶⁰ Burimi: <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>.

⁶¹ Burimi: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>, <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>.

⁶² Burimi: Bashkia Poliçan, Buletin Informues, 2015.

mbetjeve të ngurta e përbëjnë mbetjet nga përpunimi i gurit që nxirret në nivel lokal dhe për të cilat nuk ka kujdes të veçantë, por depozitohen në mënyrë të pakontrolluar, kryesisht në zona anash rrjedhave dhe bregore. Së fundmi, theksohet se në zonën e studimit nuk bëhet riciklimit i ndonjë rrjedhe mbetjesh, as nuk funksionon ndonjë impiant për përpunimin e tyre.

Bashkia	Popullsia shërbyer (banorë)	Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki (tonë/ditë)	Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki (tonë/banor/vit)	Mbetjet urbane (2013) & inerte (2014) në Qarkun Berat (tonë/banor/vit) në bazë të INSTAT	Popullsia	Sasia vjetore / (Ton/banorë)	Sasia vjetore / Mb.urbane/ton	Sasia vjetore / Mb.inerte/ton
	burimi: ⁶³			burimi: ⁶⁴	burimi: ⁶⁵			
Polican	8,430	7.8	0.34	0.327 & 0.14	8430	0,338	2,850	50

Tabela 4.7.2: Të dhënat e mbetjeve shtëpiake dhe inerte për vitin 2015 (burimi: Bashkia Polican)

Bashkia	Organike %	Qelq%	Letër%	Metal%	Plastike%	Tjera%
Polican	18146	4407.1	100	349.02	S'ka	300

Tabela 4.7.3: Përbërja e mbetjeve shtëpiake për vitin 2015 (burimi: Bashkia Polican)

	Popullsia Totale 2015	Mbetje shtëpiake 2015 (kg)
Polican	8331	2907685.62
Terpan	2544	887906.88
Vertop	7271	2537724.42

Tabela 4.7.4: Shpërndarja e mbetjeve shtëpiake sipas komunave të vogla për vitin 2015 (Burimi: Bashkia Polican)

Mbetjet e lëngshme përfundojnë të papërpunuara ose direkt në rrjetin hidrografik, ose në tokë, për shkak të mungesës së rrjeteve të kanalizimit të organizuara dhe njësive të përpunimit të tyre. Sasia dhe cilësia e mbetjeve të lëngshme nuk është e njohur, përderisa nuk ekzistojnë të dhëna grumbulluara. Siç del nga të dhënat e Drejtorisë së Përgjithshme të Ujësjellës Kanalizimeve (ëëë.dpuk.gov.al), edhe pse 9.900 banorë shërbehen nga rrjeti i ujësjellesit vetëm disa orë në ditë, nuk ekziston një rrjet korrespondues kanalizimi që të pranojë shkarkimet e ujërave të zeza dhe t'i kanalizojë ato në receptorët e duhur (Tabela 4.7.5). Duke pasur parasysh se inputet totale në sistem për vitin 2011 ishin 905m³ del edhe madhësia korresponduese e shkarkimeve.

Të dhënat e agreguara për periudhën 2008-2011				
	2008	2009	2010	2011
<u>të dhënat</u>	<u>Polican u sh.a</u>			
popullsia që jeton në zonën e juridiksionit- total	10200.0	10200.0	9900.0	9900.0

⁶³ <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>.

⁶⁴ <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>.

⁶⁵ Tabela e sasise se mbetjeve per vitin 2013 (sipas inventarit të Bashkisë).

popullsia totale qe faktikisht furnizohet me uje nga shoqeria/nj.admn. - total	10200.0	10200.0	9900.0	9900.0
popullsia qe sherbehet me lidhjeve ne banese	10200.0	10200.0	9900.0	9900.0
popullsia qe sherbehet me çezma publike	0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia totale me lidhje ne sistemin e kanalizimeve	0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia me lidhje ne sistemin e kanalizimeve-ne fshat	0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia me lidhje ne sistemin e kanalizimeve-ne qytet	0.0	0.0	0.0	0.0
vellimi total i ujit te prodhuar nga dy llojet e sistemeve (000 m3)	936.0	943.0	810.0	905.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve - total	0.0	0.0	0.0	0.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve-qytet	0.0	0.0	0.0	0.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve-fshat	0.0	0.0	0.0	0.0
vellimi i ujit qe faturohet për kanalizimet – i matur - total (000m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
shuma e faturuar e kanalizimeve- total (000 lek)	0.0	0.0	0.0	0.0
shuma e faturuar u&k- total (000 lek)	10672.0	10281.0	10990.2	12358.7
tarifa kanalizime- f (lek/m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
tarifa kanalizime- ep (lek/m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
tarifa kanalizime- in (lek/m3)	0.0	0.0	0.0	0.0

Tabela 4.7.5: Tregues të rrjetit të ujsjellesit dhe kanalizimeve të Bashkise Poliçan (periudha 2008-2011)⁶⁶.

Në përputhje me Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar Direktiva mbi trajtimin e mbetjeve urbane (Directive 91/271/KE) është një nga mjetet me të rendesishme të politikave për menaxhimin e ujerave në Evropë. Qëllimi është për të mbrojtur mjedisin nga efektet negative të ujerave të ndotura urbane nga zonat e banimit (qytetet / fshatra) dhe ujerave të zeza industriale të biodegradueshme nga industria ushqimore (p.sh. industria e perpunimit të qumështit, industria e mishit, etj). Direktiva kërkon mbledhjen e duhur të ujerave të zeza dhe rregullon shkarkimet duke specifikuar minimumin e llojin e trajtimit të parashikuar dhe vendos vlerat maksimale apo ndotesit kryesore (ngarkesës organike dhe ushqyesve).

Zbatimi i plote i Direktives është parakusht për arritjen e objektivave mjedisore të percaktuara në Kornizën e Direktives së BE-së (DKM - 2000/60 / EC) dhe Direktiven mbi Strategjinë Detare (Direktiva 2008/56 / EC). Plani i shtatë i propozuar i Veprimit mbi Mjedisin dhe projekti për mbrojtjen e resurseve ujore të Evropës, theksojnë rendesinë e mbledhjes dhe trajtimit të ujerave të ndotura urbane.

Historikisht nuk ka pasur objektete të trajtimit të ujerave të zeza dhe ato janë derdhur direkt në lumenj, ku pastaj rrjedh në det. Kjo praktike ka rezultuar në kontaminim të gjere dhe të ashpër të lumenjve dhe shtreterve të lumenjve. Shqipëria ka alokuar financimin për të përmirësuar dhe për të ndërtuar urgjent infrastrukturën e nevojshme të trajtimit të ujerave të zeza. Më së fundmi trajtimi i ujerave të zeza i shërbejnë rreth 25% të popullsisë së vendit dhe pritet që në vitin 2020, kur këto objekte të jenë plotësisht operative, 45% e popullsisë do të jetë e lidhur me objektet e trajtimit të ujerave të zeza. Tabela e mëposhtme është një përmbledhje e shkurtër për secilin impiant të trajtimit të ujerave të zeza. Ende nuk është konfirmuar se këto impiante janë në të vërtetë duke punuar në kapacitetin e projektuar.

Ministria e Transportit dhe Infrastruktura menaxhon një program të rendesishëm investimesh që kontribuon në zhvillimin e infrastrukture, duke përfshirë dhe infrastrukturën e sektorit të mbetjeve. Bazuar në Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve 2010-2025 është parashikuar që menaxhimi dhe trajtimi i mbetjeve të bëhet në nivel rajonal për 12 qarqet ekzistuese. Objektivi kryesor është mbyllja dhe rehabilitimi i venddepozitimeve ekzistuese, dhe ndërtimi i venddepozitimeve rajonale

⁶⁶ Burimi: http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info.php?idn=41

sipas standarteve te BE. Aktualisht jane te ndertuara disa landfille ne perputhje me standartet europiane.

Ne baze te nje inspektimi te kryer nga Ministria e Mjedisit rezulton se venddepozitimet ekzistuese te mbetjeve urbane, te bashkive kryesore te vendit, jane jashte cdo kushti teknik dhe kriteri mjedisor. Po keshtu, perfaqesuesit e ketyre bashkive shprehen, se nuk kane projekte dhe mundesi financiare per permiresimin e kesaj situate.

Ne zbatim te VKM Nr. 333 dt. 26.1.2011 "Per administrimin e venddepozitimeve rajonale te mbetjeve urbane", është e domosdoshme hartimi i studimeve, projekt zbatimeve, si dhe ndertimit te venddepozitimeve te reja rajonale si me poshte:

- Venddepozitim, (Landfill), Kukes;
- Venddepozitim, (Landfill), Fier;
- Venddepozitim, (Landfill), Berat;
- Venddepozitim, (Landfill), Vlore;
- Venddepozitim, (Landfill), Gjirokaster;
- Venddepozitim, (Landfill), Diber.

Po keshtu, lind nevoja e ndertimit te disa landfilleve te vegjel, si ne qytetet: Puke, Krume, Burrel, Skrapar, Koplik, etj.

Persa i perket riciklimit, rreth 60 kompani private jane ne treg, te cilat po merren me riciklimin e mbetjeve. Jo te gjitha prej tyre kane leje per te vepruar nga MM-ja (ish MMPAU). Kompanite riciklojne keto rryma mbetjesh:

- Riciklim letre: 3 kompani
- plastike: 10 kompani
- tekstik: 1 kompani
- alumini: 4 kompani
- celiku: 15 kompani
- metal skrap: 21 kompani
- mbetje inerte (tulla nga shkaterrimet): 1 kompani
- druri: 1 kompani
- vajrash te mbetura: 1 kompani
- gomash te perdorura: 1 kompani.

Grumbullimi mbetjeve per riciklim nga keto kompani behet ne menyre te thjeshtë. 92% e komunitetit rom merret me mbledhjen e tyre, te cilet jane te regjistruar si te papune. Jane regjistruar rreth 12 000 individe qe merren me mbledhjen e metaleve. Ata nuk jane pajisur mire dhe te patrajnuar dhe mbi te gjitha nuk kane nje kontrate zyrtare me bleresit e tyre.

Barrierat qe pengojne riciklimin: cmimi i larte i energjise, si dhe cmimi i transportit, fuqia e dobet ekonomike e grumbulluesve, individet dhe kompanite se bashku; mungese e vecimit qe ne fillim; mungese informacioni ne nivel publik, administrativ dhe tregtar; mungese ne stimulimin dhe promovimin e riperdorimit, riciklimit dhe perpunimin; mungese eksperience nga vete bizneset; veshtiresi ne hyrjen e burimeve financiare per te zhvilluar biznese te tilla. Kohet e fundit ka pasur

disa iniciativa pozitive per ndarjen e mbetjeve ne dy grupe kryesore, organike dhe joorganike. Si shembuj pozitive te ndarjes se mbetjeve permenden bashkite e Lezhes, Korces, Fierit dhe Tiranes.

Nuk ka nje rrjet te integruar dhe te pershtatshem impiantesh per trajtimin dhe heqjen e mbetjeve, si dhe rikuperimin e mbetjeve. Ata nuk marrin ne konsiderate Teknikat me te Mira te Disponueshme (TMD). Nuk ka pasur asnje bashkepunim me shtetet anetare te tjera per sa i perket administrimit te mbetjeve.

Pjesa me e madhe e mbetjeve te riciklueshme vjen nga mbetjet urbane, dhe pjeserisht nga sektori industrial. Duhet theksuar se nuk ka impiante te kompostimit te mbetjeve te biodegradueshme dhe te djegies se mbetjeve urbane (te pa riciklueshme) si dhe mbetjeve industriale per shfrytezimin e energjise se tyre per industrine prodhuese.

Gjenerimi i mbetjeve per vitin 2014 është 0,9 kg per person ne dite ose ne total 971565 ton. Sasia e mbetjeve te riciklueshme te eksportuara per vitin 2013 është 35 055 ton. Mbetet shume per t'u bere per te arritur objektivat ne fushen e mbetjeve si per uljen e gjenerimit te mbetjeve dhe per zbatimin e hierarkise se menaxhimit te mbetjeve.

4.8. Zhurma

Në përputhje me Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar Niveli i zhurmave urbane (LAeq): është niveli i vazhduar ekuivalent i presionit akustik te ponderuar (A0), te prodhuar nga te gjitha burimet e zhurmave qe ekzistojne ne nje vend te caktuar dhe gjate nje kohe te caktuar.

Monitorimi tregon se Shqiperia qendron afer vendeve te para ne Evrope me parametra te larte te ndotjes nga zhurma urbane. Si vlerat mesatare te dites ashtu dhe ato te nates e tejkalojne standardin e legjislacionit te BE-se dhe ate shqiptar. Ne vecanti, vlerat mesatare te zhurmes gjate dites dhe nates ne qytetet e monitoruara jane perkatesisht LAeq 63 dB (A) dhe LAeq 49.1 dB (A). Te dy vlerat e tejkalojne standardin legjislacionin te BE-se dhe ate shqiptar (LAeq/Diten 55 dB (A) dhe LAeq/Naten 45 dB (A)).

Gjate vitit 2014, vlera mesatare e zhurmes si ditën dhe natën, ka qene me e ulet krahasuar me vitin 2011 (monitorimi i fundit).

Në studimin «ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline» (2013) që është përgatitur për projektin "Trans Adriatic Pipeline, TAP" Raportuar se përgjatë rrugës së gazsjellësit në Shqipëri zhurma mjedisore ndryshon ndjeshëm pasi ajo shtrihet nëpër zonat e banuara, bujqësore, dhe të pazhvilluara. Shumica e receptorëve të mundshëm janë fshatra të cilat mund të konsiderohen të ndjeshme.

Në mënyrë që të sigurojë një përshkrim të saktë mbi kushtet e zhurmës për këto receptorë të ndjeshëm, janë përzgjedhur fshatra që ndodhen brenda 2 km të korridoreve në zonën e ndikimit, përveç vende të stacioneve të kompresorëve.

Për të qenë në gjendje të krahasojnë matjet e zhurmës me standardet ndërkombëtare, janë përdorur udhëzimet e nivelit të zhurmës nga Korporata Ndërkombëtare Financiare (IFC, 2007) dhe janë të përfshirë në Tabelën 4.8.1.

Periudha	Grupi i Bankës Botërore IFC	
	Industriale dhe komerciale	Residenciale, Institucionale dhe Arsimore
Ditën (07:00 -22:00)	70 dBA	55 dBA
Natën (22:00 - 07:00)	70 dBA	45 dBA

Tabela 4.8.1: Udhëzime për Nivelin e zhurmës

Sipas udhëzimeve të nivelit të zhurmës dhe receptorëve të zhurmës, një bazë është që të jetë i qëndrueshëm për receptorët e banimit, institucionale dhe arsimore.

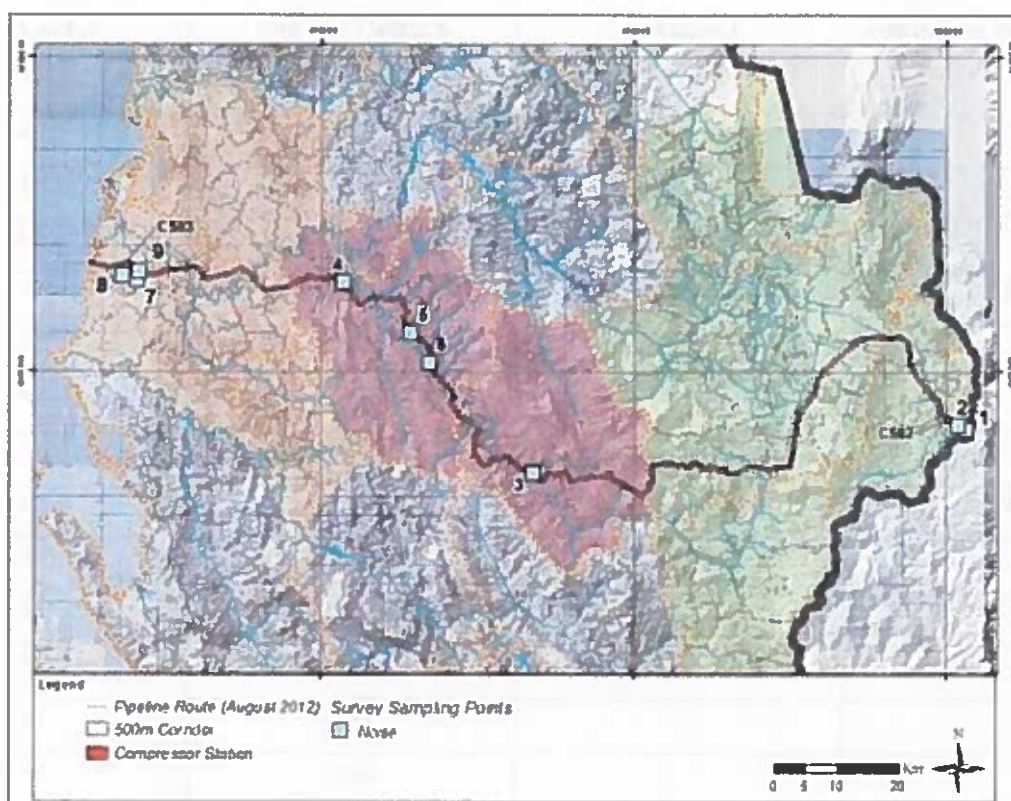
Gjatë muajve Qershor të vitit 2011 dhe në Shtator të vitit 2011 u matën kushtet ekzistuese të zhurmës. Tabela 4.8.2 përfshin një përmbledhje të matjeve të zhurmës

Vendodhja e Matjes së Zhurmës	Vendndodhja	Seksioni	Distanca e përafërt e tubacionit [m]	Kohëzgjatja e Matjes [min]	$L_{Aeq\ t}$ [dB]
1	Alternativa CS02-	Lindor	50	11:00	30.5
2	Trestenik	Lindor	300	10:00	30.8
3	Corovode	Qëndror Perëndimor	150	11:00	62.3
4	Guri i bardhë	Qëndror Perëndimor	200	10:00	55.5
5	Uznovë	Qëndror Ëestern	50	13:00	40.9
6	Hoxhaj	Qëndror Perëndimor	50	15:00	45.5
7	Gjokalli	Perëndimor	1700	10:00	52.5
8	Sheq-marinas	Perëndimor	1100	9:00	57.2
9	Semani	Perëndimor	300	6:00	56.1

Tabela 4.8.2: Përmbledhje e matjes së zhurmës⁶⁷

Figura 4.8.1. tregon vendndodhjen e pikave të matjes së zhurmës përgjatë tubacionit

⁶⁷ Burimi: Anketa në terren (qershor-shtator 2011), ERM (2011). (Nuk u monitoruan fshatra në seksionin Qendror dhe Lindor, pasi ato të paraqitura janë konsideruar të jenë në kushte të ngjashme të zhurmës së vendndodhjet e Seksioni të Lindjes.)

Source: ERM (2011)

Figura 4.8.1: Vendi i matjes së zhurmës

Burimet kryesore të zhurmës të identifikuar gjatë Qershorit dhe Shtatorit 2011, punës në Tokë përfshihen sa më poshtë:

- Lëvizja e automjeteve në rrugë dhe rrugicat;
- Aktivitetet e punës njerëzore në zonat bujqësore; dhe
- Kafshët e fermave.

Matjet të tjera të zhurmës janë marrë në të gjitha vendet matëse të zhurmës (me përjashtim të vendndodhjeve 1 dhe 2), në mënyrë që të karakterizojnë më mirë burimet e përmbledhura në Tabelën 4.8.3.

Vendi i matjes së zhurmës	Vendodhja	Burimi i zhurmës	$L_{Aeq} 1'' [dB]$
3	Corovode	Sfond	58.8
		Claxon	61.3
		Kamion	69.1
4	Guri i bardhë	Sfond	45
		Dhen	62.7
		Njerez	63.6
		Qen	46.1
5	Uznovë	Sfond	37
		Gjela	46.5
		Zogj	42.2

<i>Vendi i matjes se zhurmes</i>	<i>Vendodhja</i>	<i>Burimi i zhurmës</i>	<i>L_{Aeq} 1''[dB]</i>
		Gjela	41.3
7	Gjokalli	Sfond	38.2
		Era	44.1
		Qen	39
8	Sheq-marinas	Zogh	51.4
		Rosa	51.9
		Gjela	51.8
		Automjete	57.9
9	Semani	Sfond	36.1
		Qen	45.1
		Lope	50.6
		Gjela	46.1
		Zogj	43.3
		Zogj	55.9

Tabela 4.8.3: Percaktimi i burimeve te zhurmës, Burimi: ERM (2011)

Në përgjithësi, nivelet e sfondit janë matur në ose rreth 35 - 45 dBA. Ky nivel i ulët është për shkak të karakteristikave të zonës së studimit të cilat janë zona kryesisht rurale, ku burimet e zhurmës nuk janë intensive. Rritja nga niveli sfondit në nivelin mesatar është për shkak të burimeve të zhurmës të listuara më sipër.

Nivelet më të ulëta janë zbuluar në seksionin lindor (masa rreth 30 lbs).

Karakteristikat e seksionit lindor qendror janë të ngjashme me ato të përshkruara për seksionin Lindor, të cilat janë zonat rurale, ku burimet e zhurmës nuk janë intensive. Edhe pse matjet e zhurmës nuk janë marrë në Seksionin Lindor Qendror, është supozuar se matjet e zhurmës nga seksioni Lindor do të jetë përfaqësues për seksionin Lindor qendror.

Nivelet e zhurmave në seksionin Perëndimor qendror janë më të larta se seksionit Lindor (nga rreth 40 dBA për rreth 62 dBA) për shkak të nivelit më të madh të zhvillimit në këtë seksion. Ndërsa të dy pjesët janë të dominuara nga aktiviteti bujqësor, Seksioni perëndimor qendror nuk është aq i largët, mekanizimi për këtë arsye të veçantë të bujqësisë ka ndodhur. Nivele më të larta të zhurmës janë të lidhur me lëvizjen e makinerisë përgjatë rrugëve dhe rrugicave dhe numrin më të madh të makinave. Matja e zhurmës në qytetin e Çorovodës tregon nivele edhe më të larta të zhurmës në krahasim me pjesën tjetër të seksionit. Këtu, matjet e zhurmës janë marrë në Urën Lindore të Çorovodës mbi lumin Osum ku është vendosur tregu qendror. Nivelet e zhurmës ishin më të larta si rezultat i veprimtarisë më të madhe njerëzore dhe prania e lumit (62.3 dBA) e.

Së fundi, në nivelet perëndimore Seksioni i zhurmës është regjistruar në nivelet më të larta mesatare përgjatë gjurmës së gazsjellësit (përafërsisht nga 52 dBA në 57 dBA) në Shqipëri. Si me seksionet e tjera, kjo është një zonë bujqësore me një nivel pak më të lartë të mekanizimit (kryesisht për shkak se ajo është një zonë e rrafshët, e cila mundëson më shumë praktika të mekanizuara bujqësore dhe

për shkak se zona është më pranë qyteteve të mëdha dhe portet ku makineritë mund të importohen). Përshkrime më të hollësishme në lidhje me nivelin e mekanizimit në tokat bujqësore janë të përfshira në Seksionin 6.4.6.

Duhet të theksohet se të gjitha matjet e zhurmës janë marrë gjatë orëve të ditës. Një rënie e përgjithshme në burimet potenciale të zhurmës mund të pritët gjatë natës, do të thotë, nivelet e zhurmës do të jenë të ngjashme me nivelet e matura në sfond (35 - 45 dBA).

Në përgjithësi, ka një nivel të ulët të zhurmës së përditshme përgjatë gjurmës së gazsjellësit (30 deri 55 dBA). Këto vlera janë nën udhëzimet e nivelit të zhurmës të përcaktuara nga IFC (shih Tabelën 4.8.1) për ditën në zonat e banuara, kështu që cilësia e zhurmës mund të konsiderohet e lartë në të gjithë zonën e studimit. Ndjeshmëria mund të konsiderohet e lartë në zonat e banuara dhe në afërsi të zonave të populluara.

Direktiva Shqiptare n.8, datë 27/11/2007 "kufijtë e zhurmës në mjediset e projektimit" përcakton kufijtë për zonat e banimit (në detaje, për zonat "jashtë shtëpisë") të ndikuara nga aktivitetet e operimit. Megjithatë, matjet e zhurmës janë krahasuar me udhëzimet më të rrepta, të nivelit të zhurmës nga Korporata Ndërkombëtare Financiare (IFC, 2007) të përcaktuara për receptorët e banimit, institucionale dhe arsimore.

Vihet re se në zonë nga fshati Potom, në mes të Kp 86.6 dhe 86.8. ka karakteristika të ngjashme me ato zona të studiuara në seksionin lindor, pasi që të dy pjesët karakterizohen duke qenë zona rurale ku burimet e zhurmave nuk janë intensive.

4.9. Popullsia dhe asetet material

4.9.1. Analiza e vlerësimeve demografike

Në këtë kapitull realizohet regjistrimi, analiza dhe vlerësimi i karakteristikave demografike të Bashkisë Poliçan dhe zhvillimit të tyre përgjatë kalimit të kohës. Ky regjistrim, si e gjendjes ekzistuese ashtu edhe të tendencave të tij, jep mundësinë të përcaktohet pozicioni përkatës i Bashkisë, në lidhje me totalin e territorit të Shqipërisë. Ecuria e analizës mund të jetë një udhëzues i dobishëm për formulimin e politikave të nevojshme për nxitjen e perspektivave të zhvillimit të Bashkisë në nivel organizimi dhe menaxhimi të territorit, por edhe në aspektin ekonomik dhe social. Informacioni që kemi në dispozicion rrjedh ekskluzivisht nga burimi kryesor të dhënave demografike të Shqipërisë (INSTAT). Duhet të theksohet se të dhënat e disponueshme nga regjistrimi i vitit 2011 japin informacion për ish Njësitë Administrative (bashkia/komuna-LGU373) dhe analiza e popullsisë e zonës së studimit bëhet duke u bazuar në Vendbanuesint të zakonshem⁶⁸.

⁶⁸ Vendbanues i zakonshem: Vendbanuesit e zakonshëm janë të gjithë personat të cilët janë banues të zakonshëm në Shqipëri, pavarësisht shtetësisë së tyre ose nëse janë ose jo prezent në vendbanimin e zakonshëm në Momentin e Censurit apo perkohesisht në mungesë. Pra, konsiderohen vendbanues të zakonshëm vetëm personat të cilët:

- kanë jetuar në vendin e vendbanimit të zakonshëm për një periudhë të vazhdueshme të paktën 12 muaj para Momentit të Censurit; ose
- kanë ardhur në vendin e vendbanimit të zakonshëm gjatë 12 muajve para Momentit të Censurit me qëllimin për të qëndruar atje të paktën një vit.
- personat të cilët mungojnë perkohesisht nga vendbanimi i zakonshëm prej një periudhe më të shkurtër se 12 muaj dhe që nuk kanë qëllim për të munguar për më shumë se 12 muaj.

Bashkia Poliçan Qarkut Berat dhe përfshin ish Njësitë Administrative të Poliçan, Tërpan dhe Vertop. Sipas të dhënave zyrtare të regjistrimit të vitit 2011 Bashkia Poliçan ka një popullsi prej 10.953 banorë.

Bashkia e Poliçan përbën 7.72% të popullsisë së përgjithshme të Prefekturës Berat dhe 0.39% të popullsisë së përgjithshme të Shqiptërisë. Nga ish-njësitë administrative që i përkasin Bashkisë Poliçan, Vertopi është ajo që ka popullsinë më të madhe (4.919) dhe shumicën e ndërtesave (1.680), Poliçani ka 4.318 banorë dhe 403 ndërtesa, ndërsa Terpan ka 1.716 banorë dhe 1.145 ndërtesa (diagram 4.9.1.1). Ish Njësitë Administrative të Bashkisë Poliçan kanë, që të treja, një karakter malor rural.

Në tabelën 4.9.1.1 vëmë re se Terpani e cila është një zonë kodrinore rurale e vogël, për nga numri i popullsisë, ka një përqindje të madhe të banesave të pabanuara (65,14%), ndërsa zonat Poliçan dhe Vertop paraqesin përqindje të rëndësishme, por përqindje shumë më të vogla banesash të pabanuara (20,64% dhe 34,44% respektivisht).

Në rezultatet e mësipërme ka ndikuar tendenca e shtuar që vihet re në dhjetëvjeçarin e 1989-2011 në Shqipëri, për braktisje të zonave rurale dhe lëvizja drejt zonave urbane.

Reference plane	Banesat					
	Popullsia banuese	Ndërtesat	Banesat gjithsej	Banesa të zakonshme të banuara	Banesa të zakonshme jo të banuara	Banesa jo të zakonshme /
Shqipëria	2800138	598267	1012062	706046	302197	3819
BERAT (Qarku)	141944	36488	53228	37945	15207	76
POLIÇAN (Bashkia)	10953	3228	4668	2919	1740	9
POLIÇAN	4318	403	1613	1276	333	4
TERPAN	1716	1145	1156	401	753	2
VERTOP	4919	1680	1899	1242	654	3

Tabele 4.9.1.1 : Popullsia banuese, ndërtesat për qëllime banimi dhe banesat sipas bashkisë/komunës dhe llojit të banesave.

Popullsia e Shqipërisë në dy dhjetëvjeçarët e fundit (1989-2011), dhe pas rënies së sistemit të komunizmit, ka pësuar një ndryshim të madh. Përveç popullsisë në nivel kombëtar, e cila u pakësua me 3.182.417 (viti 1989) në 2.800.138 (viti 2011), u vu re një lëvizje e theksuar për jashtë vendit. Siç rezulton nga të dhënat e Institutit të Statistikave (INSTAT), duke krahasuar me dhjetëvjeçarin e kaluar, 10% e popullsisë sot jeton në një qytet apo fshat tjetër.

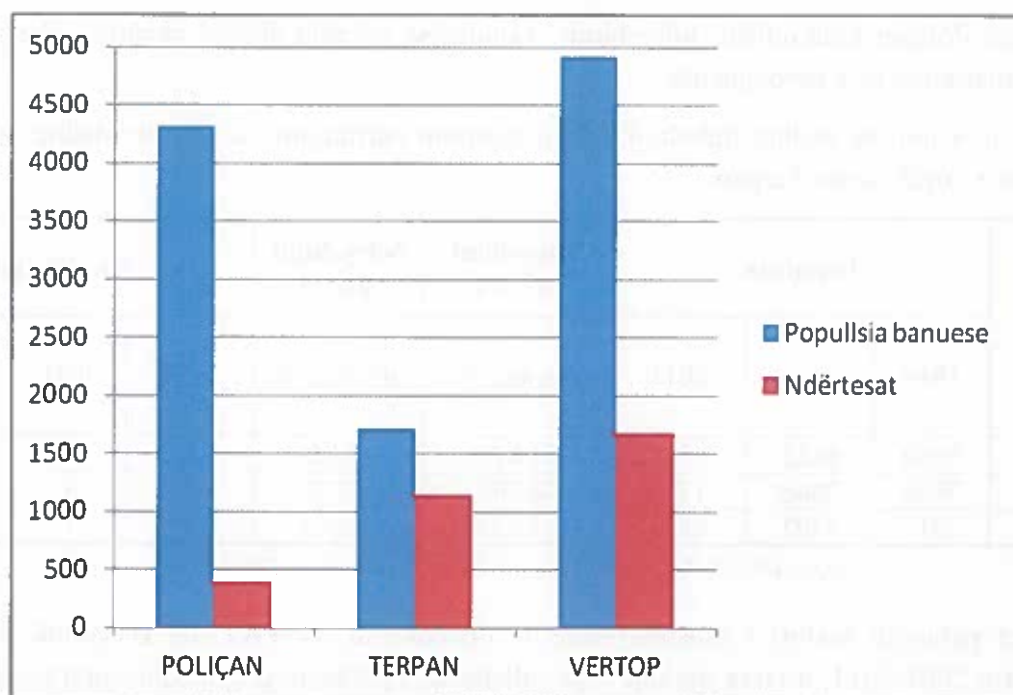
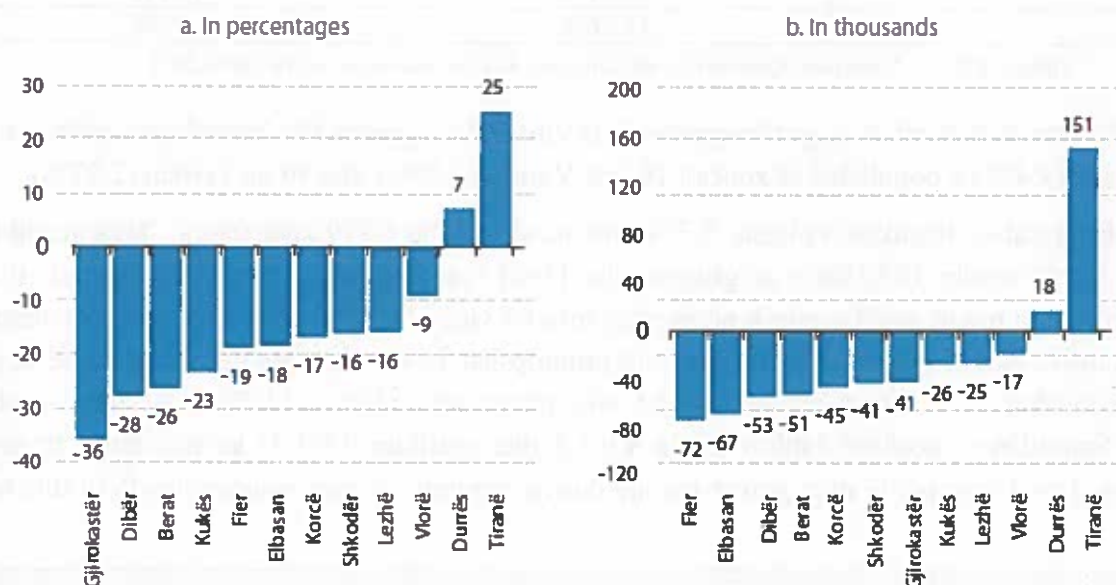

Diagram 4.9.1.1: Population and Buildings

Nga 12 prefekturat e vendit 10 prej tyre (me përjashtim atë të Tiranës dhe të Durrësit) paraqesin një ulje të madhe midis dy regjistrimeve, atij të vitit 2001 dhe 2011 siç edhe vihet re në Grafikun e Institutit të Statistikave që vijon (shiko diagram 4.9.1.2).

Source: Population and Housing Census 2011

Diagram 4.9.1.2 : Ndryshim i popullsisë në dhjetëvjeçarin 2001-2011 në nivel prefekturë

Modeli i ndryshimit të popullsisë në nivelin e qarkut përkon, në një masë të madhe, me modelin e migrimit të brendshëm që tregon se, përveç migrimit dhe shtimit natyror, migrimi i brendshëm është një proces kryesor për ndryshimet e popullsisë në Shqipëri.

Për Bashkinë Poliçan konkretisht, ndryshimi i popullsisë paraqet shenja negative dhe në tre ish Njësi Administrative që e përbëjnë atë.

Nga tabela që vijon më poshtë (tabela 4.9.1.2), rezulton përfundimi se ulje të madhe në popullsi paraqet zona e vogël rurale Terpan.

Bashkia/Komuna	Popullsia			Ndryshimi '89-'11	Ndryshimi '01-'11	Klasifikimi		
	1989	2001	2011	absolute %	absolute %	1989	2001	2011
POLIÇAN	8960	6623	4318	-51.81%	-34.8	1	2	2
TERPAN	7908	3668	1716	-78.30%	-53.22	3	3	3
VERTOP	7917	7402	4919	-37.87%	-33.54	2	1	1

Tabela 4.9.1.2: Ndryshimi i popullsisë ndërmjet viteve 1989-2011

Nëse merret parasysh faktori i moshës, sipas të dhënave të INSTAT, në Bashkinë Poliçan në dhjetëvjeçarin 2001-2011, u vu re një ulje e popullsisë që i përkasin grupmoshës prej 0-14 vjeç dhe një rritje e vogël e moshës mbi 65 vjeç me përjashtin Terpanin ku vihet re një ulje edhe në moshat mbi 65 (shiko tabela 4.9.1.3).

Bashkia/Komuna	Ndryshime në moshat 0-14	Ndryshime në moshat mbi 65
POLIÇAN	-12.56%	3.77%
TERPAN	-22.71%	-1.61%
VERTOP	-15.56%	1.07%

Tabela 4.9.1.3: Ndryshimi i popullsisë në lidhje me moshën ndërmjet viteve 2001-2011

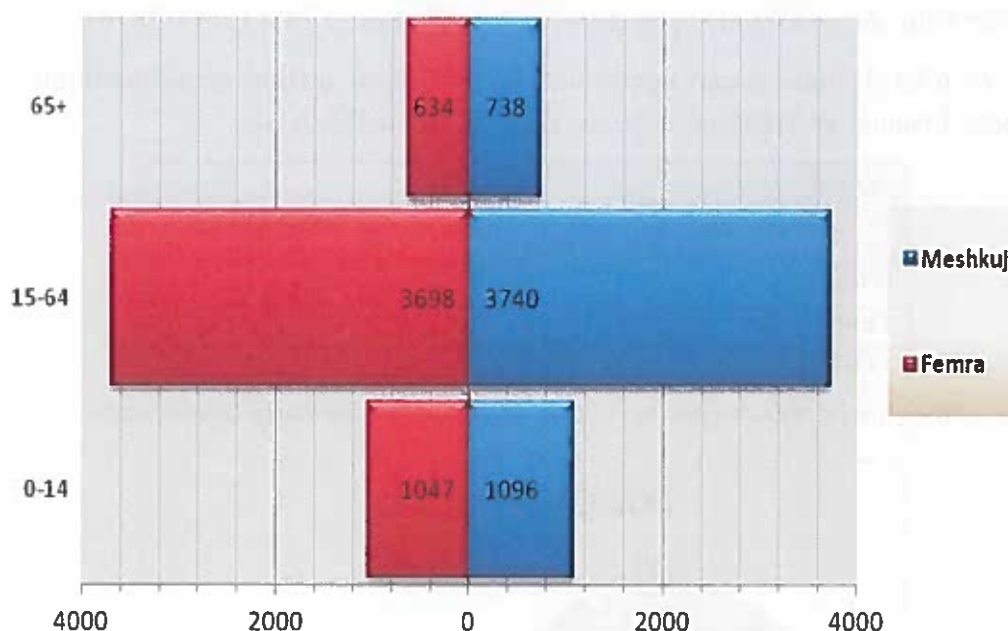
Në këtë pikë vlen të theksohet se gjatë regjistrimit të vitit 2011 u gjetën 191 banorë që u rikthzen në zonën Poliçan (4,42% e popullsisë së zonës), 162 në Vertop (3.29%) dhe 39 në Terpan (2.27%)

Nga popullsia totale e Bashkisë Poliçan, 5.574 janë meshkuj dhe 5.379 janë femra. Nga meshkujt përqindjen më të madhe (67,1%) e zë grup moshë 15-64 vjeç, përqindja 9,66% në moshat 0-14 ndërsa, përqindjen më të vogël e ndesh në moshat mbi 65 vjeç (13,24%). Respektivisht, për femrat përqindjen më të madhe prej 68,75% ndeshet në grupmoshat 15-64 vjeç, me përqindje më të vogël 19,46% në moshat 0-14 ndërsa moshë mbi 65 vjeç mban përqindjen e 11,79%. Kështu, si edhe duket në Piramidën e moshave (shiko tabela 4.9.1.4 dhe grafikun 4.9.1.3) ka një shtim të grup moshës nga 15-64 vjeç për të dyja gjinitë me një tkurrje paralele në grup moshat nga 0-14 dhe nga 65 e lart.

	Gjinia dhe grup moshë							
	Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-64	65+	Gjithsej	0-14	15-64	65+
BERAT (Qarku)	71460	14318	48828	8314	70484	13473	48146	8865
POLIÇAN (Bashkia)	5574	1096	3740	738	5379	1047	3698	634
POLIÇAN	2175	398	1452	325	2143	393	1500	250

	Gjinia dhe grup moshë							
	Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-64	65+	Gjithsej	0-14	15-64	65+
TERPAN	915	188	627	100	801	163	544	94
VERTOP	2484	510	1661	313	2435	491	1654	290

Tabela 4.9.1.4: Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës bashkisë/komunë

Grafiku 4.9.1.3: Piramida e moshave në Bashkinë Poliçan

Për popullsinë për periudhën kohore të viteve 2013-2015, sektori i Bashkisë që ruan Regjistrin Bashkiak, disponon të dhënat e mëposhtme të cilat bazohen tek banorët e regjistruar duke bashkë përlogaritur edhe emigrantët.

	2013		2014		2015	
	Popullsia	Nr Familje	Popullsia	Nr Familje	Popullsia	Nr Familje
POLIÇAN (Bashkia)	18341	5637	18247	5667	18146	5881
POLIÇAN	8421	2783	8365	2803	8331	2932
TERPAN	2620	784	2593	784	2544	773
VERTOP	7300	2070	7289	2080	7271	2176

Tabela 4.9.1.5 : Popullsia dhe numri i familjeve përgjatë periudhës kohore të viteve 2013-2015

Nga tabela e mësipërme vëmë re se, edhe pse numri i familjeve shtohen, me përjashtim rajonin Terpan, popullsia e Bashkisë paraqet një reduktim të vogël (të shkallës 100persona në vit).

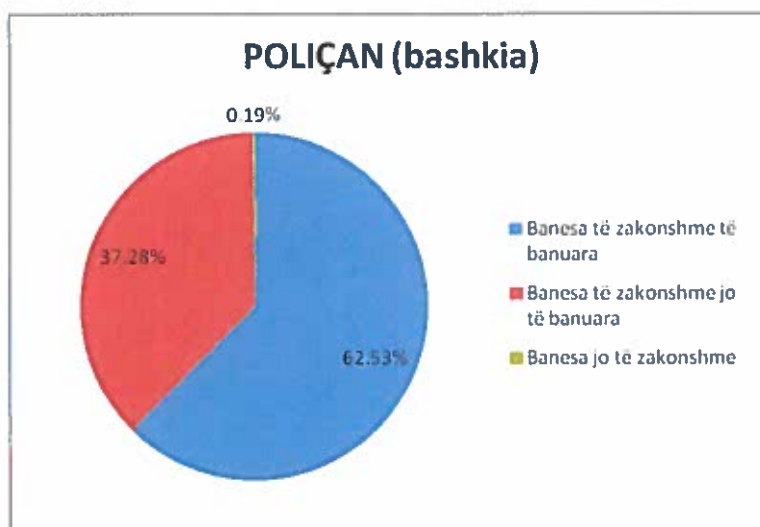
Mund të bëjmë një vlerësim për popullatën e Bashkisë për vitin 2016, bazuar në parashikimin përkatës të popullsisë të INSTAT-it për rajonin e Beratit. INSTAT procedoi në tre raunde parashikimesh të popullsisë. Raundi i parë u bazua në regjistrimin e vitit 1989 dhe ka bërë parashikime për një horizont kohor prej 21 vjetësh. Parashikimet e përditësuara popullsisë në bazë të regjistrimit të vitit 2001 dhe u shtrinë deri në vitin 2021 (raundi i dytë). Raundi i tretë i

parashikimeve të popullsisë vlerëson popullsinë në vitin 2031 në nivel kombëtar dhe rajonal, me bazë regjistrimin e fundit, dhe ka qì qëllim informimin për të gjitha trendet e mundshme demografike dhe sfidat në të ardhmen. Sipas raportit që paraqet rezultatet e raundit të tretë (Parashikimet e Popullsisë Shqipëria 2011-2031, INSTAT), popullsia e rajonit Berat vlerësohet në 138 625 banorë për vitin 2016. Duke reduktuar në këtë përmasë popullsie përqindjen prej 7.72%, e cila është përqindja e popullsisë së Bashkisë në popullsinë e qarkut për vitin 2011, rezulton një përmasë të popullsisë së Bashkisë me vit referues vitin 2016 e barabartë me 10.702 banorë. Duke krahasuar këtë vlerësim me popullsinë e regjistruar të Bashkisë për vitin 2011 (10 953 banorë) rezulton një vlerësim për reduktim të popullsisë të barabartë me 2.29% (2011-2016).

Nga tabela 4.9.1.6 ku shënohet numri i personave për km katror, arrijmë në përfundimin se Poliçan është më dendur I banuar në krahasim edhe me zonat e tjera të Bashkisë.

	persona/km ²
POLIÇAN	354.6
TERPAN	10.23
VERTOP	55.38

Tabela 4.9.1.6: Persona për km² në nivel vendi, Bashkie, ish Njësisë Administrative

Grafiku 4.9.1.4: Kategorizimi i njëstive familjare në Bashki

Sipas regjistrimit të INSTAT në lidhje me njësitë familjare dhe banesat, përdoret karakterizimi një banimi (housing unit/banesat) e cila ndahet në «konvencionale» (conventional dwelling/banesa të zakonshme) dhe «jo konvencionale» (non-conventional dwelling/banesa jo të zakonshme). Si banesë «konvencionale» përcaktohet banesa e cila, që në fillim, është ndërtuar për banim për gjatë gjithë vitit ose ka ndryshuar përdorimin e tij për këtë qëllim. Banesat "konvencionale" ndahen në të banueshme dhe të pabanueshme .Si "banesë jo konvencionale" përcaktohet ajo banesë që nuk përkon me termin "konvencionale", ose për shkak se janë të improvizuara ose të levizshme, ose për shkak se nuk janë projektuar për banim të përhershëm.

Në Bashkinë Poliçan 4.668 njësi familjare vetëm 9 nga ato i përkasin kategorisë «jo konvencionale» ndërsa nga ato «konvencionale» 37,28% nuk banohen.

Në lidhje me njësitë familjare, në regjistrimin e vitit 2011, bëhet ndarja e tek ato që kanë një ose më shumë «bërthama» familjare (family nucleus/bërthamë familjare), në ato që nuk kanë një "bërthamë" familjare dhe në ato që kanë bërthamë "jo-konvencionale". Si bërthamë familjare përcaktohet forma që përbëhet nga dy apo më shumë persona që jetojnë në të njëjtën shtëpi dhe dy prej tyre kanë lidhje martesore apo janë prindër me fëmijë. Njësitë familjare që nuk kanë «bërthamë» familjare karakterizohen si jo «konvencionale».

	Lloji i NJEF-së				
	Gjithsej	NJEF-të pa bërthamë familjare	NJEF-të me një bërthamë familjare	NJEF-të me dy ose më shumë bërthama familjare	NJEF-të me bërthamë jo të vlefshme
BERAT (Prefecture/ Qarku)	141797	3313	114117	22932	1435
POLIÇAN (Bashkia)	10934	222	9147	1456	109
POLIÇAN	4299	98	3711	459	31
TERPAN	1716	32	1442	237	5
VERTOP	4919	92	3994	760	73

Tabela 4.9.1.7: Numri i anëtarëve të NJEF-ve sipas bashkisë/komunës dhe llojit të NJEF-së

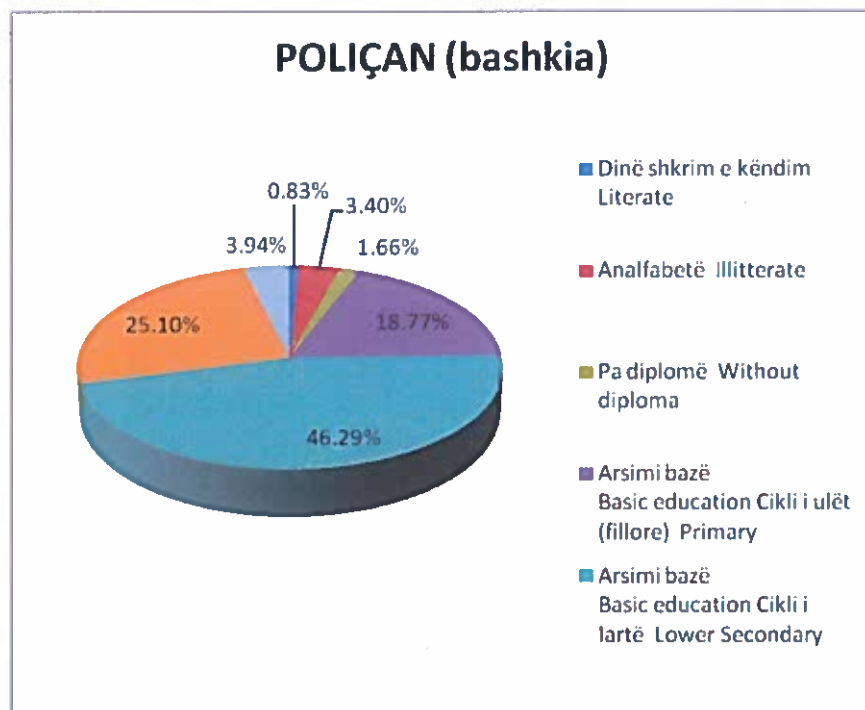
Nga totali i popullsisë së Bashkisë Poliçan shumica dërrmuese (9.147 banorë) janë anëtarë të njërive familjare me një bërthamë familjare. Njësi familjare me më shumë se një bërthamë familjare ndeshim në Poliçan në një përqindje prej 10.68%, në Terpan 13.81% dhe në Vertop 15.45%. Arsyeja e dukshme për strehim të dy apo më shumë familjeve në një njësi familjare është faktori ekonomik. Vlen të shënohet se në Poliçan 52,62% e njërive familjare ka të ardhura që vijnë nga pensionet. Përqindjet respektive për zonat Terpan dhe Vertop janë 27,03% dhe 33,70%. Në lidhje me nivelin arsimor të banorëve të Bashkisë Poliçan, shumica (46,29%) i përket kategorisë së arsimit të mesëm, ndërsa përqindja e personave që kanë arsim të lartë apo që janë analfabetë është jashtëzakonisht e ulët (3,94% ka 3,4% respektivisht).

Tabela 4.9.1.8 paraqet për çdo zonë të Bashkisë, të dhënat që lidhen me nivelin arsimor të banorëve të saj. Në zonat Terpan dhe Vertop më shumë se 50% e popullsisë që është mbi 10vjeç, ka përfunduar arsimin fillor.

Bashkia/Komuna	Gjithsej	Ndjekja e shkollës dhe alfabetizmi / niveli arsimor i arritur						
		Nuk kanë ndjekur asnjëherë shkollën		K kanë ndjekur ose janë duke ndjekur shkollën / Diploma më e lartë e marrë				
		Dinë shkrim e këndim	Analfabetë	Pa diplomë	Arsimi bazë		E mesme	Universitare e lart
					Cikli i ulët (fillore)	Cikli i lartë		
POLIÇAN (Bashkia)	9734	81	331	162	1827	4506	2443	384

POLIÇAN	3859	46	52	64	585	1339	1543	230
TERPAN	1528	14	66	31	332	912	151	22
VERTOP	4347	21	213	67	910	2255	749	132

Tabela 4.9.1.8: Popullsia banuese 10 vjeç e lart sipas bashkisë/komunës, ndjekjes së shkollës, alfabetizimit, dhe nivelit arsimor të arritur

Grafiku 4.9.1.5: Niveli arsimor në Bashkinë Poliçan

4.9.2. Analiza dhe problemi për gjendjen e strehimit

Në Shqipëri, ashtu si në vende të tjera në zhvillim, banorët kanë lëvizur për në zonat urbane me qellim për të kërkuar më shumë mundësi arsimimi dhe punësimi, kushte me të mira strehimi të kujdesit shëndetësor. Kjo solli si rezultat shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit.

Analiza e të dhënave⁶⁹ në lidhje me banesat dhe me kushtet e jetesës të çon në përfundime të rëndësishme në lidhje me nivelin e varfërisë dhe prosperitetin e popullsisë.

Kushtet e jetesës dhe të strehimit kanë një ndikim të drejtpërdrejtë si në shëndetësi gjithashtu dhe në nivelin arsimor të popullsisë dhe kështu e shtrire në gjendjen sociale dhe ekonomike të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizime, ngrohja, pajisjet në një shtëpi, janë tregues që tregojnë nivelin e jetesës së banorëve.

Në tabelat e mëposhtme jepet një pasqyrë e kushteve të jetesës për Bashkinë Poliçan siç rezultojnë nga të dhënat e Zyrës së Institutit të Statistikave të Shqipërisë (INSTAT) për regjistrimin e popullsisë të vitit 2011.

⁶⁹ INSTAT (Republic of Albania/Institute of Statistics): Albania Dwelling and living conditions.

Bashkia/Komuna Municipality/Commune	Lloji i ndërtesës Type of buildings					Numri i Banesave në ndërtesë Number of dwellings in the building			
	Gjithsej Total	Shtëpi individuale Detached house	Shtëpi pjesërisht e veçuar Semi-detached house	Shtëpi në rend ose tarracore Roë (or terraced) house	Pallat Apartment building (flat)	1	2	3-4	5+
BERAT (Qarku/Prefecture)	36488	31674	2810	962	1042	32221	2722	684	861
POLIÇAN (municipality)	3228	2947	119	28	134	2953	144	37	94
POLIÇAN	403	235	48	15	105	271	38	18	76
TERPAN	1145	1134	8	1	2	1128	14	3	0
VERTOP	1680	1578	63	12	27	1554	92	16	18

Tabele 4.9.2.1: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës dhe numrit të banesave në ndërtesë.

Nga Tabela 4.9.2.1 rezulton në përfundimin se shumica e ndërtesave në Bashkinë e Poliçanit janë shtëpitë njëkatëshe me një akomodim-apartament, ndërsa te pakta janë ato ndërtesa që kanë me më shumë se dy apartamente (pallate). Përqindja më e madhe e pallateve (53.57%) në Bashkinë Poliçan, gjenden në zonën me të njëjtin emër.

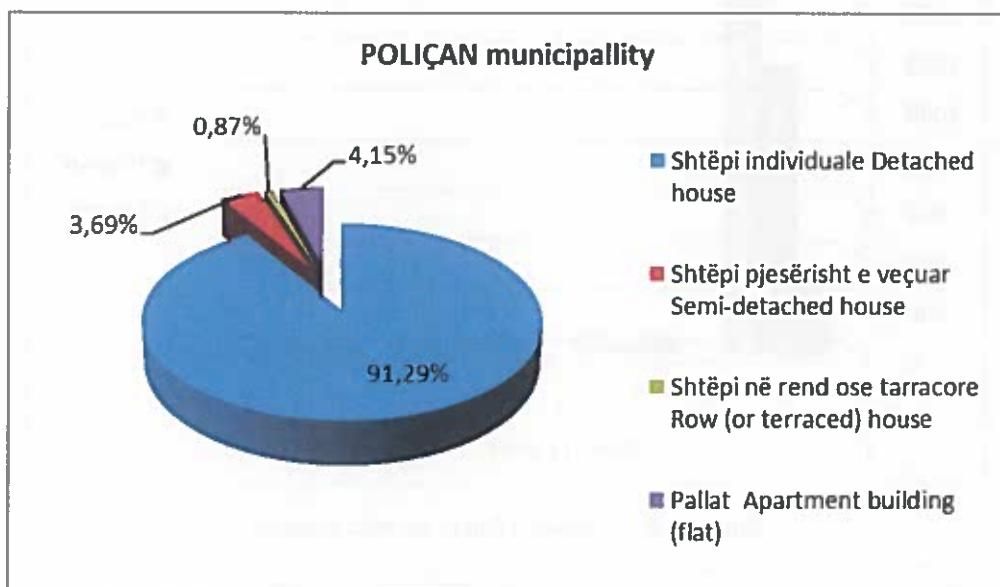

Diagram 4.9.2.1: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës.

Nëse analizojmë ndërtesat e Bashkisë Poliçan në lidhje me katet e tyre, arrijmë në përfundimin se pjesa më e madhe (89.45%) përbëhet nga një kat.

Bashkia/Komuna Municipality/Commune	Gjithsej Total	Numri i kateve Number of floors			
		1	2	3-5	6+
BERAT (Qarku/Prefecture)	36488	32638	2884	825	141
POLIÇAN (municipality)	3228	3034	121	61	12
POLIÇAN	403	285	52	59	7
TERPAN	1145	1134	5	2	4
VERTOP	1680	1615	64	0	1

Tabele 4.9.2.2: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe numrit të kateve

Sidomos në zonën e vogël rurale, Terpan pothuajse të gjitha ndërtesat (99%) përbëhen nga një kat. Në Tabelën 4.9.2.2 vërejmë se përqindja e ndërtesave me më shumë se dy kate është shumë e vogël. Konkretisht për Poliçanin është 16.38%, 0,52% për Terpan dhe 0,06 për Vertopin.

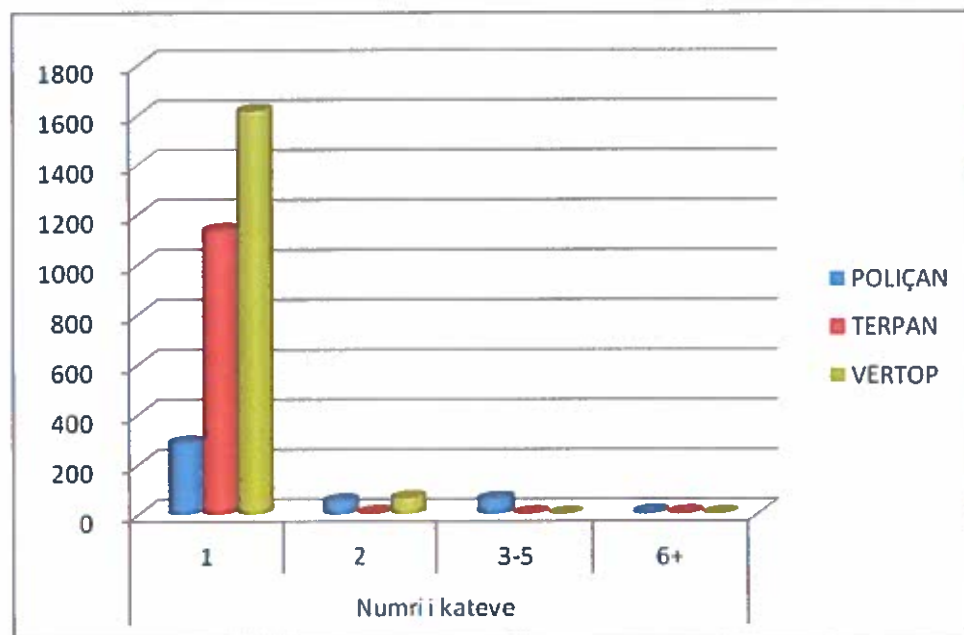

Diagram 5.2.2: Numri i kateve në nivel komuna.

Duke përmbledhur të gjitha si më lart mund të konkludohet se ndërtesat në Bashkinë e Poliçanit janë kryesisht shtëpi njëkatëshe që pasqyrojnë llojin e ndërtesave dhe në të gjithë Qarkun e Beratit (në nivel Qarku 86,8% janë shtëpitë private dhe 89,45% përbëhen nga një kat).

Për sa i përket vitit të ndërtimit të ndërtesave vërejmë se, një pjesë e konsiderueshme e atyre janë ndërtuar para vitit 1990 dhe në mënyrë të veçantë 46,65% e ndërtesave në Poliçan, 67,42% në Terpan dhe 56,19% në Vertop. Për më tepër, nëse marrim parasysh se në regjistrimin e vitit 2011 një pjesë e madhe e të anketuarve u përgjigjën se ata nuk e dinë vitin e ndërtimit të shtëpisë, atëherë konstatohet se përqindjet e mësipërme, në fakt, janë edhe më të mëdha.

Pas vitit 2001 vërehet rënie e ndërtimeve të reja, e cila është rezultat i krizës ekonomike dhe tkurrjen e sektorit të prodhimit të vërejtur që nga fundi i dhjetëvjeçarit të kaluar.

Bashkia/Komuna	Periudha e ndërtimit							
	Gjithsej	Deri më 1960	1961-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011	Nuk e di
BERAT (Qarku)	36488	2633	7238	5786	7319	2389	2015	9108
POLIÇAN (Bashkia)	3228	307	947	650	354	84	130	756
POLIÇAN	403	10	107	71	73	3	-	139
TERPAN	1145	125	435	212	58	13	19	283
VERTOP	1680	172	405	367	223	68	111	334

Tabele 4.9.2.3 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe periudhë së ndërtimit.

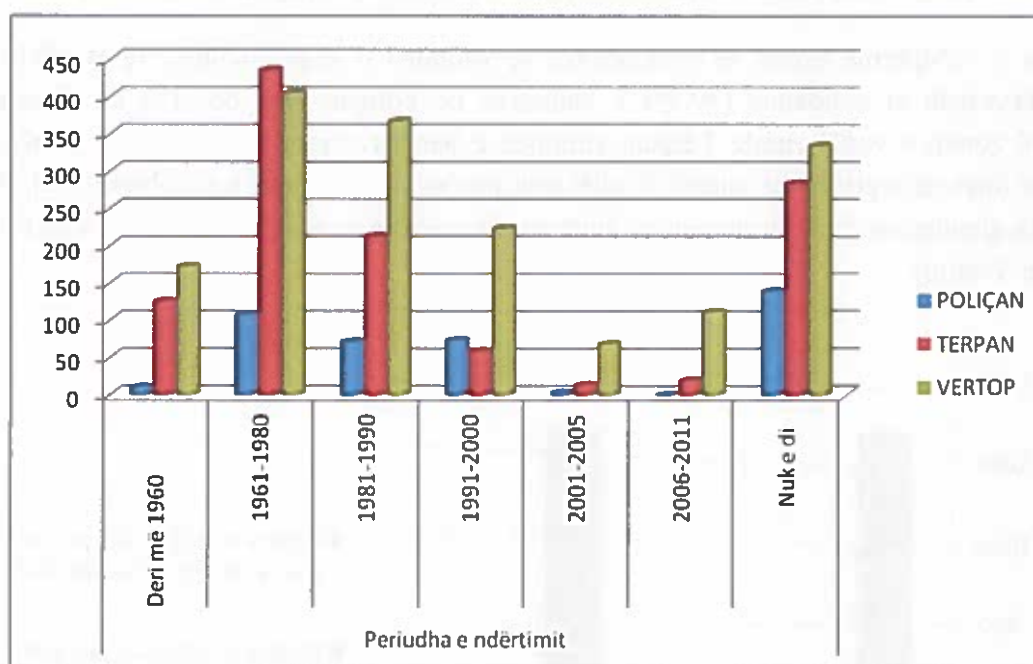

Diagram 4.9.2.3: Periudha e ndërtimit i banesave në nivel komune.

Sipas Shërbimit Statistikor të Shqipërisë gjendja e ndërtesave në Bashkinë e Poliçanit është shumë e mirë (e lartë), me përjashtim të zonës Terpan ku ndërtesat janë në gjendje mesatare.

Gjendja e Banesave Indikatori nga Komuna / Bashki	
POLIÇAN	I Lartë
TERPAN	Mesatare
VERTOP	I Lartë

Tabele 4.9.2.4: Gjendja e Banesave Indikatori nga Komuna / Bashki.

Tabela 4.9.2.5 ndan apartamentet në varësi të faktit nëse ato janë përdorur si rezidenca kryesore, si dytësore për përdorim sezonal, apo janë të pabanuara dhe janë përdorur herë pas here nga persona që nuk i nënshtrohen anketimit të regjistrimit, por ata gjenden atje.

Bashkia/Komuna	Statusi i banimit të banesës			
	Gjithsej	Banesë e banuar nga persona me vendbanim të zakonshëm	Banesë e destinuar për qëllime dytësore apo sezonale	Banesë e pabanuar ose e banuar nga persona që nuk përfshihen në census
BERAT (Qarku)	53152	37945		13465
POLIÇAN (Bashkia)	4659	2919	417	1323
POLIÇAN	1609	1276	35	298
TERPAN	1154	401	179	574
VERTOP	1896	1242	203	451

Tabele 4.9.2.5: Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit.

Nga tabela e mësipërme mund të konkludohet se shumica e apartamenteve të Bashkisë Poliçan përdoren kryesisht si rezidenca (79,3% e banesave në Poliçan, dhe 65,51% në Vertop). Në të kundërt, në zonën e vogël rurale Tërpan, shumica e banesave janë të pabanuara në të cilat janë gjetur gjatë ditës së regjistrimit, njerëz të cilët nuk jetojnë atje dhe nuk janë objekt i saj. Përqindjet me të vogla gjenden në banesat që janë si dytësore dhe përdoren sezonalisht (2,18% në Poliçan dhe 10,71%, në Vertop).

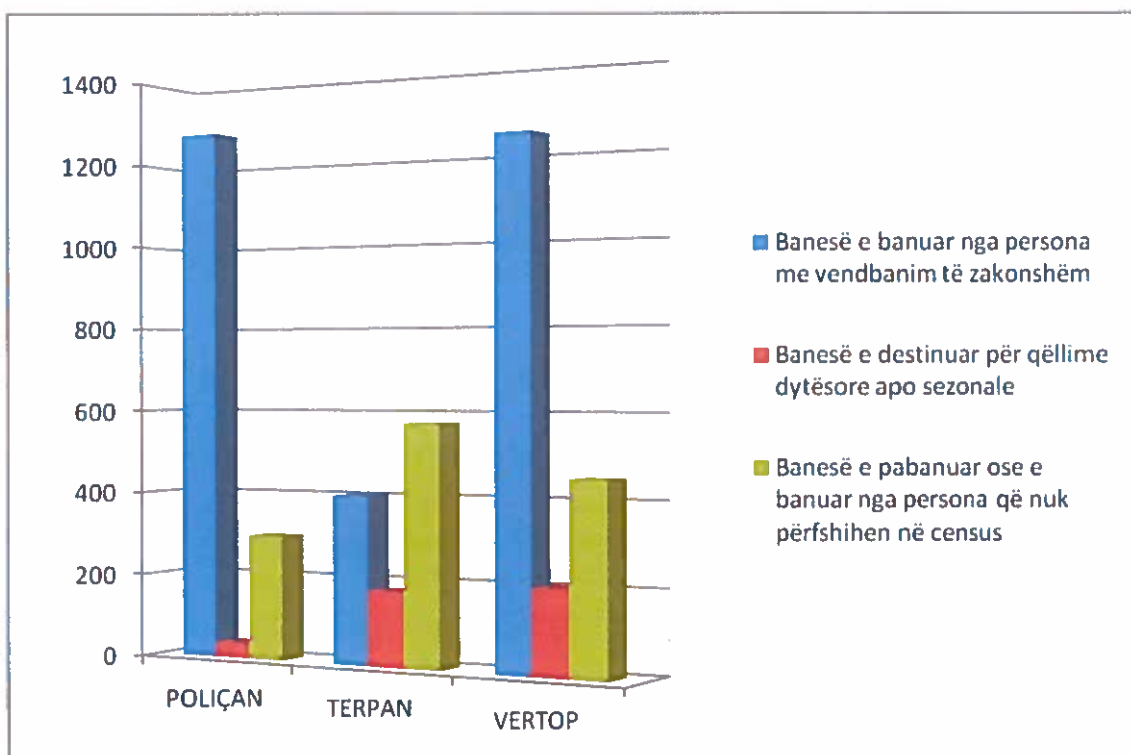

Diagram 4.9.2.4: Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit

Për sa i përket regjimit të pronësisë së shtëpive në Bashkinë e Poliçanit vërejmë se pjesa më e madhe e tyre (mbi 90%) janë në pronësi private ose në procesin e marrjes së titullit të pronësisë nga ai që e përdor atë.

Bashkia/Komuna	Pronësia e banesës			
	Gjithsej	Pronar ose duke u bërë pronar	Qiramarrës	Jeton falas
BERAT (Qarku)	38493	36698	1053	742
POLIÇAN (Bashkia)	2967	2784	126	57
POLIÇAN	1281	1163	108	10
TERPAN	407	377	6	24
VERTOP	1279	1244	12	23

Tabela 4.9.2.6 : Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë /komunës dhe statusit të pronësisë së banesës

Tregues të dobishëm për të nxjerrë përfundime mbi standardet e jetesës së banorëve të Bashkisë Poliçan, është mesatarja e personave për familje, numri mesatar i dhomave për familje, numri i dhomave përkatëse për çdo person, mesatarisht, dhe më në fund hapësira e dobishme e apartamentit që i përket çdo personi.

	Person për familje	Dhoma për familje	Dhoma për person	Kati dobishme Hapësira e njësitë të banimit për person (m ²)
POLIÇAN	3.36	2.7	0.8	15.1 m ² /person
TERPAN	4.22	2.5	0.7	9.9 m ² /person
VERTOP	3.85	2.7	0.7	11.4 m ² /person

Tabela 4.9.2.7: Person për familje, Dhoma për familje & Dhoma për person, Kati dobishme Hapësira e njësitë të banimit për person (m²)

Nga tabela e mësipërme rezulton se familjet në Bashkinë e Poliçanit kanë një shkallë mesatare hapësirë me zonën Terpan që ka disavantazh. Konkretisht, në Terpan, që është një zonë e vogël bujqësore, ka një proporcion dhomash 0,7 për person dhe se familjet kanë mesatarisht 4 persona. Nga ana tjetër, në selinë e bashkisë ndërtesat janë më të gjera, meqenëse që ka një shkallë mesatare 15.1 m² shtëpije për person. Në tabelën 4.9.2.8 që vijon, pasqyron konformitetin e çdo familje në nivel komuniteti.

Bashkia/Komuna	BERAT (Qarku)	POLIÇAN (Bashkia)	POLIÇAN	TERPAN	VERTOP
Frigorifer	36184	2775	1230	375	1170
Ngrirëse	1087	113	84	1	28
Lavatriçe	31089	2321	1208	161	952
Tharëse rrobash	461	31	27	0	4
Makinë pjatolarëse	439	30	23	0	7
Boiler elektrik	13903	1135	842	2	291
Mikrovalë	4874	318	252	2	64
TV	35804	2777	1209	377	1191

Bashkia/Komuna	BERAT (Qarku)	POLIÇAN (Bashkia)	POLIÇAN	TERPAN	VERTOP
TV dekoder	2399	232	103	41	88
Telefon fiks	11202	665	593	2	70
Celular	32785	2666	1166	344	1156
Kompjuter	4694	269	222	1	46
Lidhje internet	2817	153	138	0	15
Panel diellor	2354	75	11	4	60
Kondicioner	1823	35	29	0	6
Makina	7217	379	202	26	151
Asnjë nga këto	1598	139	48	23	68

Tabela 4.9.2.8: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës, pajisjeve afatgjata dhe shërbimeve

Të dhënat e INSTAT-it kanë informacionin se numri i përgjithshëm i familjeve 1281 për Poliçanin, 407 për Terpan dhe 1279 për Vertop. Kështu, tabela e mësipërme, nëse modifikohet për të treguar përqindjen e familjeve që kanë çdo pajisje, tregon tabela 4.9.2.9.

Bashkia/Komuna	POLIÇAN	TERPAN	VERTOP
Frigorifer	96.02%	92.14%	91.48%
Ngrirëse	6.56%	0.25%	2.19%
Lavatriçe	94.30%	39.56%	74.43%
Tharëse rrobash	2.11%	0.00%	0.31%
Makinë pjatolarëse	1.80%	0.00%	0.55%
Boiler elektrik	65.73%	0.49%	22.75%
Mikrovalë	19.67%	0.49%	5.00%
TV	94.38%	92.63%	93.12%
TV dekoder	8.04%	10.07%	6.88%
Telefon fiks	46.29%	0.49%	5.47%
Celular	91.02%	84.52%	90.38%
Kompjuter	17.33%	0.25%	3.60%
Lidhje internet	10.77%	0.00%	1.17%
Panel diellor	0.86%	0.98%	4.69%
Kondicioner	2.26%	0.00%	0.47%
Makina	15.77%	6.39%	11.81%
Asnjë nga këto	3.75%	5.65%	5.32%

Tabela 4.9.2.9: Përqindja e familjeve sipas rajonit që mbajnë çdo lloj pajisjes.

Nga tabela e mësipërme rezulton se shumica e familjeve kanë pajisje themelore të tilla si një frigorifer, lavatrice rrobash, televizor dhe celular. Është karakteristike se, telefon fiks kane familjen ne Poliçan ne përqindjen 46,29% ndërsa ne zonat e tjera te Bashkisë përqindja është e papërfillshme. Shume e ulët është përqindja e familjeve qe kane kompjuter dhe lidhje internet.

Familjet qe kane makine janë gjithashtu te pakta me Terpanin qe paraqet përqindjen me te ulet (6,39%). Gjithashtu ne Terpan një përqindje prej 39,56% e popullsisë nuk kane lavatrice.

Nga tabelat 4.9.2.10 dhe 4.9.2.11 vërejmë se mënyra baze e ngrohjes se familjeve është përdorimi i sobës me djegie drurësh. Si zgjedhje e dyte pas lendes drusore është përdorimi i gazit. Përqindja e familjeve që përdorin energji elektrike ose burim tjetër të energjisë për ngrohje është jashtëzakonisht shumë e ulët për zonat Terpan dhe Vertop (1.47% dhe 0,63% përkatësisht). Ne te kundërt, ne Poliçan, qe është dhe zone urbane, përqindja 21,78% e familjeve përdorin për ngrohje energji elektrike apo burim tjetër te energjisë.

Bashkia/Komuna	Lloji kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje					Pa ngrohje
	Gjithsej	Dru	Energji elektrike nga rrjeti	Gaz	Lloj tjetër energjie (panel diellor, qymyr, naftë, etj.)	
BERAT (Qarku)	38493	23655	3183	9016	110	2529
POLIÇAN (Bashkia)	2967	2444	288	182	5	48
POLIÇAN	1281	801	278	162	1	39
TERPAN	407	393	2	7	4	1
VERTOP	1279	1250	8	13	0	8

Tabela 4.9.2.10: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje

Bashkia/Komuna	Lloji i ngrohjes								Pa ngrohje
	Gjithsej	Ngrohje qëndrore në ndërtesë	Ngrohje qëndrore individuale në banesë	Stufë	Oxhak	Ngrohje elektrike	Kondicioner	Lloj tjetër ngrohje	
BERAT (Qarku)	38021	423	532	28469	872	2064	869	2305	2487
POLIÇAN (Bashkia)	2928	10	102	2393	69	245	30	31	48
POLIÇAN	1280	5	89	828	25	238	29	27	39
TERPAN	403	4	10	374	14	0	0	0	1
VERTOP	1245	1	3	1191	30	7	1	4	8

Tabela 4.9.2.11: Banesat e banuara sipas bashkisë/komunës dhe llojit të ngrohjes.

Lidhur me sistemin e furnizimit me ujë, shumica më madhe e banesave me sistemin e integruar të gypave brenda banimit, gjejmë ne Poliçan qe është dhe zone urbane. Ne te kundërt, ne Terpan, qe është një zone me e vogël, me popullsi te vogël dhe zone rurale e Bashkisë Poliçan, shumica e banesave kane forma te tjera furnizimi me ujë (p.sh. Burime).

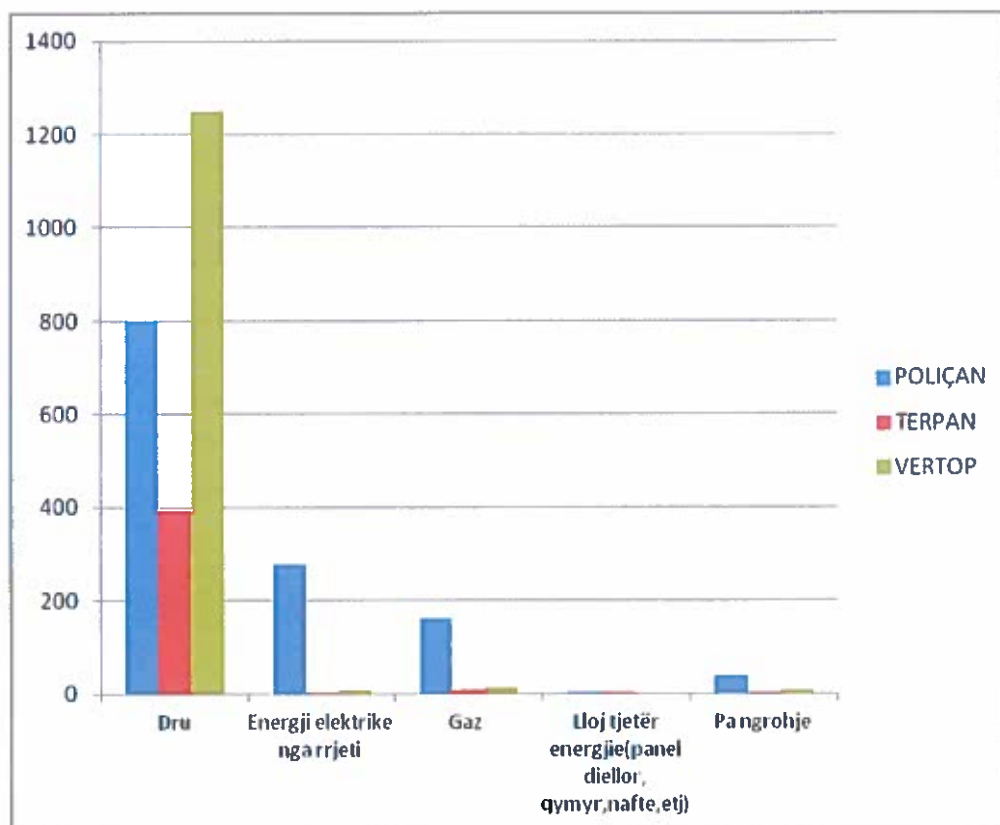

Diagram 4.9.2.5 : Njësiti Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

Bashkia/Komuna	Sistemi i furnizimit me ujë					
	Gjithsej	Rrjet ujësjellësi brenda banesës	Rrjet ujësjellësi jashtë banesës, por në ndërtesë	Rrjet ujësjellësi jashtë ndërtesës	Sistem i llojit tjetër	Pa asnjë lloj sistemi
BERAT (Qarku)	38021	26993	4007	3461	2939	621
POLIÇAN (Bashkia)	2928	2103	242	342	133	108
POLIÇAN	1280	1246	25	7	-	2
TERPAN	403	38	47	115	118	85
VERTOP	1245	819	170	220	15	21

Tabela 4.9.2.12: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë

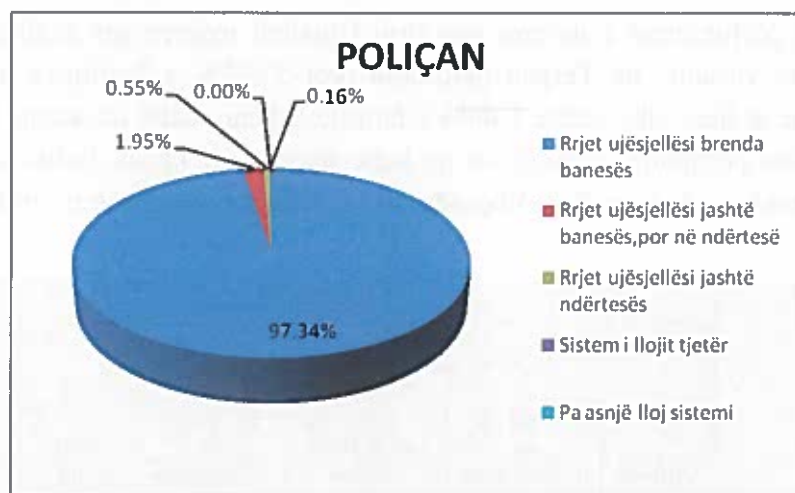

Diagram 4.9.2.6: Banesat e banuara dhe sistemet furnizimi me ujë në Poliçan

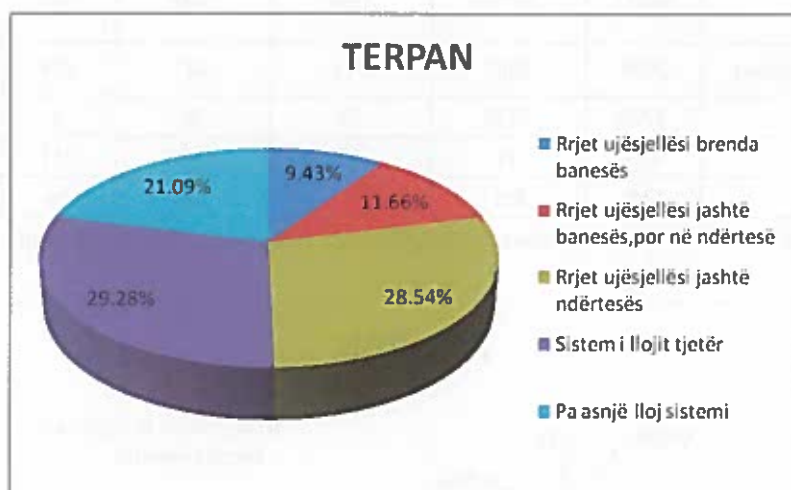

Diagram 4.9.2.7: Banesat e banuara dhe sistemet furnizimi me ujë në Terpan

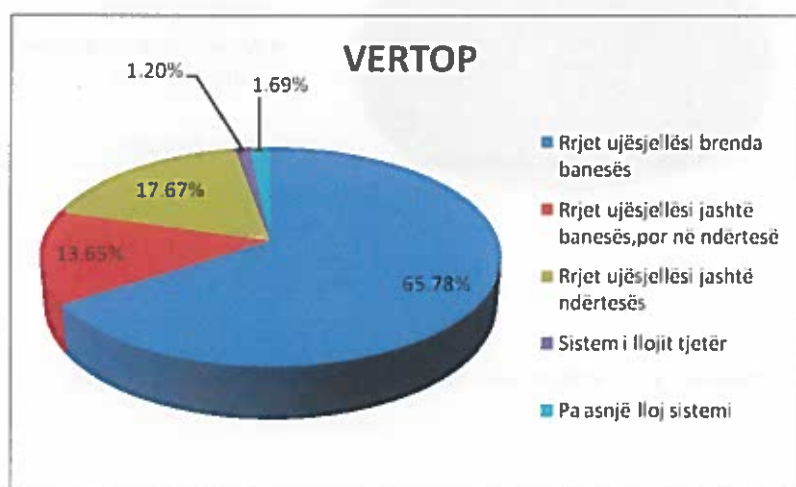

Diagram 4.9.2.8: Banesat e banuara dhe sistemet furnizimi me ujë në Vertop

Proporcionalisht janë përfundimet e nxjerra nga lloji i tualetit nxjerre pas analizës së bërë sipas zonave. Në mënyrë të veçantë, në Terpan përqindja prej 57,32% e familjeve nuk kanë “tualet tradicional” por lloje të tjera, dhe vetëm 8,44% e familjeve kanë tualet me kazan brenda shtëpisë. Për zonat me të mëdha përqindja e familjeve që kanë tualete me kazan jashtë shtëpisë, janë në mënyrë të konsiderueshme më e madhe. Veçanërisht në Poliçan pothuajse të gjitha familjet kanë tualete të tilla.

Bashkia/Komuna	Lloji i tualetit					
	Gjithsej	ËC me ujë të rrjedhshëm brenda banesës	ËC me ujë të rrjedhshëm jashtë banesës, por brenda ndërtesës	ËC me ujë të rrjedhshëm jashtë ndërtesës	Tjetër lloj tualeti	Asnjë lloj tualeti
BERAT (Qarku)	38021	28770	3294	3450	2400	107
POLIÇAN (Bashkia)	2928	2084	211	347	279	7
POLIÇAN	1280	1249	21	8	2	0
TERPAN	403	34	35	99	231	4
VERTOP	1245	801	155	240	46	3

Tabela 4.9.2.13: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të tualetit

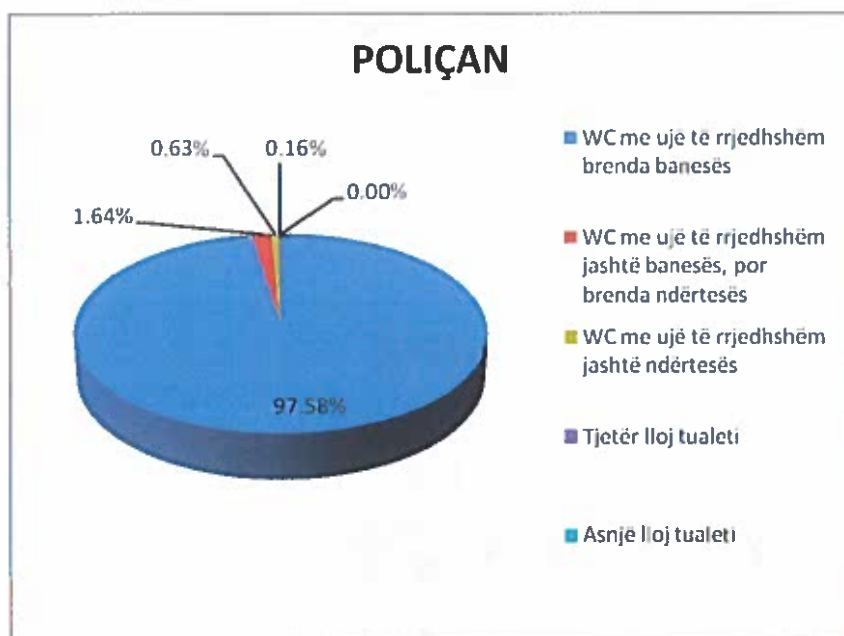

Diagram 4.9.2.9: Banesat e banuara dhe lloji i tualetit në Poliçan

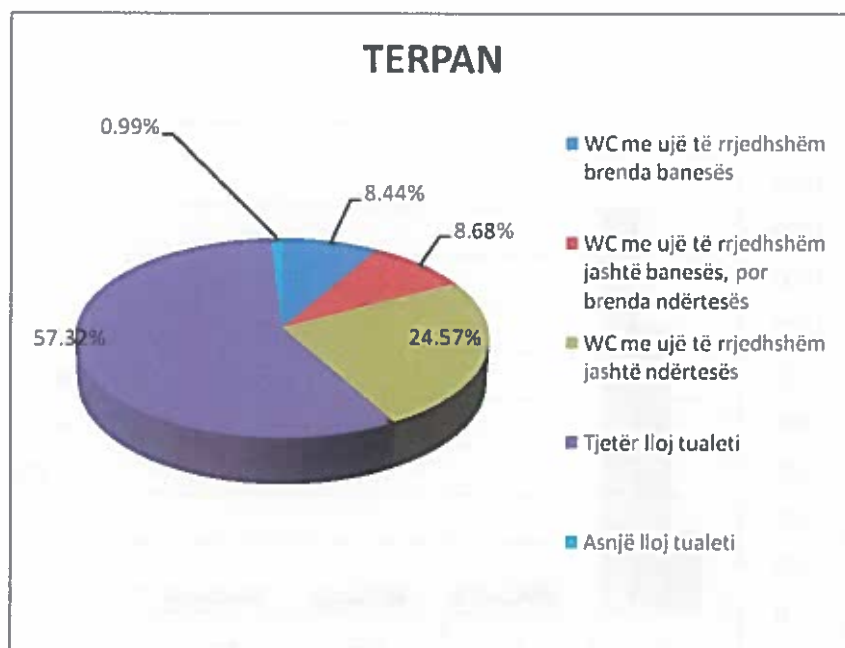

Diagram 4.9.2.10: Banesat e banuara dhe lloji i tualetit në Terpan

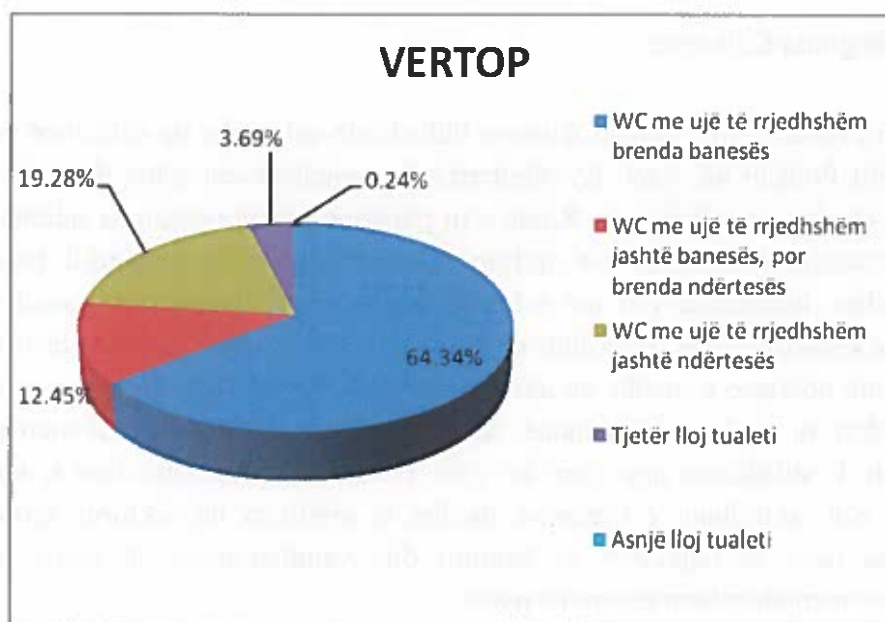

Diagram 4.9.2.11: Banesat e banuara dhe lloji i tualetit në Vertop

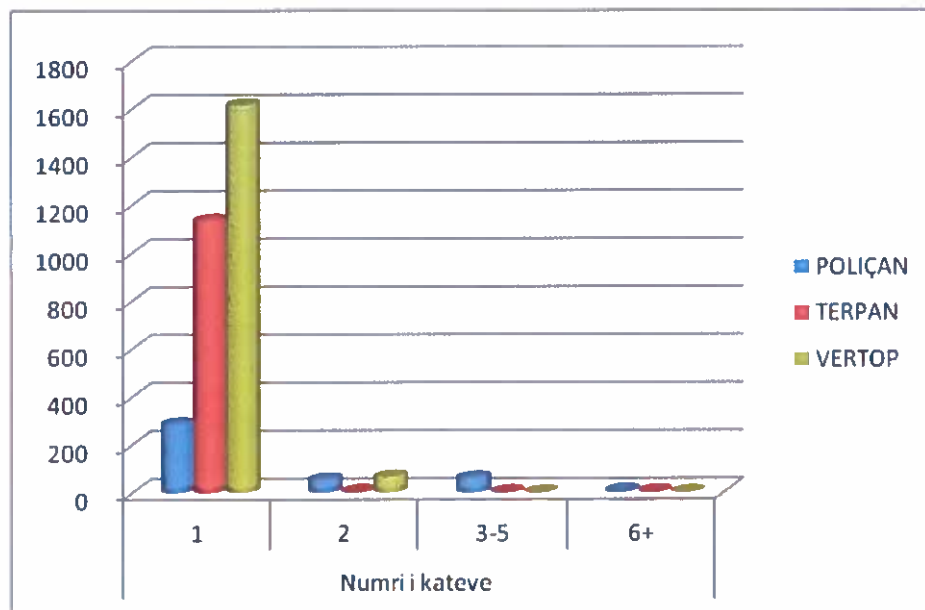

Diagram 4.9.2.12: Numri i kateve në nivel komuna

4.10. Trashëgimia Kulturore

Funksionimi I dikurshëm I infrastrukturave industriale-ushtarake ne këtë zonë mobilizoi zhvillimin e vendbanimit Poliçan në qytet. Ky shndërrim i menjëhershëm është dhe për shkak të karakterit morfologjik të përzier të Poliçanit. Rrjeta e tij përbëhet nga nje përzierje ndërtesash shumëkateshe, që mbuluan nevojat e banorëve per strehim në vitet e shndërrimit industrial, banesash tipike rurale, njësisht te ulëta industriale me një mbulim te madh të fushave (të parcelave bujqësore) dhe ndërtesash te karakterit fetar dhe kulturor. Midis tyre, më të vjetrit kujtojnë te ashtuquajturin ‘Pallati I Kulturës’ një ndërtese e madhe ne qendër te qytetit, të një vlere jo të vecantë arkitektonike. Ky kompleks ndërtimi strehonte kinemanë, skenën e teatrit, bibliotekën, skenën muzikore dhe salla konferencash. U shkatërrua nga zjarri ne vitin 1997 dhe krahas rinovimit te kohëve te fundit nuk funksionon. Sot, aktivitetet e banorëve ngelën të drejtuara në sektorin agro-baritor, sic ndodh zakonisht në raste të objekteve të banimit dhe vendbanimeve të vogla të shpërndara para shndërrimit te menjëhershëm të tyre ne qytet.

Vëndabanimi Terpan përbëhet nga ferma te shpërndara ne kodra, ne lartësi rreth 700 m. Karakteristike e zonës është kalimi I rrugës SH74, që nuk është e asfaltuar dhe të shpie drejt Beratit dhe një shkollë e madhe dykatëshe pa ndonje interes e vecant arkitektonik.

Ne zonën e ish Bashkisë Terpan kanë shpëtuar rrënoja të banimit të hershëm të Vokopoles dhe ura e vjetër e gurtë e Vokopoles (Ura e Vokopoles), që janë karakterizuar si monumente sipas vendimit të datës 8-1-1977 te Ministrisë së Arsimit dhe Kultures. Ura e madhe, e harkuar me hapje rreth 43 m, shpëton në një gjëndje shumë të mirë dhe besohet se u ndërtua në periudhën e Ali Pashë Tepelenës

(shiko figuren 4.10.1). Shërbente për zhvëndosjen dhe lidhjen e luginave të lumenjve Osum dhe Vjosa. Përdoret edhe sot, pasi është ringritur kohët e fundit⁷⁰.

Ne zonën me të gjërë lokalizohet vëndi arkeologjik i Kalasë së Planckës, që përbën monument sipas vendimit me datë 8-1-1997 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Sipas raportimeve, kalaja, e njohur dhe si Kalaja e Ali Pashë Tepelenës, gjendej në majën e një kodre me lartësi rreth 760 m, në veriperëndim të fshatit me të njëjtin emër (Vokopole) dhe u përdor si ndërtim për trupën ushtarake⁷¹. Gjeografikisht dhe gjeomorfologjikisht, pershkrimi i kështjellës lidhet dhe me ekzistencën në këtë zonë të urës së Vokopolës, e cila daton në pothuajse të njëjtën periudhë.

Figura 4.10.1: Ura e gurtë e Vokopolës⁷²

Monumente dhe vënde arkeologjike të tjera me vlerë që lokalizohen në Bashkinë e Poliçan janë⁷³:

Kalaja Tomorri, që përbën një kala natyrore, gjendet në shpatin perëndimor të alit me të njëjtin emër dhe u emërua monument sipas vendimit të datës 8-1-1977 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës.

Kalaja Peshtan, që ndodhet në zonën me të njëjtin emër, në një kodër me lartësi 300m. Në këtë zonë u identifikuan gjetje të rëndësishme të madhe sa të Periudhës Klasike Greke aq dhe të Periudhës

⁷⁰ Burimi: <http://beratkulture.org/?p=78>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>

⁷¹ Burimi: https://sq.wikipedia.org/wiki/Kalaja_e_Vokopolës, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>

⁷² Burimi: <http://beratkulture.org/?p=78>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>

⁷³ Burimi: Trans Adriatic Pipeline- Annex 6.4, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

Greke. Kalaja u karakterizua monument, sipas vendimit nr. 1886/10-6-1973 te Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës.

Varr I harkuar, qe u identifikua ne zonën e Peshtanit dhe përbën monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 te Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Ky varr monumental ka permasa 3.7m dhe 5.5m, përbëhet nga paradhomë dhe dhomë varrimi, dhe ne bazë të të dhënave më te hershme ruhej me roje. Sot ne këtë monument bëhen punime mirembajtese dhe perballjeje te lagështisë. Vërehen veshtiresi, per shkak te faktit se është njekohësisht I hapur për publikun.

Rrënojat e urës së Palecit, qe lokalizohet ne largësi 2km thuajse në veri te urës së gurtë te Vokopolës dhe u karakterizuan si monument sipas vëndimit nr.786/1/5-11-1984 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Sot shpëton sektori harkor I urës.

4.11. Peisazhi

Sipas Konventës Evropiane të Peisazhit (Konventa e Firences), peisazhi është përcaktuar si një zone ashtu si ajo perceptohet nga njerëzit, karakteri i të cilit është rezultat i veprimit dhe ndërveprimit të faktorëve natyrorë dhe / ose njerëzore. Përfshin si të dhëna natyrore- ekologjike edhe kulturore-ekonomike. Gjithashtu, në ndryshim të vazhdueshëm, evoluon dhe nuk mbetet statik dhe inert, dhe pranon stimuj të ndryshëm me origjinën ose nga natyra ose nga aktiviteti njerëzor. Nëpërmjet këtij perceptimi të zgjeruar, peisazhi :

- Është i njohur si një komponent kyç i trashëgimisë natyrore dhe kulturore evropiane dhe luan një rol përcaktues në stabilitetin e identitetit europian.
- Është i domosdoshëm për prosperitetin dhe cilësinë e jetës së banorëve kudo, në zonat urbane dhe rurale, në zonat e klasifikuara si degraduara dhe ato klasifikuar të cilësisë të lartë,
- Përbën burim të favorshëm për veprimtarinë ekonomike dhe faktor për të tërhequr kapitalet.

Kështu, integrimi i mbrojtjes dhe menaxhimit të peisazhit në planifikimin hapësinor kontribuon:

- që së bashku të mbrojnë mjedisin natyror dhe kulturor, që nuk është e mundur me identifikimin individual të zonave të mbrojtura dhe vendeve arkeologjike, monumenteve, etj.,
- në përmirësimin e cilësisë së jetës,
- në zhvillimin e balancuar dhe
- në kohezionin ekonomik dhe social me paraqitjen e mundësive të reja për zhvillim dhe vende pune, madje edhe në zonat pa peisazhe me vlerë të lartë.

Studimi i peisazhit, i cili kërkon një qasje multidisiplinare dhe eksplorimin e proceseve natyrore dhe kulturore përmes hapësirës dhe kohës, nuk është subjekt i PPV, sepse nuk integrohet në specifikimet e studimit edhe pse ka kërkesa të ndryshme në kohë dhe instrumente, të tilla si mapping, hulumtimi i peisazhit dhe typologjisë (sistemi klasifikimit të zonave të peisazhit) bazuar në metodologjinë dhe aplikimin e instrumenteve. Megjithatë, në këtë studim bëhet një qasje fillestare e konceptit të peisazhit që përfshin një përshkrim të përgjithshëm të peisazhit dhe identifikimin e llojeve të përgjithshme të zonave dhe kërcënimeve kryesore që ato pranojnë.

Dallohen dy zona të përgjithëshme peisazhi malor në këtë Bashki.

Foto 4.11.1: Peisazhe të larmishme malore në pjesën lindore: në ultësi një luginë e vogël me toka bujqësore, në shpatet e buta të relievit, sipërfaqe të përziera me plantacione pemësh, zona të kulturave natyrore dhe fshatrat (Drenovë) dhe në shpate më të pjerrëta zona shkëmbore dhe sipërfaqe me shkure - në lartësi maja të zhveshura (në thellësi mali Tomor) (burimi: ekipi i studimit)

Pjesa lindore, e cila është përfshirë në kufijtë e njësive të vjetra administrative Vërtop dhe Poliçan, karakterizohet nga një diversitet, dendësi dhe heterogjenitet më i madh. Në pjesën e poshtme, në përfundim të zonës, kalon lumi Osum i cili gjarpëron guximshëm, në zonën bregore të të cilit formohet një luginë e hapur dhe pjellore. Në pika të limituara në veriperëndim, peisazhi fiton karakteristika të një peisazhi bashkëkohor rural me rregullsi në fragmentimin e fushave, me mungesën e gardheve natyrore dhe me instalime të dendura serash. Një sipërfaqe e vogla e zonës ndodhet nën kërcënimin e vazhdueshëm të përmytjeve. Me rritjen e lartësisë, shpatet bëhen më të pjerrëta dhe ndryshon mbulimi i sipërfaqeve me bimësi. Pakësohen sipërfaqet e kultivuara, të cilat përfshijnë përveç tokave bujqësore edhe plantacione me pemë frutore, të shpërndara dhe që ndërpriten nga zona natyrore, kufijtë e të cilave ndjekin relievin gjeografik. Ka shumë shpate të pjerrëta dhe të palosura, zakonisht të mbuluara me shkurre ose tërësisht djerrina për shkak të formacioneve gjeologjike, erozionit të shpateve. Peisazhi është më befasues, i egër dhe shkëmbor në pjesën më të madhe të lartësisë (mali Tomor).

Foto 4.11.2: Peisazh bashkëkohor rural përgjatë lumit Osum: Sera të shtrira në zonën Hoxhaj⁷⁴

Foto 4.11.3: Peisazh tradicional rural përgjatë lumit Osum: Mozaik i kulturave bujqësore me pemishte dhe vreshta të kufizuara në luginë, fshatra në këmbët e maleve, shkurre dhe pemishte në shpate (këtu fshati Mbrakull) (Burimi: ekipi studimit)

Foto 4.11.4 kaj 4.11.5: Majat e larta të thyera kuadrojnë në thellësinë e tyre degëzime të fshatit Vërtop që dominojnë horizontin nga shumë pika të rrugës kryesore në autostradën SH 72 (Burimi: Ekipi studimit).

Zona perëndimore e peisazhit, brenda ish komunës Terpan, ka pamje të ngjashme, por me larmi më të vogël dhe diversitete më të pakta. Përshkohet nga një lumë i madh si Osumi, dhe për këtë arsye toka bujqësore është më e kufizuar dhe shpërndarë. Gjithashtu nuk përfshin një mal të tillë të lartë dhe të pjerrët si Tomori, kështu që peisazhi është më i rrafshët dhe më pak mbresëlënës. Në përgjithësi, të krijohet një ndjenjë mbyllje, pavarësisht nga lartësia e vogël e majave të malit, sepse rrethohet me masive malore dhe gjerësia e luginës së lumit Plashnik është e vogël. Bëhet fjalë për një zonë shkëmbore, me bimësi të lartë apo të ulët mbuluar me shkurre. Gjithashtu, është më e pakalueshme.

Peisazhi i vendbanimeve nuk është i zhvilluar mirë. Edhe pse ka mjaft fshatra, fshatrat janë të vogla në madhësi, të përhapura në të gjithë hapësirën dhe të shpërndara në strukturën e tyre. Për më tepër, mënyra se si ato janë ndërtuar dhe gjendja e tyre e bëjnë edhe më të madh bashkimin e tyre në peisazhin natyror dominues. Situata është e ndryshme në zonën e breg lumi të Osumit, ku rrjeti banimit është më i dendur dhe ndërtimi ka karakteristika më urbane (lartësi dhe vëllim më të madh). Vend të veçantë zë qyteti Poliçan për shkak të shtrirjes dhe dendësisë dhe funksioneve të veçanta, por kryesisht për shkak të instalimeve të gjera ushtarake, në sajë të cilave zona e studimit është e njohur.

Gjithashtu të shpërndara në territorin e bashkisë gjen mbetje të strukturave dhe aktiviteteve njerëzore të peiudhave më të vjetra, të tilla si ura, shtëpi, kalldreme që shënojnë zonat ku ato janë

⁷⁴ Burimi: ekipi studimit

vendosur, duke siguruar vazhdimësinë në histori dhe pasuruar vlerat e tyre, por edhe mundësinë e promovimit dhe përtëritjes të tyre.

Foto 4.11.6 dhe 4.11.7: Peisazh i butë malor, ku në pjesët e poshtme janë ndërtuar rezervuarë (Esanje, Tërpan) (burimi: ekipi studimit)

Peisazhi në zonën e studimit është relativisht i paprekur dhe në ekuilibër relativ, pavarësisht kufizimit të ekosistemeve pyjore. Karakterizohet nga vlera relativisht të larta ekologjike, estetike dhe ekonomike, si dhe ka mundësi promovimi dhe zhvillimi. Ofron më shumë pika vlerësimi dhe pamje panoramike dhe vende për relaksim, meditim dhe rekreacion. Për këtë arsye, tregon potencial për zhvillimin e shumë aktiviteteve alternative në masën që është e mundur për të përfituar mbulim kombëtar. Megjithatë, mund të jetë e kërcënuar nga rreziqe të caktuara, që janë:

- mbishfrytëzimi i hidrocentraleve dhe vendosja e objekteve dhe infrastrukturës lidhur me to (p.sh. fabrika, rrjetet e transportit të energjisë elektrike, rrugë),
- braktisja e fshatrave malore dhe si pasojë e shumë veprimtarive njerëzore,
- zvogëlimi i tokës së punueshme dhe sipërfaqeve të mbjella për shkak të erozionit dhe braktisjes së tyre nga njerëzit,
- hedhja e pakontrolluar dhe e patrajtuar e mbeturinave dhe ujërave të zeza,
- dështimi për të përballuar në mënyrë efektive ndotjen e mjedisit të shkaktuar nga fabrika e vjetër
- zjarret, shpyllëzimi dhe fatkeqësitë e tjera të shkaktuara nga njeriu,
- marrja e pakontrolluar e zhavorrit nga brigjet e lumenjve, nxjerrja e mineraleve si dhe veprat e infrastrukturës kur nuk kjanë marrë në konsideratë tërësisht mjedisin dhe peisazhin dhe
- ndërtimi i paprincipitë përgjatë rrugëve, kreshtave, përgjatë brigjeve të lumenjve dhe në elementë të tjerë të ndjeshëm natyrorë dhe në përgjithësi ngritja e ndërtesave me volum dhe morfologji të papërshtatshme me mjedisin e tyre.

5. TENDENCAT E MUNDSHME NË TË ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA "0")

5.1. Hyrje

Alternativa zero («do-nothing case»), e cila është trajtuar në këtë kapitull, ka të bëjë me dështimin për të zbatuar PPV dhe si pasojë për të ruajtur gjendjen aktuale përsa i përket planifikimit të territorit në Bashkinë e Poliçanit. Në mënyrë të veçantë, në Bashkinë e Poliçanit nuk ka zona të ligjëruara të përdorimit të tokës, kështu që investitorët dhe banorët e zonës së studimit, janë në gjendje të ndërtojnë cdo gjë dhe kudo që të duan dhe të zhvillojnë cdo aktivitet ekonomik, pa pasur kufizime-angazhime, me përjashtim të disa kufizime që ekzistojnë në legjislacionin aktual. Skenari zero, i cili në thelb përfshin mungesën e vazhdueshme të zonave të përdorimit të tokës në Bashkinë e Poliçanit, mund të shkaktojë probleme në të ardhmen, për shkak se ka të ngjarë të ketë papajtueshmëri midis përdorimeve të tokës dhe aktiviteteve në fqinjët e afërt, të cilat do të krijojnë "konflikte të përdorimit të tokës". Pavarësisht nga "konfliktet e përdorimit të tokës," nuk përballohen ndotje nga aktivitete shqetësuese.

Njëkohësisht dhe paralelisht, PPV e Bashkisë së Poliçanit është një mjet për zhvillimin e Bashkisë, pasi në kushte të caktuara mund të kontribuojë për një planifikim gjithëpërfshirës strategjik, në bazë të kriterëve të zhvillimit të qëndrueshëm që përcakton prioritetet për zhvillimin, mbrojtjen dhe promovimin e mjedisit, bazuar në nevojat dhe prioritetet e komunitetit lokal. Në përfundim, pa PPV e Bashkisë Poliçan, zhvillimi i zonës do të jetë i fragmentuar dhe "anarkik", ka mundësi mbështetur vetëm në interesa dhe iniciativa private të rastit që nuk mbështeten në një planifikim strategjik të unifikuar.

Kështu, alternativa zero, dmth, mungesa e një plani të përdorimit të tokës për territorin e Bashkisë Poliçan, e cila do të organizonte zhvillimin e aktiviteteve ekonomike dhe do të kontribuonte në mbrojtjen e mjedisit, do të kishte si rezultat degradimin e mundshëm (të mëtejshëm) të zonës, si të karakteristikave mjedisore edhe të atyre kulturore. Në paragrafët e mëposhtëm parashikohet zhvillimi i faktorëve të mjedisit në të ardhmen, pa zbatimin e PPV të Bashkisë së Poliçanit.

5.2. Toka

Për faktorin mjedisor të tokës pritet rreziku i degradimit të saj, kryesisht në fushën e sheshtë të luginës së lumit Osum me intensifikimin e kulturave dhe përdorimin në sasi të tepëruar të plehrave dhe pesticideve për të maksimizuar rritjen e prodhimit. Gjithashtu, rreziku i degradimit të tokës do të vijë edhe nga hedhja e pakontrolluar e mbeturinave, të shpërndara në fusha, shpatet e përrenjve dhe në gryka. Problem ekziston edhe me disponimin e produkteve të germimeve dhe fillimin e ndërtesave të reja dhe veprave, pasi nuk ekzistojnë deri më sot mjedise të licencuara, të cilët do të kishin strukturën e duhur për të pranuar mbeturinat e ndërtimeve. Rreziku nga përmytjet në sipërfaqet e kultivuara ka mundësi të reduktojë cilësinë e këtyre tokave dhe t'i mbulojë ato me materiale të sjella nga përrenjtë që mund të përbëhen nga dhera dhe gurë të madhësive të ndryshme, trungje pemësh, plehra etj. Probleme të ngjashme të degradimit të tokës mund të lindin për shkak të erozionit të zonave malore që nuk janë të mbuluara me bimësi, nga rrëshqitjet e tokës

apo ndotjet nga vendosja e pakontrolluar e veprave të infrastrukturës apo nga aktivitetet e zhvillimit.

Perkundrazi, me zbatimin e PPV të Bashkisë Poliçan shumë nga problemet e lartpërmendura ose disa prej rreziqeve të degradimit të cilësisë së tokës, do të perballohen në mënyrë efektive ose do të reduktohet ndjeshëm mundësia e shfaqjes së tyre në të ardhmen. Kjo mund të bëhet në mënyrë të drejtpërdrejtë për shkak të zbatimit të projekteve të propozuara të infrastrukturës (p.sh. impjente të trajtimit të ujrave të zeza, landfillet e mbeturinave etj), ose indirekt, për shkak të zbatimit të direktivave strategjike të PPV të Bashkisë Poliçan (p.sh. adaptimi i metodave të prodhimit bujqësor organik, trajnimi i prodhuesve, etj). Në përfundim, faktori mjedisor i tokës, me alternativën zero, ka shumë gjasa të përkeqësohet edhe më tej në të ardhmen

5.3. Ajri

Duke pasur parasysh se në Bashkinë Poliçan nuk ekziston industria e rëndë, e cila do të ishte përgjegjëse për emisione serioze të ndotësve të ajrit në atmosfere, faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë në cilësinë e ajrit janë lëvizja e automjeteve, kryesisht në qytetin e Poliçanit dhe djegia jo të plotë e materialeve të ndryshme në soba për ngrohje në dimër. Të dy këta faktorë janë përgjegjës për emetimin e grimcave, sidomos duke pasur parasysh se shumë automjete që qarkullojnë në Bashkinë e Poliçanit kanë motorë me naftë dhe moshë e tyre shpesh i kalon të 20 vjetët dhe meqëse shumë rrugë janë të ngushta dhe të vështira, konsumi i naftës dhe ndotja e ajrit maksimalizohet. Gjithashtu ndikimi në atmosferë pritet të rritet edhe nga rihapja e mundshme e uzinës së Poliçanit, veçanërisht nëse do të përfshijë edhe disa njësi prodhimi. Në alternativën zero, të gjitha sa përmenden më lart ekzistojnë ende, dmth rreziqet e degradimit të mjedisit atmosferik do të mbeten të dukshme dhe mund të intensifikohen, sepse me intensifikimin e mëtejshëm të prodhimit primar dhe përpunimit të produkteve bujqësore, ruajtjen dhe rritjen e popullsisë së bashkisë do të rritet lëvizja e automjeteve brenda dhe jashtë qytetit, do të rritet trafiku i automjeteve të rënda dhe si pasojë problemet e ndotjes së ajrit do të intensifikohen. Rrjeti rrugor problematik nuk do të jetë në gjendje për të mbështetur rritjen ekonomike dhe gjendja e dobët e rrugëve do të ndikojë në uljen e nivelit të shërbimit të automjeteve, me pasoja negative për mjedisin dhe sidomos faktorin e ndotjes së ajrit.

Përkundrazi, me implementimin dhe aplikimin e PPV të Bashkisë, ofrohet planifikimi strategjik dhe direktivat për hartimin e një projekti të qëndrueshëm mobiliteti në qytet, planifikim i trafikut duke inkurajuar lëvizjen në këmbë dhe me biçikletë, përmirësimi i rrjetit rrugor që lidh shumë vendbanime me qytetin, që ofron siguri dhe përmirësim të kushteve të trafikut, kështu që është arritur në përfundimin se alternativa zero çon në një përkeqësim gradual të mjedisit atmosferik.

5.4. Faktorët klimatike

Faktorët klimatikë, pra, të gjitha parametrat klimatikë p.sh. temperatura, era, shiu, bora, mjegulla etj nuk pritet të ndryshohen në mënyrë specifike në të ardhmen për shkak të alternativës zero. Faktorët klimatikë mund të ndryshojnë p.sh. në 50 vjetët e ardhshëm, për shkak të "efektit serë", dmth, ndryshimi i klimës globale për shkak të emisioneve dhe përqendrimit të ndotësve në atmosferë

p.sh. CO₂, CH₄, etj, për shkak të djegies së burimeve minerare. Megjithatë, kontributi i Bashkisë për këtë fenomen është i papërfillshëm, për këtë arsye nuk ka asnjë arsye për analiza të mëtejshme.

Natyrisht, zbatimi dhe aplikimi i PPV te bashkise së Poliçanit, mund të ndryshojnë në drejtim pozitiv mikroklimën e qytetit, nëse p.sh. zbatohen rigjenerime bioklimatike të gjera, por përsëri marrëdhëniet në mes të PPV dhe faktorëve klimatikë janë gjithashtu të papërfillshme.

5.5. Uji

Burimi kryesor ujqor për Bashkinë Poliçan është lumi Osum , me gjithë rrjetin e rrjedhave që derdhen në atë. Gjithashtu, në ujërat sipërfaqesore regjistrohen rezervuarët që përdoren për të ujqitur kulturat bujqësore dhe furnizimin me ujë të vendbanimeve. Është i njohur presioni mbi ujërat nëntokësore nga numri i puseve private në tokë bujqësore fushore, ndërsa në akuiferet nëntokësore përfundon ndotja nga pesticidet dhe plehrat kimike, duke i degraduar ato. Këto përrenj janë në rrezik nga hedhja e pakontrolluar e mbeturinave dhe hedhja e mbetjeve të ndërtimit, të cilat ulin aftësinë e tyre për të anashkaluar, duke rritur rrezikun e përmblyjeve dhe ndokojnë në ndotjen e ujqit te tyre. Njëkohësisht, theksohet ekzistenca e varrezave në krah të përrenjve dhe rreziku i ndotjes prej tyre. Në alternativën zero, presioni që do të ushtrohet në ujqrat sipërfaqesore dhe nëntokësore do të rritet, ndërsa cilësia e tyre ka të ngjarë të përkeqësohet nëse do të rritet më tej ndotja e tyre nga të gjithë faktorët e mësipërm. Rritja ekonomike në të ardhmen, që do të bazohet kryesisht në sektorin primar dhe sekondar, me shërbime trampolinë do të jetë një faktor i rëndësishëm i presioni të ujqrave sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Zbatimi dhe aplikimi i PPV në Bashkinë Poliçan do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte me identifikimin e objektivave strategjike dhe propozimeve në mbrojtjen e ujqrave sipërfaqësore dhe nëntokësore, me zgjidhje për prodhimin bujqësor, me propozime për menaxhimin e qëndrueshëm dhe racional të burimeve ujqore, me menaxhimin efektiv dhe trajtimin e ujqrave të zeza të qytetit Poliçan dhe vendbanimeve fqinje të saj, menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta me anë të riciklimit, kompostimit dhe groposjes të mbeturinave dhe planet dhe programet e tjera të ndryshme që janë të realizueshme dhe rezultojnë direkt ose indirekt nga propozimet e PPV (p.sh. formimi i agjencisë së administrimit te basenit te Osumit).

5.6. Biodeversiteti

Biodiversitetit, dmth të gjitha speciet e florës dhe faunes, janë të mbrojtura nga ligjet e Shqipërisë dhe që nga viti 2000 janë krijuar zonat dhe pozicionet si Parqet Kombetare, Zonat e Mbrojtjes Absolute, Monumentet Natyrore etj. Por është e njohur gjerësisht se koncepti bashkëkohor shkencor i zonave të mbrojtura me rëndësi dhe vlera të larta ekologjike, dikton nevojën për shfrytëzimin e qëndrueshëm të tyre, në kuadër të zhvillimit të aktiviteteve miqësore për mjedisin, që të jetë efektive ruajtja e tyre në nivele të larta të mbrojtjes , me komunitetet lokale të promovojnë këto veprimtari, nga të cilat rezultojnë edhe të ardhura , pjesë e cilave mund të përdoret për projekte për mbrojtjen dhe ruajtjen e këtyre zonave. Për më tepër, shpallja vetëm si zona të mbrojtura , pa një kornizë të menaxhimit për zhvillimin e qëndrueshëm dhe promovimin e tyre, ka gjasa të çojë në të ardhmen në degradimin e tyre për shkak të presioneve antropogjene p.sh. gjuetisë së paligjshme

dhe prerjeve të paligjshme të pemëve, ose për shkak të ndonjë fatkeqësie natyrore undshme p.sh. nga një rrufe mund të fillojë një zjarr në një pyll të mbrojtur dhe më pas nëse nuk ka zona për mbrojtjen nga zjarri ose rrugë hyrëse për zjarrfikëset, ka të ngjarë të shkaktojë dëm të madh në këtë pyll të mbrojtur. Kështu, alternativa zero për faktorin mjedisor të biodiversitetit, ka të ngjarë të çojë brenda një periudhe afatmesme në degradimin e mundshëm të habitateve dhe ekosistemeve në zonat e mbrojtura.

Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë së Poliçanit do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte me identifikimin e objektivave dhe propozimeve strategjike, mbrojtjen dhe zgjerimin e zonave të rëndësishme të lartë ekologjike, p.sh. nëpërmjet promovimit të formave alternative të turizmit dhe aktiviteteve të tjera që do të synojnë në promovimin, zhvillimin dhe mbrojtjen e këtyre zonave.

5.7. Mbetjet

Situata aktuale e menaxhimit të mbetjeve nuk është e kënaqshme, pasi mungesa e një landfilli dhe gruposja e tyre në vende të improvizuara, paraqet rreziqe për kontaminimin e tokës, ujit, dhe shfaqjes të problemeve në florën dhe faunën, nëpërmjet zinxhirit ushqimor. Duke u miratuar është Plani Kombëtar i Menaxhimit të Mbetjeve të Shqipërisë, i cili nxjerr në pah të gjitha ato veprime të nevojshme strategjike për menaxhimin e qëndrueshëm të të gjitha mbetjeve, mbeturinave shtëpiake, mbeturinave të ndërtimit, mbetjeve organike ushqimore dhe mbeturinave të "gjelbra", mbeturinave bujqësore dhe blegtorale, mbeturinave të aparaturave elektrike etj. Implementimi i veprimeve strategjike, nëpërmjet projekteve të përshtatshme për gruposjen, riciklimin, kompostimin dhe shfrytëzimin energjetik të mbeturinave, pritet të mbahet në vitet e ardhshme, me kusht që të hartohen studime adekuate, në të cilat sasia e mbeturinave për gruposje apo shfrytëzim të vlerësohet si duhet dhe të mos mbivlerësohet, duke çuar përfundimisht në projekte shumë të mëdha me kosto shumë të larta, të cilat do të duhet të përballohen nga komunitetet lokale. Dhe sigurisht, zhvillimi i një plani rajonal të menaxhimit të mbetjeve, është i nevojshëm, si dhe zhvillimi i bashkëpunimit dhe sinergjise midis bashkive, bazuar në kritere shkencore dhe projekte të përshtatshme në vende të përshtatshme, bazuar në mbrojtjen e mjedisit, por edhe për të minimizuar kostot e funksionimit të projekteve të menaxhimit të mbetjeve. Këto janë çështjet e ngritura në PPV e Bashkisë Poliçan, për të ardhmen e menaxhimit të mbeturinave. Prandaj, çështja e mbeturinave, madje edhe alternativa zero, nuk do ndalë zhvillimet pozitive në zbatimin e punimeve të nevojshme, por me PPV e Bashkisë Poliçan fillon dialogu i parë dhe konsultimet e para për domosdoshmërinë e këtyre projekteve. Theksohet në këtë pikë, pjesëmarrja aktive e komuniteteve lokale në menaxhimin e mbetjeve dhe nevoja për të kuptuar problemin aktual dhe efektet e tij në tokë, ujë, florën dhe faunën dhe ndoshta edhe shëndetin e njeriut. Menaxhimi i qëndrueshëm i mbetjeve, i cili përveç gruposjes higjienike të tyre përfshin edhe riciklimin dhe kompostimin, bazohet në pjesëmarrjen aktive të qytetarëve.

Respektivisht, lidhur me administrimin e trajtimit të mbetjeve të lengshme dhe veçanërisht të ujërave të zeza, dmth, mbeturinave të lengshme të përbërjes familjare, është fakt ndërtimi në të ardhmen i Impjanteve të Përpunimit të Ujrave të Zeza për vendbanimet me më shumë se 10.000 banorë bazuar edhe në Direktivat Europiane përkatëse dhe për këtë qëllim, PPV i Bashkisë së

Poliçanit propozon adaptimin e metodave të menaxhimit të ujërave të zeza alternative p.sh. me rezervuarë dhe rrezatimit ultraviolett.

5.8. Zhurma

Burim zhurme sot, kryesisht në zonën e bashkisë Poliçan është përdorimi i automjeteve dhe aktivitetet që lidhen me sektorin sekondar, dmth prodhimin, artizanatin, punëtoritë profesionale etj. Burimet e zhurmës nuk janë veçanërisht shqetësuese dhe në të ardhmen kjo situatë nuk ka gjasa të ndryshojë negativisht në skenarin e alternativës zero. Mundësi e vetme e rritjes së zhurmës janë projektet e ndërtimit të rëndësisë kombëtare, gazsjellësi TAP p.sh., por kjo mundësi është konsideruar e vogël dhe me kohëzgjatje të kufizuar.

Megjithatë, Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Poliçan do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte, në zvogëlimin e mundshëm të zhurmës, si p.sh. përpilimi dhe zbatimi në të ardhmen i një plani të qëndrueshëm të levizjeve, do të kontribuojë në reduktimin e trafikut të makinave në qytet dhe inkurajimin e lëvizjes këmbësore dhe me biçikleta. Në të njëjtën kohë, propozimi racional i zonave të përdorimeve të tokës nga PPV e Bashkisë do të ndihmojë në parandalimin e papajtueshmërive lidhur me shqetësimin e përdorimit të tokës në një zonë.

5.9. Popullsia dhe asetet materiale

Asetet materiale të qytetareve të Bashkisë Poliçan sot, shtëpitë, dyqanet, hotelet dhe bujtinat artizanët dhe punëtoritë profesionale aktualisht nuk kërcënohen nga fatkeqësitë natyrore, por vetëm nga fenomenet e erozionit dhe rrëshqitjet e tokës në zonat malore si dhe përmytjet e mundshme në luginën e lumit Osoum dhe Seman. Alternativa zero mund të rrisë mundësinë e dëmeve nga këto fatkeqësitë natyrore.

Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Poliçan do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte, në mbrojtjen e aseteve materiale, pasi p.sh. me propozim të PPV do të ketë një menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel pellgu, do të shqyrtohet çështja e përmytjeve dhe do të propozohen masa për të trajtuar problemin dhe për të parandaluar përmytjet.

5.10. Trashëgimia Kulturore

Trashëgimia Kulturore në Bashkinë Poliçan identifikohet kryesisht: ura e vjetër prej guri në Vokopolë, që është karakterizuar, vendi arkeologjik i Kalasë së Planckës, e cila përbën gjithashtu monument me vendim të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës, Fortesa në malin Tomor, monument me vendim të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës, Fortesa në Peshtan, Varri i harkuar, i cili u identifikua në zonën e Peshtanit dhe rrënojat e urës së Palecit (të gjitha të karakterizuara monumente me vendime perkatëse të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës). Vendet arkeologjike dhe monumentet, të cilat janë përcaktuar si të tillë nga legjislacioni shqiptar, kërkojnë mirëmbajtje. Për të shpëtuar ato, nevojiten fonde, ndërsa korniza e mbrojtjes institucionale është mjaft e ngurtë, kështu që shumë herë krijohet një rrugë pa krye që të çon në braktisjen e tyre. Për këtë arsye,

alternativa zero në afat të mesëm ka të ngjarë të çojë në një përkeqësim të qendrave arkeologjike dhe monumenteve.

Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Poliçan do të ndihmojë sigurisht në përmbysjen e degradimit të mjedisit kulturor nëpërmjet propozimeve për mbrojtjen dhe përmirësimin e tyre, me mundësinë e shfrytëzimit turistik dhe riciklimin e të ardhurave të gjeneruara në ruajtjen afatgjatë, por edhe nxitjen e bashkëpunimeve dhe veprimeve të përbashkëta me Bashkitë e tjera të zones p.sh. Beratit.

5.11. Peisazhi

Ekzistojnë dy zona Peisazhi përgjithësisht malore në Bashki. Ajo lindore, që përfshihet në kufijtë e vjetër të njësive administrative Vërtop dhe Poliçan karakterizohet nga një shumëllojshmëri e madhe, dendësi dhe heterogjenitetit. Në pjesën e poshtme, në perëndim të zonës, kalon lumi Osum me gjarpërime te guximshme, në zonën bregore të të cilit është formuar një luginë e hapur pjellore. Në hapësirë të kufizuar, në veriperëndim, Peisazhi fiton karakteristika Peisazhit bashkëkohor rural me rregullsi në fragmentimin e fushave, mungesë e gardheve natyrore dhe instalime të dendura te serave. Zona të vogla janë nën kërcënim të vazhdueshëm nga përmbytjet. Me rritjen e lartësisë, shpatet bëhen më intensive dhe ndryshon mbulesa e tokës. Kufizohen sipërfaqet e kultivuara, të cilat përfshijnë përveç arave edhe pemishte të shpërndara dhe të ndërprera nga zonat natyrore dhe kufijtë e tyre të ndjekin relievin gjeologjik. Ka shumë shpate, zakonisht të thepisur dhe të rrudhosur, mbuluar me shkurre ose djerrina apo tërësisht të zhveshur për shkak të formacioneve gjeologjike të erozionit të shpateve. Peisazhi është më i papritur, i egër dhe shkëmbor në pjesën me lartësi më të madhe (mali Tomor). Zona perëndimore e Peisazhit brenda ish- komunes Tërpan, ka pamje të ngjashme, por me më pak shumëllojshmëri dhe më pak konflikte. Nuk përshkohet nga ndonjë lumë i madh si Osumit, dhe për këtë arsye kulturat bujqësore janë më të kufizuara dhe të shpërndara. Gjithashtu nuk ka ndonjë mal kaq të lartë dhe të pjerrët si Tomori, kështu që Peisazhi është më shume i rrafshët dhe më pak mbresëlënës. Në përgjithësi, të krijohet një ndjenjë mbyllje, pavarësisht nga sasia e vogël e majave, sepse rrethohet me male dhe gjerësia e luginës së lumit të Plashnikut është e vogël. Është një zonë shkëmbore, me bimësi të lartë apo të ulët, mbuluar me shkurre. Gjithashtu, është më e paarritshme.

Evolucioni i Peisazhit gjatë alternativës zero mbart rreziqe, duke pasur parasysh se nuk do të ketë asnjë kufizim për përdorimin e tokës, kështu që ka një mundësi dhe një shans të vogël për të zhvilluar një aktivitet i cili, për shkak të infrastrukturës që do të rindërtojnë, ka të ngjarë të ndikojë negativisht në mjedisin lokal.

5.12. Konkluzione

Në bazë të sa sipër, alternativa zero, e cila konsiston në mungesën e PPV të Bashkisë Poliçan, në të ardhmen pritët të ndikojë negativisht, direkt ose indirekt, të gjithë faktorët e mjedisit që u shqyrtoan. Natyrisht, edhe pse raporti nga VSM për alternativën zero është një kërkesë e ligjit, por dhe e Direktivës Europiane respektive, megjithatë, theksohet se dobia e PPV është e njohur dhe provuar gjerësisht në komunitetin shkencor, si në aksin e organizimit hapësinor të zhvillimit

ekonomik, edhe me aksin e mbrojtjes së mjedisit natyror dhe kulturor nëpërmjet futjes së kriterëve dhe angazhimeve në kuader të zhvillimit ekonomik të propozuar. Për këtë arsye, përgatitja e PPV, si dhe roli intervencionist i tij për zhvillimin e Bashkise Poliçan, është fakt.

6. NJOHJA DHE PARASHIKIMI I PASOJAVE MJEDISORE

6.1. Hyrje

Qëllimi i VSM është, ndër të tjera, të njohë, të parashikojë dhe të vlerësojë pasojat e Planit në mjedis – mjedisi merret parasysh në kuptimin e tij të gjerë, nga këndvështrimi ekologjik, social dhe ekonomik. Plani formulon një vizion për Bashkinë, Objektivat Strategjike që i shërbejnë këtij vizioni, si edhe Akset e Prioritetit për çdo Objektiv Strategjik. Akset e Prioritetit përfshijnë vepra teknike infrastrukturash, vepra infrastrukturash sociale, vepra zhvillimore, veprime për mbrojtjen e mjedisit natyror dhe kulturor, veprime për përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve, etj. Të gjitha këto propozime të Planit pritet të kenë ndikim në mjedis dhe të ndikojnë në shkallë të vogël ose të madhe, pozitivisht ose negativisht, në parametrat e ndryshme mjedisore (toka, ujërat, ajri, faktorët klimaterikë, bioshumëllojshmëria, etj.).

Në kapitullin në fjalë realizohet njohja e pasojave mjedisore të Planit – në paragrafin 6.2 – dhe parashikimi i pasojave mjedisore të Planit – në paragrafin 6.3 – ndërsa vlerësimi i pasojave mjedisore paraqitet në Kapitullin 7 që vijon. Ashtu si është gjerësisht e njohur në komunitetin ndërkombëtar shkencor, faza e njohjes së pasojave mjedisore të Planit përbën një proces fillestar gjatë të cilit studiohet korrelacioni ndërmjet çdo Aksi Prioriteti të propozuar të Planit dhe çdo faktori mjedisor. Për këtë qëllim, përdoret mjeti i njohur i Tabelës së Njohjes së Pasojave Mjedisore. Në vazhdim, në fazën e parashikimit të pasojave mjedisore të Planit, objektivi është investigimi i mëtejshëm i këtij korrelacioni ndërmjet Akseve të Prioritetit të Planit dhe faktorëve mjedisorë. Ky investigim i mëtejshëm lidhet me vlerësimin e ndikimit të çdo Aksi Prioriteti në mjedis, nëse është pozitiv apo negativ vlerësimi i parë – cilësor – për madhësinë, intesitetin e ndikimit. Ky investigim realizohet sërish me ndihmën e Tabelës së Parashikimit të Pasojave Mjedisore.

6.2. Njohja e pasojave mjedisore të Planit

Në paragrafët e mëposhtëm, ashtu si u përmend edhe më lart, investigohet lidhja e çdo Aksi Prioriteti të propozuar të Planit me çdo faktor mjedisor, ashtu si ata përkufizohen në Ligjin 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”.

Boshti i Prioritetit 1, që ka lidhje me administrimin e integruar të sektorit bujqësor, dhe transformimin dhe forcimin e prodhimit primar, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën sepse ajo përbën marrësin e ndotjes së aktivitetëve bujqësorë, ndërsa njëkohësisht përbën faktor bazë për zhvillimin e kultivimeve.
- Lidhet me ujin pasi ky është e domosdoshëm për ujitje dhe kështu, Aksi i Prioritetit 1 do të ndikojë në potencialin cilësor dhe sasior të burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Njëkohësisht, burimet ujore përbëjnë marrësit e ndotjes së aktivitetëve bujqësorë, të mbetjeve nga pesticidet dhe plehrat kimikë.

- Lidhet me mbetjet sepse me mbledhjen në burim të mbetjeve të ngurta organike qytetare dhe kompostimin, prodhohet kompost, i cili ka mundësi të përdoret në tokën bujqësore për pasurimin e saj me lëndë organike.
- Sektori bujqësor ndikon në peisazh, duke krijuar një pamje nga sipërfaqet e kultivuara, pemët e kultivuara, por edhe serrat, veçanërisht kur këto janë njëra pas tjetrës dhe me dendësi të madhe.
- Lidhet gjithashtu me popullsinë dhe me elementët pasurorë materialë, si edhe presupozon një fuqi punëtore minimale, domethënë edhe madhësi popullore, me qëllim që të zhvillohet më tej sektori parësor, ndërsa kërkon edhe investime në makineri, magazina, serra, etj, kështu që ndikon në faktorin e elementëve pasurorë materialë.

Përsa i përket ajrit, në faktorët klimaterikë, në bioshumëllojshmëri, në zhurmë dhe në trashëgiminë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 1 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 2, që ka lidhje me forcimin e sektorit tretësor të prodhimit duke theksuar sektorin agroturistik, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ujin, pasi përdorimi i tij në aktivitetet agroturistike ndikon në potencialin cilësor dhe sasior të burimeve ujore, për shkak të nevojës për vaditje të sipërfaqeve të kultivuara dhe përpunimit të produkteve bujqësore – që është e zakonshme në strukturat sintetike të agroturizmit – por edhe të nevojave përkatëse të vizitorëve dhe turistëve.
- Lidhet me mbetjet, pasi aktivitetet agroturistike do të prodhojnë mbetje, të ngurta apo të lëngëta, që kërkojnë menaxhim.
- Ndërtimi i akomodimeve turistike pritet të ndikojë në peisazhin natyror, veçanërisht nëse akomodimet turistike vendosen jashtë vendbanimeve.
- Do të ketë ndikim në trashëgiminë kulturore, si edhe Aksi i Prioritetit 2 synon në rritjen e vizitueshmërisë në monumentet kulturore dhe në vendet arkeologjike të zonës, për të cilat propozohen vepra reformimi, mirëmbajtjeje dhe vlerësimi.
- Do të ketë ndikim të Aksit të Prioritetit 2 në përmirësimin e ekonomisë lokale që lidhet me nivelin e jetesës së banorëve dhe rrjedhimisht, edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, kjo ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, bioshumëllojshmërisë dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 2 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 3, që ka lidhje me forcimin e prodhimit dytësor, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ujin pasi kjo do të realizohet në njësi përpunimi, p.sh. në pastrimin e produkteve bujqësore.
- Lidhet me mbetjet, pasi njësitë e përpunimit do të prodhojnë mbetje, të ngurta ose të lëngëta, që kërkojnë menaxhim.
- Lidhet me zhurmën pasi ajo shkaktohet nga njësitë përpunuese, por sigurisht ajo varet nga madhësia e njësisë, pajisjet mekanike të saj dhe produkti i prodhuar. Në çdo rast, përdorimi i mekanizmave në përpunim është i dhënë.

- Do të ketë ndikim në peisazh, pasi zhvillimi i aktiviteteve përpunuese përfshin ndërtimin e ndërtesave dhe të infrastrukturave të tjera të nevojshme për përpunimin e produktit parësor bujqësor.
- Lidhet me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë, pasi Aksi i Prioritetit synon në rritjen e ekonomisë lokale dhe rrjedhimisht, të nivelit të jetesës së banorëve, kështu edhe të gjendjes së tyre pasurore, në të cilën do të inkuadrohen edhe infrastrukturat e nevojshme dhe ndërtesat e përpunimit. Në vazhdim, kjo ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë në Bashki.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, bioshumëllojshmërisë dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 3 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 4 që ka lidhje me mbrojtjen dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të sipërfaqeve të kultivuara dhe hapësirës bujqësore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhe me tokën pasi përbën burimin e sektorit bujqësor dhe pritësin e praktikave bujqësore, që përfundojnë edhe në forma të ndryshme ndotjeje.
- Lidhet me ujin pasi parashikon mbrojtjen e tokës bujqësore nga përmytjet, por edhe sigurimin e sasisë së ujit për ujitje me qëllim për të mbështetur prodhimin bujqësor.
- Lidhet me mbetjet, pasi pas ndarjes në burim të mbetjeve organike të ngurta urbane dhe me kompostimin e tyre, prodhohet kompost, i cili mund të përdoret në tokën bujqësore për ta pasuruar atë me materiale organike.
- Sektori i bujqësisë ndikon në peisazh, duke krijuar një imazh nga toka bujqësore, nga frutikultura, por edhe nga serrat, në mënyrë të veçantë kur janë në vazhdimësi dhe me densitet të lartë.
- Lidhet gjithashtu me popullsinë dhe asetet aktive, pasi kërkon një minimum fuqie punëtore, dhe kështu edhe përmasa popullore, në mënyrë që të zhvillohet më tej sektori primar, ndërsa kërkon edhe investime në makineri, magazina, sera, etj, si rrjedhim ndikon faktorin e aseteve aktive.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatike, biodiversitetit, zhurmave dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit të Prioritetit 4 tek faktorët konkret mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 5, që ka lidhje me mbrojtjen dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të ekosistemeve pyjore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi marrëdhënia midis ekosistemeve pyjore dhe tokave është e dyfishtë. Tokat mbështesin ekosistemet pyjore dhe ekosistemet pyjore mbrojnë tokën.
- Lidhet me biodiversitetin, pasi pyjet kanë pjesë të madhe të florës dhe faunës së Bashkisë.
- Lidhet me Peisazhin dhe veçanërisht Peisazhin natyror, me veprime që e mbrojnë atë. Ekosistemet pyjore përbëjnë pjesë të Peisazhit.
- Boshti i Prioritetit 5 parashikon rritjen e ekonomisë lokale dhe si rrjedhim lidhet me standardin e jetesës së banorëve dhe me asetet aktive. Nga një këndvështrim më i gjerë, kjo ka ndikim edhe në rritjen e popullsisë së Bashkisë. Pra, ka një konsistencë në mes Boshtit Prioritar 5, popullsisë dhe aseteve aktive.

- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatikë, ujit, zhurmave, mbetjeve dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshti të Prioritetit 5 tek faktorët konkret mjedisor.

Boshti Prioritar 6 që ka lidhje me mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve ujore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi menaxhimi efikas i ujit për vaditje përfshin mbulimin e Tokëit dhe në vazhdim të kultivimeve, që mbështet, me sasinë e përshtatshme ujin për vaditje.
- Lidhet me ujin, si faktor mjedisor, pasi uji për vaditje përbën pjesë të burimeve totale ujore dhe cilado formë e menaxhimit të tij, do të përbëjë pjesë të menaxhimit total të burimeve ujore.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje do të ketë si pasojë mosshfaqjen e fenomeneve të mbishfrytëzimit të ujit dhe të mungesës së tij në zona kritike për ruajtjen e bioshumëllojshmërisë. Për më tepër, infrastruktura artificiale, si rezervuare, që përdoren për vaditje, përbëjnë vende mikëpritjeje të florës dhe të faunës së pasur. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 6 dhe bioshumëllojshmërisë.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje përfshin infrastruktura që ndikojnë në peisazh, si ndërtimin e rezervuarëve artificiale dhe rrjetit drejtëkëndësh të tubacioneve për vaditje. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 6 dhe peisazhit.
- Aksi i Prioritetit 6 synon në rritjen e ekonomisë lokale dhe rrjedhimisht, lidhet edhe me nivelin e jetesës së banorëve dhe rrjedhimisht edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, kjo ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë. Për pasojë, do të ketë korrelacion të Aksit të Prioritetit me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, trashëgimisë kulturore dhe zhurmës, nuk është e mundur të përcaktohet ndikimi i Aksit të Prioritetit 6 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti Prioritar 7 që ka lidhje me mbrojtjen dhe rritjen e biodiversitetit, lidhet me faktorët e mjedisit si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi ajo është baza mbi të cilën zhvillohen dhe ruhen ekosistemet
- Lidhet me ujin, pasi uji mban një pjesë të rëndësishme të biodiversitetit të një vendi.
- Lidhet me biodiversitetin, pasi të gjitha veprimet që propozohen kanë për qëllim ruajtjen apo përmirësimin e tij.
- Lidhet me Peisazhin, në mënyrë të veçantë me Peisazhin natyror, pasi brenda tij duhet të realizohen të gjitha projektet e propozuara për mbrojtjen dhe përmirësimin e biodiversitetit.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatikë, mbetjeve, zhurmave, popullsisë, aseteve aktive dhe trashëgimisë kulturore, nuk është i mundur të përcaktohet ndikimi i Boshtit të Prioritetit 7 tek faktorët konkret mjedisorë.

Boshti Prioritar 8 që ka lidhje me edukimin mjedisor të komunitetit lokal, lidhet me faktorët e mjedisit si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi me edukimin mjedisor shoqëria lokale do të adaptojë praktikën bujqësore që e mbrojnë dhe e ruajnë atë.
- Lidhet me ujin pasi me edukimin mjedisor komuniteti lokal do të mësojë përdorimin racional të ujit dhe në të njëjtën kohë, do të jetë e mundur marrja e masave për të mbrojtur pronat e tyre nga përmytjet dhe fatkeqësitë e tjera natyrore që lidhen me ujin.

- Lidhet me mbetjet, pasi me edukimin mjedisor komuniteti lokal do të mësojë të menaxhojë mbetjet shtëpiake në favor të tij (p.sh. ndarja e mbetjeve organike në burim, riciklimi i materialeve të ndryshme etj).
- Lidhet me popullsinë dhe asetet aktive, pasi gjithë veprimet kërkojë përfshirjen e gjithë komunitetit lokal, i cili përmirëson nivelin njohës, dhe përfshihet në mënyrë aktive në përmirësimin e cilësisë së jetës dhe shfrytëzimin e aseteve të tij.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatikë, biodiversitetit, zhurmave, trashëgimisë kulturore dhe peisazhit, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshti të Prioritetit 8 tek faktorët mjedisorë.

Boshti Prioritar 9 që ka lidhje me forcimin e ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimit të kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultime për veprime zhvillimore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me popullsinë, pasi gjithë veprimet kërkojë përfshirjen e banorëve dhe lidhet me asetet aktive, pasi të gjitha projektet e infrastrukturës dhe ato të zhvillimit që do të zbatohen në të ardhme pritet të ndikojnë direkt në mjedis dhe tek vet ata, duke përmirësuar cilësisë e jetës së tyre dhe duke rritur asetet e tyre pasurore.
- Për sa i takon tokës, ajrit, faktorëve klimatikë, ujin, biodiversitetin, mbetjet, zhurmat, trashëgiminë kulturore dhe Peisazhin nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit Prioritar 9 tek faktorët mjedisorë.

Boshti Prioritar 10 që ka lidhje me përmirësimin/modernizimin e rrjeteve të shërbimeve me interes të përbashkët (ujësjellës, kanalizime, energji, menaxhim të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanime të tjera, dhe me përmirësimin e infrastrukturës teknike mjedisore, lidhet me faktorët e mjedisit si në vijim:

- Lidhet me tokën, që përbën tregues marrësin e ujit të pijshëm – ujërave të zeza nga rrjedhjet në sistemet e furnizimit me ujë – kanalizimeve, si edhe është tregues i gjendjes së pakontrolluar të mbetjeve kur rrjetet e përfitimit të përbashkët nuk ekzistojnë apo funksionojnë keq.
- Lidhet me ajrin, i cili ndikohet nga praktikat jo të drejta të menaxhimit të mbetjeve, si djegia e pakontrolluar e mbetjeve.
- Uji lidhet me Aksin e Prioritetit 10, për sa i përket ekonomizimit të tij në rrjetet e furnizimit me ujë dhe mbrojtjes së burimeve ujore të cilat sot janë treguesë të ujërave të zeza të vendbanimeve.
- Bioshumëllojshmëria mund të ndikohet nga ndërtimi i rrjeteve urbane të infrastrukturave, pasi një pjesë e tyre ndërtohen gjithmonë jashtë rrjetit urban.
- Mbetjet, të lëngëta dhe të ngurta, lidhen me Aksin e Prioritetit 10, ndërsa menaxhimi i tyre arrihet vetëm nëpërmjet një sistemi të plotë reduktimi, parandalimi, riciklimi, kompostimi, gëposjeje, për mbetjet e ngurta dhe përpunimit dhe gjendjes për mbetjet e lëngëta (ujërat e zeza të vendbanimeve).
- Përmirësimi dhe modernizimi i rrjeteve urbane të interesit të përbashkët do të shkaktojë ndikime në cilësisë e jetës së qytetarëve dhe zonat e banuara, ato do të jenë zona më tërheqëse urbane, kështu që do të ketë ndikim si në faktorin mjedisorë të popullsisë ashtu edhe në asetet aktive.

- Përsa i përket faktorëve klimaterikë, peisazhit, trashëgimisë kulturore dhe zhurmës, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 10 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 11 që ka lidhje me përmirësimin e dhe modernizimin e infrastrukturës së transporteve, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ajrin, pasi ndryshon të dhënat e qarkullimit p.sh. ngarkesat në qarkullim dhe në këtë mënyrë, ndikon në cilësinë dhe sasinë e ndotësve atmosferikë që emetohen nga automjetet.
- Lidhet indirekt me faktorët klimaterikë si rezultat i korrelacionit të tyre me ajrin.
- Lidhet me zhurmën, pasi kjo është drejtëpërdrejt e lidhur me sektorin e transporteve dhe kushtet e qarkullimit që mbizotërojnë dhe meqë Aksi i Prioritetit propozon forma alternative lëvizjeje (p.sh. biçikleta) dhe ndërhyrje në akset rrugore, do të ketë ndikim edhe në mjedisin akustik.
- Lidhet me popullsinë, pasi ndërhyrjet e mundshme do të kenë si qëllim përfundimtar lehtësimin e banorëve dhe përdorimin nga aspekti teknologjik të mjeteve të mëparshme të transportit që përbëjnë elementë pasurorë materialë për Bashkinë dhe për banorët e saj.
- Lidhet me trashëgiminë kulturore, pasi ka të bëjë me lidhjen dhe aksesin ndër të tjera, edhe të monumenteve kulturorë të Bashkisë.
- Lidhet me peisazhin, ndërsa çdo ndërhyrje në rrjetin rrugor (ndërtimi i nyjave rrugore, i arterieve të reja rrugore, shndërrimi i rrugëve të fshatit në rrugë të asfaltuara, etj.) reflektohen në peisazh.
- Përsa i përket tokës, ujit, bioshumëllojshmërisë dhe mbetjeve, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 11 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 12 që ka lidhje me zgjerimin dhe përmirësimin e infrastrukturës sociale (arsimin, kujdesin shëndetësor, kujdesin social, mirëqenien, kulturën, ambiente të përbashkëta) në të gjithë territorin në varësi të nevojave, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë, pasi shërbimet e arsimit përmirësojnë nivelin e dijeve të qytetarëve dhe për pasojë, mundësitë profesionale të banorëve dhe sjelljen e tyre mjedisore, ndërsa kujdesen për rritjen e pritshmërisë së jetës së tyre. Në vazhdim, popullsia e Bashkisë bëhet akoma më shumë konkurruese nga aspekti ekonomik edhe më shumë aktive, dhe ka shanse rritjeje të nivelit të jetesës.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, bioshumëllojshmërisë, mbetjeve, zhurmës, trashëgimisë kulturore dhe peisazhit, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 7 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti Prioritar 13 që ka lidhje me mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit të strukturuar/rezidencial, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me mbetjet pasi ato janë prodhuar brenda një mjedisi të banuar dhe rregullojnë degradimin ose përmirësimin një totali rezidencial.
- Lidhet me zhurmat pasi në qytete ekzistojnë përdorime toke me funksione të tilla që gjenerojnë zhurma (si vendet e argëtimit, hapësirat prodhues, arteriet rrugore, shërbimet publike). Boshti Prioritar parashikon përmirësimin e zhurmës brenda qytetit.
- Lidhet me popullsinë dhe me asetet e saj, pasi parashikon përmirësimin e kushteve të jetesës brenda në qytet dhe përmirësimin e ndërtesave domethënë të aseteve aktive të tyre.

- Lidhet me Peisazhin dhe konkretisht me Peisazhin urban, me ndërhyrje estetike dhe të efijensës energjetike në ndërtesa dhe në zonat e gjelbra të qyteteve dhe të vendbanimeve.
- Për sa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimatikë, ujit, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit Prioritar 13 tek faktorët specifikë mjedisorë.

Boshti Prioritar 14 që ka lidhje me qeverisjen elektronike dhe përmirësimin e infrastrukturës elektronike lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ajrin pasi ndikon indirekt në qarkullimin e automjeteve për lëvizjen e banorëve nga dhe drejt shërbimeve për realizimin e çështjeve të tyre.
- Qarkullimi i automjeteve ndikon në vazhdim në emetimin e gazrave të ndotur në atmosferë, domethënë ekziston ndikim indirekt i Aksit të Prioritetit 14 në ajër.
- Lidhet me mbetjet e ngurta, ndërsa ndikon në përdorimin e lëndëve të para (p.sh. të letrës – lëndës grafike) nga shërbimet dhe nga qytetarët për realizimin e çështjeve të tyre.
- Lidhet me zhurmën sepse kufizohen lëvizjet e qytetarëve, me mendimin se çështjet e tyre i realizojnë me ndihmën e kompjuterit të tyre.
- Aksi i Prioritetit presupozon pajisjet teknologjike të shërbimeve dhe të banorëve me kompjutera elektronikë, por edhe sisteme rajonale që përbëjnë elementë pasurorë materialë. Për më tepër, transaksionet me shërbimet bëhen më të lehta, më të shpejta duke përmirësuar kushtet e jetesës së banorëve. Kjo përbën një shtysë për qëndrimin e banorëve në vendin e tyre, dhe për pasojë kjo do të ndikojë në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë.
- Lidhet me trashëgiminë kulturore, ndërsa në kohën e sotme përdorimi i internetit lehtëson promovimin e monumenteve kulturorë të një vendi. Për pasojë, monumentet do t'i promovohen publikut, me qëllim që ai t'i njohë ato dhe t'i vizitojë nga afër.
- Përsa i përket tokës, faktorëve klimaterikë, ujit, bioshumëllojshmërisë dhe peisazhit, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 14 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti Prioritar 15 që ka lidhje me drejtimin për nga burimet e rinovueshme të energjisë, lidhet me faktoret mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, sepse mbi të realizohet zhvillimi i infrastrukturave të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (p.sh. diga hidroelektrike, fotovoltaike), me ndikimin më të rëndësishëm, sigurisht, atë që vjen nga digat.
- Lidhet me ajrin, ndërsa Aksi i Prioritetit 15 synon reduktimin e energjisë që prodhohet nga lëndët djegëse fosile dhe zëvendësimin e saj me Burimet e Rinovueshme të Energjisë, domethënë ekziston ndikim në ajër dhe në atmosferë.
- Lidhet indirekt me faktorët klimaterikë si rezultat i korrelacionit të tij me ajrin.
- Lidhet me ujin pasi disa nga veprat e infrastrukturës së Burimeve të Rinovueshme të Energjisë lidhen drejtëpërdrejt me përdorimin dhe menaxhimin e ujit (diga hidroelektrike).
- Lidhet me bioshumëllojshmërinë sepse ndikon nga aspekti cilësor dhe sasior në tokë, ajër dhe ujë, faktorë të cilët mbështesin bioshumëllojshmërinë e një vendi.
- Lidhet me zhurmën, ndërsa disa nga veprat e infrastrukturës së Burimeve të Rinovueshme të Energjisë ndikojnë në mjedisin akustik (p.sh. parqet eolike).
- Lidhet me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë, pasi energjia e prodhuar konsumohet nga popullsia e Bashkisë dhe do të ketë mjaftueshmëri, domethënë përmirësim të cilësisë së

jetës së qytetarëve. Përdorimi i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë bëhet edhe në nivel banese me instalimin e ngrohësve diellorë, paneleve fotovoltaike, etj, që përbëjnë elementë pasurorë materialë.

- Lidhet me peisazhin ndërsa çdo infrastrukturë e madhe (park eolik, digë hidroelektrike) presupozon ndryshime të mëdha në peisazhin e zonës ku do të bëhet instalimi.
- Përsa i përket mbetjeve dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 15 në faktorët konkretë mjedisorë.

Në tabelat që vijojnë paraqitet korrelacioni ndërmjet Akseve të Prioritetit dhe parametrave mjedisorë, ashtu si edhe u paraqit në paragrafët e mësipërm:

	Toka	Ajri	Faktoret klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	√	X	X	√	X
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	X	X	X	√	X
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	X	X	X	√	X
Objektivi strategjik 2 "Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore"					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqësisë	√	X	X	√	X
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	√	X	X	X	√
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	√	X	X	√	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	√	X	X	√	√
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	√	X	X	√	
Objektivi Strategjik 3: " Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme "					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	X	X	X	√	X
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	√	√	X	√	√

	Toka	Ajri	Faktoret klimatike	Uji	Biodeversiteti
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	X	√	√	X	X
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojave	X	X	X	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	X	X	X	X	X
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	X	√	X	X	X
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	√	√	√	√	√

Tabela 6.2.1.a: Tabela e identifikimit të ndikimeve në mjedis për çdo Bosht Prioritar dhe Faktor Mjedisor (√: ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor, X nuk ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor dhe √ / X nëse ka apo jo ndikim varet nga parametra të tjerë).

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peisazhi
Objektivi strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	√	X	√	X	√
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	√	X	√	√	√
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	√	√	√	X	√
Objektivi strategjik 2 "Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore"					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	√	X	√	X	√
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	X	X	√	X	√
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	X	X	√	X	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	X	X	X	X	√
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	√	X	√	X	X

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peisazhi
Objektivi Strategjik 3: " Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme "					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	√	X	√	√	√
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	√	X	√	X	X
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	X	√	√	√	√
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojane	X	X	√	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	√	√	√	X	√
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	√	√	√	√	X
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	X	√	√	X	√

Tabela 6.2.1.b: Tabela e identifikimit të ndikimeve në mjedis për çdo Bosht Prioritar dhe Faktor Mjedisor (√:ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor, X nuk ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor dhe √/X nëse ka apo jo ndikim varet nga parametra të tjerë).

6.3. Parashikimi i pasojave mjedisore të Planit

Në vazhdim të njohjes së pasojave të Planit në mjedis, realizohet parashikimi i pasojave mjedisore, i cili, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.1, përbën fazën gjatë së cilës realizohet vlerësimi i ndikimit pozitiv ose negativ të Akseve të Prioritetit të Planit te faktorët mjedisorë dhe vlerësohet nga ana cilësore madhësia, intesiteti i pasojave të parashikuara. Parashikimi i pasojave realizohet

për çdo faktor mjedisor, ashtu si ata përcaktohen në Ligjin 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”.

Aksi i Prioritetit 1, që i përket menaxhimit të integruar të hapësirës bujqësore, dhe transformimit dhe forcimit të prodhimit parësor, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Toka mund të ndikohet negativisht nga maksimizimi i prodhimit bujqësor dhe nga forcimi i sektorit parësor, pasi do të pranojë më shumë plehra kimikë dhe pesticide, kështu që ndikimi i Aksit të Prioritetit 1 në tokë vlerësohet si negativ në shkallë të vogël. Nëse sigurisht zbatohen edhe propozimet e tre Akseve të tjerë të Prioritetit 4, 6, 8 dhe 6, atëherë ndikimi në tokë do të jetë pozitiv sepse do të ekzistojë minimizim i përdorimit të plehrave kimikë dhe të pesticideve, do të vijojnë praktika bujqësore më të mira, do të ndërtohen rrjete kolektive vaditëse dhe do të zbatohet një program menaxhimi për ujën për vaditje ndërsa me zhvillimin e veprave të infrastrukturave të mbrojtjes së mjedisit dhe në veçanti veprat që kanë të bëjnë me menaxhimin e mbetjeve të ngurta, do të shtrihet procesi i kompostimit të pjesës organike të plehrave dhe do të prodhohet kompost i dobishëm për bujqësinë, për pasurimin e tokave me lëndë organike. Rrjedhimisht, zhvillimi i mëtejshëm i sektorit parësor, në analogji me faktin nëse do të kombinohet me propozimet e akseve të tjerë të prioritetit, mund të shkaktojë mesatarisht pasoja negative ose pozitive në faktorin mjedisor të tokës.
- Maksimizimi i prodhimit bujqësor dhe forcimi i sektorit parësor pritet të shkaktojë pasoja negative tek ujërat, nëntokësorë dhe sipërfaqësorë, qoftë për shkak të sasisë së kërkuar të rritur të ujit për vaditje, qoftë për shkak të ndotjes nga pesticidet dhe plehrat kimikë të marrësve ujorë (ujëra nëntokësorë, përrrenj, lumenj). Është e qartë se në kombinim me propozimet e Akseve të Prioritetit 6 dhe 10, pasojat tek ujërat do të zbuten në shkallë të rëndësishme, dhe meqënëse uji është burim shumë me vlerë, theksohet rreziku në shkallë të lartë, pavarësisht kësaj sinergjie me akset e tjerë të prioritetit.
- Lidhja e Aksit të Prioritetit 1 dhe e mbetjeve, të lëngëta dhe të ngurta, përcaktohet si pozitive, ndërsa a) hedhja e pakontrolluar e mbetjeve do të zbutet nëse toka bujqësore vlerësohet në shkallë maksimale, b) me zbatimin e një plani menaxhimi për mbetjet e ngurta dhe përzgjedhjen në burim të mbetjeve të ngurta organike urbane dhe kompostimin e tyre, do të prodhohet kompost, i cili ka mundësi të përdoret në tokën bujqësore për pasurimin e saj me lëndë organike dhe c) me zbatimin e një plani menaxhimi për mbetjet e lëngëta mund të prodhohet sërish kompost i cilësisë së lartë nga llumi i dehidratuar i Faciliteteve të Përpunimit të Ujërave të Zeza, me ndihmën e kompostimit të saj me krimbat e tokës.
- Sektori bujqësor dhe maksimizimi i aktiviteteve përkatëse pritet të ndikojë pozitivisht në peisazh, duke krijuar një ikonë të bukur me sipërfaqet e kultivuara dhe kultivimet e pemëve.
- Realizimi i propozimeve të Aksit të Prioritetit 1 do të krijojë pasuri për fermerët, për banorët e zonës, dhe atëherë do të ekzistojë ndikim pozitiv në popullsi dhe do të luftohet çështja e emigrimit të brendshëm dhe të jashtëm, ndërsa pasoja respektive pozitive do të ketë edhe për elementët pasurorë materialë, të cilët do të rriten, në kuadrin e zhvillimit të mëtejshëm të sektorit parësor (makineri, magazina, serra, etj.).
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit, zhurmës dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 1 në faktorët mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 2, që i përket forcimit të sektorit terciar të prodhimit, duke theksuar sektorin agroturistik, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Propozimet e Aksit të Prioritetit 2 pritet të shkaktojnë presione tek ujërat, kryesisht në çështjen e sasisë, pasi do të kërkohej konsumim uji në promovimin e aktiviteteve të agroturizmit dhe të veprimeve të ngjashme të sektorit terciar. Do të përdoret ujë, kryesisht për shkak të nevojës për vadije të sipërfaqeve të kultivuara dhe të përpunimit të produkteve bujqësore – që ndodhin shpesh në strukturat sintetike të agroturizmit – por edhe të nevojave përkatëse të vizitorëve dhe turistëve. Cilësia e burimeve ujore që përbëjnë marrës ndotjeje nga aktivitetet e sipërpërmendura pritet të ndikojë në shkallë të vogël. Sepse aktivitetet e agroturizmit dhe të formave të tjera alternative të turizmit në përgjithësi janë miqësore me mjedisin – veçanërisht investitorët kanë shtysë ta ruajnë mjedisin në nivel të lartë, duke e mbrojtur atë, sepse aktiviteti i tyre ekonomik është drejtëpërdrejtë i lidhur me të – parashikohet se ndikimi negativ tek ujërat do të jetë i një shkalle të vogël.
- Aktivitetet agroturistike dhe të tjera do të prodhojnë mbetje, të ngurta apo të lëngëta, që kërkojnë menaxhim, kështu që në sektorin e mbetjeve ndikimi do të jetë gjithashtu negativ.
- Ndërtimi i akomodimeve turistike pritet të ndikojë në peisazhin natyror, veçanërisht nëse akomodimet turistike vendosen jashtë vendbanimeve, por ndikimi pritet të jetë pozitiv, në shkallë të vogël, sepse nga njëra anë do të kombinojë me kushte të butë ndërtimi nga PPV e Bashkisë, dhe nga ana tjetër infrastrukturat e ndërtesave do të kombinohen me aktivitetet e tjera të sektorit parësor që do të kuadrojnë turizmin alternativ.
- Do të ketë ndikim pozitiv në trashëgiminë kulturore të Aksit të Prioritetit 2, pasi me zhvillimin e turizmit, synon në rritjen e vizitueshmërisë së monumenteve kulturorë dhe të hapësirave arkeologjike të zonës për të cilat propozohen vepra reformimi, mirëmbajtjeje dhe vlerësimi. Rrjedhimisht, do të ekzistojë nevoja për mbrojtje, mirëmbajtje dhe promovimi të elementëve kulturorë të Bashkisë.
- Do të ketë ndikim pozitiv të Aksit të Prioritetit 2 në popullsi dhe në elementët pasurorë materialë, ndërsa përmirësimi i ekonomisë lokale lidhet me nivelin e jetesës së banorëve dhe për pasojë, edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, ky fakt ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë në Bashki, pasi do të krijohen vende të reja pune, që do të funksionojnë si kundërpeshë në emigrimin e të rinjve.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit dhe zhurmës, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 2 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 3 që i përket forcimit të sektorit dytësor, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Pritet të ketë ndikim negativ të vogël tek ujërat, pasi do të përdoret ujë në njësitë e përpunimit, psh. në pastrimin e produkteve bujqësore, ndërsa njëkohësisht do të prodhohen mbetje të lëngëta, të cilat do të duhet që njësitë përpunuese t'i përpunojnë, me qëllim që të mos ndikojnë negativisht te burimet ujore, marrësit e ndotjes.
- Njësitë e përpunimit do të prodhojnë mbetje, të ngurta ose të lëngëta, që kërkojnë menaxhim dhe rrjedhimisht, parashikohet ndikim i vogël negativ në këtë faktor mjedisor.

- Zhurma, e cila do të shkaktohet nga njësitë përpunuese do të varet nga madhësia e njësisë, pajisjet mekanike të saj dhe produkti i prodhuar. Në çdo rast, përdorimi i makinerive në përpunim është fakt i njohur sikurse gjithashtu edhe ndikimi i vogël negativ në mjedisin akustik.
- Ndikimi në peisazh nga zhvillimi i aktiviteteve përpunuese, i cili përfshin ndërtim ndërtesash dhe infrastrukturash të tjera të domosdoshme për përpunimin e produktit bujqësor parësor do të jetë negativ në shkallë të vogël. Shkalla e ndikimit varet nga faktorë të ndryshëm psh. nga kushtet e strukturës për ndërtimin e këtyre ndërtesave, nga vendosja e tyre psh. të shpërndara në hapësirën bujqësore ose nga përqëndrimi i tyre në një ose më shumë zona të aktiviteteve përpunuese, etj.
- Ndikimi në popullsi dhe në elementët pasurorë materialë do të jetë pozitiv në shkallë të vogël, pasi Aksi i Prioritetit synon rritjen e ekonomisë lokale nëpërmjet sektorit të përpunimit dhe rrjedhimisht, përmirësimin e nivelit të jetesës së banorëve, kështu që edhe të gjendjes së tyre pasurore, në të cilën do të inkuadrohen edhe infrastrukturat e nevojshme dhe ndërtesat e përpunimit. Në vazhdim, ky fakt ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë, pasi aktivitetet ekonomike do ta frenojnë popullsinë dhe të rinjtë nga emigrimi i tyre.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikimi Aksit të Prioritetit 2 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 4 që i përket mbrojtjes dhe vlerësimit të qendrueshëm të sipërfaqeve të kultivuara dhe sektorit bujqësor, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Ndikimi i Boshtit Prioritar 4 në tokë është pozitiv. Politikat që e mbështesin synojnë mbrojtjen e tokës nga erozioni, mbikullotja dhe fenomene të përmytjeve.
- Uji bëhet objekt i menaxhimit të duhur qoftë për shmangien e fenomeneve përmytëse dhe të fenomeneve të erozionit të tokës qoftë për sigurimin e mjaftueshmërisë së tij dhe mbulimin e nevojave të kultivimeve. Kështu, aksi do të ketë ndikim pozitiv te uji.
- Sektori i bujqësisë gjeneron mbetje dhe në këtë kuptim ngarkon sektorin e mbetjeve negativisht. Me zbatimin e propozimeve të bëra nga Boshti Prioritar 8 dhe 10 lidhur me përpunimin e mbetjeve të lëngshme të njësive të prodhimit blegtoral për prodhimin e biogazit ka ndikim pozitiv pasi një pjesë e këtyre mbetjeve përdoren nga sektori i energjisë dhe nuk lëshohet në zonat rurale duke krijuar probleme të pakëndshme ndotjeje.
- Ndikimi i boshtit në peisazh është pozitiv, pasi mbrojtja e tokave të kultivuara he fushave bujqësore do të thotë zhdukje e fenomenit të hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave, zhdukje e fenomeneve të përmytjes dhe të fenomeneve të kullimit të keq dhe stanjacionit të ujërave me pasoja të këqija estetike. Gjithashtu, praktikat bujqësore që mbrojnë nga erozioni tokat bujqësore me pjerrësi si taracat krijojnë një peisazh natyror të bukur.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në popullsinë dhe në asete pasurore është pozitiv pasi mbrojtja e sipërfaqeve të kultivuara dhe në përgjithësi të fushave bujqësore sjell mbrojtjen e të ardhurave bujqësore dhe sigurimin, rritjen e pasurisë së banorëve të angazhuar në sektorin e bujqësisë. Si rezultat, ka ndikim pozitiv edhe në zhvillimin e popullsisë të Bashkisë.

- Lidhur me ajërin, me faktorët klimatikë, biodiversitetin, zhurmën dhe trashëgiminë kulturore, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 4 në këto faktorë mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 5, që i përket mbrojtjes dhe vlerësimit të qendrueshëm të ekosistemeve pyjore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Aksi i prioritetit do të ketë ndikim pozitiv në tokë, ndërsa sipërfaqet pyjore ndihmojnë në mbrojtjen e tokës nga erozioni.
- Mbrojtja e sipërfaqeve pyjore kërkon mbrojtjen e biodiversitetit pasi një pjesë e madhe e florës dhe e faunës gjen mikëpritje te pyjet. Kështu, Aksi i Prioritetit 5 do të ketë ndikim pozitiv në faktorin mjedisor “biodiversitet”.
- Peisazhi pyjor përbën pol atraksioni për njerëzit, ndërsa ushtron ndikim të mirë tek organizmi. Kështu, mbrojtja e ekosistemeve pyjore nënkupton mbrojtje të peisazhit pyjor dhe për këtë arsye Aksi i Prioritetit 5 ka ndikim pozitiv tek ai.
- Ekosistemet pyjore përbëjnë një pjesë të vogël të popullsisë. Mbrojtja dhe vlerësimi i tyre i qendrueshëm ofrojnë përjetësisht sigurinë e mbështetjes ekonomike të kësaj pjesë të popullsisë dhe rrjedhimisht përmirësimin e cilësisë së jetës së tyre dhe të elementëve të tyre pasurorë. Përveç të tjerash, mbrojtja e ekosistemeve pyjore bazohet në profesionet si zjarrfikës dhe roje pylli që do të thotë vende pune. Në vazhdim, mbajtja e popullsisë në Bashki do të forcohet. Kështu, Aksi i Prioritetit 5 ka ndikim pozitiv në faktorin mjedisor “popullsi dhe elementë pasurorë”.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, zhurmës, mbetjeve dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 5 në faktorët mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 6 që i përket mbrojtjes dhe menaxhimit të qendrueshëm të burimeve ujore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje, përsa i përket sasisë që është në dispozicion dhe cilësisë së tij të përshtatshme, parashikohet të ndikojë pozitivisht në tokë, domethënë, në burimin natyror, brenda të cilit do të zhvillohen kultivimet. Ky ndikim pozitiv pritet të jetë i një shkalle të vogël.
- Aksi i Prioritetit 6 pritet të ndikojë veçanërisht pozitivisht në faktorin mjedisor të ujit, pasi do të kontribuojë në mënyrë vendimtare në sigurimin e sasisë dhe të cilësisë të burimeve ekzistuese ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Mbi këtë objektiv do të bazohet menaxhimi i qendrueshëm i ujit për vaditje.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje do të ketë si pasojë mosshfaqjen e fenomeneve të mbishfrytëzimit të ujit dhe të mungesës së tij në zona kritike për ruajtjen e biodiversitetit. Për më tepër, infrastruktura artificiale, si rezervuare, që përdoren për vaditje, përbëjnë vende mikëpritjeje të florës dhe të faunës së pasur. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 6 dhe biodiversitetit.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje përfshin infrastruktura që ndikojnë në peisazh, si ndërtimin e rezervuarëve artificialë dhe rrjetit drejtëkëndësh të tubacioneve për vaditje. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 6 dhe peisazhit, e cila parashikohet të jetë pozitive, në shkallë të vogël, ndërsa ekzistenca e ujit në rezervuare ose diga më të mëdha, mund të ndihmojnë pozitivisht në peisazhin bujqësor.

- Aksi i Prioritetit 6 synon në rritjen e ekonomisë lokale dhe rrjedhimisht, parashikohet të përmirësojë nivelin e jetesës së banorëve dhe rrjedhimisht edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, kjo ka ndikim pozitiv edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë, nëpërmjet krijimit të vendeve të punës dhe të luftimit të emigrimit të rinjve, kështu, pritet të ketë një lidhje pozitive ndërmjet Aksit të Prioritetit 5 dhe popullsisë dhe elementëve pasurorë materialë.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, trashëgimisë kulturore dhe zhurmës, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 6 në faktorët mjedisorë konkretë in mbetjet.

Aksi i Prioritetit 7 që i përket mbrojtjes dhe forcimit të biodiversitetit, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Mbrojtja e biodiversitetit presupozon mbrojtjen e tokës, ndërsa kjo përbën bazën mbi të cilën zhvillohen dhe ruhen ekosistemet. Kështu, veprimet e Aksit të Prioritetit 7 do të ndikojnë pozitivisht edhe në tokë.
- Mbrojtja e biodiversitetit presupozon mbrojtjen e burimit ujor dhe në veçanti të ujërave sipërfaqësore, ndërsa edhe ato mirëpresin një pjesë të rëndësishme të biodiversitetit të një vendi. Kështu, veprimet e Aksit të Prioritetit do të ndikojnë pozitivisht edhe tek ujërat sipërfaqësorë.
- Aksi i Prioritetit 7 ka pasoja pozitive në biodiversitet.
- Aksi i Prioritetit ka pasoja positive në peisazhin natyror, sepse mbrojtja e biodiversitetit nënkupton mbrojtjen e ekosistemeve dhe për pasojë edhe të peisazhit natyror.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, mbetjeve, zhurmës në popullsi dhe elementëve pasurorë dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 7 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 8 që i përket trajnimit mjedisor të shoqërisë lokale, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Toka do të pranojë ndikim pozitiv me zbatimin e veprimeve të Aksit të Prioritetit 8, ndërsa shoqëria lokale do të adoptojë praktika bujqësore që e mbrojnë dhe e ruajnë atë.
- Aksi i Prioritetit 8 do të ketë ndikim pozitiv në ujë sepse me trajnimin mjedisor shoqëria lokale do të pranojë të adoptojë praktika të përdorimit të duhur të ujit në aktivitetet e tyre bujqësore dhe do të mësojë rreth rrezeve të fenomeneve përmytëse dhe mënyrës së shmangies së tyre.
- Aksi i Prioritetit 8 do të ketë ndikim pozitiv në mbetje, sepse me trajnimin mjedisor shoqëria lokale do të mësojë metodat e menaxhimit të mbetjeve shtëpiake si riciklimi, përzgjedhja e lëndëve organike dhe krijimi i kompostit. Në këtë mënyrë, reduktohet vëllimi i mbetjeve të ngurta shtëpiake që përfundojnë tek entet publike të menaxhimit (hapësirat e groposjes higjenike të plehrave).
- Aksi i Prioritetit synon në përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve, duke u dhënë atyre njohuritë e nevojshme të menaxhojnë saktë tokën e tyre (element i rëndësishëm pasuror) dhe të mbrojnë të ardhurat e tyre. Në vazhdim, kthimi tek aktivitetet bujqësore do të bëhet akoma më shumë atraktiv, duke mbajtur popullsinë në Bashki.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit, zhurmës, trashëgimisë kulturore dhe peisazhit, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 8 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 9 që i përket forcimit të konceptit të fqinjësisë dhe sigurimit të kohezionit social dhe të solidaritetit të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrjen aktive në konsultimet për veprimet zhvillimore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Aksi i Prioritetit 9 do të ketë ndikim pozitiv në popullsi, pasi të gjitha veprimet kërkojnë pjesëmarrjen e banorëve dhe lidhen me elementët pasurorë materialë, pasi të gjitha veprat e infrastrukturave dhe veprat zhvillimore që do të realizohen në të ardhmen pritet të ndikojnë drejtpërdrejtë te mjedisi dhe tek vetë ata, duke përmirësuar cilësinë e jetës së tyre dhe duke rritur elementët e tyre pasurorë. Në përgjithësi, objekti i Aksit të Prioritetit 9 do t'i bëjë banorët më aktivë, u jep avantazhin të pranojnë ose të hedhin poshtë veprimet për të mirën e vendit të tyre dhe të jetës së tyre.
- Pritet të ketë pasoja pozitive në ujë, në mbetje, në trashëgiminë kulturore dhe në peisazh, sepse nëpërmjet objektivave të Aksit të Prioritetit 9 do të forcohet mundësia e veprimeve komunale dhe sociale për mbrojtjen, pastrimin, promovimin dhe vlerësimin e faktorëve mjedisorë të sipërpërmendur. Ndjenja e qytetarëve se i përkasin grupeve sociale dhe luftimi i individualitetit të tyre do t'u japë mundësinë për marrjen përsipër të përgjegjësiave kolektive dhe promovimin e veprimeve kolektive për të mirën e mjedisit.
- Përsa i përket ajrit, tokës, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit dhe zhurmës, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 9 në faktorët mjedisorë konkretë

Aksi i Prioritetit 10 që i përket përmirësimit / modernizimit të rrjeteve urbane të përfitimit të përbashkët (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjisë, menaxhimit të plehrave) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, dhe përmirësimit të infrastrukturave mjedisore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Rrjete urbane të përbashkëta përshkojnë zakonisht nën tokën. Për shkak të gjendjes aktuale të rrjetit të furnizimit me ujë, sasi të mëdha uji të pijshëm përfundojnë në tokë. Kjo nuk ndikon në cilësinë e tokës por mbushja me ujë ndikon në aftësinë e saj për të mbajtur strukturat e ndërtimit (rreshqitjet janë fenomene që lidhen me mungesën ose tepricën të ujit të tokës nën saj). Nga ana tjetër menaxhimi aktual i mbetjeve urbane me depozitim të drejtpërdrejtë në tokë çon në ndotjen e saj. Aksi Prioritar me ndërhyrjet që propozon do të përmirësojë kushtet e tokës në zonat e banuara.
- Përderisa në kuadër të menaxhimit të mbetjeve, zhduket fenomeni i djegies së pakontrolluar të tyre, ajëri do të pësojë efekte pozitive. Duke marr parasysh se kjo mënyrë e menaxhimit të mbetjeve është një praktikë që zbatohet në një shkallë të vogël në Bashki, Boshti Prioritar do të ketë efekt të vogël pozitiv në ajër.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në ujë është pozitiv. Me zbatimin e politikave të Boshtit do të ndalojnë rrjedhjet dhe shpërdorimi i ujit nga rrjeti i furnizimit me ujë. Gjithashtu, menaxhimi i mbetjeve në pastrim biologjik, kthen ujin e mbingarkuar nga përdorimet në aktivitete njerëzore, në mjedis, në gjendje cilësore të mirë.
- Vendosja e njësive të përpunimit të ujërave të zeza duhet të marrë parasysh biodiversitetin e zonës së propozuar, me qëllim që ajo të ndikohet sa më pak të jetë e mundur. Nga ana tjetër, menaxhimi i mbetjeve në përgjithësi kërkon eliminimin e fenomenit të përhapjes së ndotësve

në mjedis dhe mbrojtje të bimëve dhe kafshëve nga ata. Në vazhdim, ndikimi i Aksit të Prioritetit 10 në biodiversitet mund të ketë lehtësisht pasoja negative deri pozitive.

- Boshti Prioritar parashikon menaxhimin e mbetjeve (urbane, industriale, blegtorale). Kjo sjell si pasojë reduktimin e volumit dhe cilësinë e mbetjeve që përfundojnë në mjedis. Rrjedhimisht, Boshti Prioritar do të ketë ndikim pozitiv në këtë sektor të faktorit mjedisor.
- Përmirësimi dhe modernizimi i rrjeteve urbane të përbashkëta do të sjellë pasoja në cilësinë e jetës të qytetarëve dhe zonat e banuara do të jenë më tërheqëse, kështu do të ketë ndikim pozitiv si në faktorin mjedisor të popullsisë edhe të aseteve pasurore materiale.
- Lidhur me faktorët klimatikë, peisazhin, trashëgiminë kulturore dhe zhurmën, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 10 në këto faktorë mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 11 që i përket përmirësimit dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Do të ketë ndikim pozitiv të Aksit të Prioritetit 11 në ajër, pasi ndryshon për mirë të dhënat e qarkullimit – sigurisht ky është objektivi - p.sh. ngarkesat në qarkullim dhe në këtë mënyrë, ndikon në cilësinë dhe sasinë e ndotësve atmosferikë që emetohen nga automjetet, duke minimizuar përqëndrimin e ndotësve të rrezikshëm.
- Do të ketë ndikim te faktorët klimaterikë si rezultat i korrelacionit të tyre me ajrin, duke reduktuar emetimet për frymë të ndotësve të fenomenit të “serrës”.
- Do të ketë pasoja të zhurma, pasi kjo është drejtpërdrejtë e lidhur me sektorin e transporteve dhe kushtet e qarkullimit që ekzistojnë dhe meqë Aksi i Prioritetit propozon forma alternative lëvizjeje (p.sh. biçikleta) dhe ndërhyrje në akset rrugore, do të ketë ndikim edhe në mjedisin akustik.
- Aksi i Prioritetit 11 do të ketë pasoja pozitive për popullsinë, pasi ndërhyrjet e mundshme do të kenë si qëllim përfundimtar lehtësimin e lëvizjes së banorëve dhe përdorimin nga aspekti teknologjik të mjeteve të mëparshme të transportit që përbëjnë elementë pasurorë materialë për Bashkinë dhe për banorët e saj. Pra, kontributi në përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve është i qartë, dhe rrjedhimisht, do të kontribuojë në përballimin e fenomenit të emigrimit, veçanërisht të rinjve.
- Trashëgimia kulturore, monumentet dhe hapësirat arkeologjike, parashikohet të përfitojnë nga propozimet e Aksit të Prioritetit 11, pasi do të jenë më lehtësisht të aksesueshme edhe nga komunitetet lokale, por edhe nga vizitorët dhe turistët.
- Lidhja ndërmjet Aksit të Prioritetit 11 dhe peisazhit dëshmohej nga fakti i ndërtimit të veprave rrugore duke respektuar relievin morfologjik, mjedisin natyror dhe peisazhin, i ndërtimit të rrugëve për biçikleta dhe të infrastrukturave të tjera të komunikacionit në zona peisazhi me bukuri të veçantë natyrore dhe së fundmi, një lidhje pozitivisht e formuluar do të japë mundësinë e aksesit të vizitorëve dhe të turistëve në zonat e Bashkisë me një peisazh të veçantë.
- Përsa i përket tokës, ujit, biodiversitetit dhe mbetjeve, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 11 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 12 që i përket zgjerimit dhe përmirësimit të infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, kulturë, hapësira të përbashkëta) në të gjithë vendin, në varësi të nevojave, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Lidhjet me popullsinë dhe pasurinë, pasi shërbimet përmirësohen, nga njëra anë arsimi përmirëson nivelin e dijeve dhe si pasojë aftësitë profesionale të banorëve dhe nga ana tjetër mirëqënia rritjen e pritshmërive në jetë. Rrjedhimisht, popullsia e Bashkisë bëhet më konkurruese dhe aktive dhe ka mundësi të rrisë standartin e jetesës. Si pasojë, Boshti prioritar ka ndikim pozitiv në faktorin mjedisor «popullsia dhe pasuria».
- Lidhur me tokën, ajërin, me faktorët klimatikë, ujin, biodiversitetin, mbetjet zhurmën, trashëgiminë kulturore dhe peisazhin, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 12 në këto faktorë mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 13 që i përket mbrojtjes dhe përmirësimit të mjedisit shtëpiak / të strukturuar, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Aksi pritët të ndikojë pozitivisht në faktorin mjedisor “mbetje”, ndërsa mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit shtëpiak / të strukturuar nënkupton ndër të tjera edhe sigurimin e mjedisit të pastër për banorët e tij. Veprimet synojnë edhe veprimin aktiv të banorëve në sektorin e menaxhimit të plehrave të tyre. Kështu, vëllimi i plehrave në mjedisin shtëpiak do të jetë më mirë i menaxhueshëm (p.sh. me kosha riciklimi dhe mbledhje të rregullt të tyre) që do të thotë menaxhim më i mirë i tyre në përgjithësi.
- Në qytete ekzistojnë përdorime toke me funksion shqetësues (hapësira argëtimi, industri, arterie rrugore, shërbime publike). Aksi i Prioritetit 13 synon reduktimin e zhurmës brenda qyteteve dhe rrjedhimisht, përmirësimin e faktorit mjedisor.
- Aksi i Prioritetit 13 ka ndikim pozitiv në popullsi dhe në elementët e saj pasurorë, ndërsa synon përmirësimin e kushteve të jetës brenda qytetit dhe përmirësimin e rezervave ndërtimore domethënë të elementëve të tyre pasurorë. Qytetet bëhen më shumë atraktive dhe ruajnë popullsinë e tyre.
- Me veprimet e Aksit të Prioritetit 13 përmirësohet peisazhi dhe më konkretisht, peisazhi urban, pasi propozohen ndërhyrje estetike dhe energjike në ndërtesa dhe në hapësirat e gjelbërta të qyteteve dhe të vendbanimeve.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 13 në faktorët mjedisorë konkretë

Aksi i Prioritetit 14 që i përket qeverisjes elektronike dhe përmirësimit të infrastrukturave elektronike, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Do të ndikojë pozitivisht në cilësinë e ajrit pasi do të ndikojë indirekt në reduktimin e qarkullimit të automjeteve për lëvizjen e banorëve nga dhe drejt shërbimeve për realizimin e çështjeve të tyre. Reduktim të qarkullimit të automjeteve do të shkaktojë reduktimi respektiv në emetimin e ndotësve atmosferikë, nga ku rezulton edhe lidhja pozitive ndërmjet Aksit të Prioritetit 14 dhe ajrit.
- Pritët të reduktojë mbetjet e ngurta, ndërsa ndikon në përdorimin e lëndëve të para (p.sh. të letrës – lëndës grafike) nga shërbimet dhe nga qytetarët për realizimin e çështjeve të tyre, e cila do të realizohet elektronikisht.
- Negativ do të jetë edhe ndikimi në mjedisin akustik, pasi reduktimi i qarkullimit të automjeteve, ashtu si u përmend edhe më lart, do të çojë në reduktimin e zhurmës, veçanërisht në zonat

urbane, sepse do të kufizohen lëvizjet e qytetarëve, me mendimin se çështjet e tyre i realizojnë me ndihmën e kompjuterit të tyre.

- Aksi i Prioritetit 14 presupozon pajisjet teknologjike të shërbimeve dhe të banorëve me kompjutera elektronikë, por edhe sisteme rajonale që përbëjnë elementë pasurorë materialë. Për më tepër, transaksionet me shërbimet bëhen më të lehta, më të shpejta duke përmirësuar kushtet e jetesës së banorëve. Kjo përbën një shtysë për qëndrimin e banorëve në vendin e tyre, dhe për pasojë kjo do të ndikojë në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë, si edhe në elementët pasurorë materialë.
- Trashëgimia kulturore, monumentet dhe hapësirat arkeologjike, në kuadrin e Aksit të Prioritetit 14, pritet t'u shërbejnë, nëpërmjet promovimit të përshtatshëm nga interneti, me qëllim që trashëgimia kulturore të bëhet e njohur për vizitorët dhe turistët, me përfitime si për mjedisin kulturor, ashtu edhe për ekonominë e komuniteteve lokale.
- Përsa i përket tokës, faktorëve klimaterikë, ujit, biodiversitetit dhe peisazhit, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 14 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 15 që i përket kthimit në sistemet e Burimeve të Rinovueshme të Energjisë, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Ndikimi në tokë nga përdorimi i Burimeve të Energjisë së Rinovueshme është pak negativ deri negativ. Ndërtimi i një dige hidroelektrike sjell si pasojë përmbutjen e sipërfaqeve tokëore të konsiderueshme me qëllim që të ndërtohet rezervuari, sipërfaqe të cilat në rast të kundërt do të mbanin pyje ose të mbjella. Infrastruktura të tjera, siç janë turbinat me erë vendosen vende të zhveshura zakonisht në blloqe gëlqerore me shtrirje të vogël. Por edhe në këtë rast, vendosja e tyre përjashton një përmirësim në të ardhmen të mbulimit të tokës.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në ajër është pozitiv. Shfrytëzimi i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë synon pavarësinë energjitike graduale nga burimet minerare, përdorimi i të cilave çon në ndotjen e atmosferës, duke rritur efektin Serë etj. Të ngjashme, fenomene negative për njeriun dhe mjedisin në përgjithësi.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në faktorët klimatikë është neutral deri në pak pozitive. Theksohet se faktorët klimatikë ndikohen nga veprime kumulative në nivel global. Kështu, masat e Boshtit Prioritar kanë prespektivë pozitive për faktorin mjedisor nëse kombinohen me pranimin dhe zbatimin gjithësisht të veprimeve të njëjta në vende të tjera të botës.
- Shfrytëzimi i ujit nga Burimet e Rinovueshme të Energjisë mund të ketë ndikim pozitiv dhe negativ në totalin e burimeve ujore. Në efektet pozitive është kontrolli i ujit të tepërt që bie në një ujëmbledhës. Ndikim negativ është mungesa e ujit në zonën e poshtme të digave hidroelektrike. Vlerësimi i duhur i parametrave hidrologjikë të një ujëmbledhësi dhe bilanci hidrologjik me menaxhim racional të ujit që mblidhet në digën hidroelektrike mund të eliminojë ndikimin negativ në uje.
- Biodiversiteti mund të ndikohet pozitivisht ose negativisht nga zbatimi i masave për shfrytëzimin e Burimeve të Rinovueshme të Energjisë. Efekt pozitiv mund të ketë një digë hidroelektrike duke krijuar kushtet për zhvillimin e ekosistemeve rreth saj. Efekt negativ mund të ketë në zonat të cilat nuk kanë ujit të konsiderueshme, krijohen kushtet e mungesës së ujit,

thahet bimet që e mbulojnë dhe gradualisht vdesin ekosistemet që strehojnë biodiversitetin e një zone.

- Boshti Prioritar ka ndikim pak negativ deri negativ lidhur me zhurmën. Për Burimet e Rinovueshme të Energjisë përdoret teknologji me dinamikë të lartë me mekanizma që bëjnë zhurmë gjatë funksionimit të tyre. Lëvizja e krahëve të turbinave, stacionet që transformojnë energjinë, turbinat e hidrocentraleve shkaktojnë zhurmë e cila varet nga vendi i instalimit të infrastrukturës.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në popullsi dhe asetet pasurore është pozitiv. Gjatë ndërtimit dhe funksionimit të infrastrukturës së shfrytëzimit të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë nevojiten një sërë specialistësh profesional (mekanikë, ambientalistë, zhvillues dhe inxhinierë të infrastrukturës kompjuterike, mirëmbajtës etj.), prandaj, krijohen vende pune me kualifikim të lartë. Kjo ka efekt pozitiv në zhvillimin e popullsisë dhe rrjedhimisht në përmirësimin e burimeve financiare dhe rritjen e pasurisë së tyre.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në peisazh mund të jetë negativ ose pozitiv. Instalimi i parqeve të mëdha të erës apo diellore konsiderohet si një ndërhyrje e madhe e njeriut në peisazhin natyror dhe për këtë arsye konsiderohet negative. Ndërtimi i digave hidroelektrike nga ana tjetër mund të forcojë ekosistemet rreth saj. Të ndërtohen rrugë të bukura dhe vënde vëzhgimi për shpendët shtegëtare duke rritur estetikën e peisazhit natyror.
- Lidhur me mbetjet dhe trashëgiminë kulturore, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 15 në këto faktorë mjedisorë.

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar					
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit					
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor					
Objektivi strategjik 2 "Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore"					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqësisë					
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit					
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal					

	Toka	Ajri	Faktoret klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi Strategjik 3: " Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme "					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe siguri i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit					
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore					
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit					
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojave					
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane					
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike					
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë					

Tabela 6.3.1.a: Tabela e Parashikimit të Pasojave Mjedisore për çdo Aks Prioriteti dhe Faktor Mjedisor, në bazë të memorandumit që vijon.

	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak negativ.</i>
	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë negativ.</i>
	<i>Në bazë të Fazës së Njohjes së Pasojave Mjedisore, Aksi i Prioritetit nuk lidhet me faktorin mjedisor.</i>

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peisazhi
Objektivi strategjik 1 " Forcimi i Ekonomisë Lokale dhe Konkurrencës "					
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peisazhi
forcimi i prodhimit primar					
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit					
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor					
Objektivi strategjik 2 “Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore”					
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise					
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit					
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal					
Objektivi Strategjik 3: “Zhvillimi i Komuniteteve të Qëndrueshme”					
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit					
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore					
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit					
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peisazhi
nevojane					
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane					
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike					
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë					

Tabela 6.3.1.b: Tabela e Parashikimit të Pasojave Mjedisore për çdo Aks Prioriteti dhe Faktor Mjedisor, në bazë të memorandumit që vijon.

7. VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE

7.1. Hyrje – Metodologjia

Me synim vlerësimin e ndikimeve mjedisore të planit të propozuar, ndiqet metodologjia që është propozuar nga «Handbook on SEA for cohesion Policy 2007-2013» (Helander and Grant 2006), i përshtatur për nevojat dhe karakteristikat specifike të PPV të Bashkisë dhe të propozimeve të tij. Për këtë qëllim, fillimisht, vendosen tetë karakteristika që kanë lidhje me ndikimin e mundshëm të propozimeve të PPV të Bashkisë në mjedisor. Këto karakteristika të ndikimeve kanë të bëjnë me: në mundësitë e ndikimit, në vlerësimin e tij me një shkallë cilësore, si pozitiv apo negativ, shpeshtësinë dhe kohëzgjatjen e shfaqjes së tij, kthyeshmërinë apo jo të tij, kufitare apo jo, faktorin e pasigurisë, sekuencën e ndikimit dhe ndërveprimin e ndikimeve.

Karakteristika të ndikimit	Simbole	Shpjegime
Probabiliteti	!!	Shumë I mundur
	!	I mundur
	0	Asnjë mundësi
Shkalla	++	Jashtzakonisht positive
	+	Positive
	0	Asnjë
	-	Negative
	--	Jashtëzakonisht negative
Frekuenca/Kohëzgjatja	>>	Zakonisht si e qëndrueshme/afatgjatë si e përhershme
	>	E rastësishme/Afatshkurtër
	0	Asnjë ndikim
Reversibiliteti	IR	E pa kthyeshme
	R*	E kthyeshme me kushte
	R	E kthyeshme
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikime të mundshme kufitare
	0	Asnjë mundësi ndikimesh kufitare
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshëm varet nga zbatimi i PPV
Sekuenca	P	Ndikim parësor
	S	Ndikimi dytësor
Ndërveprimi	C	Ndikim grumbullues
	SI	Ndikimi sinergjik
	0	Asnjë ndikim me parametra të tjerë

Tabela 7.1.1: Vlerësimi përmes simboleve të karakteristikave të ndikimeve mjedisore (burimi: Helander and Grant, 2006 dhe përpunimi – pasurim nga studimi).

Gjithashtu, përdoren simbole, siç tregohet në Tabelën 7.1.1 për karakterizimin e ndikimeve, në bazë të probabilitetit të shfaqjes së tyre, shkallës së tyre (domethënë sesa serioze janë), shpeshtësisë së

shfaqjes dhe kohëzgjatjes, kthyeshmërisë së tyre, karakterin e tyre ndërkufitar, renditjen dhe ndërveprimin e tyre.

Në vazhdim, vlerësohen ndikimet e propozimeve të Boshteve të Prioritetit të PPV të Bashkisë tek faktorët mjedisorë që u përmendën në paragrafët 6.2 dhe 6.3 dhe që përcaktohen saktësisht nga ligji 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedor", me anë të tabelave, në paragrafët në vijim. Gjithashtu theksohen sa në vijim:

- Nëse një ndikim në një faktor mjedor është i kthyeshëm apo jo, plotësohet në tabelat e mëposhtme vetëm kur ndikimi është negativ, sepse kur ndikimi i parashikuar është pozitiv, me sa duket nuk ka kuptim faktori i pakthyeshmërisë.
- Kur faktor i pasigurisë nuk ekziston në vlerësimin e ndikimit, si në rastin më e mëparshëm, vendi bosh përkatës në tabelën e mëposhtme nuk plotësohet.
- Kur një ndikim mund të jetë pozitiv ose negativ, në varësi të zbatimit të propozimeve të Planit dhe nëse në këtë fazë nuk është e mundur të vlerësohet në mënyrë të detajuar, atëherë në kolonën e shkallës në tabelat e mëposhtme, ai shënohet si "+/-".
- Në mënyrë të ngjashme, vlerësimi nëse një ndikim paraqet ndikim kumulativ ose synergjik ose asnjë ndërveprim, komentohet vetëm në efekte negative, sepse vetëm atëherë ka kuptim. Prandaj, kolona e fundit në tabelat e mëposhtme plotësohet vetëm për ndikime negative të parashikuara.
- Së fundi, vlerësimi nëse një ndikim është me karakter ndërkufitar apo jo, realizohet vetëm për ndikimet negative sepse vetëm atëherë ka kuptim.

7.2. Vlerësimi i ndikimeve mjedimore të Planit

7.2.1. Ndikime në Tokë

Faktori mjedor i Tokës, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshti i Prioritetit 4, 5, 6, 7, 8 dhe 10 dhe negativisht nga Boshti i Prioritetit 15. Njëkohësisht, Boshtet e Prioritetit 2, 3, 9, 11, 12, 13 dhe 14 nuk janë të lidhura me faktoren mjedor të Tokës, ndërsa Boshti i Prioritetit 1, që ka lidhje me menaxhimin e integruar të zonave rurale dhe forcimin e prodhimit primar, mund të shkaktojë si efekte negative ashtu edhe pozitive mbi Tokën, në varësi të parametrave të tjerë dhe në sinergji me zbatimin e boshteve të tjera të prioritetit (p.sh. Boshti i Prioritetit 6 në lidhje me menaxhimin e ujit për ujtime).

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është llogaritur se praktikat e e buta bujqësore (4) mbrojtja e pyjeve nga prerjet e pakontrolluara dhe zjarret (5) menaxhimi i qëndrueshëm i ujit për ujtime (6), mbrojtja e biodiversitetit (7), edukimi mjedor i komunitetit lokal (8), dhe përmirësimi i infrastrukturës së rrjetit të furnizimit me ujë, kanalizimit, trajtimit të ujërave të zeza dhe menaxhimit të mbetjeve të ngurta (10), do të ketë një ndikim pozitiv në Tokë.

Ndikimi negativ që pritët nga promovimi i Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë (15) ka lidhje vetëm për rastin e ndërtimit të digës së hidrocentralit, rast në të cilin do të krijohet një rezervuar i madh që do të përmbysë tokën pas digës duke shaktuar kështu një efekt negativ në Tokën e rajonit. Së fundi, menaxhimi i integruar i zonave rurale dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar

(1), nëse nuk kombinohet me menaxhimin e qëndrueshëm të ujit për ujitje dhe praktikën e buta bujqësore, vetëm në këtë rast mund të shkaktojë efekte negative në Tokë, për shkak të përdorimit të maksimizuar të ujit për ujitje dhe të ndotjes që do të shkaktohet nga përdorimi përkatës i pesticideve dhe plehrave kimike. Dhe për këtë arsye, ndikimi është i kthyeshëm, së kombinim me zbatimin e propozimeve të Boshtit të Prioritetit 4 dhe 6 të Planit.

Sa më sipër përmbledhet, me ndihmën e simboleve, në Tabelës 7.2.1.1 më poshtë:

Boshte të Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të kenë ndikim në Tokë, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqësisë	!!	++	>>				P	
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!!	-	>>	IR	0		P	
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	+/-	>>	R	0	?	P	SI

Tabela 7.2.1.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në Tokë të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 që ndikon në Tokë.

7.2.2. Ndikime në ajër

Faktori mjedisor i ajrit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët që të ndikohet vetëm pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 10, 11, 14 dhe 15. Në të njëjtën kohë, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 dhe 13 nuk janë të lidhura me faktorin mjedisor të ajrit.

Si rrjedhim, rezulton se nga propozimet e Planit, siç pasqyrohet në Boshtet e Prioritetit, do të rezultojnë pasoja pozitive për ajrin, nga menaxhimi i mbetjeve me shmangie të procesit të djegies

dhe me shfrytëzim të biogazit në landfille (10), nga përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit (11), nga minimizimi i lëvizjeve, për shkak të përpunimit elektronik të çështjeve të popullsisë (14) dhe nga përdorimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë dhe pavarësi të pjesshme nga lëndët djegëse minerare(15).

Sa më lart përmbledhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.2.1 të mëposhtme:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ajër, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!	+	>>				S	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!!	++	>>				P	

Tabela 7.2.2.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në ajër të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon në ajër.

7.2.3. Ndikime mbi faktorët klimatikë

Faktorët klimatikë, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, do të preken vetëm pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 11 dhe 15. Njëkohësisht, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, dhe 14 nuk janë të lidhura me faktorët klimatikë.

Si rrjedhim, rezulton se propozimet e Planit, siç pasqyrohet në Boshtet e Prioritetit do të kenë efekte pozitive në faktorët klimatikë, nga reduktimi i emetimeve që shkaktohen nga efekti serë për frymë duke forcuar transportin ndërkomunal dhe mënyrat ekologjikisht miqësore të transportit (11), dhe nga sinergjia e veprimeve që kanë lidhje me pavarësinë energjitike nga lëndët djegëse minerare (përsorim të energjisë së rinovueshme) (15).

Sa më sipër përmbledhet, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.3.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të ndikojnë në faktorët klimaterikë, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!	+	>>				P	

Tabela 7.2.3.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek faktorët klimaterikë të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon tek faktorët klimaterikë.

7.2.4. Ndikimet në ujëra

Faktori mjedisor i ujit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 4, 6, 7, 8, 9 dhe 10 dhe negativisht nga Boshtet e Prioritetit 1, 2 dhe 3. Njëkohësisht, Boshtet e Prioritetit 5, 11, 12, 13 dhe 14 nuk janë të lidhura me faktorin mjedisor të ujit, ndërsa Boshtet e Prioritetit 15, që ka lidhje me promovimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, mund të shkaktojë si ndikime negative ashtu edhe pozitive mbi ujin, në varësi të parametrave të tjerë dhe në sinergji me zbatimin e boshteve të tjera prioritare (p.sh. Boshti Prioritar 6 në lidhje me menaxhimin e ujit për ujitje).

Pra, në përputhje dhe me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, vlerësohet se mbrojtja e tokës bujqësore nga uji i tepërt (përfimbytje) kërkon projekte të përshtatshme të mbrojtjes nga përmbytjet në zonat ku vëzhgohen më shpesh dukuri të tilla dhe ku është e mundur të mbrojnë sasinë dhe cilësinë e ujit që nuk mund të kullojë baseni ujor. Në këto vepra mund të përfshihen dhe projekte të hidronomisë malore me qëllim që uji i tepërt të ruhet në vend që të shkaktojë dëme në zonat fushore rurale ose anash shtratit të lumit kanlae ujitëse në mënyrë që uji i tepërt të kanalizohet në shtretërit teknikë (4). Menaxhimi racional i ujit kryesht për ujitje, siguron përfitime për vet atë, pasi sigurohet statusi cilësor dhe sasior i tij (6).

Mbrojtja e ujit, domethënë e cilësisë dhe sasisë së tij mbështet biodiversitetin brenda apo përreth burimeve ujore. Nga ana tjetër çdo veprim që mbështet biodiversitetin sidomos atë që rritet brenda ose rreth burimeve ujore siguron dhe gjendjen e mirë të (7) ujit. Adaptimi, nga ana e konsumatorëve të ujit kryesisht për fermerët, por dhe për banorët e qytetit, i sjelljes së duhur në përdorimin e ujit (p.sh. sistemet e ujitjes ,me pikim, mirëmbajtje të rrjeteve të furnizimit me ujë etj) siç kjo do të mësohet përmes Boshtit të Prioritetit 8, premtion përfitime pozitive për ujin. Boshti Prioritar 9 shikon drjet pjesëmarrjes aktive të qytetarëve në çështjet që kanë lishje me ujin. Mendimi i tyre shprehet e dokumentuar dhe kur ajo gjen pranim në konsultimet në lidhje me projekte që kanë të bëjnë me ujin, duhet të respektohet dhe të merret parasysh në aktivitetet e zhvillimit që lidhen me ujin. Në këtë mënyrë do të sigurohet mbrojtja e ujit. Së fundi, përmirësimi ose instalimi i rrjeteve dhe infrastrukturës për furnizimin me ujë, kanalizimeve, trajtimit të ujërave të zeza dhe menaxhimit

të mbetjeve të ngurta (10), do të kenë si pasojë mbrojtjen e ujit nga ndotja dhe reduktimin e keqpërdorimit nga rrjedhjet.

Efekte negative parashikohen nga zbatimi i propozimeve për forcimin e prodhimit primar (1), ku këto efekte janë të lidhura me intensifikimin e tij me përdorim të plehrave, pesticideve, të varieteteve të veçanta në bimë që duan më shumë ujë dhe kohë për tu përshtatur në kushtet e Tokëit dhe klimës, me import të bagëtive me standarte të veçanta etj. Ndikimi i boshtit minimizohet dhe si rrjedhim ndryshohet me sinergjinë dhe të boshteve të tjera të prioritetit p.sh. 4 dhe 6. Forcimi i sektorit të turizmit rural (2), edhe pse ka si pasojë rritjen e konsumit të ujit, propozon veprime që do ta reduktojnë në minimum dhe gjithashtu do të shkaktojnë rëndesën cilësore më të ulët. Për më tepër, qëndrueshmëria e njësive të agroturizmit varet nga sjellja e investitorit ndaj burimeve ujore. Efekti negativ i përdorimit të ujit në sektorin e prodhimit dytësor (3) ka të bëjë kryesisht me kërkesat në rritje për sasinë e ujit që përdoret nga aktivitete të tilla dhe nga proshimi i mbetjeve që kërkojnë menaxh.

Dhe në këtë rast, efektet minimizohen nga masa të tilla si menaxhimi - dekontaminimi i ujërave të ndotura nga njësitë industriale që i prodhojnë ato dhe ripërdorimin të tyre gjatë funksionimit.

Për sa i përket shfrytëzimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë (11), në mënyrë të veçantë, ndërtimi i digave hidroelektrike, nëse nuk merren në konsideratë parametrat hidrologjike dhe balanca ujore në basenin ujor që do të ndërtohet dhe nuk bëhet menaxhim racional i ujit që mbahet në digë, efekti mbi ujin në zonat poshtë saj do të jetë negativ, pasi do të ndikohet bilanci hidrologjik dhe mund të vihet re mungesë uji. Nga ana tjetër, kur rezulton se nga bilanci hidrologjik i basenit teprica e ujit mund të shkaktojë përmbytje në zonat e ulëta të basenit, kontrolli i rrjedhjeve me ndërtimin e një dige dhe furnizimi i kontrolluar me ujë në fushat poshtë saj në mënyrë që të mbulohen nevojat e tyre për ujë, pa u privuar dhe pa pësuar përmbytje do të ketë efekte pozitive në burimet ujore të këtij pellgu ujëmbledhës.

Sa më lart përmendur mund të përmbliidhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.4.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ujërat, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!!	++	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të ndikojnë në ujërat, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	-	>>	R	0		P	C
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+/-	>>	R/IR	0	?	P	0

Tabela 7.2.4.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek ujrat të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon ujrat sipërfaqësore dhe ato nëntokësore.

7.2.5. Ndikime në biodiversitet

Faktori mjedisor i biodiversitetit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 5, 6 dhe 7. Në të njëjtën kohë, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 12, 13 dhe 14 nuk janë të lidhura me faktorin mjedisor të biodiversitetit. Boshtet e Prioritetit 10 dhe 15, që kanë të bëjnë me modernizimin e rrjeteve të shërbimeve komunitare dhe me shfrytëzimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, respektivisht, mund të shkaktojnë si efekte negative ashtu edhe pozitive në biodiversitet, në varësi të vendndodhjes së njësive të trajtimit të ujërave të zeza dhe menaxhimit të mbetjeve dhe në varësi të llojit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë që do të promovohen.

Menaxhimi efektiv i burimeve natyrore (5) si pylli dhe toka, si edhe uji për ujitje (6), në atë masë që do të ketë efekte pozitive mbi burimet ujore të Bashkisë, do të shkaktojë efekte pozitive dhe në faktorin mjedisor të biodiversitetit, pasi llojet e florës dhe të faunës varen nga prania e faktorëve të tillë si mbulesa e Tokëit, pyjet dhe uji. Për më tepër, çdo veprim që ka lidje me mbrojtjen e ekosistemeve të brishta siç është përcaktuar me anë të Boshtit të Prioritetit 7 ka vetëm efekt pozitiv mbi biodiversitetin.

Për sa i përket burimeve të ripërtëritshme të energjisë, nëse instalohen parqe fotovoltaike, ato nuk pritet të ndikojnë negativisht në biodiversitet. Por nëse instalohen parqe eolike në kreshtat e maleve, ka gjasa të goditet fauna e shpendëve, sidomos nëse zona ka shpendë migratore. Megjithatë, nuka ka një studim për potencialin eolik të zonës dhe për këtë arsye nuk është i sigurt instalimi i parqeve eolike, dhe gjithashtu nuk ka të dhëna zyrtare mbi biodiversitetin në rajon, rezulton se efektet e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë vlerësohen me një shkallë pasigurie. Gjithashtu, në rast të ndërtimit të një projekti hidroelektrik, atëhere krijimi i rezervuarit në rajon ka të ngjarë të forcojë biodiversitetin e saj. Sa i përket instalimit të deponive sanitare larg ekosistemeve të ndjeshme, ndikimi në faktorin mjedisor konsiderohet pozitiv pasi më tej do të eliminohet fenomeni i përhapjes së ndotësve në mjedis. Nëse në vendndodhjen e njësisë nuk merret parasysh biodiversiteti i zonës atëhere do të ketë pasoja të mëdha negative.

Sa më sipër përmbledhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.5.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në biodiversitet, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!!	++	>>				P	0
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0

Tabela 7.2.5.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek biodiversiteti i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon në biodiversitet.

7.2.6. Ndikime mbi mbetjet

Mbetjet, solide dhe të lëngëta, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të kenë një efekt pozitiv nga Boshtet e Prioritetit 1, 8, 9, 10, 13 dhe 14 dhe negativ nga Boshtet e Prioritetit 2 dhe 3. Në të njëjtën kohë, boshtet prioritarë 5, 6, 7, 11, 12 dhe 15 nuk kanë lidhje me mbetjet. Së fundi, Boshti i Prioritetit 4 që ka lidhje me mbrojtjen e tokës bujqësore dhe hapësirës bujqësore ka efekt pozitiv ose negativ në masën që do të parashikohet apo jo trajtimi i ujërave të zeza nga njësitë e

prodhimin blegtoral. Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, vlerësohet se promovimi i sektorit primar (1), do të ketë një ndikim pozitiv në mbetjet:

Krijimi i një qarku absorbimi të mbetjeve në sektorin primar, në rastin kur fermat do të marrin lëndën e dehidratuar nga instalimet alternative dhe të decentralizuara të trajtimit të ujërave të ndotura, dhe kompostin nga përdorimi i mbeturinave organike, duke pasuruar kështu tokën e fushave me lëndë organike dhe duke lehtësuar fermerët financiarisht pasi menaxhimi i tokës së tyre do të bëhet me një kosto më të ulët në drejtim të plehërimit. Pozitive pritet të jetë ndikimi mbi mbetjet nga edukimin mjedisor i komunitetit lokal (8). Zbatimi i riciklimit dhe menaxhimit të mbeturinave organike shtëpiake është objekt i edukimit mjedisor i cili nëse adaptohet nga komuniteti lokal, rezultatet do të jenë shumë pozitive. Efekte pozitive mbi mbetjet do të ketë edhe zbatimi i propozimeve të Boshtit të Prioritetit 9, pasi aktivizimi i popullsisë me veprime grupi për pastrimin e mjedisit natyror dhe atij urban dhe me pjesëmarrje në konsultime që kanë lidhje me vendosjen dhe operimin e objekteve të trajtimit të ujërave të ndotura apo menaxhimin e mbeturinave siguron arritjen e qëllimit të reduktimit të mbeturinave që do të përfundojnë në landfill. Boshti Prioritar 10, i cili shikon drejt veprimeve që kanë lidhje me menaxhimin e përgjithshëm të mbeturinave, duke përfshirë mbledhjen, klasifikimin, riciklimin, deponimin në zona të përzgjedhura enkas dhe shfrytëzim të tyre në sektorë të tjerë, p.sh. sektorin e bujqësisë, ka efekte veçanërisht pozitive në faktorin e mbeturinave. Përmirësimi i mjedisit urban dhe të strukturuar (13) shikon drejt, ndër të tjera, vendosjes së kazanëve të riciklimit për lehtësimin e banorëve në lidhje me riciklimin, grumbullimin e organizuar dhe sistematik dhe heqjen e mbeturinave nga mjedisi urban, pajisja e hapësirave publike me kontejnerë për hedhjen e mbeturinave, etj. Së fundi, përhapja e e-qeverisjes (Boshti i Prioritetit 14) vlerësohet se do të çojë në një reduktim të mbeturinave të ngurta, kështu do të sjellë efekt pozitiv.

Ndikimet negative nga forcimi i turizmit (2) dhe i sektori dytësor të prodhimit (3) edhe pse pritet të jenë të rëndësishme pasi pritet rritje e popullsisë dhe e aktiviteteve që konsumojnë dhe gjenerojnë mbeturinave, pritet të minimizohen me menaxhimin e duhur që mund të jetë ose për mbetje të lengëta ose mbetje të ngurta, e cila parashikohet nga Boshti i Prioritetit 10.

Së fundi, në sektorin e bujqësisë, në mënyrë që të mbrohet toka e punueshme dhe hapësira bujqësore (Boshti i Prioritetit 4) nga barërat e këqija dhe sëmundje të tjera dhe që të mbetet e qëndrueshme dhe njëkohësisht efikase në kohë mund të bëhet përdorim sistematik i pesticideve, plehrave dhe pesticideve, duke krijuar mbetje që zakonisht përfundojnë në ajër, në tokë dhe në burimet ujore. Efekti i Boshti të Prioritetit 4, si rrjedhim, në sektorin e mbetjeve mund të jetë negativ. Por, nëse zbatohen veprime të adaptimit të praktikave të drejta bujqësore, si psh përdorim i preparateve biologjike, përdorim i kompostit nga menaxhimi i mbetjeve organike, kultivimi i varieteteve lokale rezistente ndaj tokës lokale dhe kushteve klimatike, etj, atëherë dhe objektivi i Boshti të Prioritetit 4 arrihet dhe njëkohësisht ka efekt pozitiv në sektorin e mbetjeve.

Sa më sipër do të përmbledhet, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.6.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mbetjet, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	++	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>				S	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energjise, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	++	>>				P	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!!	++	>>				P	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!	+/-	>>	R	0	?	S	C

Tabela 7.2.6.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mbetjet i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon mbi mbetjet.

7.2.7. Ndikime mbi mjedisin akustik/zhurmat

Faktori mjedisor i zhurmës, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 11, 13, dhe 14 dhe negativisht nga Boshtet e Prioritetit 3 dhe 15. Në të njëjtën kohë, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 dhe 12 nuk kanë lidhje me faktorin mjedisor të zhurmës.

Pra, sipas analizës së mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se ndërhyrjet e planifikimit urban dhe rehabilitimi (13), do të kenë efekte pozitive mbi zhurmën, veçanërisht atë që rezulton nga trafiku automjeteve, pasi ka mundësi që kjo zhurmë të reduktohet në rrugë dhe zona ku

shfaqet në rritje. Gjithashtu, zhvillimi i mëtejshëm i transportit publik (11), për aq sa ajo do të ndikojë në uljen e vëllimit të trafikut në shumë rrugë, vlerësohet se do të reduktojë zhurmën që gjenerohet nga trafiku në rrugë konkrete të cilat paraqiten relativisht problematike. Së fundi, efektet pozitive në reduktimin e zhurmës do të shkaktojë edhe strategjia e e-qeverisjes (14), pasi ajo do të zvogëlojë edhe ajo nevojën për të lëvizur njerëzit për dhe nga shërbimet publike për trajtimin e çështjeve të tyre, kështu që përsëri do të reduktohet vëllimi i trafikut dhe do të bjerë respektivisht edhe niveli i zhurmës.

Me mbështetjen e përpunimit primar të produkteve (3), faktori zhurma do të rritet, pasi njësitë e përpunimit do të përdorin makineri që prodhojnë zhurmë në proceset e tyre, por në praktikë zhurma do të ketë lidhje vetëm me të punësuarit në këto njësi, pasi ato do të vendosen jashtë trungut urban të vendbanimeve. Së fundi, propozimet për promovimin e burimeve të Ripërtërithme të Energjisë (15) parashikohet të kenë efekte negative, duke shkaktuar zhurmë, por vetëm në rastet e parqeve eolike. Në turbinat me erë, zhurma e emetuar mund të klasifikohet në dy kategori, në varësi të origjinës së saj: ajo mund të jetë mekanike dhe aerodinamike.

E para vjen nga komponentët mekanike (kutia e shpejtësive, gjeneratori, kushinetat, etj). E dyta vjen nga rrotullimi i helikave. Turbinat bashkëkohore eolike janë makina shumë të qeta në krahasim me fuqinë e tyre dhe me përmirësim të vazhdueshme nga prodhuesit ato bëhet akoma edhe më të pazhurmshme. Kështu, sot, në një distancë prej 200 metra nga turbinat, zhurma e prodhuar nuk perceptohet.

Sa më lart përshkruar, në lidhje me vlerësimin e ndikimeve të Boshteve të Prioritetit në mjedisin akustik, përmbledhet, më ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.7.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!	+	>>				S	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				S	
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtërithme të energjisë	!	-	>	R	0		P	0

Tabela 7.2.7.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mjedisin akustik/zhurmat i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikua në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat.

7.2.8. Ndikimi mbi popullsinë dhe asetet aktive

Popullsia dhe asetet aktive, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të ndikohen pozitivisht nga të gjitha Boshtet e Prioritetit të Planit. Përfshirja e vetëm është Boshti i Prioritetit 7 që ka lidhje me mbrojtjen dhe fuqizimin e biodiversitetit. Pra, në përputhje dhe me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se:

- Zbatimi i propozimeve të Boshti të Prioritetit 1 do të krijojë pasuri tek fermerët e rajonit, tek banorët e rajonit, kështu që do të ketë një ndikim pozitiv mbi popullsinë dhe të luftohet çështja e migrimit të brendshëm dhe të jashtëm, ndërsa ndikime përkatëse pozitive do të ketë edhe për asetet aktive të cilat do të shtohen, në kuadër të zhvillimit të mëtejshëm të sektorit primar (makineri, magazina, sera, etj.).
- Do të ketë efekt pozitiv të Boshtit të Prioritetit 2 mbi popullsisë dhe asetet , pasi përmirësimi i ekonomisë lokale është i lidhur me standardin e jetesës së banorëve dhe si rrjedhim, me gjendjen e tyre pasurore. Nga këndvështrimi më i gjerë, kjo ndikon edhe në rritjen e popullsisë së Bashkisë, pasi do të krijohen vende të reja pune, të cilat do të veprojnë si një stimul për emigracionin e të rinjve.
- Efektet mbi popullsinë dhe asetet do të jetë pozitiv në një masë të vogël, pasi Boshti i Prioritetit 3 synon rritjen e ekonomisë lokale nëpërmjet sektorit të përpunimit dhe si rrjedhim përmirësim të standardit të jetesës së banorëve, dhe kështu edhe të statusit të tyre të pronës, ku do të përfshihen edhe infrastruktura e nevojshme dhe ndërtesat e përpunimit. Nga këndvështrimi më i gjerë, kjo ka ndikuar edhe në rritjen e popullsisë së Bashkisë, pasi aktivitetet ekonomike do të mbajnë popullsinë dhe të rinjtë nga migrimin i mundshëm i tyre.
- Efekti i Boshtit të Prioritetit 4 mbi popullsinë dhe asetet është pozitive, pasi mbrojtja e sipërfaqeve të kultivuara dhe në përgjithësi i sektorit bujqësor përfshin mbrojtjen e të ardhurave nga ferat dhe sigurimin dhe rritjen e aseteve pasurore të banorëve që merren me sektorin e bujqësisë. Njëkohësisht, kjo do të ketë një efekt pozitiv në rritjen e popullsisë në Bashki.
- Ekosistemet pyjore për një pjesë të vogël të popullsisë janë një burim ekonomik. Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre siguron vazhdimësinë e ofrimit të mbështetjes financiare të kësaj pjese të popullsisë dhe si rrjedhim përmirësimin e cilësisë së jetës së tyre dhe pasurive të tyre. Për më tepër, mbrojtja e ekosistemeve pyjore bazohet në profesione të tilla si zjarrfikësit dhe pylltarët që do të thotë vende pune. Nga këndvështrimi më i gjerë, mbajtja e popullatës në Bashki do të forcohet. Kështu, Boshti i Prioritetit 5 ka një efekt pozitiv në faktorin mjedisor "popullsi dhe asete pasurore."
- Boshti i Prioritetit 6 synon rritjen e ekonomisë lokale, pritet të përmirësojë standardin e jetesës dhe si rrjedhim edhe gjendjen e tyre pasurore.
- Kështu ajo ka një efekt pozitiv në rritjen e popullsisë në Bashki, nëpërmjet krijimit të vendeve të reja të punës dhe luftës kundër migrimit të të rinjve. Kështu, pritet që të ketë një marrëdhënie pozitive midis Boshtit të Prioritetit 5 popullsisë dhe aseteve pasurore.
- Boshti i Prioritetit 8 synon përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve, duke u dhënë atyre njohuritë e nevojshme për menaxhimin siç duhet të tokës së tyre (asete të rëndësishme pasurie) dhe të mbrojnë të ardhurat e tyre. Nga këndvështrimi më i gjerë, kthimi në aktivitetet bujqësore do të bëhet akoma edhe më tërheqëse, duke mbajtur popullsisë në Bashki

- Boshti i Prioritetit 9 do të ketë një ndikim pozitiv mbi popullsinë, pasi të gjitha veprimet kërkojnë përfshirjen e banorëve dhe lidhen me asetet e pasurisë, pasi të gjitha projektet e infrastrukturës dhe të zhvillimit që do të zbatohen në të ardhmen pritet të ndikojnë direkt në mjedis dhe tek vet ata, duke përmirësuar cilësisë së jetës dhe rritjen e pasurive të tyre. Më në përgjithësi, qëllimi i Boshti të Prioritetit 9 do të bëjë banorët më aktivë, u jep atyre përparësinë të pranojnë ose të refuzojnë veprime për të mirën e vendit të tyre dhe jetës së tyre në të
- Përmirësimi dhe modernizimi i rrjeteve të shërbimeve publike (Boshti i Prioritetit 10) do të shkaktojë ndikime në cilësinë e jetës së qytetarëve dhe zonat e banuara do të jenë zona urbane më tërheqëse, kështu që do të ketë një ndikim pozitiv në të dy faktorët mjedisor në atë popullsisë dhe të aseteve pasurore.
- Boshti i Prioritetit 11 do të shkaktojë efekte pozitive mbi popullatën, pasi çdo ndërhyrje ka si qëllim final lehtësimin e lëvizjes së banorëve dhe përdorimin e mjeteve të avancuara teknologjikut të transportit të cilat përbëjnë asete të prekshme për Bashkinë dhe banorët e saj.
- Pra, kontributi për të përmirësuar cilësinë e jetës është fakt, si rrjedhim, do të ndihmojë për të trajtuar fenomenin e migrimit, veçanërisht atë të të rinjve.
- Boshti i Prioritetit 12 ka lidhje me me popullsinë dhe asete pasurore pasi shërbimet përmirësojnë nivelin njohës dhe si pasojë kapacitetet profesionale të popullatës, ky kujdes rritjen e pritshmërinë së jetës së tyre. Nga këndvështrimi më i gjerë, popullsia e Bashkisë bëhet më konkurruese dhe aktive dhe ka mundësi rritjeje të standardit të të jetesës. Si rrjedhim Boshti i Prioritetit ka efekt pozitiv mbi "popullsinë dhe asetet" e faktorit mjedisor
- Boshti i Prioritetit 13 ka një ndikim pozitiv mbi popullsinë dhe pasuritë e saj, pasi synon përmirësimin e kushteve të jetesës në qytet dhe përmirësim ndërtesave dhe pasurive të tyre.
- Qytetet bëhen më tërheqëse dhe mbajnë popullsinë e vet.
- Boshti i Prioritetit 14 kërkon pajisjet teknologjike të shërbimeve dhe të banorëve me kompjutera dhe sisteme të tjera periferike të cilat janë pasuri të prekshme. Përveç kësaj, transaksionet me shërbimet do të bëhen më lehtë, më shpejtë, duke përmirësuar kushtet e jetesës së banorëve. Kjo përbën një nxitje për qëndrimin e banorëve në vendin e tyre, duke ndikuar në rritjen e popullsisë së Bashkisë. Prandaj, Boshti i Prioritetit 14 pritet të ketë një ndikim pozitiv edhe mbi popullsinë, dhe në asetet e tyre pasurore.
- Efekti i Boshtit të Prioritetit 15 mbi popullsinë dhe pasuritë e saj është pozitiv. Gjatë ndërtimit dhe funksionimit të infrastrukturës së shfrytëzimit të burimeve të rinovueshme të energjisë kërkohet një sërë disiplina profesionale (inxhinierë, ambientalistë, zhvillues dhe inxhinierë të infrastrukturës kompjuterike, mirëmbajtës etj) si rrjedhim krijohen vende pune të një kualifikimi të lartë. Kjo ka efekte pozitive mbi zhvillimin e popullsisë dhe si rrjedhim në përmirësimin e burimeve financiare dhe në shtimin e aseteve të pasurisë së tyre.

Sa më lart përshkruar përmbledhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.8.1 më poshtë:

	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Boshitet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.								
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!!	++	>>				P	
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	+	>>				P	
Prioritet 3: Forcimi prodhimit dytësor	!!	+	>>				P	
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!	+	>>				S	
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	++	>>				S	
Prioriteti 8: Edukimi mjedisor i komunitetit lokal	!	+	>				S	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimit me ujë, kanalizimeve, energji, menaxhimit të mbetjeve) në qytet dhe në vendbanimet e tjera, përmirësimi i infrastrukturës teknike mjedisore	!!	+	>>				S	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!!	+	>>				P	
Prioriteti 12: Zgjerimi dhe përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsimit, mirëqenies sociale, shëndetësisë, kulturës, të zonave publike) në të gjithë teritorin sipas nevojane	!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!!	+	>>				S	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!!	++	>>				P	

Tabela 7.2.8.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi popullsinë dhe në asetet aktive i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuum në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet pasurore.

7.2.9. Ndikime mbi trashëgiminë kulturore

Faktori mjedisor i trashëgimisë kulturore, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 2, 9, 11 dhe 14, dhe Boshtet e Prioritetit 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13 dhe 15 nuk kanë lidhje me faktorin mjedisor të trashëgimisë kulturore.

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se forcimi i sektorit terciar me theks në turizmin rural (2) që thekson aspektet kulturore të jetës rurale të banorëve të Bashkisë si p.sh. praktikat tradicionale të kultivimit dhe prodhimit të produkteve vendore, forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisë (9) pasi i lidhin zakone dhe tradita të përbashkëta, përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit (11) që do të sjellë turistët më afër monumenteve kulturore dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike (14) që do të promovojnë elementet kulturore të Bashkisë në çdo cep të tokës do të kenë efekte pozitive mbi trashëgiminë kulturore.

Sa më lart përshkruar përmbledhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.9.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritët të ndikojnë mbi trashëgiminë kulturore, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristike të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	+	>>				P	
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike	!	+	>>				P	

Tabela 7.2.9.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek trashëgimia kulturore i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuum në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi trashëgiminë kulturore.

7.2.10. Ndikime mbi peisazhin

Faktori mjedisor i Peisazhit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 1,2,4,5,6,7,9,11 dhe 13, dhe negativisht nga Boshti i Prioritetit 3. Ndërkohë, Boshtet e Prioritetit 8,10,12 dhe 14 nuk kanë lidhje me faktorin mjedisor të Peisazhit, ndërsa Boshti i Prioritetit 15, që ka lidhje me shfrytëzimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë,

mund të ndikojë si negativisht ashtu edhe pozitivisht mbi Peisazhin, në varësi të llojit të berimeve të ripërtëritshme të energjisë që do të promovohen.

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se ndryshime pozitive në peisazhin e Bashkisë mund të shkaktohen nga : menaxhimi i integruar i zonave rurale (1), i cili nuk lejon përzierjen e përdorimeve të tokës bujqësore me përdorime të tjera të tilla si industriale, urbane etj .. Forcimi i aktiviteteve turistike dhe në veçanti promovimin i agritourismit (2) me kusht që të ndërtohen njësi agroturistike të integruara në Peisazhin e zonës dhe me materiale ekologjikisht miqësore, pasi sipërmarrësit e rinj padyshim do të interesohen në ruajtjen e cilësisë së lartë të Peisazhit për shkak se aktivitetet e tyre do të varet nga gjendja e mirë e mjedisit natyror. Puna në sektorin primar (1) kur ajo kombinohet me boshtet e prioritetit 4 dhe 6, përmirëson situatën në sektorin e bujqësisë, zvogëlohen sipërfaqet bujqësore të braktisura (4) krijohet rrjet ujitës funksional (6) që mbështet kultivimet dhe kohezionin e tyre dhe krijohen rezervuare (6) që kontribuojnë në përmirësimin estetik të Peisazhit, pasi uji është një element natyror dhe gjithmonë kontribuon pozitivisht mbi peisazh. Mbrojtja dhe menaxhimi i ekosistemeve pyjore (5) dhe biodiversitetit (7) do të thotë mbrojtja e peisazhit natyror. Ndërhyrjet e planifikimit dhe rehabilitimit (13) në mënyrë të qartë do të ndryshojnë Peisazhin urban, në të gjitha vendbanimet ku do të zbatohen dhe ndryshimi është vlerësuar të jetë në drejtim pozitiv (por theksohet se këto ndryshime mbi peisazhin urban nuk janë pranuar gjithmonë nga komunitetet lokale, pasi ato të vijnë në konflikt me kujtimet e banorëve më të vjetër, kështu nëse efekti në Peisazhin është pozitiv apo negativ, është në një farë mase, subjektive), forcimi i konceptit të fqinjësisë (9) dhe përmirësimi i infrastrukturës së transportit (11), e kombinuar me rigjenerim urban (13), do të ndryshojnë Peisazhin urban në një drejtim pozitiv.

Efekte negative parashikohen nga promovimi dhe forcimi i agrobiznesit dhe përpunimit të produkteve bujqësore, (3) pasi njësitë e përpunimit do të shkaktojnë një ndikim relativisht të kufizuar negativ në Peisazhin rural.

Promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë (15) mund të ketë efekt negativ mbi Peisazhin. Në veçanti, për sa i përket burimeve të ripërtëritshme të energjisë, pritet të ketë një ndikim negativ mbi Peisazhin urban nga instalimi i paneleve fotovoltaike në kulmet dhe strukturat e ndërtesave, ndërsa në Peisazhin rural, efektet kryesore negative mund të rezultojë nga parqet eolike, në qoftë se ka potencial eolik dhe ndërtohen parqe eolike. Ndikimi mbi Peisazhin dhe në njërën rast edhe në tjetrin nuk pritet të jenë të rëndësishme. Shumë shpesh, turbinat e erës nuk janë të dukshme pasi nuk kalojnë rrugë pranë majave të zonave malore dhe as rrugë me trafik. Peisazhe të bukura mund të krijohen me ndërtimin e një dige hidroelektrike, kur hapësira pas tyre mbushet me ujë dhe krijon rreth tij një florë të dhe faunë të pasur, si edhe vend pritës për zogjtë shtegtarë.

Sa më sipër përmbledhet, me anë të simboleve, në Tabelën 7.2.10.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi peisazhin, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 1: Menaxhimi i integruar i zonave rurale, dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar	!	+	>>				S	C
Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit terciar të prodhimit me theks të veçantë në sektorin e agroturizmit	!	+	>>				S	
Prioritet 4: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës bujqësore dhe në fushën e bujqesise	!	+	>>				S	C
Prioriteti 5: Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				P	C
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore	!!	++	>>				P	C
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit	!	+	>>				P	C
Prioriteti 9: Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisës, me pjesëmarrje aktive në konsultimet mbi aktivitetet e zhvillimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit	!!	++	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit të ndërtuar urbane	!	+	>>				S	
Prioriteti 3: Forcimi prodhimit dytësor	!	-	>>	IR	0		P	0
Prioriteti 15: Kalimi në sistemet e ripërtëritshme të energjisë	!	+/-	>>	R	0	?	P	0

Tabela 7.2.10.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek peisazhi i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi peisazhin.

7.3. Propozime, drejtimet dhe masat për trajtimin e ndikimeve në mjedis të Planit

7.3.1. Hyrje

Në paragrafët e mësipërm 7.2.1 - 7.2.10 u vlerësuan ndikimet mjedisore të propozimeve të Planit, siç ato përshkruhen në Boshtet Prioritare. Në kuadër të këtij vlerësimi u cituan ndikimet negative dhe pozitive, dhe në vazhdim u komentuan mundësitë e shfaqjes së ndikimeve, shkalla e tyre,

shpeshtësia e shfaqjes së tyre dhe kohëzgjatja, kthyeshmëria, karakteri i tyre ndërkufitar, karakteri i tyre kumulativ ose synergjik etj. Hapi i ardhshëm në VSM është të bëhen propozimet për masat në lidhje me trajtimin e ndikimeve të mësipërme mjedisore, për çdo faktor mjedisor dhe u konstatua se pritet të ndikohet negativisht. Është e qartë se masat e propozuara për trajtimin e ndikimeve mjedisore do të duhet të harmonizohen me Boshtet e Prioritetit të propozuara nga PPV dhe të jenë, nga pikëpamja ekonomike, në gjendje për t'u zbatuar.

7.3.2. Trajtimi i ndikimeve në Tokë

Tokëi, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht nga ndërtimi i digave për prodhim të energjisë elektrike, në kuadrin e Burimeve të Rinovueshme të Energjisë, në kuptimin e presionit që do të ushtrojë uji në Tokë me rrezik erozionin e mëtejshëm etj. Ky ndikim i mundshëm do të jetë i kthyeshëm, nëse hartohen studime gjeologjike dhe hidrogeologjike të përshtatshme në lidhje me pozicionet që do të përzgjidhen për të ndërtuar digat, në mënyrë që përmes këtyre studimeve të minimizohet rreziku i erozionit dhe të rreziqeve apo dështimit të digës.

Gjithashtu, siç rezulton nga paragrafët e mësipërm dhe nga Kapitulli 6, propozimet për fuqizimin dhe promovimin e sektorit primar, përmbajnë edhe rrezikun e ndotjes së tokës nga pesticidet dhe plehrat kimike, si dhe uljen e cilësisë së tokës, pasi dihet se kur tokat kultivohen intensivisht gjatë një periudhe të gjatë kohore, përdorimi i vazhdueshëm i plehrave dhe pesticideve e bën atë më të varfër në lëndë organike, dhe kështu tokat karakterizohen si "të lodhura". Ky ndikim i mundshëm, mund të trajtohet në mënyrë parandaluese, nëse:

- Ekziston mbështetja e përshtatshme shkencore për bujqit dhe për ata që angazhohen profesionalisht në sektorin primar, nga agronomë dhe specialistë të tjerë, të cilët do të analizojnë për ta problemet dhe pasojat e përdorimit të tepërt të plehrave dhe pesticideve, dhe të zgjidhen alternativa për fermerët, duke mbështetur prodhimin e tyre, psh., me metoda organike apo duke përdorur përzierje plehrash organike për rritje të lëndëve organike të tokës, ose duke testuar kultura të reja të përshtatshme për tokën e rajonit dhe që nuk kërkojnë shumë përdorim të plehrave kimike.
- Nëse ka organizim të fermerëve në kooperativa, në mënyrë që këto skema bashkëpunuese të mund të zgjidhin më lehtë problemet e mundshme dhe të udhëheqin, me informacionin e duhur, fermerët.
- Nëse ndiqen praktikrat e mira bujqësore, në përputhje me Direktivat e Bashkimit Evropian, kështu do të ketë minimizim të përdorimit të plehrave dhe pesticideve.

7.3.3. Trajtimi ndikimeve në ajër dhe tek faktorët klimatikë

Ajri dhe cilësia e atmosferës, si dhe faktorët klimatikë, nuk pritet të preken nga propozimet e Planit, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6. Për këtë arsye, nuk propozohet ndonjë masë zbutëse.

7.3.4. Trajtimi i ndikimeve në ujëra

Uji, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht: a) nga intensifikimi dhe fuqizimi i prodhimit primar, b) nga promovimi i sektorit të përpunimit të produkteve bujqësore, c) nga zhvillimi dhe promovimi i sektorit të agroturizmit dhe d), nga promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, nëse ndërtohen diga hidrocentralesh.

Kështu, intensifikimi i konsumit të sasive të mëdha të ujit për ujitje nga fuqizimi i prodhimit primar, është e mundur të trajtohet në mënyrë parandaluese, me ndihmën:

- E zbatimit të një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujitje, siç edhe propozohet në Boshtin e Prioritetit 6.
- E mbështetjes së fermerëve nga agronomët dhe specialistët e tjerë me qëllim për të zgjedhur kultura që nuk kërkojnë sasi të mëdha të ujitjes.
- E ndërtimit të rrjeteve moderne të ujitjes kolektive, në mënyrë që të minimizohet sasia e ujit për ujitje që humbet me anë të avullimit dhe të ujitet bima direkt e në rrënjë, e cila thith ujin, në mënyrë që të ketë maksimizim të efikasitetit të sistemeve të ujitjes.
- E ndërtimit të rezervuarëve dhe digave, për të mbështetur ujitjen dhe minimizimin e pompimit të ujërave nëntokësore.
- E kontrollit të shpimeve të shpërndara të fermerëve, në mënyrë që të mund të bëhet i mundur zbatimi i një plani realist të menaxhimit të ujit për ujitje.

Konsumi i ujit nga aktivitetet e përpunimit mund të kontrollohet në mënyrë parandaluese: me ushtrimin e një politike të përshtatshme të faturimit të ujit, në mënyrë që të mos inkurajohet keqpërdorimi; me organizimin hapësinor dhe përqendrimin e njësive përpunuese në zona ekonomike të prodhimit, në mënyrë që të ketë një menaxhim kolektiv të ujit dhe një përgjegjësi kolektive të përbashkët në aspektin e konsumimit të tij; me kontrollin e puseve individuale të njësive, në mënyrë që të mund të zbatohet një plan i qëndrueshëm i menaxhimit të burimeve ujore të Bashkisë; dhe me përdorimin e makinerive bashkëkohore në njësitë prodhuese, në mënyrë që të mos konsumohet sasi e madhe uji dhe të kursehet ai. Në të ardhmen, adaptimi nga njësitë prodhuese i Sistemeve të Menaxhimit të Mjedisit p.sh. ISO 14000, EMAS, etj. do të kontribuojë gjithashtu pozitivisht në kursimin e ujit.

Rritja e konsumit të ujit nga zhvillimi i aktiviteteve të turizmit rural do të rezultojë nga uji për ujitje që do të përdoret për qëllimet përkatëse që lidhen me njësitë e agroturistike, si edhe nga uji për pirje që do të konsumohet nga turistët, por edhe nga shërbimet që do të ofrohen atyre. Për ujin për ujitje, është e mundur të zbatohen masat e përmendura më parë. Për furnizimin me ujë, është i mundur reduktimi i konsumit të tij nëpërmjet aplikimit të sistemeve të kursimit p.sh. në ambientet sanitare të dhomave, kuzhinë, etj. Gjithashtu, ndërgjegjësimi i vizitorëve përmes një informacioni të matur, përmes tabelave të vendosura në dhoma etj. është i dobishëm, në mënyrë që të mos keqpërdorohet uji që ata përdorin.

Së fundi, ndërtimi i digave hidroelektrike në kuadër të promovimit të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë mund të sjellë një ndikim negativ në menaxhimin e ujit për ujitje, kështu do të duhet të merret në konsideratë mundësia e ndërtimit dhe përcaktimi i përshtatshëm i pozicionit të tyre, duke marrë parasysh seriozisht nevojat e sektorit bujqësor. Gjithashtu, është e nevojshme të institucionalizohet një kuadër rregullator funksionimi i digave, veçanërisht nëse menaxhimi dhe

funksionimi i tyre realizohet nga individët privatë, pasi është vënë re se në mënyrë që të maksimizohen të ardhurat e tyre, kompanitë që prodhojnë energji elektrike, mbushin digat me shumë ujë, kështu në periudha me reshje të shumta, nuk ka më mundësi të ruajtjes së ujërave të shiut dhe ata detyrohen të hapin portat e digave duke shkaktuar përmytje në zonat poshtë saj.

7.3.5. Trajtimi i ndikimeve në biodiversitet

Biodiversiteti, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht nga nxitja e Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë dhe në veçanti nga ndërtimi i parqeve eolike, të cilat, siç u përmend shkaktojnë efekte negative në faunën e shpendëve, sidomos tek shpendët shtegëtarë. Këto ndikime është e mundshme të përballohen vetëm në mënyrë parandaluese. Është e nevojshme të përgatitet një Plan Kombëtar për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë në Shqipëri, i cili do të përcaktojë se cilat rajone janë të përshtatshme për zhvillimin e gjeotermisë, cilat rajone kanë potencial të erës dhe janë të përshtatshme për zhvillimin e energjisë së erës, cilat rajone janë të përshtatshme për parqe fotovoltaike, etj. Për rajonet që do të konsiderohen si të përshtatshme për zhvillimin e energjisë së erës, do të duhet gjithashtu të përgatitet edhe një studim ornitologjik me qëllim për të regjistruar faunën e shpendëve, në mënyrë që në fund, të vendoset në nivel kombëtar, në cilat rajone do të zhvillohen parqet eolike, bazuar edhe në informacion në lidhje me rëndësinë e faunës së shpendëve. Për shkak se pavarësia energjetike e vendit është një çështje kombëtare dhe zhvillimi i Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë është gjithashtu me rëndësi Kombëtare, është e nevojshme që kriteret e zhvillimit të parqeve eolike të përcaktohen në të njëjtin nivel kombëtar planifikimi, duke marrë parasysh ndikimet mbi faunën e shpendëve dhe biodiversitetin. Dhe si rezultat, planet territoriale të Bashkive nuk do të kenë mundësinë të përjashtojnë nga planifikimi ndonjë formë të Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë nëse është miratuar Plani i më lartpërmendur Kombëtar për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë.

7.3.6. Trajtimi i ndikimeve mbi mbetjet

Mbetjet, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohen negativisht nga zhvillimi i aktiviteteve prodhuese primare të produkteve, si dhe nga fuqizimi dhe promovimi i turizmit rural. Në thelb, krijimi i mbetjeve nga aktivitetet prodhuese do të zgjidhet përmes infrastrukturës së menaxhimit të mbetjeve që do të ndërtohet në vitet e ardhshme në të gjitha qarqet e Shqipërisë, dmth, me vendndodhjen, ndërtimin dhe funksionimin e landfilleve të përshtatshme, si edhe promovimin e riciklimit të materiale të ndryshme dhe kompostimit të bio-mbetjeve - biosolide (<40% lagështi). Kështu, nuk do të ketë problem në sektorin e mbetjeve. Për më tepër, veçanërisht për njësitë e turizmit rural, si pjesë e aktiviteteve të tyre, është e mundur të zhvillojnë edhe aktivitete të kompostimit në hapësirat e tyre. Mbetjet nga gatimi, mbetjet nga ushqimi, mbetjet e "gjelbra" nga krasitja e pemëve dhe kositja dhe prerja e bimëve etj, është e mundur të përbëjnë lëndën e parë për kompostim brenda njësisë së agroturizmit, në mënyrë që të prodhohet kompost cilësor, të cilin më pas mund ta përdorin në aktivitetet e tyre bujqësore. Kështu, me zhvillimin e turizmit rural, është e mundur që në këto njësi të minimizohen mbetjet që do të dërgohen për varrim në hapësirat e përshtatshme të organizuara. Së fundi, theksohet nevoja e informimit të banorëve në lidhje me çështjet e mbetjeve. Është e dobishme që të kuptohet nga të gjithë se ndërtimi dhe

funksionimi i landfillleve sanitare kërkon një kosto dhe një pagesë e cila do të mbulohet nga ekonomitë shtëpiake të Bashkive dhe Bashkitë në Agjencinë e Menaxhimit të Mbetjeve. Dhe për shkak se kjo kosto do të varet nga sasia e mbetjeve që do të rezultojnë për varrosje në zonën zyrtare të organizuar për këtë qëllim, është shumë i dobishëm zhvillimi i procesit të riciklimit të materialeve të ndryshme psh letër, metale, bateri, plastike, etj (dhe për arsye, gjithashtu, të ndikimit të tyre në mjedisit). Këto detaje do të duhet të bëhen të ditura tek komunitetet lokale, në mënyrë që të pranohen nga gjithë komuniteti gjithë infrastrukturat për menaxhimin e mbetjeve që do të ndërtohen në të ardhmen, por të bëhet edhe të kuptohet se në Bashkitë e vogla me më pak se 500.000 banorë nuk është ekonomikisht i mundshëm ndërtimi i projekteve me shkallë të gjerë për menaxhimin e mbetjeve për shkak se kostot e tyre operative janë të mëdha dhe të papërbalueshme për qytetarët. Si rrjedhim, informimi dhe pjesëmarrja aktive e komuniteteve lokale për reduktimin, parandalimin, riciklimin, kompostimin dhe varrimin (ose djegien) e mbeturinave është shumë e nevojshme për sigurimin e suksesit të menaxhimit të qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta.

7.3.7. Trajtimi i ndikimeve në mjedisin akustik-zhurmat

Mjedisi akustik/zhurma, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore, si dhe promovimi i Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë, nëse ndërtohen parqe eolike, të cilat shkaktojnë prodhimin e zhurmës. Zhurma nga aktivitetet prodhuese nuk do të shkaktojë shqetësim për mjedisin urban, pasi makineritë e ndryshme nuk do të jenë jashtë ndërtesave dhe këto aktivitete pozicionohen dhe zbatohen në zonat ekonomike të Bashkisë, të cilat do të ndodhen jashtë zonave të banimit. Si rrjedhim, vendndodhja e propozuar e njësive të prodhimit jashtë zonave të banuara nga PPV është zgjidhja për mjedisin akustik të vendbanimeve. Lidhur me zhurmën nga parqet eolike, fillimisht propozohet vendosja e kriterit që distanca minimale e skajit ekstrem të turbinës, të jetë 500 metra nga kufiri i ri i çdo rajoni vendbanimi. Dhe kjo pasi është e pranuar se në këtë distancë zhurma e shkaktuar nga turbina pothuajse nuk perceptohet. Një masë e dytë e trajtimit të zhurmës nga parqet eolike është zgjedhja e teknologjisë bashkëkohore të turbinave, pasi dihet se nga turbina e parë që është instaluar në një park eolik e deri më sot, teknologjia e tyre është përmirësuar dhe problemi i zhurmës gjithashtu është zbutur. Rrjedhimisht, Vlerësimet e Ndikimeve në Mjedis për investimet e ardhshme në parqe eolike, do të duhet të paraqesin përkushtimin e investitorëve të mundshëm për përdorimin e turbinave të erës të teknologjisë së fundit, me qëllim që të kenë një zhurmë të reduktuar gjatë funksionimit të tyre.

7.3.8. Trajtimi i ndikimeve në popullsi dhe në asetet aktive

Popullsia dhe asetet aktive nuk pritet të preken nga propozimet e Planit, siç edhe u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6. Për këtë arsye, nuk propozohet ndonjë masë zbutëse. Në të vërtetë, siç u konstatua nga analiza e mësipërme, efekti i propozimeve të Planit do të jetë pozitiv si për popullatën e Bashkisë ashtu edhe për asetet aktive.

7.3.9. Trajtimi i ndikimeve mbi trashëgiminë kulturore

Trashëgimia kulturore, monumentet, vendet arkeologjike nuk pritet të preken nga propozimet e Planit, siç edhe u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6. Për këtë arsye, nuk propozohet ndonjë masë zbutëse.

7.3.10. Trajtimi i ndikimeve mbi Peisazhin

Mjedidis akustik/zhurmat, siç edhe u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohen negativisht nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore apo nga njësitë industriale, nga promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, nëse do të instalohen parqe eolike, apo instalimi i shumë paneleve fotovoltaike në kulmet apo strukturat e ndërtesave në vendbanime, ndërsa potencialisht, nëse ndërtohen shumë sera në hapësirën bujqësore, me dendësi të madhe, atëherë forcimi dhe zhvillimi i mëtejshëm i sektorit primar, do të shkaktojë një ndikim negativ mbi Peisazhin.

Për njësitë e përpunimit të produkteve bujqësore dhe për forcimin e sektorit sekondar merret parasysh propozimi i PPV për vendosjen e tyre në zonat ekonomike të propozuara. Këto zona do të jenë zona të organizuara të pritjes së biznesit dhe njërive prodhuese dhe përqendrimi i tyre në rajone të caktuara ka një tjetër avantazh: do të jetë e mundur zbatimi i një zone periferike të gjelbër në çdo zonë ekonomike, dhe madje me pemë të larta dhe me gjelbërim, me qëllim që të ketë izolim vizual nga rrugët aty pranë dhe nga zonat e banuara. Si rrjedhim, për çdo shqetësim vizual dhe ndikim mbi Peisazhin ekziston mundësia të minimizohen.

Panelet fotovoltaike në kulmet e ndërtesave dhe në strukturat e tyre do të instalohen në çati pa u ngritur shumë nga tjegullat, kështu që minimizohet shqetësimi vizual.

Parqet eolike do të vendosen lart në kreshtat e maleve, ato do të jenë të dukshme nga larg, por shqetësimi mbi Peisazhin do jetë i kufizuar, ndërsa nga afër nuk do të jetë i dukshëm, sepse rrallë ndonjë rrugë lidhëse vendbanimesh kalon aty afër.

Në lidhje me serat, të mos krijohet një zonë e vazhdueshme, ato që gjenden në parcela që janë ngjitur me segmentet rrugore, duhet të jenë së paku 5 metra larg nga kufijtë e çdo parcelë, me qëllim që midis tyre të ketë një hapësirë të dobishme.

Së fundi, theksohet se ndikimi vizual dhe ndikimi në peisazh ka lidhje gjithmonë me nëse një ndërhyrje e njeriut në mjedisin natyror është e dukshme tek shumë njerëz apo tek disa apo pothuajse tek asnjë.

7.3.11. Konkluzion për trajtimin e ndikimeve mjedisore të propozimeve të Planit

Theksohet se Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis që do të hartohet në të ardhmen për projekte të ndryshme të propozuara të infrastrukturës teknike apo për projekte zhvillimi në rajonin e Bashkisë, do të duhet të marrin parasysh këtë Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM), me qëllim që të jenë më efektiv në identifikimin, parashikimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore të planeve, si edhe në formulimin e masave për trajtimin e këtyre ndikimeve mjedisore. Është fakt, në përgjithësi i konstatuar, në komunitetin global shkencor se Studimet Strategjike të Ndikimit Mjedisor mund të

sigurojnë kuadrin për hartimin e Vlerësimeve më të mira dhe më të sukseshme të Ndikimit Mjedisor në plane të ndryshme të propozuara në të ardhmen. Njëkohësisht, ky Vlerësim Strategjik i Ndikimit Mjedisor është e mundur të përbëjë një "mjet kontrolli" të Vlerësimeve të ardhshme të Ndikimit në Mjedis që do të përgatiten për projekte të ndryshme të propozuara, pasi komunitetet lokale dhe të gjitha palët e interesuara që do të marrin pjesë në procedurat e konsultimit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis, do të kenë mundësinë të përdorin këtë Vlerësim Strategjik Mjedisor si një ndihmë.

7.4. Programi i Monitorimit të Ndikimit në Mjedis

Bazuar në sa u përmendën më lart në lidhje me vlerësimin e ndikimeve mjedisore të propozimeve të Planit të propozuar (PPV), si edhe për masat e propozuara për trajtimin e tyre, shumë prej të cilave në thelb janë masa parandaluese, përshkruhet Programi i Monitorimit të Ndikimit në Mjedis, i cili përfshin, sipas literaturës botërore, përcaktimin e personit përgjegjës për monitorimin dhe zbatimin e masave të trajtimit, kohën dhe shpeshtësinë e monitorimit, hartimin e raportit mbi harmonizimin e zbatimit të Planit të propozuar me angazhimet e Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM Studimit), në lidhje me masat e trajtimit që u përmendën në paragrafët e mësipërm. Ndikimet e parashikuara mjedisore dhe masat e propozuara të trajtimit janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme 7.4.1, për secilin faktor mjedisor, për të cilat u vlerësuan efekte negative:

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
Tokë	Promovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (hidrocentrael) Ndotje të Tokëit nga pesticidet dhe plehurat kimike në kuadër të fuqizimit të sektorit primar	Hartimi i studimeve hidrogjeologjike dhe gjeologjike për pozicionet e përzgjedhjes së ndërtimit të digës, për minimizimin e rrezikut nga erozioni ose dështimit të digave Mbështetje shkencore i fermerëve – krijimi i kooperativave bujqësore – adaptimi i praktikave dhe rregullave të drejta dhe nga Udhëzimet e Bashkimit Evropian
Ujëra	Ndotje dhe ndikim në sasinë e ujërave nëntokësore nga intensifikimi dhe forcimi i prodhimit primar Përdorim u ujit për promovimin e përpunimit të produkteve bujqësore	Zbatim i një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujitje - mbështetje shkencore të fermerëve - ndërtim i rrjeteve moderne kolektive të ujitjes - ndërtim të rezervuareve dhe digave - kontrolli i shpimeve të shpërndara të fermerëve Ushtrim i politikës së përshtatshme të faturimit për ujin - organizim hapësinor dhe përqendrim i njësive prodhuese në rajonet ekonomike me qëllim menaxhimin kolektiv të ujit - kontroll i njësive individuale të shpimeve për ujë - përdorim të makinerive bashkëkohore

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
	Përdorim të ujit për zhvillimin dhe promovimin e agroturizmit	tek njëistë prodhuese - adaptim nga njësitë prodhuese të Sistemeve të Menaxhimit Mjedisor Reduktim të konsumit të ujit për ujitje, përmes zbatimit të sistemeve të kursimit – përmes informimit dhe ndërgjegjësimit të vizitorëve
Biodiversiteti	Promovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (parqe eolike)	Hartim të Planit Kombëtar për Energjinë e Ripërtëritshme në Shqipëri - përcaktim të zonave të përshtatshme për zhvillimin e energjisë gjeotermale, shfrytëzimin e energjisë së erës dhe energjisë diellore - hartim të studimeve ornitologjike në zonat me potencial eolik - përcaktim i kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike në të gjithë vendin
Mbetje	Shtim të mbetjeve nga përpunimi i produkteve bujqësore Shtim të mbetjeve nga aktivitetet agroturistike	Ndërtim i landfillit - promovim i riciklimit të materialeve të ndryshme - promovim i bio-kompostimit dhe mbetjeve të " gjelbërta" - informim të banorëve në lidhje me çështjet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta Informim dhe ndërgjegjësim i vizitorëve për menaxhimin e mbetjeve dhe ndarja e tyre për përpunimin e tyre optimal dhe shfrytëzimin e tyre
Mjedisi akustik/zhurma	Zhurma nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Zhurma nga parqet eolike (Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë)	Izolim akustik i ndërtesave - organozim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike Përdorim të teknologjisë optimale dhe moderne të turbinave të erës - vendosje të parqeve eolike në një distancë më të madhe se 500 metra nga kufiri i zonave të banuara
Peisazhi	Ndryshime në peisazh nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Ndryshime në peisazh nga fuqizimi i sektorit primar të prodhimit (serat) Ndryshime nga parqet eolike (Burimet e	Organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike – zona perimetrike të gjelbërta në çdo zonë ekonomike Distancë minimale prej të paktën 5 metra nga kufijtë e secilës parcelë për serat në zonat bujqësore me densitet të lartë Vendosje të parqeve eolike me

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
	Ripërtëritshme të Energjisë)	preferencë në kreshtat të largëta të zonave malore, pa qasje rrugore - respektim i Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri

Tabela 7.4.1: Përmbledhje e ndikimeve mjedisorë të parashikuara negative tek faktorët mjedisorë dhe të masave të propozuara të trajtimit të tyre.

Bazuar në tabelën 7.4.1, hartohet Tabela 7.4.2, ku paraqiten treguesit përkatës të përshtatshëm të monitorimit, frekuenca e përgatitjes së raportit informativ dhe organi përgjegjës për monitorimin:

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
Tokë	Hartimi i studimeve hidrogeologjike dhe gjeologjike për pozicionet e përzgjedhjes së digave, me qëllim për të minimizuar rrezikun e erozionit ose dështimin e digave Mbështetja shkencore e fermerëve - krijimi i kooperativave bujqësore - adaptimi i rregullave dhe praktikave të drejta bujqësore në përputhje me direktivat e Bashkimit Evropian	Gjetje dhe konkluzione të studimeve gjeologjike Numri i seminareve / vit Numri i kooperativave / vit Numri i anëtarëve të kooperativave / vit Numri i produkteve të certifikuara organike / vit	Nuk kërkohet hartim raporti. Studimet gjeologjike do të zhvillohen për çdo digë hidrocentrale Raport vjetor ku do të përshkruhet objekti i trajnimit për secilin seminar, numri i kooperativave dhe objekti i veprimtarisë së tyre, numri i anëtarëve të kooperativave me regjistrim të prodhimit bujqësor të gjithësecilit dhe numrin dhe llojin e produkteve organike	Ministria e Energjisë dhe Industrisë Çdo kooperativë, në bashkëpunim me Bashkinë që do të ketë mbikëqyrjen e kooperativave
Ujëra	Zbatim i një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujë - mbështetje shkencore të fermerëve - ndërtim të rrjeteve moderne	Kodifikim të propozimeve të planit të menaxhimit të ujit për ujë Numri i seminareve / vit Kilometra të	Raport vjetor me përmbledhjen e propozimeve të planit të menaxhimit të ujit për ujë, objektin e trajnimit në çdo seminar, evoluimin	Bashkia në bashkëpunim me shërbimin kompetent të ujërave të Prefekturës apo të Ministrisë

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
	kolektive të ujitjes - ndërtim të rezervareve dhe digave - kontrolli i puseve të shpërndara të fermerëve Ushtrim i politikës së përshtatshme të faturimit të ujit - organizim hapësinor dhe përqendrim i njësive prodhuese në rajonet ekonomike për menaxhimin kolektiv të ujit - kontroll të shpimeve individuale nga njësitë - përdorim të makinerive bashkëkohore nga njësitë prodhuese - adaptim të Sistemeve të Menaxhimit Mjedisor prej këtyre njësive prodhuese Reduktim i konsumit të ujit të pijshëm, përmes zbatimit të sistemeve të kursimit - përmes informimit dhe ndërgjegjësimit të vizitorëve	rrjeteve të ujitjes kolektive / vit Vëllimi i ujit të rezervuarëve dhe digave Vendndodhja dhe sigurim të shpimve private të ujitjes Kostoja e ujit për ujitje / m3 në vit për konsumatorët Konsumi i ujit m3 / vit për përpunuesit Vendndodhja dhe sigurim i shpimeve private industriale Përshkrim i makinerive dhe pajisjeve në Studimet e Ndikimit në Mjedis Numri i ndërmarrjeve me Sistem Menaxhim të Mjedisit Përshkrimi i masave të menaxhimit të ujit në njësitë agroturistike në Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis Numri i njësive agroturistike me sisteme të kursimit të ujit Numri i njësive të agroturizmit me Sistem Menaxhim të	përmasave të rrjeteve të ujitjes, evoluimin e vëllimit të rezervuarëve të ujit dhe tabelë me vendndodhjen dhe sigurimin e puseve private të ujitjes Raport vjetor me koston e ujit për ujitje/ m3 vit për konsumatorët, konsumin e ujit m3 / vit për përpunuesit, vendndodhjen dhe sigurimin e shpimeve private industriale, si edhe numri i kompanive me Sistemin e Menaxhimit të Mjedisit Raport vjetor për konsumin e ujit m3 / vit për çdo njësi të Agroturizmit, numri dhe kapaciteti i njësive agroturistike dhe numri i njësive të agroturizmit me Sistemin e Menaxhimit të Mjedisit	Bashkia në bashkëpunim me shërbimin kompetent të ujërave të Prefekturës apo të Ministrisë Shënim: Në Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis që do të miratohet nga agjencia kompetente licencimit mjedisor, të shqyrtohen me kujdes makineritë. Bashkia në bashkëpunim me shërbimin kompetent të ujërave të Prefekturës ose të Ministrisë

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
		Mjedisit		
Biodeversiteti	Hartim të Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë në Shqipëri - përcaktim i zonave të përshtatshme për zhvillimin e energjisë gjeotermale, shfrytëzimin e energjisë së erës dhe energjisë diellore - zhvillim i studimeve ornitologjike në zonat me potencial eolik - përcaktimi i kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike në të gjithë vendin	Rajone ku do të pozicionohen parqet eolike dhe zona të rëndësishme për mbrojtjen e shpendëve Përmbledhje e kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike	Nuk kërkohet hartimi i ndonjë raporti, por hartimi i Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë në Shqipëri	Ministria e Energjisë dhe Industrisë për hartimin e Planit Kombëtar
Mbetje	Ndërtim i landfillit për mbetjet - promovim i riciklimit të materialeve të ndryshme - promovimin e bio-kompostimit dhe mbetjeve "të gjelbërta" - informim të banorëve në lidhje me çështjet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta Informim dhe ndërgjegjësim i vizitorëve për menaxhimin e mbetjeve dhe ndarja e tyre për një përpunimin optimal	Numri i landfillëve të mbetjeve Hapësirë e disponueshme e mbetur për varrosje e mbetjeve në çdo njësi Regjistrim të numrit të eventeve informative, të përmbajtjes dhe numri i pjesëmarrësve Sasia e mbetjeve organike që ndahen, me qëllim kompostimin e tyre Sasia e materialeve që ndahen për riciklim (qelqi,	Raport vjetor me të dhënat ku referohen treguesit, në lidhje me ambientet e landfillëve, por edhe të eventeve informative Raport vjetor mbi sasi të mbetjeve sipas treguesve, sipas të dhënave të marra nga prodhuesit e mbetjeve	Prefektura në bashkëpunim edhe me Bashkinë Bashkia në bashkëpunim me Prefekturat, duke mbledhur të dhëna nga prodhuesit e mbetjeve dhe njësitë e menaxhimit të tyre

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
		metali, plastike, letër, etj)		
Mjedisi akustik/zhurma	Izolimi akustik i ndërtsave - organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike Përdorim optimal i teknologjisë moderne të turbinave të erës - vendosje e parqeve eolike në një distancë më të madhe se 500 metra nga kufiri i zonave të banuara	Shqyrtim të studimeve të ndërtesave për njësitë e përpunimit, me qëllim që të konstatohet pajisjet mekanike dhe masat e izolimit akustik Regjistrim i numrit të turbinave të erës dhe të parqeve eolike në Bashki dhe theksim të distancës së tyre nga kufiri i zonave të banuara	Nuk kërkohet ndonjë raport Nuk kërkohet ndonjë raport, por regjistrimi do të bëhet në një sistem informativ	Institucionet kompetente të Bashkisë për licencim do të marrin në konsideratë dhe do të shqyrtojnë studimet e ndërtimit të njësive të përpunimit Regjistrimi do të bëhet nga Bashkia në bashkëpunim me Prefekturën Shënim: Në Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor të referohet në mënyrë të veçantë çështja e zhurmës, në teknologjinë e turbinave të erës dhe të shqyrtohet vendosja e parqeve eolike në lidhje me kufijtë e zonave të banuara
Peisazhi	Organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zona ekonomike - zone periferike e gjelbër në çdo zonë ekonomike Distancë minimale prej të paktën 5 metra nga kufijtë e secilës parcelë për serat në zonat bujqësore me densitet të lartë	Numri i njësive të përpunimit në çdo zonë ekonomike dhe numri i pemëve të mbjellë për kilometër në pjesën rrethuese të zonës ekonomike Densiteti i serave Serat e matur si: sipërfaqe e serave/ sipërfaqe e tokës bujqësore Harta e serave	Raport vjetor me numrin e njësive të përpunimit dhe konstatim të gjendjes së mirë të mbjelljes rreth perimetrit të zonës ekonomike Raport vjetor për dendësinë e serave dhe harta me vendndodhjen e tyre	Bashkia në bashkëpunim me Autoritetin Drejtues të Zonës Ekonomike Shërbimet kompetente të ndërtimit të Bashkisë

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
	Vendosje e parqeve eolike me preferencë në kreshta të largëta të uonave malore, pa qasje rrugore - respektim të Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë në Shqipëri	Krahasimi i çdo parku eolik të propozuar me Planin Kombëtar për Burimet e Ripërtërishme të Energjisë në Shqipëri		Autoriteti përgjegjës për licencimin mjedisor të çdo park eolik

Tabela 7.4.2: Të dhëna bazë për Programin e Monitorimit të ndikimeve mjedisore dhe të masave për trajtimin e tyre.

7.5. Konkluzione

Ky Vlerësimi Strategjik i Ndikimeve Mjedisore (VSM) identifikoi, parashikoi dhe vlerësoi ndikimin mjedisor të propozimeve të planit që po përgatitet (PPV), propozoi masa për trajtimin e ndikimeve mjedisore dhe formuloi një program për monitorimin e tyre, në mënyrë që të verifikohet se Plani në të ardhmen zbatohet në drejtimin e duhur dhe se masat e trajtimit, nëse është e nevojshme, zbatohen, në mënyrë që të mos të ketë shqetësime dhe efekte negative në mjedis. Siç rezultoi nga analiza e mësipërme, efektet negative kufizohen në faktorë të veçantë mjedisorë (në Tokë, ujë, biodiversitet, mbetje, akustika mjedisore/zhurma dhe peisazh), ndërsa efektet pozitive të Planit të propozuar janë më të rëndësishme dhe kanë të bëjnë me të gjithë faktorët e mjedisit. Kjo është e drejtë të ndodh dhe është e pritshme, pasi që nga fillimi i hartimit të propozimeve, Plani kishte marrë parasysh kriteret e zhvillimit të qëndrueshëm, duke integruar në kohë dimensionin mjedisor dhe parametrin e mbrojtjes dhe përmirësimit të mjedisit natyror, kulturor dhe njerëzor në çdo objektiv strategjik dhe në secilin Bosht Prioriteti. Kështu, që nga fillimi Plani kishte orientim miqësor me mjedisin dhe si rrjedhim, nuk është për t'u habitur se në vlerësimin e ndikimeve mjedisore, shumë ndikime janë pozitive dhe sa prej tyre janë negative, shpesh herë varen nga mënyra e zbatimit të Planit dhe jo direkt nga rekomandimet e Planit, siç ato identifikohen nga Boshtet e propozuara të Prioritetit.

8. RAPORTI I KONSULTIMIT

Raport për Fazën e 4^{rt} të konsultimit publik të studimit «Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të Bashkisë Poliçan»

Data e zhvillimit: 02/09/2016

Vendi i zhvillimit: **Qendra Kulturore, Poliçan**

Në përputhje me Ligjin 107/2014, VKM 671/2015, VKM 219/2015 dhe Termat e Referencës së studimit, u zhvillua konsultimi për fazën e 4^{rt} të studimit «Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të Bashkisë Poliçan». Faza e katërt përfshin Vlerësimin Strategjik Mjedisor.

Qëllimi i konsultimeve publike është (a) diskutimi me grupet e interes publik për të njohur dhe diskutuar pikëpamjet e banorëve dhe në përgjithësi të të gjithë atyre që preken nga zbatimi i studimit, në lidhje me cilësinë dhe raportin paraprak të kësaj faze, (b) arritja e transparencës në procesin e hartimit të studimit dhe (c) familjarizimi i stafit të Bashkisë me proceset e organizimi dhe zbatimi të planifikimit pjesëmarrës dhe qeverisjes urbane.

Në ditët e sotme, mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit përfaqësojnë një shqetësim ndërkombëtar, i cili dëshmohet nga takime dhe konventa të ndryshme, në një pjesë të konsiderueshme të të cilave edhe Shqipëria është tanimë palë, si p.sh Konventa përmbrojtjen e Detit Mesdhe, Konventa mbi Ndryshimet Klimaterike, Konventa e Ramsarit, Konventa e Arhusit, etj. Rritja dhe zhvillimi i ekonomisë së Shqipërisë ka ardhur për shkak të energjisë krijuese dhe aftësisë për t'u përballur me sfidat të shqiptarëve, qoftë nëpërmjet inisiativës së lirë, ashtuedhe nga mbështetja gjatë gjithë kësaj kohe e partnerëve ndërkombëtarë. Zhvillimi i aktiviteteve ekonomike si dhe periodha e gjatë dhe e vështirë e tranzicionit drejt ekonomisë së tregut, kanë rritur ndjeshëm presionin ndaj mjedisit duke patur impakte negative mbi të. Parandalimi i ndotjes së një zone rezulton gjithmonë më efektiv në shumë drejtime, sesa rehabilitimi i mëvonshëm i saj. Raporti i vlerësimit strategjik mjedisor është bazuar në rëndësinë e hartimit të studimeve urbanistike rajonale dhe mjedisore me standarte bashkëkohore, duke mbajtur parasysh pasuritë natyrore dhe njerëzore të zonës në studim, vlerat e veçanta të tyre, si dhe kërkesat e pronarëve të zonës. Identifikimi i efekteve negative dhe pozitive dhe përcaktimi i masave zbutëse është bërë duke patur parasysh ruajtjen e interesave të investitorëve, shfrytëzimin racional të resurseve natyrore, si dhe përputhjen e zhvillimit ekonomik e social të zonës me kërkesat e zhvillimit të qëndrueshëm.

Monitorimi duhet të kryhet për të kontrolluar nëse janë adoptuar masa zbutëse dhe efektiviteti i tyre. Gjatë hartimit të P.P.V do të monitorohet për të kontrolluar nëse projekti në specifikimet e tij ka përfshirë masa të përshtatëshme për të minimizuar ndikimet negative dhe që mundësojnë uljen e humbjes së drurëve dhe bordurave të gjelbëra. Kjo formon pjesën e procedurës të "Sigurisë së Sistemit të menaxhimit të Mjedisit" të Konsulentit. Kushtet e duhura të zbatimit nga kontraktuesit dhe sheshet e ndërtimit, duhet të monitorohen here pas here, për të siguruar që masat mbrojtëse mjedisore po zbatohen.

Përveç kësaj duhet të ketë një vëzhgim sistematik, të përditshëm, në gjithë vendet e aktiviteteve, sidomos në sheshet e ndërtimit dhe në vendet e sistemit të mbetjeve, për të siguruar që kërkesat e kontratës për problemet mjedisore të përmbushen.

Pas afro tetë muajsh përpjekje për të hartuar Planin e Përgjithshëm Vendor të Lotit 5, Bashkia e Poliçan dorëzoi vlerësimin strategjik mjedisor (VSM) në Ministrinë e Mjedisit. Objektivi i VSM është të vlerësojë potencialin mjedisor, trashëgiminë kulturore dhe ndikimet socio-ekonomike të Planit të Përgjithshëm Vendor të propozuar, si dhe të shmangen ose të minimizohen ndikimet negative.

Në muajin prill 2016 dhe në Muajin Shtator 2016 Bashkia e Poliçan, në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit kanë iniciuar konsultime me publikun dhe grupet e interesit me titull “Diskutimi Mjedisor i VSM-së së Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë e Poliçan”, prej nga janë theksuar edhe një herë prioritetet mjedisore të Bashkisë, në zbatim e PPV-së.

Prezantimi i Fazës së 4th të Vlerësimit Strategjik Mjedisor, u krye nga anëtarë të grupit të studimit të shoqërisë GAIA S.A. STUDIMESH, z. Elton Toska dhe z. George Bellas zëvendës Drejtor i Përgjithshëm, znj. Boriane Golgota dhe znj. Evgenia Karanasiopoulou. Prezantimi përfshinte:

- (a) Përmbledhje të shkurtër të fazave të mëparshme si edhe përmbajtjen e fazës së katërt.
- (b) Përshkrimi i synimeve të VSM-së, përdorimi dhe problematika e aplikimit të tij.
- (c) Qëllimi i Planit të propozuar dhe lidhja me plane e programe të tjera, si edhe strategji kombëtare të Shqipërisë dhe synime Evropiane.
- (ç) Përshkrim të gjendjes aktuale të mjedisit (territorit, florës, faunës, biodiversitetit, ujërave, ajrit, ekosisteme të ndjeshme etj.).
- (d) Pasojat e zgjidhjes “zero” (mos zbatimi i projekteve të parashikuara).
- (dh) Identifikim dhe parashikim i ndikimeve në mjedis.
- (e) Vlerësim të ndikimeve në mjedis të Planit të Përgjithshëm Vendor.
- (ë) Trajtimi i ndikimeve mjedisore, kryesisht me masa të karakterit parandalues.
- (f) Hartimi i programit të ndjekjes së ndikimeve mjedisore.
- (g) Hartat e VSM-së.

Sipas degjësave publike, të cilat janë organizuar me këtë tematikë, parashikohen ndryshimet që pësojnë pesë sistemet si edhe ndikimin që këto sisteme kanë në mjedis. Gjithashtu, janë marrë në konsideratë komentet në lidhje me zonat strikte të mbrojtura natyrore, burimet ujore, zonat e mbrojtura dhe kullotat, livadhet e pyjet. Komentet lidhen me zonat buferike, të cilat janë marrë në konsideratë nga Plani i Përgjithshëm Vendor, bazuar në legjislacionin në fuqi.

Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një material që duhet të përdoret nga Bashkia për të reduktuar ndikimin mjedisor të parashikuar në planet e studimit me një afat kohor 2016-2030. Në këtë material janë dhënë premiset për krijimin e një sistemi menaxhimi të mjedisit si edhe për hartimin e Vlerësimeve të ndikimit në Mjedis për projektet me rëndësi kombëtare dhe ndërkombëtare.

Sipas prioritetëve të zhvillimit të Bashkisë, nëpërmjet edhe plan veprimeve të propozuara, do të ketë problematika të cilat lidhen me mundësitë e djegies së pyjeve, me mbrojtjen e burimeve ujore, me ruajtjen e zonave të mbrojtura si dhe peisazheve natyrore, dhe për këtë Bashkia duhet të ngre një sistem menaxhimi të Mjedisit, të zbatojë rregulloren e Planit të Përgjithshëm Vendor në bashkëpunim me të gjithë aktorët që janë pjesë e zbatimit të këtij plani. Shumica e veprimtarive të menaxhimit mjedisor të projektit të PPV-së do të kryhen gjatë fazës së zbatimit, kur mund të priten të dalin shumica e ndikimeve. Menaxhimi do të lidhet me ndikimet kontrolluese që mund të

rezultojnë prej veprimeve të kontraktuesit, përmes forcimit të kushteve të kontratave ndërtimore që lidhen me mbrojtjen e mjedisit. Përsa i takon kësaj, zbutje e suksesshme e ndikimit ndërtimor mund të arrihet vetëm nëse masat mbrojtëse mjedisore siç dalin në kontratën ndërtimore, janë përforcuar si duhet.

Përgjegjësia e plotë për supervizionin e ndërtimit, menaxhimin e kontratës dhe menaxhimi mjedisor gjatë ndërtimit do të ketë të bëjë me Konsulentin.

Sidoqoftë, autoritet që kanë të bëjnë me supervizionin e përditshëm, do t'ja delegojnë inxhinierit vendas. Nëse kërkohet prej Klientit, një ekspert mjedisor do të mund të kryente kontroll për të mbështetur Konsulentin dhe ekipin vendor të tij.

Një vëmendje e veçantë i duhet kushtuar vendosjes së procedurave me anë të të cilave aksionet emergjente mund të merren prej stafit të bashkisë në rastin e zëvendës kontraktuesit të papërgjegjshëm që mund të shkaktojë dëme mjedisor imediate dhe të konsiderueshme (për shembull probleme që shoqërohen me ndotjen e tokës, ujrave nëntokësore e sipërfaqësore si pasojë e përdorimit të papërshtatshëm të substancave të kontaminuara).

Përfitimet nga zbatimi i projektit të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Poliçan do të arrihen kur ai të kryhet në kohën e duhur. Menaxhimi dhe monitorimi mjedisor do të jetë përgjegjësi e Klientit.

Në Planin e Përgjithshëm Vendor pjesëmarrja publike, si një nga shtyllat kryesore të Konventës së Aarhusit, është pjesë e pandarë e projektit. Në prezantim u ftuan dhe morën pjesë përfaqësues të Bashkisë dhe nga institucionet: Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujrave; Instituti i Shëndetit Publik; Ministria e Shëndetësisë; Ministria e Brendshme dhe e Pushtetit Vendor; Ministria e Transportit dhe Punëve Publike; Agjencia Rajonale e Mjedisit; Inspektoriati i Mjedisit. Ministria e Mjedisit dhe Inspektoriati i Mjedisit, Ministrinë e linjës dhe organet e Pushtetit Vendor e kanë detyrë të kontrollojnë e monitorojnë gjendjen e mjedisit.

Konsulenti ka marrë intervista nga banorët si pjesë e procesit të grumbullimit të të dhënave për ndotjen industriale, trafikun, mbeturinat urbane, shpronësimin e tokës dhe pronave.

Çdo shqetësim madhor mjedisor do të tërheqë vëmendjen e Klientit dhe masat e përshtatshme zbutëse do të përfshihen në punimet.

Aktualisht Bashkia është ende larg trajtimit perfekt të problematikës mjedisore në të gjitha sistemet, por është e vendosur të vazhdojë të përmirësojë më tej modelin e menaxhimit të ndikimit në mjedis. Bashkepunimi me të gjithë aktorët, sikurse e treguan edhe komentet apo sygjerimet në këto dëgjesa publike, është i domosdoshëm. Aktualisht ky draft i Vleresimit Strategjik Mjedisor ka marrë në konsideratë komentet e dëgjësës publike dhe është sjellë version final i tij.

Në kontekstin e PPV-së, menaxhimi mjedisor, lidhet me zbatimin e masave të nevojshme për të pakësuar dhe mënjeluar ndikimet negative dhe rritjen e ndikimeve përfituese. Për të qenë efektiv, menaxhimi mjedisor duhet të jetë plotësisht i integruar në përpjekjet e përgjithshme të menaxhimit të projektit në të gjithë nivelet, me synim kryerjen në nivel të lartë të kontrollit të cilësisë, si dhe zbatimin dhe funksionimin efektiv të projektit.

Një njoftim publik me detajet e vleresimit do të publikohet në mediat kombëtare dhe lokale.

Në përfundim, paraqesim temat e diskutuara, si edhe mënyra e trajtimit të tyre nga studimi PPV.

	Temat që u trajtuan	Mënyra e trajtimit/përfshirjes në studim
1	Landfill: vendndodhje, mënyra e funksionimit, zona e shërbimit. Marrja parasysh se landfilli do të shërbejë në nivel rajonal.	Gjatë studimi, në bashkëpunim me Bashkinë, u përzgjedh një zonë në parim e përshtatshme për vendosjen e landfillit. Kjo do të shërbejë Bashkisë pasi ka nevojë urgjente për depozitim të mbeturinave. Në fazat e mëvonëshme, bashkitë do të bashkëpunojnë për caktimin e një landfilli në nivel rajonal dhe landfillet e vogla mund të kthehen në qendër transferimi mbetjesh.
2	Impianti i Përpunimit të Mbetjeve i propozuar: lokacioni, zona e shërbimit, funksioni.	Propozohen në vende pilote dy njësi që do të shërbejnë dy zonave më të mëdha urbane ku përqëndrohet shumica e popullatës dhe aktivitetet më ekonomike.
3	Të merret parasysh projekti SELEA, i zhvilluar në vitin 2014, për caktimin e pozicioneve të mundshme të landfilleve në disa qytete të Shqipërisë	Studimi u morr në konsideratë.
4	Të merret parasysh dhe të zbatohet Ligji 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”	Ligji është marrë në konsideratë.

Fotografia 1

Fotografia 2

Fotografia 3

ANNEX

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA POLIÇAN

Adresa: Lagjia "Qender" Poliçan ; Tel: 0368 2 4200 ; Email: njvbashkiapolican@gmail.com

Nr. Prot 1284

Polican më 29. 8. 2016

Lënda: Njoftim për dëgjueshën dhe konsultën e VMS

Drejtuar: Ministrisë së Mjedisit

Bashkia e Poliçan në bashkëpunim me AKPT dhe Ministrinë e Zhvillimit Urban do të organizojë dëgjueshën publike në date 2 Shtator 2016, orën 11.00 në qytetin e Poliçanit në sallën e Pallatit të Kulturës. Qëllim i dëgjueshës është prezantimi i draftit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Poliçan për konsultim me publikun dhe grupet e interesit. Takimi i konsultimit për Vlerësimin Mjedisor Strategjik të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë, organizohet në përputhje me paragrafin 5 të nenit 10 të Ligjit 91/2013 dhe Vendimin Nr.219/11.3.2015 (Nr 40/2015).

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë është zhvilluar nga shoqëria GAIA SA, për llogari të Bashkisë, dhe deri më sot janë zhvilluar: Faza A' e analizës së situatës aktuale, Faza B' që përfshin analizën SWOT, vizionin e Bashkisë, objektivat strategjike të vizionit, boshtet e prioritetëve për secilin objektiv strategjik dhe një sërë projektesh për secilin bosht prioriteti, të cilat propozohen për t'u zbatuar në pesëmbëdhjetë vitet e ardhshme, dhe Faza C' e cila përfshin planin e zhvillimit territorial, rregulloren e ndërtimeve dhe kapacitetin e ndërtimit. Plani i Përgjithshëm Vendor përbën një plan strategjik të domosdoshëm për Bashkinë, me qëllim që të përcaktohet konteksti i zhvillimit të saj, përdorimet e tokës brenda dhe jashtë vendbanimeve të saj, si edhe kuadri rregullator për ndërtimin brenda dhe jashtë vendbanimeve. Në të njëjtën kohë, kontribuon për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit natyror dhe kulturor, dhe integron në planifikimin e Bashkisë një sërë projektesh të infrastrukturës dhe projekteve të zhvillimit, me qëllim që ato të zbatohen në kuadër të një programi të koordinuar.

Në kuadër të Planit të Përgjithshëm Vendor, i cili do të miratohet nga Ministria, është i nevojshëm shqyrtimi i ndikimeve mjedisore të Planit si edhe Vlerësimi Strategjik Mjedisor, në përputhje me ligjin 91/2013. VSM studion qëllimin dhe objektivat e Planit të Përgjithshëm Vendor, lidh objektivat e Planit me plane dhe programe të tjera të Shqipërisë, si edhe me strategji kombëtare të saj, shqyrton mundësinë zero, analizon gjendjen aktuale të mjedisit të Bashkisë dhe merret me identifikimin, njohjen, parashikimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore të Planit, masat e nevojshme të trajtimit të ndikimeve të mësipërme, me qëllim që ato të eliminohen apo të reduktohen, si edhe harton program monitorimin e ndikimeve në mjedis.

Në takimin e konsultimit për VSM, pjesëmarrësit janë të ftuar të japin mendimet e tyre për:

- rëndësinë e burimeve natyrore të Bashkisë, ndjeshmërinë e tyre si edhe cilësinë aktuale të burimeve natyrore,
- ndikimin negativ ose pozitiv të propozimeve të Planit mbi burimet natyrore dhe faktorët mjedisorë (p.sh. terrenin, ujin, klimën, florën, faunën, etj)
- ndikimet kryesore mjedisore që mund të rezultojnë nga zbatimi i Planit dhe
- masat e nevojshme për trajtimin e ndikimeve mjedisore.

Rezultatet e konsultimit do të merren në konsideratë nga studiuesit për përfundimin e VSM finale të Planit të Përgjithshëm Vendor si dhe miratimin e saj, si kusht për miratimin e PPV.

Duke ju falenderuar për bashkëpunimin,

Kryetari i Bashkisë

Adriatik ZOTKAJ

BIBLIOGRAFIA

- Arce, R. and Gullón, N. (2000), "The application of Strategic Environmental Assessment to sustainable assessment of infrastructure development", *Environmental Impact Assessment Review*, **20**, pp.393-402.
- Blowers, A. (1992), "Sustainable Urban Development: the Political Prospects", in Breheny, M.J. (Ed.), *Sustainable Development and Urban Form*, London: Pion Limited, pp. 24-38.
- Breheny, M. (1992), "The Contradictions of the Compact City: A Review", in Breheny, M.J. (Ed.), *Sustainable Development and Urban Form*, London: Pion Limited, pp. 138-157.
- Breheny, M. and Rookwood, R. (1996), "Planning the Sustainable City Region", in Blowers, A. (ed.), *Planning for a sustainable environment*, London: Earthscan Publications Ltd, pp. 150-189.
- Breheny, M. (1997), "Urban compaction: feasible and acceptable?", *Cities*, **14** (4), pp. 209-217.
- Dalal-Clayton, B. and Sadler, B. (1999), *Strategic Environmental Assessment: A Rapidly Evolving Approach*, London: International Institute for Environment and Development.
- Dalal-Clayton, B. and Sadler, B. (2003), *The Status and Potential of Strategic Environmental Assessment*, London: International Institute for Environment and Development.
- Davidson, F. (1996), "Planning for Performance: Requirements for Sustainable Development", *Habitat International*, **20** (3), pp. 445-462.
- Desmond, M. (2007), "Identification and development of waste management alternatives for Strategic Environmental Assessment (SEA)", *Environmental Impact Assessment Review*, **29**, pp.51-59.
- Fischer, T.B. (2002a), "Strategic Environmental Assessment Performance Criteria – The Same Requirements for Every Assessment?", *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, **4** (1), pp.83-99.
- Fischer, T.B. (2002b), *Strategic Environmental Assessment in Transport and Land Use Planning*, London: Earthscan Publications Ltd.
- Fischer, T.B. (2003), "Strategic environmental assessment in post-modern times", *Environmental Impact Assessment Review*, **23**, pp.155-170.
- Glasson, J., Therivel, R. and Chadwick, A. (2012), *Introduction to Environmental Impact Assessment*, London: Routledge.
- Hautekeur, G. (2005), "Community development in Europe", *Community Development Journal*, **40** (4), pp. 385-398.
- Lahiri-Dutt, K. (2004), "‘I plan, you participate’: A southern view of community participation in urban Australia", *Community Development Journal*, **39** (1), pp. 13-27.
- Macedo, J. (2004), "City profile Curitiba", *Cities*, **21** (6), pp. 537-549.
- Mahizhnan, A. (1999), "Smart Cities – the Singapore case", *Cities*, **16** (1), pp. 13-18.

- Mega, V. (2000), "Cities inventing the civilization of sustainability: an odyssey in the urban archipelago of the European Union", *Cities*, 17 (3), pp. 227-236.
- Morrison-Saunders, A. & Arts, J. (2004), *Assessing Impact – handbook of EIA and SEA Follow-up*, London: Earthscan Publications Ltd.
- Murdoch, S. (2005), "Community development and urban regeneration", *Community Development Journal*, 40 (4), pp. 439-446.
- Noble, B.F. (2000), "Strategic Environmental Assessment: What is it? & What Makes it Strategic?", *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 2 (2), pp.203-224.
- Noble, B.F. (2003), "Auditing Strategic Environmental Assessment Practice in Canada", *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 5 (2), pp.127-147.
- Noble, B.F. (2010), *Introduction to Environmental Impact Assessment – A guide to Principles and Practice*, Oxford: Oxford University Press.
- Risse, N., Crowley, M., Vincke, Ph., Waaub, J.-Ph. (2003), "Implementing the European SEA Directive: the Member States' margin of discretion", *Environmental Impact Assessment Review*, 23, pp. 453–470.
- Roberts, I. (2000), "Lester environment city: learning how to make Local Agenda 21", *partnerships and participation deliver Environment & Urbanization*, 12 (2), pp. 9-26.
- Rookwood, R. (1996), "Make it Happen", in Blowers, A. (ed.), *Planning for a sustainable environment*, London: Earthscan Publications Ltd, pp. 190-208.
- Roseland, M. (2000), "Sustainable community development: integrating environmental, economic, and social objectives", *Progress in Planning*, 54, pp. 73-132.
- Sadler, B. & Verheem, R. (1996), *Strategic Environmental Assessment Status, Challenges and Future Directions*, The Hague: Ministry of housing.
- Satterthwaite, D. (1999), *Sustainable Cities*, London: The Estates Gazette Ltd.
- Scheurer, J. (2001), *Urban ecology, innovations in housing policy and the future of cities*, PhD Thesis, Murdoch University.
- Selman, P. (1996), *Local Sustainability – Managing and Planning Ecologically Sound Places*, London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Seo, J-K. (2002), "Re-urbanisation in Regenerated Areas of Manchester and Glasgow", *Cities*, 19 (2), pp. 113-121.
- Smith, M., Whitelegg, J. and Eilliams, N. (1998), *Greening the Built Environment*, London: Earthscan Publications Ltd.
- Stead, D. and Hoppenbrouwer, E. (2004), "Promoting an urban renaissance in England and the Netherlands", *Cities*, 21 (2), pp. 119-136.
- Tallon, A.R., Bromley, R.D.F. and Thomas, C.J. (2005), "City profile Swansea", *Cities*, 22 (1), pp. 67-76.

Therivel, R. and Partidario, M.R. (1996), *The Practice of Strategic Environmental Assessment*, London: Earthscan Publications Ltd.

Therivel, R. (1998), "Strategic Environmental Assessment of Development Plans in Great Britain", *Environmental Impact Assessment Review*, **18**, pp.39-57.

Therivel, R. (2004), *Strategic Environmental Assessment in Action*, London: Earthscan Publications Ltd.

Von Seht, H. (1999), "Requirements of a comprehensive strategic environmental assessment system", *Landscape and Urban Planning*, **45**, pp.1-14.

Wilson, G.A. and Bryan, R.L. (1997), *Environmental Management – New Directions for the Twenty-First Century*, London: UCL Press Ltd.

Wood, Ch. (2003), *Environmental Impact Assessment – A Comparative Review*, Essex: Pearson Prentice Hall.

Hartimi I Planit Të Përgjithshëm Vendor (PPV) – Bashkia Poliçan, Faza I.

Hartimi I Planit Të Përgjithshëm Vendor (PPV) – Bashkia Poliçan, Faza II – Strategjia Territoriale.

Strategjia dhe Plani I Veprimit për Biodiversitetin, Ministria e Mjedisit, 2015

Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, Tiranë ,2015.

